ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 1.

v. a. Asiainhoitaja Saravuo

5/1 1936

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 16-4

Pariisissa tammikuun 5 p:nä 1938.

2 80 Sal. D 38.

10/1-38

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö täten kunnioittaen oheisina lähettää raporttinsa Pariisista n:ot 1 ja 2, jotka käsittelevät allamainittuja aiheita:

N:o 1: Eräitä huomioita Ranskasta ja sen liittolaisista Keski-Euroopassa;

N:o 2: Joulukuun 29 p:n lakko ja sen jälkiselvittelyt.

V.a. Asiainhoitaja: E. O. Sorsa

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Pariisi ssa 5 p:nä tammi kuuta 19 38.

2 80 Pal. 38.

10/1-38

Asia: Eräitä huomioita Ranskasta ja sen liittolaisista Keski-Euroopassa.

5 C6

Rumanian äskeinen hallitusvaihdos on herättänyt Ranskassa hyvin ymmärrettävää huomiota, etten sanoisi levottomuutta. Tuntuisi luonnolliselta, että nykyisen suunnan vallitessa oikeistolehdat käyttäisivät tilaisuutta syyttääksen hallitusta huonosta ulkopolitiikan hoidosta, joka sallii Ranskan liittojärjestelmän kulmakiven, Pikku Entente'in, joutua vaaranalaiseksi. Tällaisia ääniä on kuitenkin näkynyt hämmästyttävän vähän, mikä todistaa kaikkien käsittävän, että tilanne kehittyy Ranskan kannalta huolestuttavaan suuntaan. Jugoslavian - Italian sopimuksen syntyessä ei siitä vielä oltu niin varmoja. Hallitustaholla ei myöskään pyritä tilannetta nyt missään suhteessa julkisuudessa bagatellisoimaan, joskin "Populaire"in ulkopoliittinen kirjoittaja LEROUX lohduttaa itseään sillä, että Rumanian uuden hallituspuolueen diktatoriaaliset pyrkimykset joutuvat ennen pitkää ristiriitaan kuninkaan samanlaisten taipumusten kanssa. Selvemmin tai peitetymmin kuultaa kaikista kirjoituksista lävitse toteamus, että Ranskan heikentynyt "prestige" on vikapää sen liittolaismaitten kasvavaan mielenkiintoon Berliinin - Rooman akselia kohtaan.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Se että uusi tällainen "takaisku" tuli heti DELBOS'in kuuluisan kiertomatkan jälkeen, voitaisiin tietenkin helposti tulkita siten, että hänen matkansa tuotti enemmän kielteisiä kuin myönteisiä tuloksia. Olen kuitenkin omalta kohdaltani vakuutettu siitä, että ilman DELBOSin matkaa ja hänen omaksumaansa terveeltä vaikuttavaa ulkopolitiikkaa olisi Ranskan asema tällä hetkellä vielä hyvin paljon huonompi sen liittolaismaitten keskuudessa Keski-Euroopassa. Tätä käsitystä vahvistaa erinomaisella tavalla se, mitä ministeri IDMAN sanoo raportissaan n:o 38 DELBOS'in vierailusta Varsovassa, nim. että DELBOS on ensimmäinen Ranskan ulkoministeri - sitten BRIAND'in aikojen, luulisin - joka käsittää, että Puolan politiikka on otettava huomioon sellaisena kuin se on eikä sellaisena kuin Ranska haluaa sen nähdä. Silmiinpistävänä osoituksena siitä, että tämä soveltuu yhtä hyvin Pikku Entente'iin kuin Puolaankin, ja että Ranska nyttemmin on todella omaksunut tai omaksumassa uusia ulkopoliittisia käsityksiä, luopuen jo traditionaaliseksi käyneestä suvaitsemattomasta asenteestaan niin Pikku Entente'iin kuin yleensäkin liittolaismaihinsa nähden, on senaatin ulkoasiainvaliokunnan presidentin Henri BERENGER'n puhe, jonka hän piti Union Economique et Douanière Européenne'in päivällisillä joulukuun 7 p:nä - siis DELBOS'in jo lähdettyä kiertomatkalleen - ja jossa hän m.m. lausuu: x)

"Il faut qu'à l'heure actuelle l'axe Rome-Berlin et l'axe Paris-Londres ne s'opposent plus l'un à l'autre. Il

---

x) Tämä oli lyhyen ajan kuluessa toinen huomattava BERENGER'n ulkopoliittinen puhe.

faut que ces deux axes convergent ensemble et cela ne suffira pas encore. A supposer, - - - - qu'il y ait certains indices de ce rapprochement; à supposer que les voyages comme ceux qui ont été faits par M. STOYADINOVITCH, que les gestes comme ceux qui ont été faits par M. BECK, aient d'abord paru imprudents, mais l'avenir démontrera que ces gestes et ces voyages étaient utiles à la paix. On n'abandonnait pas ses amis, mais on se retournait vers ceux qui se disaient ou se croyaient les ennemis, et ainsi des courants interposés, entrecroisés se sont créés en Europe."

Ja edempänä: "Nous nous enfermons trop dans une conception anglo-saxonne de parlementarisme découpé, cloisonné. C'est conforme à nos traditions et nous ne voudrions pas qu'on nous l'enlevât. Mais des évolutions différentes s'établissent ailleurs et nous devons comprendre ceux qui se sont fait une conception différente de la démocratie, du peuple et du Gouvernement".

Onko tämä käsityskannan muutos aiheutunut ulkopolitiikan nykyisen johdon spontaanisesta selvänäköisyydestä vaiko olosuhteitten pakosta, on tietenkin asia sinänsä, ja tulevaisuus näyttää, ovatko nämä Ranskan ulkopolitiikan uudet tuulet nousseet ajoissa puhaltamaan. Ratkaisevana tekijänä tässäkin suhteessa lienee se, miten Ranska selviytyy sisäisistä vaikeuksistaan.

V.a. Asiainhoitaja: E. O. Stenroos

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetyksön raportti n:o 2

v.a. Asiainhoitaja Soravuo

5/1 1938.

5000—12—35—5337

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Pariisi ssa 5 p:nä tammi kuuta 1938.

2/80 Sal. 3 38.

10/1. 38

Asia: Joulukuun 29 p:n lakko ja sen jälkiselvittelyt.

5 C 6

Yllättämällä Pariisissa puhjenneen yleisen kuljetuslakon jälkiselvittelyt näyttävät muodostuvan vaikeammiksi kuin sen nopea päättyminen x) saattoi antaa aiheen edellyttää.

Pariisin seudun työläissyndikaattien liitto, joka lakon julisti, katsoi olevan aiheetonta jatkaa sitä sen jälkeen, kun se - ilmoituksensa mukaan - oli saanut kolmelta hallituksen sosialistiministeriltä vakuutuksen siitä, että lakkolaisten vaatimuksiin suostutaan. - Tämän ilmoituksen muodosta huolimatta tuntuu todennäköiseltä, että lakon nopeassa loppumisessa oli hallituksen tarmokkailla toimenpiteillä osansa.

Myöhemmin on kuitenkin käynyt ilmi, että pääministeri ei hyväksy DORMOY'n, MONNET'n ja FAURE'in antamia lupauksia tai ainakaan sitä tulkintaa, minkä syndikaatti näille lupauksille antaa, eikä ennen kaikkea sitä, että hänen hallituksensa jäsenet ottivat

x)

Niinkuin lehdistä tiedetään, eivät kuljetuslakot ole vielä kään kokonaan loppuneet, mutta ne koskevat nyttemmin enimmäkseen vain yksityisiä yrityksiä. Pääministeri CHAUTEMPS antanee välitystuomionsa asiassa moniaan päivän kuluttua.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lakkolaisten edustajat vastaan vielä lakon kestäessä huolimatta siitä, että pääministeri kahdesti kielsi näiltä puheilleenpääsyn.

Lähiviikot osoittanevat, onko tässä kysymyksessä vain väärinkäsitys, jonka ohi CHAUTEMPS - jonka henkilökohtaista arvovaltaa hänen päättäväinen esiintymisensä epäilemättä oli omiaan lisäämään - onnellisesti jälleen luovii, vai johtaako hallituksessa näin syntynyt ristiriita suurempiin muutoksiin.

Viimemainitussa suhteessa saattaisi melkein pitää oireellisena sitä seikkaa, että BLUMin "Populaire" lakon päättyessä yhtäkkiä kääntyi puhumaan sen puolesta, siihen asti paheksuttuaan sitä muitten Pariisin lehtien mukana - "Humanité"tä tietysti lukuunottamatta.

Niinkuin tunnettua, tunnustivat kommunistit alun pitäen avoimesti lakon omakseen, mutta on sanottava, että syrjästäkatsojan on vaikea päästä selville lakon vaikutteista. Se nim. näytti sotivan täysin niitä ohjeita vastaan, joita kommunistit erään tiedon mukaan, jonka luotettavuutta ei mielestäni ole syytä epäillä, on saanut Moskovasta ja joiden nojalla sen pitäisi entistä enemmän pyrkiä yhteistoimintaan muitten puolueitten kanssa, välttäen avoimia poliittisia konflikteja. Tätä tietoa tuntuu vahvistavan sekin, että Arles'issa pidetyn äskeisen kommunistipuolueen kongressin yhteydessä kävi ilmi puolueen hakeneen yhteisymmärryksen pohjaa katolisesta kirkosta! Ellen erehdy, viittasi paavikin tähän, pyhässä kollegiossa pitämässään puheessa joulukuun 15 p:nä, ja niinikään Pariisin arkkipiispa kardinaali VERDIER joulujulistuksessaan viime kuun 23 p:nä.

Erään käsityksen mukaan olisi joulukuun 29 p:n lakko rengas niiden pakotteiden kətjussa, joilla kommunistit koettavat ajaa sosialistit sulattamaan puolueensa heihin, ja miksei näin voisi ollakin, edellyttäen että kommunistit tällä asteella katsovat kansanrintamahallitukseen syntyvän repeämän edistävän heidän tarkoitusperiään. Luonnollisemmalta tuntuisi kuitenkin selitys, että kommunistit haluavat lakkojen avulla vain ylläpitää yhteiskunnassa tiettyä levottomuutta, estää radikaalista finanssiministeriä toteuttamasta taloudellisia parannussuunnitelmiaan ja vihdoin protestoida ulkoministeriä vastaan, jota ei Neuvostoliiton ystävyys eristyisesti tunnu kiinnostavan.

Lakon yhteydessä ei muuten ole vailla mielenkiintoa todeta, mikä erinomainen organisatio syndikaateilla on Pariisissa käytettävänään: lakon lopettamismääräys annettiin klo 4.30 aamulla ja puolitoista tuntia myöhemmin aloittivat autobussit ja maanalaiset normaalin liikenteensä niinkuin ei mitään olisi tapahtunut. Pariisin kokoisessa kaupungissa lienee tätä pidettävä huomattavana saavutuksena.

V.a. Asiainhoitaja: E. O. Suomo

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 3.

v.a. Asiainhoitaja Soravuo

14/1 1938.

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 126-20

Pariisissa tammikuun 15 p:nä 1938.

3 80 Pol. S -38.

18/1-38

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö täten kunnioittaen oheisena lähettää raporttinsa Pariisista n:o 3, joka käsittelee aihetta: CHAUTEMPS'in hallituksen lähtö.

V.a. Asiainhoitaja: E. Holsti

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Pariisissa 14 p:nä tammikuuta 1938.

3 80 Pol. 8 38.

18/1 38

5 C6

Asia: CHAUTEMPS'in hallituksen lähtö.

Hallituspula, josta merkkejä oli ilmennyt useampaan otteeseen viime viikkojen aikana ja jota joulukuun 29 p:n yleis-
erikoisesti
lakko / joudutti, puhkesi kaikesta huolimatta nopeammin ja hieman toisella tavalla kuin politiikkaa läheltä seuraavat piirit odottivat. Lähinnä oletettiin rahaministeri BONNET'n mahdollisena pidetyn lähdön aiheuttavan joko hallituksen luopumisen taikka sen laajentamisen keskustan oikeata sivustaa kohden. Mikäli saamani tiedot pitävät paikkansa, oli BONNET eilen aamulla päättänytkin erota, mutta CHAUTEMPS saanut hänet toistaiseksi ainakin lykkäämään aikeensa.

Siihen, mitä eilen ja viime yönä edustajakamarissa tapahtui, on verraten vähän lisättävää sen ohella, mitä lehdet ovat kertoneet.

CHAUTEMPS'illa itsellään lienee ollut vakaa aikomus koettaa saada pysyvämpi parannus aikaan suunnittelemallaan työsuhteita säännöstelevällä lailla, "työkoodilla", mutta hän oli, niinkuin hänen esiintymisensä viime yönä osoitti, päättänyt / samalla / jyrkästi vaatia kaikkien ryhmien myötävaikutusta yhteiskunnallisen rauhan palauttamiseksi ja ylläpitämiseksi. Ilman tätä rau-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

haa olisivat kaikki ponnistukset frangin pelastamiseksi turhat. Jatkuvan yhteistyön ehdoksi hän kuitenkin asetti luottamuslauseen, jossa nimenomaan hyväksyttäisiin frangin säilyttäminen vapaana. Kun kommunistit tähän vaatimukseen vastasivat esittämällä heti toteutettavaksi laajan ja varoja kysyvän yhteiskunnallisen ohjelman, ilmoitti CHAUTEMPS antavansa heille täyden vapauden äänestää niinkuin he halusivat. Sosialistit puolestaan tulkitsivat tämän siten, että CHAUTEMPS ei enää nauttinut kansanrintaman luottamusta, ja ilmoittivat eroavansa. Seuraus oli koko hallituksen luopuminen.

Näyttää siltä kuin kommunistien tarkoitus ei olisi ollut CHAUTEMPS'in kaataminen vielä eilisessä istunnossa, sillä he olivat jo luvanneet olla äänestämättä frangin vapautta vastaan, ja sosialistit puolestaan olivat päättäneet, tosin pitkän keskinäisen riidan jälkeen, äänestää sen puolesta. Näin ollen olisi CHAUTEMPS ilmeisesti saanut pyytämänsä luottamuslauseen, elleivät tapahtumat istunnon aikana olisi kehittyneet äsken kuvatulla tavalla, s.o. kommunistit suuttuneet pääministerin heihin kohdistamasta moitteesta ja sosialistit asettuneet solidaarisiksi näitten kanssa.

Kansanrintamaan syntyi nyt repeämä, mutta todennäköisesti vain CHAUTEMPS'in persoonan aiheuttamana, joka uhkasi käydä epämukavaksi äärimmäiselle vasemmistolle. Syntynyttä finanssi- ja työkriisiä ei voitane ratkaista muutoin kuin säästäjien ja työläisten yhteistoiminnan pohjalla, ja tämän raportin saapuessa perille on uusi kansanrintamahallitus luultavasti

jo muodostettu. On kuitenkin tällä hetkellä vielä epävarmaa, voiko uudesta hallituksesta tulla muuta kuin väliaikainen "cabinet de transition", mikäli ei BONNET onnistu muodostamaan "frangihallitusta", mihin vastaus saatanee jo huomenna.

V.a. Asiainhoitaja: R. Ostorma

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 4

v.a. Ateasihteeri Poravuo

21/1 1938.

5000—10—35 4261

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 173-29

Pariisissa tammikuun 22 p:nä 1938.

5 80 Pal 38.

25/1-38

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö täten kunnioittaen lähettää Ulkoasiainministeriölle raporttinsa Pariisista n:o 4, joka käsittelee aihetta:

Hallituspula ja sen ratkaisu.

V.a. Asiainhoitaja: R. Holsti

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Pariisi ssa 21 p:nä tammi kuuta 1938.

5 80 Sal. D 38.
25/1-38
5 C6

Asia: Hallituspula ja sen ratkaisu.

Ranskan äskeisen hallituspulan saaman ratkaisun selventämiseksi lienee syytä tehdä lyhyt yhteenveto tämän viisipäiväisen pulan vaiheista.

Niinkuin tiedetään, tarjosi tasavallan presidentti hallituksen muodostamistehtävää aluksi senaatin presidentille JEANNENEYlle, edustajakamarin presidentille HERRIOT'ille, CHAUTEMPS'ille, BLUM'ille, ja vihdoin, näiden vuoron perään kieltäydyttyä, vanhan hallituksen rahaministerille BONNET'lle, joka otti tarjouksen vastaan. Hänen ulkomailla nauttimaansa luottamusta osoittaa, että frangi tällöin heti paikalla nousi sekä Lontoossa että New Yorkissa. Kotimaassa sen sijaan häntä ei suinkaan tervehditty yksimielisellä tyytyväisyydellä, mikä hyvin pian kävikin ilmi BLUM'in sosialistien kokonaan kieltäessä häneltä kannatuksensa, vaikka hänen esittämässään ohjelmassa oli melkoinen määrä vasemmistoa tyydyttämään tarkoitettuja kohtia. Omalta puolueeltaan, radikaalisosialisteilta, BONNET kyllä senkin jälkeen sai suostumuksen jatkaa yritystään, mutta tämä suostumus annettiin niin niukalla äänten enemmistöllä, että hän ei pitänyt sitä riittävänä, vaan luopui tehtävästä.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Seuraava yrittäjä oli BLUM, joka yllätti ehdottamalla laajennettua kansanrintamaa uuden hallituksen pohjaksi. Rajapyykiksi olisi tullut Paul REYNAUD, Alliance démocratique ryhmästä, joka on sanoisinko keskustan äärimmäinen oikeistoryhmä. REYNAUD kuitenkin vaati rintaman ulottamista äärimmäiseen oikeistoon saakka, mihin BLUM'in kiitettävä yritys tietenkin raukesi. Sen jälkeen hän vielä koetti saada hallitusta syntymään puhtaasti Front populaire'in pohjalla, mutta kun radikaalit puolestaan jyrkästi vastustivat kommunistien läsnäoloa hallituksessa, raukesivat hänen ponnistuksensa siinäkin tyhjiin.

Nyt sai vanhan hallituksen päämies CHAUTEMPS tehtävän hartioilleen, tunnetulla tuloksella. Hän koetti ensin, onneaan suunnilleen BLUM'in ehdottamalla pohjalla, mutta ilman kommunistien osallistumista hallitukseen. BLUM ja hänen mukanaan useimmat vanhan hallituksen sosialistiministereistä olivat puolestaan valmiit erinäisin ehdoin ottamaan osansa hallitusvastuusta, mutta tämä aiheutti S.F.I.O:n sisällä, puolueen kansallisessa neuvostossa myrskyisän, koko yön kestäneen kokouksen, jonka lopputulos oli, niinkuin tiedetään, että BLUM ja FAURE, ensi kerran sitten v:n 1920, joutuivat vähemmistöön. Vasta kun BLUM miltei itkien oli kokoukselle tehnyt selväksi, että täydellinen kannatuksen kielto CHAUTEMPS'ilta ja mahdollinen sosialistihallituksen muodostaminen saattoi merkitä ainakin suurlakkoa - koska senaatti ei hyvällä suostuisi sellaista hallitusta tunnustamaan - mutta mahdollisesti jopa

kansalaissotaa, hyväksyi kokous ponnen, joka salli sosialistien ryhmän edustajakamarissa kannattaa CHAUTEMPS'ia harkintansa mukaan, mutta ei mennä mukaan hallitukseen. Näin ollen saattoi pääministeri muodostaa hallituksen radikaalisosialisteista sekä sitä lähinnä oikealla olevasta kolmesta ryhmästä, joista mikään ei ollut kuulunut oppositioon. Kommunistit eivät ainakaan aluksi asettune vihamielisiksi CHAUTEMPS'ia kohtaan, koska hän on sosialisteille luvannut olla rikkomatta kansanrintamaenemmistöä. Tämä kannatus samoinkuin sosialistienkin on kuitenkin hieman epävakainen, saattaen muuttua oppositioksi miltei mistä pikkuriidasta tai pahantuulen ilmaisusta hyvänsä, mikä ei tietenkään ole omiaan helpottamaan CHAUTEMPS'in tehtävää. Suunnilleen sama on eräitten maltillisten oikeistoryhmien asenne, jotka ovat luvanneet kannatuksensa hallituksen esittäytyessä parlamentille, mutta eivät mene takuuseen tulevaisuudesta. Supistettua kansanrintamahallitusta ei näistä syistä pidetä kovin pitkäikäisenä./ Kansanrintama/ kokonaisuudessaan on erikoisesti tämän hallituspulan aikana niin kolhiintunut, että sen tulevaisuus näyttää varsin epävarmalta. Laajemman kansallisen yhteisrintaman muodostamisesta on merkkejä, mutta ennenkuin niin pitkälle päästään, on sosialistien ratkaistava kantansa kommunisteihin ja äärimmäisen oikeiston monessa suhteessa tarkistettava kantansa. Koska ei voi olettaa kaiken tämän tapahtuvan tuskattomasti, voivat lähikuukaudet hyvinkin tuoda mukanaan koko joukon yllätyksiä.

Uuden supistetun kansanrintamahallituksen huomatta-

vimmista jäsenistä on mainittava ensinnäkin BONNET, ei tosin enää rahaministerinä, joksi tuli MARCHANDEAU, mutta ministre d'Etat'na, jonka tehtävänä on taloudellinen ja rahataloudellisen toiminnan ylivalvonta. Siinä suhteessa on siis jatkuvaisuus taattu. Samoin on laita ulkopolitiikan, joka jäi DELBOS'in käsiin. Puolustusministerinä on myös viran edellinen hoitaja, kuitenkin sillä erotuksella, että hän, DALADIER, nyttemmin yhdessä pääministerin kanssa kontrolloi myös meri- ja ilmavoimia. Tätä seikkaa monet pitävät merkittävänä, vaikuten siinä diktatuuripyrkimysten oireita, jollaisista DALADIER'n yhteydessä on ennenkin puhuttu. - Ent. ilmailuministeri COT siirtyi kauppaministeriksi, minkä vaihdon vaikutuksista ulkomaisiin kauppasuhteisiin on liian aikaista vielä sanoa mitään. Ent. kauppaministerin, vanhan CHAPSAL'in siirtyminen maatalousministeriksi sitävastoin merkinnee meidän kannaltamme, että paikoillaan pysynyt alivaltiosihteeri LYAUTEY saa entistäkin vapaammin käyttää suurta tarmoaan ulkomaisen puuntuonnin rajoittamiseksi. - Sisäministeriksi tuli SARRAUT, ja opetusministerinä pysyi nuori juutalainen ZAY.

Paitsi yllä kosketeltuja ohjelmakohtia on vielä mainittava työläisten eläkelaki ja edellisessä raportissani mainittu CHAUTEMPS'in "työkoodi", joista molemmista ensi tilassa tullaan antamaan esitys parlamentille.

Ulkomaalaisten valvontaa aikoo hallitus tiukentaa.

Liitän oheen täydellisen luettelon hallituksen jäsenistä.

x x x

22.1.38. Hallituksen eilen illalla edustajakamarissa saama enemmistö oli odottamattoman suuri: 501 ääntä yhtä vastaan, s.o. koko vasemmistoa sekä keskusta, muutamia yksityisiä poikkeuksia lukuunottamatta, maltillista oikeistoa myöten. Sataneljä edustajaa pidättäytyi äänestämästä ja kymmenkunta oli poissa. CHAUTEMPS voi siis rauhallisin mielin amakin alottaa työnsä.

V.a. Asiainhoitaja: E. D. Torsma

MINISTRES.

Présidence du conseil.....	Camille CHAUTEMPS, (Gauche démocratique)
Vice-présidence du conseil, défense nationale et guerre.....	Edouard DALADIER, (rad. socialiste)
Ministres d'Etat.....	Georges BONNET (rad. socialiste)
	L. O. FROSSARD (union socialiste rép.)
Affaires Etrangères.....	Yvon DELBOS, (rad. socialiste)
Finances	MARCHANDEAU (rad. socialiste)
Intérieur	Albert SARRAUT (gauche démocratique)
Justice	CAMPINCHI (rad. socialiste)
Marine militaire	William BERTRAND (rad. socialiste)
Air	GUY LA CHAMBRE (rad. socialiste)
Education nationale.....	Jean ZAY (rad. socialiste)
Commerce et industrie	Pierre COT (rad. socialiste)
Marine marchande.....	Paul ELBEL (rad. socialiste)
Travaux publics	Henri QUEUILLE (gauche démocratique)
P. T. T.	GENTIN (rad. socialiste)
Agriculture	CHAPSAL (gauche démocratique)
TRAVAIL	RAMADIER (union socialiste rép.)
Pensions	LASSALLE (rad. socialiste)
Colonies	STEEG (gauche démocratique)
Santé publique	Marc RUCART (rad. socialiste).

SOUS-SECRETAIRES D'ETAT.

Présidence du conseil	Emil LAURENS (rad. socialiste)
	Philippe SERRE (jeune républicain)
Affaires Etrangères	DE TESSAN (rad. socialiste)
Intérieur	AUBAUD (rad. socialiste)

Finances ..... HYMANS (union socialiste et républ.)

Marine militaire ..... DELOM-SORBE (gauche indépendant)

Education physique ..... COURSON (rad. socialiste)

Enseignement technique ..... Jules JULIEN (rad. socialiste)

Travaux publics ..... JAUBERT (rad. socialiste)

Commerce ..... Maxence BIBIE (union socialiste et rép

Agriculture ..... André LYAUTEY (rad. socialiste)

Colonies ..... MONNERVILLE (rad. socialiste)

Travail ..... LAFAYE (union socialiste et rép.)

-:-:-:-:-

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 5.

Ministeri Holma

7/2 1938

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 483-46

Pariisissa helmikuun 9 p:nä 1938.

7/81 Pal. 38.

14/2.38

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 5, joka käsittelee aihetta:

Yleistilanne Euroopassa.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

Pariisi ssa 7 p:nä helmi kuuta 1938. 7 81 Sal. D 38.

14/2.38

Asia: Yleistilanne Euroopassa.

5 C6

Berliinin viimeisten, osaksi yllätyksellisten tapahtumien valossa saanee seuraava muistiinpano eräästä keskustelusta, joka minulla oli t.k. 3 p:nä, erikoisen merkityksen. Puhuteltavani henkilö on kansainvälisesti tunnettu poliitikko, jonka nimeä en tahdo tässä mainita - olen sen yksityiskirjeessä ilmoittanut Herra Ulkoasiainministerille. Hän tuli mainittuna päivänä suoraan Saksan täkäläisen suurlähettilään, kreivi von VELCZECKin, luota luokseni lounaalle, jolloin hän kertoi minulle luottamuksellisesti seuraavaa.

Saksan täkäläinen suurlähettiläs oli kertojani mukaan ollut "huolissaan ja katkera" (ängstlich und bitter). Hän näet oli sanonut kertojalleni tietävänsä että Berliinissä nyttemmin ollaan täysin selvillä siitä että HALIFAXin matkan tulos ei ainoastaan ollut negatiivinen vaan omiaan paljastamaan Englannin ja Saksan maailmankatsomuksellisten eroavaisuuksien syvyyttä. Mutta ei siinä kyllin. Berliinissä ymmärretään nyttemmin, että Englannilla ei enää ole aikomuksena yrittää päästä neuvotteluihin Rooman kanssa vaan että kärsivällisyys näyttää loppuneen, s.o. Englanti antaa tapahtumien kehittyä Välimerellä

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

luottaen aseistuksensa kasvavaan voimaan ja merkitykseen. Suurlähettiläs piti senvuoksi varsin mahdollisena, että jos Rooma jatkuvasti jatkaa nykyistä ärsyttävää politiikkaansa, eräänä kauniina päivänä Englanti sulkee Suezin ja Gibraltarin ja on valmis ottamaan päälleen siitä aiheutuvan riskin. Suurlähettiläs oli tästä perspektiivistä syvästi huolestunut.

Kertojani oli tällöin kysynyt suurlähettiläältä, mikä silloin tulee olemaan Saksan kanta. Suurlähettiläs vastasi: On mahdollista että Saksa silloin myy kalliista hinnasta Englannille neutraliteettinsa. Se voinee silloin asettaa hintansa hyvinkin korkealle. Toinen mahdollisuus, suurlähettiläs jatkoi, on että Saksa ei luovu Roomasta vaan myy Roomalle liittosuhteensa kalliista hinnasta, johon hintaan ainakin sisältyy Anschluss. Tällöin syttyy luonnollisesti yleinen sota Euroopassa. Ja suurlähettiläs kuvaili tätä kaameata mahdollisuutta seuraavin kummallisin sanoin: "Maginot-linja on ylitsepääsemätön, meidän linjamme piakkoin samoin. Kaksi viikkoa siis lentoarmeijat hävittelevät naapurimaita, jonka jälkeen alkaa asemasota linjojen takana. Sellaista sotaa ei Saksa voi kestää montakaan kuukautta. Euroopan tulevaisuus kierii senvuoksi tällä hetkellä Rooman valtiaan ympärillä, s.o. jokainen harkitsemattomuus hänen taholtaan voi olla fataali".

Huomautan vieläkin että kertojani tuli suoraan suurlähettiläänluota ja että heti hänen lähdettyään tein keskustelustani nämä muistiinpanot. Viimeisen, lainausmerkeissä olevan lauseen hän toisti pariin kertaan.

Viimeiset tapahtumat antavat mielestäni näille sanoille erikoisen merkityksen. Ennenkuin menen niihin, haluan vielä

mainita että, kuten kertojani sanoi, suurlähettiläs ei ollut vain ängstlich vaan myöskin bitter. Suurlähettiläs, vanhaan wilhelmiseen kaartiin kuulunut ammattidiplomaatti, ei näet ole Berliinissä persona grata. Hän ei ole pitkiin aikoihin päässyt HITLERin puheille. Viimeksi Berliinissä käydessään hän sai 8 päivää turhaan odottaa pääsyä GÖRINGin luo. Hän sanoi kertojalleni odottavansa millä hetkellä tahansa poiskutsumistaan samoinkuin Roomassa oleva kolleegansa von HASSLER. Tiedän että kreivi von VELCZECK ei edes saa raporttejaan HITLERin luettaviksi. Äskettäin hän oli vannottanut von NEURATHia saattamaan erään tärkeän raportin HITLERin silmien eteen, mutta tämä ei sitä uskaltanut tehdä vaan kertoi myöhemmin VELCZECKille esittäneensä <u>suullisesti</u> HITLERille raportin pääkohdat. Tämä johtuu siitä että VELCZECK säännöllisesti raporteeraa hallitukselleen varoituksen sanoja joita ei haluta kuulla. Saksan ambassaadineuvos kertoi minulle jo vuosi sitten että he säännöllisesti varottavat Berliiniä uskomasta kaikkeen siihen tendenssimäisesti väritettyyn, mitä Ranskan rajojen ulkopuolella (myöskin sen sisäpuolella) korrotaan Ranskan heikkoudesta ja että muka kaikki Ranskassa olisi, kuten hän sanoi, zum Teufel. Tiedän myös että aivan äskettäin suurlähettiläs oli kirjottanut hallitukselleen, että Ranskan armeija tällä hetkellä on vahvempi kuin koskaan ennen.

Tämä katkeruus selittää jossain määrin suurlähettilään pessimismin, mutta se ei riitä yksinään selitykseksi, jotapaitsi suurlähettiläs oli kertojalleni nimenomaan huomauttanut et-

tä Berliinissä vallitsee tavaton hermostuneisuus kaikkeen siihen nähden mitä ylempänä on kerrottu.[x)]

x x
x

Suurlähettilään puhe Berliinissä vallitsevasta suuresta hermostuneisuudesta on viime päivien tapahtumien kautta osoittautunut oikeaa oikeammaksi. Rupeamatta analysoimaan näitä tapahtumia, mikä ei ole minun asiani, totean vain ranskalaisten lehtien mukaan, että niiden perustana on syvälle tunkeutuva erimielisyys johtajien kesken ja levottomuus tulevaisuuteen nähden, mikä maassa, jossa ajatuksen ja sanan vapaus ovat kahlehditut, saa ehkä tarpeettomastikin mystillisen leiman. Ranskan lehdistö suhtautuu tapahtumiin mitä suurimmalla varovaisuudella. Kuitenkin pidetään kahta seikkaa selviönä. Ensinnäkin sitä että von BLOMBERG ja hänen hengenheimolaisensa pitävät sotilaallista ystävyyttä Rooman kanssa erittäin vaarallisena, antaen HITLERin selvästi ymmärtää Italian armeijan olevan sellaisessa tilassa, ettei siihen voisi vakavan hetken tullessa luottaa, jollei sitä ole 1 1/2 - 2 vuoden aikana perusteellisesti uusittu.[xx)] Toinen selviö on suurteollisuuden

---

x) Myös keskusteluni monien muiden henkilöiden kanssa viime päivinä vahvistavat suurin piirtein suurlähettilään antamaa kuvaa yleistilanteesta ja varsinkin Englannin suhtautumisesta Italiaan.

xx) 8/2. Nämä Italialle luonnollisesti vähemmän mieluisat toteamiset selittävät, miksi eilen koko Italian lehdistö kertoo Berliinin tapahtumien Ranskassa muka herättämästä paniikista, väite missä ei ole pienintäkään perää.

tyytymättömyys Saksan politiikkaan Kauko-Idässä, missä ystävyys Japanin kanssa on viemässä Saksalta yhden sen parhaimpia kaupallisia markkinoita, nimittäin Kiinan.

Ranskan lehdistö ei vielä vedä mitään lopullisia johtopäätöksiä tapahtumista, mutta viittaa seuraaviin seikkoihin:

1) Että helmikuun 4 päivä Berliinissä oli surmaniisku niiden kenraalien unelmille, jotka toivoivat Rapallon uudelleen henkiin herättämistä ja palautumista normaalisuhteisiin Moskovan kanssa.

2) Että vaihto sekä sotilaallisessa että diplomaattisessa ylimmässä johdossa merkitsee uutta tunnustautumista Roomaan ja kolmiopolitiikkaan Berlin - Rooma - Tokio.

3) Että ei ole pelkkä sattuma että juuri Tokiossa, Roomassa ja Wienissä, s.o. Saksan nykyisen diplomatian kolmella tärkeimmällä paikalla, tapahtuu vaihdos.

Sensijaan lehdet pidättyvät lausumasta mitään täsmällisiä arveluita Saksan uuden ulkoministerin toiminnasta. Tunnettuahan on että Pariisissa häntä ei rakasteta, ja mitenkä voisikaan olla toisin. Vaikkakin tiedetään että hän ajaa voimalla Rooman-linjaa ja Saksan siirtomaavaatimuksia, ja vaikkakin täällä on yleisenä käsityksenä että hän ainakin suurin piirtein on Lontoossa epäonnistunut, ei kuitenkaan työnnetä pois sitä mahdollisuutta että hänen suurin unelmansa sittenkin on yhteisymmärryksen löytäminen Saksan ja Englannin välillä.

Syy siihen että Pariisissa olevaa suurlähettilästä

ei ole kutsuttu pois lienee se että hän on erittäin hyvissä suhteissa CHAUTEMPSiin, jonka kanssa hän säännöllisesti seurustelee ja tuon tuostakin aterioi. CHAUTEMPSin ja suurlähettilään ystävyys muistuttaa monessa suhteessa LAVALin ja silloisen suurlähettilään, manalle menneen KÖSTERin ystävyyttä. Toiselta puolen tiedän että tätä ystävyyttä ei Berliinissä rakasteta, mutta ilmeisesti siellä ymmärretään sen merkitys Ranskan ja Saksan suhteille. x)

Berliinin äskeisten tapahtumien sisäpoliittiseen taustaan (mikäli tätä sanaa voi näistä oloista käyttää) en tietystikään tässä puutu. En liioin voi täältä käsin todeta, kuinka paljon perää on Le Tempsin eilisissä väitteissä (jotka ovat puetut Baselin kirjeenvaihtajan lehdelle lähettämän kirjeen muotoon), joiden mukaan kaiken takana olisi pohjimmaltaan ollut kaappausyritys monarkian hyväksi. Kirjoitus lienee aikaansaanut paljon pahennusta Berliinissä ja Le Temps on tämän johdosta toistaiseksi Saksassa kielletty.

Oli miten oli, Ranskan lehdet panevat merkille, että uusi puhdistus sisäisellä rintamalla on tapahtunut paljoa vähemmän verisessä muodossa kuin tunnetut tapahtumat kesäkuun 30 p:nä 1934. Ne kysyvät merkitseekö tämä muutos myös vastaavaa sisäistä muutosta johtavissa miehissä vai

---

x) Sensijaan on herättänyt täällä pahaa verta se seikka että äskettäin on kutsuttu pois suurlähettilään lähin mies, täällä 6 - 7 vuotta ollut ambassaadineuvos FORSTER, joka on ollut persona gratissima ranskalaisissa piireissä. Hänen samoin hyvin rakastettava rouvansa on näet juutalaista alkuperää, jota rikosta ei vähennä se seikka että hänen isänsä ja setänsä upseereina olivat koko maailmansodan aikana rintamalla.

merkitseekö se ettei tämän ankarampiin toimenpiteisiin ole uskallettu turvautua.

Hermostuneisuutta Berliinissä on kaiketi myös voinut lisätä se tosiasia että DELBOS, kuten hän pari päivää sitten suoraan sanoi norjalaiselle virkaveljelleni, ei ole enää persona grata Moskovassa, että Ranskassa poliittiset olot ja varsinkin hallituskysymys osoittavat tervehtymisen merkkejä - josta kirjoitan erikseen - ja että Ranskan ja Englannin suhteet ovat paremmat kuin koskaan ennen.

x x
x

Niille monille jotka, mikä mistäkin syystä, rakastelevat huutaa Kansainliiton kuolemaa, muuttunevat Berliinin viimeiset tapahtumat terveelliseksi mementoksi. Oli Kansainliitto kuinka heikko tahansa, sen oikeusperusteet ovat edelleen muuttumattomat ja itsessään, Genève'istä riippumatta, ikuiset. Niiden voimistaminen lienee kait ajanpitkään kuitenkin sekä oikeutetumpaa että viisaampaa kuin turvautua sellaisiin maailmankatsomuksiin, jotka kulkevat konvulsionista konvulsioniin pitäen maailmaa lakkaamattomassa jännityksessä.[x] Ehkä ei ole aivan epäoikeutettua otaksua, että HITLER ryhtyi puhdistukseen vasta sen jälkeen kuin hän oli huomannut Genève'in äskeisen neuvostokokouksen ei vieneen

x) On hupaisaa nähdä miten totalitaarisen maailmankatsomuksen omaksunut Journal de Genève - se lienee nykyään samoissa käsissä kuin Matin—pääkirjoituksessaan 6/2 koettaa bagatellisoida tapahtumia sekä selittää että totalitaarisissakaan maissa pulia ei voi välttää!

hänen toivomaansa tulokseen.

x x
x

8/2. Senjälkeen kuin ylläoleva oli kirjoitettu on täkäläisissä lehdissä ja piireissä levinnyt huhuja, joiden mukaan Roomassa olisi pelästytty Berliinin tapahtumia ja tultu taipuvaisemmiksi neuvottelemaan Englannin kanssa. Samat huhut kertovat myös samanlaisesta mielenmuutoksesta Lontoossa Roomaan nähden. Loogillisesti tällainen äkkimuutos ei olisi mahdoton: eihän olisi ihmeellistä, jos Rooma olisi säpsähtänyt ystävämaansa tapahtumista - varsinkin kun on mahdollista että "puhdistus" ei tähän lopu - ja hakisi uusia turvallisuustakeita muualta; Lontoo taasen käyttäisi tätä tilannetta hyväkseen "akselin" höllentämiseksi. Eräs tuttavani joka juuri tuli Roomasta kertoi minulle tänään siellä jo puhutun Saksaa uhanneesta kansalaissodasta. HITLERin aikaansaama veretön puhdistus oli näinollen varmaankin Roomalle tervetullut uutinen. Saamme kait piakkoin selventäviä tietoja tässäkin suhteessa.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri Holma

7/2 1938

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 562-77

Pariisissa helmikuun 10 p:nä 1938.

8 81 Sal. 8 38

14/2-38

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 6, joka käsittelee aihetta:

Käynti ulkoministerin puheilla.

Holma

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Pariisi ssa 7 p:nä helmi kuuta 19 38.

8 81 Yel. A 38.

14/2.38

5 C6

Asia: Käynti ulkoministerin puheilla.

Kävin tänään ulkoministeri DELBOSin puheilla. Ulkonaiseksi syyksi olin ottanut toht. MALINIEMEN ja minun kirjasemme, kosk. suomalaisia Pariisissa keskiajalla, jättämisen hänelle. Vaikka ulkoministeri oli äärimmäiseen saakka kiinni (pääsin hänen luokseen Saksan ja Englannin x) suurlähettiläiden välissä), ehdimme kuitenkin neljännestunnin kuluessa lyhyesti kosketella useimpia nykyhetken tapahtumia. Teen siitä seuraavassa selkoa.

Ensi työksi keskustelumme kohdistui Genève'iin, s.o. neuvoston äskeiseen tunnettuun kokoukseen sekä 28 vallan komitean istuntoon. DELBOS sanoi - aivan kuten teki Le Temps - huomanneensa Suomen edustajan lausunnosta, että "Suomen kanta näkyy olevan lähinnä sama kuin Ranskan". Minä puolestani en nykyoloissa tahtonut syventyä tähän kysymykseen, semminkin koska Suomen hallituksen kanta ei vielä ole lopullinen, vaan tyydyin huomauttamaan että "suuri naapuruutemme" meiltä vaatii erikoista varovaisuutta, että me katsomme että paktin

x) Englannin suurlähettiläs tuli viimeiselle neuvottelulle kosk. yhteistä toimintaa merirosvoutta vastaan Välimerellä, mistä EDEN oli puhuva muutamia tunteja myöhemmin alahuoneessa. - DELBOS oli myöhäiseen yöhön eilen presidoinut Ranskan runoilijoitten liiton vuosikokouksen! Eräs ulkomaalainen tuttavani sanoi sattuvasti sellaisen olevan mahdollista vain Ranskassa.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

muuttamisyrityksiä on ajettava mitä suurimmalla perspikasiteetilla, mutta että 16 artiklan interpretatioon nähden jotain selvennystä täytyy yleisen rauhan nimessä toivoa. Viitaten Suomessa vallitsevaan yleiseen mielipiteeseen sekä deklaratioomme heinäkuun 1 p:nä 1936, jolla kannalla edelleen olemme - siinä tosin seuraten ehkä enemmän Norjaa ja Tanskaa kuin Ruotsia - asetin sanani sen mukaan kuin kysymyksen tämänhetkisen tilanteen minulle ministeri KIVIKOSKI eilen puhelimitse esitti. Kun sanoin olevan todennäköistä, että, jos konflikti huomenna syttyisi, 16 artikla varmaankin saisi varsin monivivahteisen interpretation, DELBOS naurahtaen sanoi: "Olen varma siitä että siinä tapauksessa interpretatio useimmissa maissa ei olisi Kansainliiton paktin mukainen". Muuten ei DELBOS millään tavalla arvostellut eri maiden Genève'issä esittämiä kantoja (ei liioin Ruotsin), vaan tyytyi huomauttamaan että paktin muutoksia on ajettava mahdollisimman varovasti ja harkiten. DELBOS ei luonnollisesti puhunut sanaakaan asiainhoitaja YÖNTILÄn ja hallitukseni välisestä väärinkäsityksestä.

Siirryimme sitten äskeisiin tapahtumiin Saksassa ja kysyin, edelliseen vielä pohjautuen, luuliko hän HITLERin odottaneen Kansainliiton neuvoston kokouksen tulosta ennenkuin toimi. Tähän DELBOS vastasi: "Pitäisin kyllä loogillisena tällaista ajatuksenjuoksua, mutta mitään todistusta minulla siitä ei ole. Sitäpaitsi toimenpiteet sieltäkäsin aina ovat niin odottamattomat, ettei saa liiaksi turvautua laskelmiin". Kun kysyin edelleen, merkitseekö Berliinin joh-

don sisäinen uudistus "akselin" vahvistusta, DELBOS tyytyi vastaamaan Saksan suurlähettilään juuri ennen minua olleen virallisesti vakuuttamassa, etteivät tapahtumat merkitse mitään muutosta Saksan ulkopolitiikassa. Hän jopa koetti selittää Tokion suurlähettilään eron johtuneen pelkästään terveydellisistä syistä ja huomautti Rooman suurlähettilään todennäköisesti tulevan nimitetyksi RIBBENTROPin paikalle Lontooseen. Hän toisin sanoen koetti kaikin mokomin, en tahdo sanoa bagatellisoida tapahtumia mutta olla niistä vetämättä liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Hän lisäsi vielä seuraavaa: "Minusta ollaan kaikkialla aivan turhan hermostuneita. Tietysti jokaisen täytyy koettaa tehdä kaikkensa vaarojen torjumiseksi, "pour parer au pire", mutta tämä ei sinänsä merkitse että vaara uhkaisi". Yksinpä RIBBENTROPiin nähden hän löysi jonkun kaunistelevan sanan ja ennenkaikkea hän näkyi panevan suurta arvoa HITLERin luomalle uudelle salaneuvostolle, jossa on Wilhelmstrassenkin ja armeijankin edustajia läsnä ja joka oikeuttanee uskomaan että tästä lähtien asioita valmistellaan toisin kuin tähän asti, s.o. ettei HITLERin henkilökohtainen kanta enää tule olemaan ainoa ratkaiseva.

On tässä yhteydessä kiintoisaa todeta, että Ranskan lehdistö eilen illalla ja tänään, samaan henkeen, koettaa välttää antamasta sitä käsitystä, että Berliinin tapahtumien tulos merkitsisi yksinomaan puolueen voittoa ja armeijan ja Wilhelmstrassen tappiota. Le Temps esim. eilen illalla asettui jopa sille kannalle että jälkimäiset ovat suuremman

saaliin korjanneet, ja Paris-Midi tänään kutsuu tulosta HITLERin aikaansaamaksi "aselevoksi molempien voimaryhmien kesken".[x)]

Puhuimme myös Välimerestä. Kun kysyin Italian kantaa Välimeren rosvoutta vastustaviin toimenpiteisiin nähden, DELBOS hieman hymyillen sanoi Rooman todella luvanneen marssia Lontoon ja Pariisin kanssa, aivan riippumatta viimeisistä tapahtumista Välimerellä. Kun suoraan kysyin, onko Ranskan hallituksella todella varmoja tietoja "Endymion"in torpedoineen vedenalaisen ja "Alciran" upottaneiden lentokoneiden alkuperästä, DELBOS vastasi Ranskan hallituksen varmasti tietävän niiden kaikkien olleen FRANCOn palveluksessa, aivan riippumatta siitä mitä <u>alkuperää</u> ne alunperin ovatkaan olleet. Hän luuli kuitenkin <u>lentokoneiden italialaisen alkuperän</u> olevan todennäköisimmän.

Venäjän oloista koetin udella, mutta näin ettei hän tahtonut niistä puhua. Sanoin hänelle suhteemme Venäjään viime aikoina marssineen paremmin, jos kohta eräät rajaylitykset ovat pahasti yleistä mielipidettämme hermostuttaneet.

Lopuksi DELBOS painosti Englannin voiman ja merkityksen kasvua, lisäten että tämä "Englannin uusi asenne todellakaan ei tule liian aikaisin".

Yleiskäsitykseni keskustelustamme oli lyhyesti se, että Ranskan ulkopoliittinen johto tekee jatkuvasti kaikken-

---

x) 9/2. Ruotsin sotilasattasealle on täkäläisen yleisesikunnan toisella osastolla nimenomaan sanottu, että siellä katsotaan Berliinin tapahtumien <u>sotilaallisesti</u> merkitsevän Reichswehrin merkityksen vahvistumista.

sa välttääkseen vastakohtien kärjistymistä. Tätä kantaa vahvisti hänen loppuhuomautuksensa, ettei Saksa, hänen vakaumuksensa mukaan, halua Espanjassa eikä liioin Kauko-Idässä kärjistää vaaramomentteja.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 7.

Ministeri Holma

12/2 1938

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 601-83

Pariisissa helmikuun 14 p:nä 1938.

9 81 Pal. 38.

17/2. 38

5 C 6.

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän tätem kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 7, joka käsittelee aihetta:

Englannin kuningasparin käynti Pariisissa.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

Pariisissa 12 p:nä helmikuuta 1938.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
9 81 Tal. 8 38.
17/2.38
5 C6

Asia: Englannin kuningasparin käynti Pariisissa.

Toissapäivänä lehdille annettu virallinen ilmoitus Englannin kuningasparin virallisesta käynnistä Pariisissa kesäkuun loppupäivinä on täällä herättänyt riemun myrskyn. Se seikka että kuningaspari, ennenkuin se edes on käynyt Intiassa, tekee virallisen käynnin Ranskan pääkaupunkiin tulkitaan täydellä syyllä merkiksi siitä yhä lujittuvasta ystävyydestä, joka vallitsee Englannin ja Ranskan välillä. Muistellaan paria aikaisempaa kuningaskäyntiä, ennenkaikkea Edvard VII:nnen käyntiä 1903, joka laski pohjan entente cordiale'ille, ja Yrjö V:nnen käyntiä juuri ennen maailmansodan puhkeamista.

Kun muistelee miten viileät Ranskan ja Englannin välit olivat noin 6 - 8 vuotta sitten, täytyy myöntää että ilon aihe ei ole epäoikeutettu. Täällä huomautetaan myöskin siitä että käynti todistaa EDENin politiikan voittoa. Saksan lehdet itse huomauttavat siitä miten näissä olosuhteissa on poisheitettyä aikaa koettaa ajaa kiiloja Ranskan ja Englannin virallisen ystävyyden väliin, mikä kuten tunnettua oli "Mein Kampf"in perusajatuksia.

Luultavasti on pelkkä sattuma että käynti on määrät-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ty kesäkuun 28 p:ksi, s.o. Sarajevon murhan ja Versailles'in rauhansopimuksen allekirjoittamisen vuosipäiväksi!

Kuningas tulee matkallaan vihkimään austraalialaisten rykmenttien kunniaksi pystytetyn monumentin, jota myöskin pidetään symbolisena tekona. Toiselta puolen useat lehdet viittaavat siihen, ettei kuninkaan tarvitse pelätä että häntä viedään katsomaan asetehtaita, kuten eräässä naapurimaassa on tapana korkeitten vieraitten tullessa.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetyksön raportti n:o 8.

Ministeri Holma

15/2 1938

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 628-91

Pariisissa helmikuun 18 p:nä 1938.

10/81 Pol. 8 - 38.

21/2 - 38

5 C 6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 8, joka käsittelee aihetta:

Quai d'Orsay ja UNDENin esiintyminen Genève'issä.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Pariisi ssa 15 p:nä helmi kuuta 19 38.

10/81 Pol. 2 - 38

21/2 - 38

5 C6

Asia: Quai d'Orsay ja UNDENin esiintyminen Genève'issä.

Ulkoasiainministeriön salasähkeen johdosta n:o 10 kävin tänään puhuttelemassa Quai d'Orsayn directeur politique'ia, ministeri MASSIGLIta otsakeasiasta.

Annettuani hänelle aivan lyhyesti kuvan Kansainliitto-suhteemme nykyhetkisestä vaiheesta - keveällä kädellä kosketellen tunnettua väärinkäsitystä Helsingin ja Genève'in välillä, josta MASSIGLI luonnollisesti oli selvillä - asetin hänelle suoran, sähkeen edellyttämän kysymyksen siitä mitä Quai d'Orsay ajattelee UNDENin esiintymisen käytännöllisestä kantavuudesta ja sen mahdollisesta vaikutuksesta Kansainliiton tulevaisuuteen.

MASSIGLI sanoi vastaavansa yhtä lyhyesti ja selvästi kuin oli kysymyksenikin. Panen hänen sanansa lainausmerkkeihin, koska ne heti kotiin tultuani merkitsin paperille sellaisina kuin hän ne lausui:

"Asiaa syvemmin pohdittaessa ei voi tulla muuhun käsitykseen kuin siihen että UNDENin positiivinen ehdotus kaikkien pakotteiden fakultatiivisesta sovittamisesta on mahdoton toteuttaa, koska se veisi täydelliseen kaaokseen. Ei pidä näet it-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

selleen uskotella että politiikassa on olemassa mitään itsestään, ilman pakkoa fungeeraavaa automatismia yhteisön hyväksi, ja siitähän tässä on puhe".

"Jokainen yritys nyt muutella paktia voisi viedä täydelliseen kaaokseen. Katsoen yleismaailmallisen tilanteen nykyhetkiseen arkuuteen olisi väärin lisätä tätä arkuutta koskemalla Kansainliiton nykyisen paktin stipulatioihin. Yleensäkään ei niihin tulisi koskea paitsi erittäin tarkan ja pitkäaikaisen harkinnan perusteella".

Hän lisäsi nimenomaan ei puhuvansa vain ranskalaisena ja senvuoksi että Ranskalla on sitoumuksia eräissä Itä-Euroopan maissa, vaan aivan yleiseltä objektiiviselta kannalta, jolta asiaa katselee samoin silmin virallinen Lontoo. Senvuoksi jokaisen on asiaa rauhassa harkittava syyskuuhun mennessä.

Itse hän sanoi ymmärtävänsä että meidän asenteemme tähän asiaan nähden olojen pakosta, naapuruuteemme katsoen, on toinen kuin esim. Ruotsin, ja kun siihen kysyin onko hänellä käsitystä siitä miksi UNDEN Genève'issä puhui niin vahvassa äänilajissa, hän vastasi: "Ensinnäkin SANDLER olisi ollut elastisempi. Toiseksi koko kysymys Ruotsissa minun mielestäni on sisäpoliittinen. Tätä seikkaa ei muuta se tosiasia että juuri sosialistit, Kansainliiton parhaimmat kannattajat useimmissa maissa, ovat SANDLERin takana, sillä Skandinavian sosialistithan ovat toisenlaisia kuin useimpien muiden maiden, s.o. dogmaattisia ja dogmaattisen epäelastisesti ajattelevia, seuraten sokeasti johtajaansa".

Tässä yhteydessä en voi olla sanomatta että Genève'issä tammikuun loppupuolella kerrottiin x) SANDLERin sairauden olevan hermokriisin, johon on paljon vaikuttanut Ruotsin Kansainliitto-asenteen aiheuttama erimielisyys maassa. Kerron tämän vain täydellisyyden vuoksi. —

Minulla on valmisteilla laaja raportti Kansainliitosta ja sen nykyhetkisestä tilanteesta. Koska tämä analyysi vaatii paljon harkintaa, en luule sen valmistuvan ennen maaliskuun alkua.

x x
x

Kysyin MASSIGLIlta myös tuleeko Hollanti tunnustamaan Abessinian, mihin hän vastasi myöntävästi. Sensijaan hän ei uskonut Belgian ainakaan vielä siihen menevän. Hän ei voinut olla hymyilemättä sille tosiasialle, mistä aikoinani kerroin, että kun Ranska ja Englanti yleiskokouksessa syksyllä 1936 yrittivät saada Etiopian valtauksen yhteen menoon tunnustetuksi - missä työssä MASSIGLI oli kaikkein aktiivisimpia - Hollannin edustaja voimakkaalla esiintymisellään tällaista ajatusta vastaan teki kaikki nämät yritykset turhiksi. Tästä kertoi minulle myöskin Genève'issä äskettäin AVENOL muutamia lisätietoja, joista tulen puhumaan yllä mainitsemassani, tekeillä olevassa raportissani.

Holma.

---

x) m.m. OSUSKY

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 9.

Ministeri Holma

22/2 1938.

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 689-112

Pariisissa helmikuun 28 p:nä 1938.

11 81 Sol D -38.
2/3-38

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö täten kunnioittaen oheisena lähettää ministeri HOLMAn raportin Pariisista n:o 9, joka käsittelee aihetta:

Austria infelix.

V.a. Asiainhoitaja:

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Pariisi ssa 22 p:nä helmi kuuta 19 38.

11 81 Pal. 38.

Asia: Austria infelix. 2/0-38

5 C6

Tahtomatta vielä puuttua syvemmin otsakeasiaan ja kysymykseen sen merkityksestä Euroopan politiikalle, rajoitun pariin huomautukseen eräiden keskustelujen pohjalla.

Tapasin 17/2 Itävallan täkäläisen lähettilään, joka esitti tilanteen kotonaan lyhyesti seuraavin sanoin: "Mitään ei ole vielä tapahtunut jota voitaisiin tulkita maani riippumattomuuden loukkaukseksi; mutta olen varma siitä että ensi kerralla itsenäisyytemme tulee menemään sen tien".

Samana päivänä tapasin Itävallan lähetystön ensimäisen lähetystöneuvoksen, joka puhui samaan suuntaan kutsuen äskeistä tapahtumaa "kenraaliharjoitukseksi". x)

Hän kertoi muuten että Ranska ei ole halunnut ryhtyä mihinkään preventiivisiin toimenpiteisiin ilman Englantia, ja että Englanti (s.o. EDEN, joka silloin ei vielä ollut

---

x) On tosin luonnollista että itävaltalaiset diplomaatit näin puhuvat, koska heidän tarkoituksensa tietysti on hälyyttää Eurooppaa jotta tapahtuma ei uusiutuisi. Heidän asemansahan on sitäpaitsi vähemmän kadehdittava, koska he tietävät joutuvansa kadulle jos Anschluss tulee!

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kaatunut) taas katsoo olevansa vähemmän velvollinen kuin Ranska tämän asian suhteen. Tämä Englannin ja Ranskan välisen vivahduseron aikaansaama passiviteetti on ilmeisesti hermostuttanut Wienin hallitusta. Toiselta puolen taas tiedän, että ranskalaisetkin ovat tyytymättömiä Wieniin senvuoksi että Wieniä oli Ranskan taholta prevenoitu tapahtumasta. Niinpä MASSIGLI minulle samana päivänä 17/2 kertoi kymmenen päivää aikaisemmin Wieniä prevenoidun, ja eräs tunnettu sanomalehtimies minulle kertoi ennustaneensa sen tapahtuvan, mikä nyt on tapahtunut, sekä asiasta jättäneensä äskettäin Itävallan lähettiläälle laajan promemorian.

Minulla on näistä keskusteluistani se käsitys - ja tiedän että Ruotsin lähetystöllä on sama käsitys - että näet näissä olosuhteissa Pariisin ja Wienin välillä vallitsee eräänlainen viileys. Toiselta puolen lounaalla luonani 18/2 Quai d'Orsayn poliittisen osaston alipäällikkö, ministeri CHARVERIAT, kertoi Lontoon ja Pariisin valmistelevan yhteistä toimintalinjaa Wienin suhteen. Kysymykseen mitä tämä linja sisältäisi, ei hän kuitenkaan katsonut voivansa vastata.

Tunnettua on myös että kun FLANDIN joulun alla tuli Tanskasta viipyen kotimatkalla muutaman päivän Berliinissä, hän täällä kertoili piireissä ja kamarissa Berliinissä kuulemiensa perustuksella Anschlussin olevan tulossa. Tähän ei täällä kuitenkaan uskottu, ja joulun ja uudenvuoden välillä MASSIGLI sanoi minulle suoraan, ettei FLANDINin levittämissä huhuissa ole perää. FLANDIN oli ainakin jossain määrin oikeassa, olkoon että on luultavampaa että Wienin ta-

pahtumat saivat sysäyksen jopa varsinaisen lähtökohtansa vasta 4/2:n jälkeen. Oli miten oli, katsoen siihen että FLANDIN on katkera siitä hyökkäyksestä jonka alaiseksi hän joutui kun hän ulkoministerinä maaliskuun 7 p:nä 1936 ei ryhtynyt mihinkään vastatoimenpiteisiin saksalaisten marssiessa Reinille, hän koettaa nyt löytää nykyisen ulkoasiain johdon muka saamattomuudesta syyn äskeisiin tapahtumiin Itävallassa. FLANDIN menee vielä pitemmällekin sikäli että hän on ulkoasiainvaliokunnassa ja julkisuudessakin vaatinut lähentelypolitiikkaa Saksaan nähden pitäen sitä tärkeämpänä kuin Anschlussin estämistä ja Tsekkoslovakian puolustamista, asettuen siis mutatis mutandis samantapaiselle realistiselle kannalle kuin nyttemmin Englannin pääministeri Italiaan nähden. FLANDIN kuten tunnettua pyrkii uudelleen hallituksen johtoon, missä pyrkimyksessä hänellä on vaarallisena kilpailijana Paul REYNAUD.[x)]

Sanomalehtipiireissä olen kuullut sanottavan että Wienin jälkeen tulisi "Tsekkoslovakian vuoro", jopa aivan piakkoin. Puhutaan jopa kolmesta viikosta. Tähän huhuun tietysti on suhtauduttava varovaisesti.

Yleinen käsitys on Pariisissa se että vaikkakin An-

---

x) Kun Paul REYNAUD viime hallituspulan aikana suostui neuvottelemaan Léon BLUMin kanssa hallituskoalitiosta, joka ulottuisi keskustan oikealta kommunisteihin saakka - jotka neuvottelut kuitenkin menivät myttyyn senvuoksi että Paul REYNAUD vaati sellaiseen koalitioon myös äärimmäisen oikeiston - FLANDIN tekee nyt voitavansa Paul REYNAUD'n mustaamiseksi tästä käänteestä.

schlussia hiljakselleen on valmistettu HITLERin taholta, viime päivien tapahtumat kuitenkin ensi kädessä aiheutuivat siitä että HITLERin täytyi voida esittää joitakin positiivisia tuloksia tunnetussa puheessaan sen mahdollisen prestige-menetyksen korvaamiseksi, jota merkitsi kaikesta huolimatta hänelle helmikuun 4:s.

Itävallan lähetystössä samoinkuin laajoissa ranskalaisissakin piireissä pidetään todennäköisenä että MUSSOLINI ei ollut saanut HITLERiltä mitään lupauksia sen korvikkeeksi, että hän pysyi hiljaa ja antoi HITLERille vapaat kädet Wieniin nähden.[x] Jos näin on, on tietysti tapahtumaa katsottava MUSSOLINIn arvovaltaa kohdanneeksi iskuksi, s.o. ~~xxxx~~ ne olisivat olleet oikeassa jotka alunperin ovat väittäneet "avioliiton" Rooma - Berliini aikaisemmin tai myöhemmin osottautuvan edulliseksi vahvemmalle puolisolle, s.o. HITLERille. Tämä olisi silloin myös selitys Rooman halulle neuvotella Lontoon kanssa. Tästä seuraavassa raportissa.[xx]

H. H o l m a.

---

x) 23/2. Näin arveli myös ministeri SPAAK, kun eilen kävin hänen luonaan jäähyväisillä.

xx) Tämän raportin puhtaaksikirjoitus on viivästynyt ministeri HOLMAn Bryssel-matkan vuoksi.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 10.

Ministeri Holma

3/3 1938.

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 797-118

Pariisissa maaliskuun 5 p:nä 1938.

12 81 Pol. S 38.

7/3 38 2

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 10, joka käsittelee aihetta:

Belgia ja Etiopian tunnustaminen.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Pariisi ssa 3 p:nä maalis kuuta 19 38.

12 81 Pal. 8 .38.

7/3 -38

5 C6

Asia: Belgia ja Etiopian tunnustaminen.

Kuten tunnettua Belgian pääministeri pari päivää sitten eräässä puheessaan mainitsi Belgian hallituksen päättäneen tunnustaa Etiopian valloituksen lähettämällä Roomaan suurlähettilään, jonka valtakirjassa keisarintitteli mainitaan. Muistettaneen että Belgian ambassaadissa Roomassa ei ole kahteen vuoteen ollut vakinaista päällikköä. Edellinen suurlähettiläs, prinssi de LIGNE näet pyysi alussa vuotta 1936 tulla vapautetuksi toimestaan, koska hän kärsi siitä kohtelusta joka hänen osakseen Rooman valtiain puolelta tuli. Tämän kohtelun johdosta aiheutui myös että Belgian hallitus tahallaan ei lähettänyt Roomaan uutta suurlähettilästä moneen aikaan, joten Belgiakin joutui niiden maiden joukkoon, jotka eivät ole katsoneet voivansa tähän saakka akkreditoida edustajaa "Italian kuninkaan ja Etiopian keisarin" luona.

Käydessäni tammikuun 24 p:nä Brysselissä pyytämässä ministeri ÅSTRÖMille agrementtia sanoi minulle directeur politique, suurlähettiläs van ZUYLEN olevansa sitä mieltä että koko kysymys on pelkkä protokolaarinen muodollisuus. Muutama päivä senjälkeen, kuten nyttemmin olen saanut kuulla, SPAAK

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Genève'issä neuvoston kokouksen aikana oli sanonut UNDEN'ille Belgian pian tulevan suostumaan keisarititteliin, mutta sensijaan ei tunnustamaan FRANCOa. SPAAK, joka jo kauan on varsin selvästi, joskuspa brutaalistikin, ajanut samantapaista reaalipolitiikkaa jonka nyttemmin CHAMBERLAIN on puolestaan inauguroinut, lienee jo kauan, huolimatta siitä että hän ei ole Kansainliiton vihollinen, ollut tunnustamisen kannalla.[x)]

Kiintoisaa on kuitenkin todeta että pääministeri alussa mainitsemassani puheessa toiselta puolen huomautti, ettei Belgia vielä tule tunnustusta virallisesti ilmoittamaan vaan että Belgian hallitus odottaa "sopivaa hetkeä" (kuten aikaisemmin olen raportoinut, myös ministeri MASSIGLI minulle pari viikkoa sitten sanoi Hollannin tunnustuksen olevan selvän, Belgian tunnustuksen vielä viipyessä). Tämä odotus aiheutunee osaksi siitä että halutaan nähdä miten ja missä muodossa Englannin uusi ulkopoliittinen johto tulee suhtautumaan tähän kysymykseen. Osaksi se myös riippuu SPAAKin vaikeutuneesta asemasta omassa puolueessaan. SPAAKin ehkä liian näpea kehitys - hänhän oli vielä kolme vuotta sitten Belgian kiivaimpia rabulisteja, joka m.m. otti osaa katukulkueisiin rikkoen ikkunoita y.m. - on herättänyt oppositiota hänen omassa puolueessaan, jonka neuvoston edessä hän 23/2 puolusti kantaansa sanoen että jollei puolue hänen toimintaansa Etiopian asiassa hyväksy, hän on valmis jättämään hallituksen. (Puoluekokous päätti näet v. 1937 ettei Etiopiaa saa tun-

---

x) [redacted] Tuskin erehtynen kun sanon että ulkominis-

nustaa.) Puhumatta siitä että tämä SPAAKin sana on herättänyt paheksumista monissa hänelle muuten varsin suopeissa oikeistopiireissä, jotka katsovat ettei hallituksen jäsenen hallituksessaolo saa olla riippuvainen puolueen päätöksestä, SPAAKin asema joka vielä 23/2 näytti varsin vahvalta on äkkiä huonontunut sen kautta että puolueneuvoston kokouksen eilen jatkuessa hänen kimppuunsa voimakkaasti hyökättiin, ei vähimmin erään hänen hallitustoverinsa taholta joka katsoi ettei puolueneuvosto voi asiaa ratkaista vaan että se on lykättävä erikoisesti kokoonkutsuttavaan kongressiin. Tosin puolueen suuri pomo VANDERVELDE ei vielä ole lausunut mielipidettään, ja on luultavaa että vielä viime hetkessä tapahtuu siirtoja neuvoston jäsenten kesken SPAAKin hyväksi, jotapaitsi tuskin on oletettavissa että sosialistit haluaisivat juuri nyt aikaansaada hallituspulan, joka katsoen nykyisen hallituksen koalitioväritykseen olisi hyvin vaikeasti ratkaistavissa. Tosiasiana kuitenkin pysyy että muutenkin epäselvä sisäinen tilanne tämän ulkopoliittisen kysymyksen kautta on entisestään vaikeutunut.

P.S. 4/3. Puolueneuvosto on eilen varsin huomattavalla äänteneenemmistöllä antanut SPAAKille luottamuslauseen. VANDERVELDE pidättyi äänestämästä. Tulos merkitsee että sosialistit jäävät hallitukseen ja että hallituspulaa ei synny, mutta puolueneuvosto antoi nimenomaan SPAAKin ymmärtää, että se edelleen

---

(jatk. ed. siv.)
teriön kansliapäällikkö, suurlähettiläs van LANGENHOVE näissä kysymyksissä ei ole aivan ministerinsä kannalla vaan positiivisempi Kansainliiton tulevaisuuteen nähden kuin hän. Muistan hänen jo aikoja sitten minulle sanoneen: "16 artikla on SPAAKin keppihevosia".

on tunnustukseen nähden toisella kannalla. Näissä olosuhteissa sisäpoliittinen tilanne on vain tilapäisesti pelastettu. Sensijaan voinee näinollen piakkoin odottaa uuden belgialaisen suurlähettilään lähettämistä Roomaan.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan Lähetystö raportti n:o 11.

Ministeri Holma

2/3 1938

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 766 122

Pariisissa maaliskuun 8 p:nä 1938.

13 82 Sal. 38.

10/3. 38 2

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:ot 11 ja 12, joka käsittelevät allamainittuja aiheita:

N:o 11: Belgia ja Ranska.

" 12: CHAUTEMPSin puhe eduskunnassa.

Holma.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 11.

Pariisi ssa 2 p:nä maalis kuuta 19 38.

13 82 Pal. S - 38.
10/3. 38
5 C6

Asia: Belgia ja Ranska.

Kerroin raportissani n:o 5 Saksan Pariisissa olevan suurlähettilään, kreivi WELCZECKin jatkuvasti varottavan hallitustaan liiaksi uskomasta huhuihin Ranskan olojen kurjuudesta. Käydessäni viime viikolla Brysselissä tapasin Saksan lähettilään vapaaherra v. RICHTHOFENin, jonka tunnen Berliinin ajoilta.[x] Hän kertoi minulle seuraavaa.

Hänen luonaan Brysselissä oli käynyt äskettäin kreivi WELCZECK. Tämä oli ollut aivan hämmästynyt siitä miten vääriä tietoja Belgiassa vallitsi Ranskan oloista.

Olen paljon miettinyt näitä sanoja ja tullut siihen johtopäätökseen että tähän tosiasiaan, mitä virallisiin piireihin tulee, ainakin osalta on vaikuttanut se seikka että Belgian nykyinen suurlähettiläs Pariisissa (sivumennen sanoen erittäin miellyttävä mies, joka meille on osoittanut mitä suurinta ystävällisyyttä) edustaa upporikkainta ja patavanhoillisinta belgialaista aristokratiaa, joka ei kykene katsomaan

x) Sivumennen sanoen hän minulle kertoi myös että tullessaan Kööpenhaminasta, jossa hän 6 vuotta suurella menestyksellä edusti maataan, hän kovasti pelkäsi tulevaa asemaansa Brysselissä. Niiltä 3 vuodelta, joina hän on kieltämättömällä menestyksellä edustanut Saksaa Brysselissä, hän sanoi koonneensa pelkkiä miellyttäviä muistoja.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

maailmaa kuin yksin silmin. Ennen tuloaan Pariisiin hän oli lähettiläänä Berliinissä, ihaillen varsin huomattavassa määrässä HITLERiä, ei tosin persoonana vaan systeeminä. Tiedän tämän kaiken senvuoksi että hän useasti on minulle näistä asioista puhunut.x)

Mitä taas tulee "suureen yleisöön" Belgiassa, niin täytyy myöntää että se on harvinaisen vanhanaikaista maailmankatsomukseltaan. Tästä aiheutuu ainakin osaksi että tuo "suuri yleisö" pelkää Ranskan sosiaalisia kokeita. On kuvaavaa että Saksan lähettiläs minulle sanoi että jos nykyinen koalitiohallitus häviäisi ja sijalle tulisi oikeistokatoolinen, se "olisi maalle katastroofi, koska sen suurempaa anakronismia ei voi kuvitella". Huomautan vielä että puhuteltavani on HITLERin lähettiläs, ja huomautan myöskin että aivan samat sanat sanoin muistaakseni jo ensimäisessä raportissani Belgiasta 10 vuotta sitten. Olen senjälkeen jatkuvasti, tähän viimeiseen Bryssel-raporttiini saakka, uudistanut että Belgian poliittinen elämä ei voi tervehtyä ennenkuin katoolinen puolue hajoaa nykyään niin heterogeenisiin aineksiinsa, jotka nykyisen yhteisen katon alla muodostavat juuri sen minkä RICHTHOFEN sanoi, nimittäin historiallisen anakronismin. Toiselta puolen Vatikaani, siellä jo 15 vuotta olleen nuntiuksensa kautta, tekee kaikkensa katoolisten hajaannuksen vastustamiseksi. Nuntius

---

x) Totta on myös että hän ei ole kuninkaan suosiossa ja että puhutaan hänen pikaisesta poistumisestaan tai siirtämisestään Roomaan.

itse kertoi minulle jäähyväiskäynnilläni, että Vatikaani oli kaksi vuotta sitten aikonut siirtää hänet vapautuneelle paikalle Pariisiin mutta että kuningas (joka pönkittää katolisismia) oli nimenomaan Vatikaanilta pyytänyt ettei häntä siirrettäisi.[x)]

Että flaamit poikkeuksetta vastustavat Ranskan liittoa, on ilman muuta selvää.

Olen aikaisemmin tehnyt selkoa siitä miksi Belgian diplomaateista tuskin kukaan on Ranskan ystävä.

Näinollen kaikki elementit maassa enemmän taikka vähemmän kollaboroivat Ranskan ystävyyden vastustamiseksi. On kuvaavaa että, kuten Herra Ulkoministerille olen maininnut, presidentti HOOVERin äskettäin käydessä Belgiassa tehtiin kaikki jottei käynti vain mitenkään lietsoisi sodanaikaisia, s.o. interallieerattuja muistoja.

Sitä taustaa vastaan jonka olen tässä koettanut luoda, selviää myöskin vaikeuksitta että Belgiassa <u>yksimielisesti</u> iloittiin EDENin kaatumisesta. Belgialainen on luonteeltaan spekulatiivinen ja optimisti. Niinpä seuraavana päivänä pörssissä vallitsi toivorikas mieliala. CHAMBERLAINin onnistuminen diskonteerattiin jo etukäteen!

Holma.

---

x) Minulle sanottiin suoraan Belgiassa, että Ranskan uusi sikäläinen suurlähettiläs BARGETON tuskin voi onnistua Brysselissä, koska hän on protestantti!

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 12.

Ministeri Holma

8/3 1938.

5000—12—35—5337

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

Pariisi ssa 8 p:nä maalis kuuta 1938.

13 82 Sal. 8 38

10/3-38

Asia: CHAUTEMPSin puhe eduskunnassa.

5 C6

Sen johdosta että Suomen sanomalehdissä on näkynyt eriäviä käsityksiä CHAUTEMPSin puheen sisällyksestä parlamentin suuressa ulkopoliittisessa keskustelussa 25 ja 26 p. helmikuuta - olin niinä päivinä Brysselissä - on ehkä syytä muutamin sanoin palata siihen.

Suomen Tietotoimiston lehdille antamassa selostuksessa CHAUTEMPSin puheesta sanotaan m.m.: "Epäilemättä ei turvallisuus pohjaudu kansainliitto-sopimukseen vaan kansakuntien välisiin liittoutumiin".

Tätä ei CHAUTEMPS koskaan ole sanonut. Hänen koko puheensa oli keskeytymätön tunnustautuminen kollektiviteettiperiaatteelle ja vakuutus Ranskan uskollisuudesta tälle periaatteelle. Hän asettui jyrkästi vastustamaan FLANDINia, joka sitä ennen oli selitellyt lempiajatustaan, josta aikaisemminkin olen tiedoittanut, nimittäin että Ranskan tulisi luopua tähänastisesta Genève- ja liittopolitiikastaan ja pyrkiä lä-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

hentelemään totalitäärivaltioita.[x] Hän varotti alleviivatusti n.k. pieniä valtoja luopumasta kansainliitosta "joka kuitenkin on niiden paras turva eräiden suurten valtioiden dominatiohalua vastaan". Viitattuaan CHAMBERLAINin äskettäiseen sanaan, ettei 16 artiklaa tule muuttaa, hän sanoi: "Säännöllisesti uusiutuvien henkilökohtaisten tapaamisten kautta, joihin kansainliitossa on tilaisuus, katsoen kansainliiton toimeenpanemiin tutkimuksiin sekä siihen että se tasoittaa (apaise) konflikteja, kansainliitto ei suinkaan ole mikään arvoton rauhan instrumentti. Ei tule liioin unohtaa että suurin osa kansainliiton erikoissopimuksista, joille pohjautuu kansainvälinen elämä, ja varsinkin ne jotka kiinnostavat Ranskaa, ovat lähtöisin kansainliiton yleispaktista".

"Niinpä tällä hetkellä ei kukaan ajattelekaan, ja siitä meidän pitäisi olla yksimielisiä, tarrautua yksinomaan (s'attacher exclusivement) kansainliiton yleispaktiin turvallisuuden takaamiseksi. Kollektiivisen turvallisuuden tämänhetkiseen sumenemiseen (éclipse) katsoen, meidän täytyy löytää niistä sopimuksista (accords), jotka sitovat meidät onnellisesti toisiin kanseihin, vakavia rauhan takeita, joista hallitukseni puolestaan ei suinkaan ajattelekaan luopua".

"Minun tuskin tarvinnee sanoa, että näiden arvokkaiden ystävyyssuhteitten ensimäiseen riviin me asetamme sen joka meidät yhdistää sydämellisen intiimisti Englantiin ja

---

x) CHAUTEMPS antoi sitäpaitsi FLANDINille eräitä varsin teräviä huomautuksia sen johdosta että tämä on julkisesti ja suullisesti moittimut nykyistä hallitusta heikkoudesta, palauttaen FLANDINin mieleen että tämä itse oli ulkoministerinä maaliskuussa 1936 ryhtymättä mihinkään toimenpiteisiin Saksan estämiseksi marssittamasta joukkojaan Reinille.

johon mikään koettelemus ei voi päästä käsiksi". (Ylläolevat alleviivaukset ovat minun.)

Tämähän on aivan toista kuin STT:n levittämä uutinen, minkä jokainen lukija helposti huomaa. Koko puhe sopimusten kautta saavutettavasta turvallisuudesta oli silta päästä puhumaan Englannista ja selittämään, että tämä ystävyys ei pienimmässäkään määrässä vähennä uskollisuutta kansainliitolle. Sitäpaitsi CHAUTEMPS puhui jo olemassa olevista sopimuksista Ranskan ja eräiden muiden maiden kanssa. Ja loppujen lopuksihan hän sanoi vain ettei kansainliittoon yksin tule rakentaa turvallisuuttaan. Ne johtopäätökset, jotka eräät lehtemme ovat vetäneet STT:n antamasta erheellisestä selostuksesta, menettävät näin ollen kaiken pohjan.

Keskusteluni viime päivinä Ranskan ulkoministeriössä vahvistavat täydellisesti yllä esitetyn käsityksen Ranskan hallituksen suhtautumisesta kansainliittoon. Siihen mikäli ymmärrän ei vaikuta se tosiasia että DELBOS heti EDENin kaadettua tarjosi paikkansa hallituksen käytettäväksi, mihin ei suostuttu, eikä liioin se tosiasia että yllämainitussa ulkopoliittisessa keskustelussa CHAUTEMPS jossain määrin asetti DELBOSin varjoon. Saksan ambassaadissa olen tosin kuullut sellaista huhuiltavan että jos tulisi hallituspula, josta paljon puhutaan, DELBOS jäisi pois kelkasta ja CHAUTEMPS ottaisi käsiinsä ulkopoliittiset ohjakset. DELBOSin poistuminen ja CHAUTEMPSin tulo hänen sijalleen vastaisi siis, niin sanottiin Saksan ambassaadissa, mutatis mutandis, äskettäistä muutosta Lontoossa.

Kuten tunnettua hallitus saavutti ulkopolitii-

kalleen, jolle myös DELBOSin puhe antoi lisävalaistusta, tavattoman suuren enemmistön. Vastaan äänesti vain jokunen edustaja. Sensijaan suurin osa oikeistoa ja osa keskustaa (FLANDINin ryhmä) pidättyivät äänestämästä. Hallituksen politiikan puolesta puhui ja äänesti sensijaan Paul REYNAUD, joka ymmärsi että tämä politiikka on ainoa mahdollinen sille joka kuten hän pyrkii CHAUTEMPSin seuraajaksi.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 13.

Ministeri Holma

2/3 1938.

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 781-123

Pariisissa maaliskuun 10 p:nä 1938.

14/82 Sal. D. 38.

14/3-38

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 13, joka käsittelee aihetta:

"CHAMBERLAINin politiikka Quai d'Orsayn arvostelemana".

Holma.

UE 13: A 4.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 13.

Pariisi ssa 9 p:nä maalis kuuta 1938.

ASIA 14/82 Sal. 8 - 38.
14/3.38 | 1
5 | C6

Asia: CHAMBERLAINin politiikka Quai d'Orsayn arvostelemana.

Minulla oli eilen pitkä keskustelu ulkoasiainministeriön kansainliitto-osaston uuden päällikön ARNALin kanssa.x) Kysyin häneltä erikoisesti, miten hän arvostelee CHAMBERLAINin suhtautumista kansainliittoon ja mitenkä eräät CHAMBERLAINin eri tilaisuuksissa tekemät lausunnot kansainliittoon nähden ovat keskenään sovitettavissa.

ARNAL vastasi tähän suuntaan. Englannissa kansainliitto on kuten tunnettua enemmän kuin missään muussa maassa ja varsinkin eräissä piireissä muuttunut jonkinlaiseksi mystiikaksi, joka mystiikka on ollut omiaan vaikuttamaan epäedullisesti Englannin aseistukseen, s.o. ollut osaltaan syypäänä siihen ~~xxxxxxxxxxx~~ alemmuustilaan, johon Englannin valta oli joutu-

x) Tulen vastaisissa raporteissani todennäköisesti useinkin viittaamaan tähän nimeen. ARNAL, syntyään elsassilainen, on kahteen otteeseen, viimeksi ensimäisenä neuvoksena, palvellut Ranskan ambassaadissa Berliinissä. Häntä pidetään erittäin lahjakkaana miehenä. Hänet nimitettiin kansainliitto-osaston päälliköksi kun paikan edellinen haltija MASSIGLI korotettiin directeur politique'iksi. Tunnen ARNALin hyvin Berliinin ajoilta.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

maisillaan.[x] Tämän vuoksi CHAMBERLAIN on pakotettu kerta toisensa jälkeen käyttämään kansainliitosta, jota hän ei tahdo hävitettäväksi ei edes korjattavaksi - toisessa yhteydessä hän tosin puhui kansainliiton "uudelleen rakentamisesta" -, sellaista kieltä että tuo mystiikka saisi kolauksen, ei luonnollisestikaan senvuoksi ettei kansainliitto olisi sekin tärkeä sécurité'n väline, vaan senvuoksi että Englannin kansa saadaan vain sikäli suostumaan uusiin ennenkuulumattomiin uhrauksiin aseistuksen hyväksi mikäli tämä mystiikka hälvenee.

Minusta on ollut syytä tästä mainita, koska se kuvaa mitenkä CHAMBERLAINin puheeseen täällä on reagoitu.

Muuten ARNAL, Genève'issä tammikuun lopulla mukanaolleena, sanoi että Ranskan delegatio sinne mennessään oli pelännyt suurta hyökkäystä kansainliittoa vastaan. Tätä hyökkäystä ei kuitenkaan tullut, vaan kaikki puhujat pysyivät sangen varovaisissa rajoissa. Jopa UNDENinkin puhetta ARNAL kutsui "varsin nuancé". Hänellä oli se tunne, ensi kertaa virallisesti Genève'issä olleena, että suurin osa pikkuvaltioista sittenkin olivat tyytyväiset siihen, ettei mitään sen enempää tapahtunut ja että jopa tunnettiin helpotusta kun UNDEN ei mennyt sen pitemmälle ja kun PAUL-BONCOUR oli pitänyt tavallista vähemmän ideologisen ja hyvin preparoimansa puheen. Relata refero. Tosin olen kuullut samaa muualtakin.

Holma.

---

x) Tekisi mieli tässä yhteydessä kysyä, missä määrin Englannin politiikka Genève'issä takavuosina, joka vastusti kaikkia turvallisuuden vahvistamisyrityksiä, pohjautui, paitsi Englannin traditionaaliseen pelkoon sitoutua liiaksi, myöskin siihen instinktiiviseen pelkoon että kansainliiton sécurité-puuha antaisi pretekstin aseistuksen vähentämiselle.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 14.

Ministeri Holma

14/3 1938.

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 813-128

Pariisissa maaliskuun 16 p:nä 1938.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
15/82 Tal. 5 38.
19/3-38
5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 14, joka käsittelee aihetta:

Ranskan uusi hallitus.

Holma

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 14.

Pariisi ssa 14 p:nä maalis kuuta 19 38.

15 82 Val. 38.
19/3-38
5 C6

Asia: Ranskan uusi hallitus.

Viime kesänä Léon BLUM jätti hallituksen, jota hän presidoi, antautumatta odotettuun suureen välien selvittelyyn Senaatin kanssa. Tämä selitettiin niin että hän ei tahtonut tulla kaadetuksi, jottei hänen mukaantulonsa uuteen hallitukseen vaaraantuisi. Täten, niin sanottiin ja niin raportoinkin, estyivät kadun (lue: äärimmäisen vasemmiston) tyytymättömyys.

Nyt CHAUTEMPS vuorostaan jätti hallituksen niinikään antautumatta edes keskusteluun parlamentissa tunnetusta deklaratiostaan. Ne henkilöt ovat ehkä oikeassa jotka sanovat että sekä toinen että toinen pelkäsi suurta yleiskeskustelua, koska sellainen olisi voinut viedä kansanrintaman höllentymiseen tai murtumiseen. Koko oppositio näkyy olevan tätä mieltä. Itse asiassa täytyy myöntää että CHAUTEMPSin lähtö oli kummallinen. Hän oli suuressa ulkopoliittisessa keskustelussa saanut laajan kannatuksen, samoin hän työkodeksin viimeisissä debateissa sai jotenkin yksimielisen tuen kamarissa. Olen laskenut että niinä seitsemänä viikkona minkä CHAUTEMPSin toinen hallitus eli, häntä vastaan on lopullisissa äänestyksissä annettu yhteensä 5 ääntä! Tällaisen kannatuksen tukemana minusta tuntuu että läh-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tönsä sai paon luonteen. Hänen asemansa yhteiskunnassa oli näiksi oloiksi harvinaisen hyvä, eikä kukaan olisi pyrkinyt häntä kaatamaan vaan mieluummin kaikki kannattamaan.

Täysien valtuuksien pyytäminen Ranskan parlamentilta on aina päättynyt huonosti, POINCARE'n ajoista lähtien. Senvuoksi ymmärrän hyvin niitä - olin itse sinnepäin kallistuva - jotka sanoivat CHAUTEMPSin lähtevän vain antaakseen tilaisuuden kansallisen hallitusrintaman muodostamiseksi. Sitä suuremmalla syyllä koska CHAUTEMPS tammikuussa ilmeisesti lähti vain senvuoksi että hän uudessa hallituksessa olisi vähemmän sidottu äärimmäiseen vasemmistoon. Tällainen temppu olisi nyt ollut vielä luonnollisempi 1) koska Moskovan oikeudenkäynnin johdosta Ranskan kommunistit ovat hämillään ja epävarmat tulevaisuudesta, ja 2) koska tapahtumat Itävallan kulmalla olisivat antaneet luonnollisen pohjan laajan hallituskoalition aikaansaamiseksi. Tämä olettamus oli kuitenkin väärä.

Koska sosialistit olivat kieltäneet CHAUTEMPSilta kannatuksensa täysien valtuuksien myöntämisen suhteen, presidentti uskoi, parlamentaarisesti katsoen aivan oikein, uuden hallituksen aikaansaamisen sosialistien johtajan Léon BLUMin tehtäväksi. Tämä, oivaltaen tilanteen edullisuuden hänelle itselleen ja sen kautta puolueelleen luoda suuri kansallinen kokoomushallitus ja siten kohota Ramsay MACDONALDin ylevän esimerkin tasalle, ryhtyi heti toimenpiteisiin tähän suuntaan. Tällöin kaikki oppositiopuolueet sa-

moinkuin radikaalien maltillisempi siipi kieltäytyivät yhteistoiminnasta kommunistien kanssa. Tuntuu siltä kuin olisi Léon BLUMin tällöin pitänyt luopua yrityksestään ja antaa jonkun toisen koettaa aikaansaada "union nationale". Tähän tehtävään olisivat tarjoutuneet ainakin HERRIOT, DALADIER, ehkäpä CHAUTEMPS, kaikki radikaaleja, jos näet pelättiin esim. Paul REYNAUD'n olevan sosialisteille vielä vaikeasti nieltävissä. Kun Léon BLUM kuitenkin päätti toisin ja ryhtyi luomaan - siinä pian onnistuen - uutta vasemmistohallitusta, niin tapahtui tämä silminnähtävästi senvuoksi että "union nationale" ilman kommunisteja olisi heikentänyt jollei hajottanut kansanrintamaa. On niitä jotka sanovat että hänen puoluelaisensa ovat häntä suuresti moittineet siitä että hän tammikuussa niin pian luopui yrityksestä muodostaa hallitus ja että hän tahtoi nyt, maksoi minkä maksoi, tyydyttää näitä piirejä. Kreivi d'ORMESSON sanookin senvuoksi Figarossa tänään että uusi kabinetti ei ole mikään hallitus vaan "Léon BLUMin alibi".

Oppositiopuolueet kieltäytyessään yhteistyöstä kommunistien kanssa laskivat niin että "union nationale" Léon BLUMin johdolla ei kuitenkaan onnistu, minkä vuoksi arvelivat olevat parasta vielä odottaa. Tekivätkö he tässä oikein, sen tulemme kyllä pian näkemään.

D'ORMESSON huomauttaa muuten sattuvasti että kun Léon BLUM ei suostunut hyväksymään oppositiopuolueiden vaatimusta kommunistien jättämisestä ulkopuolelle, on epäloogillista että Léon BLUM uuteen hallitukseensa ei itsekään ole ottanut kommunisteja!

Oli miten oli, uusi hallitus on melkein sama kuin Léon BLUMin ensimäinen. Sen muodostavat sosialistit ja radikaalit, ilman kommunisteja, jotka kuitenkin ovat luvanneet kannatuksensa.

Itse asiassa uusi hallitus on <u>heikompi</u> kuin tuo aikaisempi, sillä siitä ovat poistuneet melkein kaikki vahvat nimet. Poissa ovat CHAUTEMPS, DELBOS, Georges BONNET y.m. Poissa on myöskin viimeinen raha-ministeri MARCHANDEAU. Jälelle jää vahvana nimenä ainoastaan DALADIER sotaministeriöön, mikä takaa puolustuksen tehostamisen jatkuvaisuuden.

Puhuin jo raportissani n:o 12 niistä huhuista joiden mukaan DELBOS tulisi poistumaan. Tämä on nyt tapahtunut. Jos CHAUTEMPS olisi tullut uudeksi pääministeriksi tai ulkoministeriksi, olisi DELBOSin poistuminen ollut lähinnä verrattavissa EDENin poistumiseen. Nyt se ei ole sitäkään. Georges BONNET'n poistuminen on erittäin tuhoisaa, sillä hän on huomattava asiantuntija ja häneen on luottamusta ulkomailla.

Hyvin heikolta tuntuu uuden hallituksen ulkoministerin nimi näissä olosuhteissa. PAUL-BONCOUR liikkuu enimmäkseen "yläilmoissa", tosin tuntien "les affaires" mutta osaamatta antaa niille suurempaa reliefiä.[x] Tosin PAUL-BONCOURin aikana ei tarvitse pelätä Ranskan innon pienenemistä

---

x) Herra Ulkoministeri lienee PAUL-BONCOURin läheinen ystävä, ja omasta puolestani tunnen hänet henkilökohtaisesti hyvin, joten <u>tältä</u> kannalta meidän ei ole syytä valittaa.

Genève'issä, mutta nykyinen maailma on siksi sekaisin että PAUL-BONCOURin mittainen mies ja hänen tapaisensa formatio, molemmat itsessään kunnioitettavat, tuskin riittävät määräämään tapahtumien suuntaa.

Léon BLUM on itse ottanut finanssiministerin raskaat tehtävät niskoilleen ja ottanut rinnalleen Vincent AURIOLin Georges BONNET'n sijalle ja SPINASSE'in budjettiministeriksi. Nämä kolme nimeä eivät ulkomailla vedä eivätkä ole CHAUTEMPSin, MARCHANDEAUn ja Georges BONNET'n veroisia. Luottamus ulkomailla Léon BLUMiin tästä tuskin tulee kasvamaan. Ja vaikka täytyy myöntää että monet Léon BLUMin uudistuksista olivat paikallaan jopa ehkä pelastivat maan vielä suuremmasta vaarasta, olisi parempi jos toiset miehet nyt saisivat pitää huolta applikatiosta.

Arvoitukseksi jää miten Léon BLUM aikoo selviytyä Senaatissa, jossa hänellä on hyvin pieni kannatus. Ensimäisessä keskustelussa rahakysymyksistä hän saa vastaansa Senaatin enemmistön.

Ranskan ystävät kaikkialla maailmassa ovat uudesta yrityksestä levottomia eivätkä syyttä. Tilanne on itse asiassa jo kauan ollut seuraava: kansanrintaman tulee yhä vaikeammaksi muodostaa hallitus, mutta uutta hallitusta ilman kansanrintamaa ei liioin <u>vielä</u> voida muodostaa. Tämä on nykyisen paradoksaalisen tilanteen koko tragiikka, josta tuskin päästään selville vesille ilman uusia vaaleja.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: S`

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 15.

Ministeri Holma

16/3 1938

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 827 - 129

Pariisissa maaliskuun 17 p:nä 1938.

16 82 Sal. 38.

21/3-38

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 15, joka käsittelee aihetta:

Keskustelu min. OSUSKYn kanssa.

Holma.

UE 13: A 4.

P A R I I S SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 15.

Pariisi ssa 16 p:nä maalis kuuta 19 38.

16/82 Tal. 8 38.

21/3-38

Asia: Keskustelu min. OSUSKYn kanssa.

5 C 6

Kävin eilen Tšekkoslovakian täkäläisen lähettilään OSUSKYn puheilla. Ei ainoastaan maansa täkäläisenä lähettiläänä vaan myös maansa yhtenä huomatuimpia persoonallisuuksia hän on nykytapahtumien keskeisiä henkilöitä.

Mitä tulee Tšekkoslovakiaa mahdollisesti uhkaavaan vaaraan hän sanoi ensiksi, minkä tiesin, että jos vieraita joukkoja hyökkäisi Tšekkoslovakian alueelle, tšekit puolustautuisivat ase kädessä. Tämän on Prahan lähettiläs Lontoossa MASARYK myös selvään sanonut pari päivää sitten Lord HALIFAXille.

Ranska on juhlallisesti uudistanut lupauksensa: s.o. casus foederis astuu voimaan jos Tšekkoslovakian kimppuun hyökätään.

OSUSKY kertoi minulle että toissapäiväisessä ~~eilisessä~~ neuvottelukokouksessa Léon BLUMin ja PAUL-BONCOURin kanssa, joka kokous pidettiin pääministerin virkahuoneistossa eikä ulkoministeriössä, minkä kautta sille annettiin tavallista suurempi reliefi, seikka jota lehdet tänään erikoisesti alleviivaavat, ei ainoastaan uudistettu aikaisempia lupauksia vaan tutkittiin yhdessä kohta kohdalta kaikkia niitä puolustusmahdollisuuksia (moyens de dé-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

fense) jotka tulisivat hyökkäyksen sattuessa välttämättömiksi.

OSUSKY sanoi eräänlaiseksi hämmästykseksenі, että CHAMBERLAINin toissapäiväinen tunnettu puhe ja yleensäkin koko Englannin hallituksen ja kansan kanta Tšekkoslovakiaa mahdollisesti uhkaavaan vaaraan nähden Wienin tapahtumien jälkeen häntä "täysin tyydyttävät". Ranskan ulkoministeri oli toissapäivänä, heti p.o. neuvottelukokouksen jälkeen, ilmoittanut tästä Foreign Office'ille. Tällöin, OSUSKYn sanojen mukaan, Ranskan ulkoministeri ei olisi pyytänytkään Englannin hallitukselta lupausta alahuoneessa ilmoittaa Englannin kannan olevan saman kuin Ranskan. OSUSKY oli näet itse pyytänyt että Ranskan hallitus ei tätä tekisi. Prahassa on näet se käsitys vallalla että Englanti joka tapauksessa tulee toimimaan Ranskan kanssa rinnan jos niiksi tulisi. Mutta Prahan hallitus katsoo olevan yhtä vähän syytä pyytää Englantia sellaisiin lausuntoihin kuin on syytä olettaa että Englannin hallitus, "jos se päättää ilmoittaa esim. Egyptin hallitukselle tulevansa sotilaallisesti puolustamaan tätä tai tuota oikeuttaan Egyptissä tai Välimerellä, pyytäisi Ranskan hallitukselta samanlaista julkista kannanilmaisua". OSUSKY kertoi vielä että MASARYK oli Lontoosta soittanut hänelle viime toissa-aamuna, ja olivat lähettiläät silloin keskenään sopineet tällaisesta menettelystä.

En osaa arvostella, oliko tämä päätös ehkä sen pelon sanelema, että Englanti vastaisi kielteisesti, koska kielteinen vastaus olisi Prahan prestigelle haitallinen, s.o. onko OSUSKYn tyytyväisyys pelkkää taktillista laatua.

Minulle näet Ruotsin lähettiläs toissapäivänä kertoi saaneensa Lontoosta samanlaisen tiedon, nim. että tšekit eivät ole liiaksi insistoineet Lontoossa. Hänen lähteensä (todennäköisesti Ruotsin sikäläinen lähetystö) oli katsonut syyn olevan siinä että tšekit eivät tahtoisi Englannin menevän niin pitkälle että Prahan ja Berliinin väliset mahd. neuvottelut, joihin HODZA vielä puheessaan 4/3 viittasi, kävisivät mahdottomiksi. Minusta tuntuu että tämä selitys on mahdollinen. x)

Puhuessamme Itävallan tapahtumista OSUSKY katsoi DOLLFUSSin tehneen suuren periaatteellisen virheen siinä että hän aikoinaan antautui Italian peliin jonkinlaiseksi shakkinappulaksi Saksaa vastaan siten suojellakseen riippumattomuuttaan. OSUSKYn mielestä, jota mielipidettä hän aina on Prahassakin saarnannut, Itävalta pysyäkseen itsenäisenä ei olisi koskaan saanut, saksankielisenä maana, ajaa Berliinin vastaista politiikkaa. Tämä tyhmyys oli sitä suurempi koska hänen täytyi maksaa MUSSOLINIn lupaamasta ystävyydestä - joka ystävyys ei kestänyt montakaan vuotta xx) - siksi kallis hinta

---

x) 17/3. Juuri kun tämä raportti oli lähdössä, Figaro tänään puhuu neuvottelujen mahdollisuuksista Berlin - Praha.

xx) Kesäkuun 26 p:nä 1934 MUSSOLINI kirjoitti rouva DOLLFUSSille: "Itävallan itsenäisyys, jonka puolesta miehenne on kaatunut, on periaate jota Italia on puolustanut ja jota se tulee tulevaisuudessa vielä energisemmin puolustamaan". Sama teema uudistui niinä päivinä koko Italian lehdistössä.

kuin oli itävaltalaisen sosialidemokratian hävittäminen MUSSOLINIn mieliksi, sosialidemokratian joka olisi ollut Itävallalle parhaana tukena Anschlussia vastaan.

SCHUSCHNIGGia OSUSKY piti varsin pienenä herrana, joka vaaran tullen osoitti kykenemättömyytensä. Lisään tähän että Pariisissa katsotaan SCHUSCHNIGGin menetelleen tyhmästi sekä mennessään Berchtesgadeniin että päättäessään - ilmeisesti pelastaakseen prestigensä, joka Berchtesgadenin jälkeen oli laskenut - panna voimaan kansanäänestyksen. Minulle sanoi eräs ranskalainen lehtimies, että kansanäänestyksen päivän valitseminen oli yhtä suuri faute kuin oli EDENin poistumisen fiksoiminen samaksi päiväksi kuin HITLERin suuri puhe, ja yhtä suuri faute kuin oli CHAUTEMPSin lähtö hallituksesta juuri sinä päivänä jolloin se tapahtui (katso edellistä raporttiani).

OSUSKY huomautti myös siitä että Italia, ainoa suurvalta joka maailmansodassa selvisi, jos kohta hyvin pienin territoriaalisin lisäyksin, kuitenkin sellaisin onnellisin entein ettei sille jäänyt suurin piirtein katsottuna ainoatakaan vaarallista naapuria, nyt itse on luonut itselleen mitä vaarallisimman rajan. Lisään että Italiahan taisteli Pariisin rauhanneuvotteluissa 1919 kiivaasti kaikkia sellaisia päätöksiä vastaan, jotka olisivat voineet luoda sellaisen tilanteen Italian pohjois- ja koillisrajalle kuin on nykyinen fait accompli.

OSUSKY luuli että HITLER on antanut MUSSOLINIlle

vastapalvelukseksi vapaat kädet Välimerellä, s.o. Pohjois-Afrikassa ja Espanjassa. "MUSSOLINIlla on siis lupaus taskussaan. Tulemme kait näkemään miten hän tulee sitä käyttämään". Katsoen FRANCOn armeijan viimeaikaisiin voittoihin, MUSSOLINIn saamat "vapaat kädet" m.m. Espanjassa voivat tulla merkityksellisiksi. Tosiasia on että viime päivinä Ranskan hallituspiirit ovat olleet pääasiallisesti tästä mahdollisesta uudesta tilanteesta kiinnostetut. On jopa huhuiltu mobilisatiosta y.m. Totta lienee toistaiseksi vain se että Pyreneitten rajaa on Ranskan puolelta vahvistettu. Palaan asiaan.

OSUSKY katsoi olevan onnen onnettomuudessa ettei Anschluss ole syntynyt hiljaisena, vuosien kuluessa tapahtuvana amalgamoitumisena, huomaamattomana yhdenvertaistuttamisena, vaan brutaalisena anneksiona, jonka täytyisi avata Euroopan silmät näkemään mihin ollaan menossa.

OSUSKY sanoi tuntevansa aivan tarkkaan Ranskan armeijan mahdollisuudet. Hänen käsityksensä mukaan tämä armeija on niin täydellisessä kunnossa kuin yleensä on mahdollista toivoa. 20 vuoden kuluessa ei ole laiminlyöty mitään sen saattamiseksi huippukuntoon.

OSUSKY lopuksi luonnollisesti sääli CHAMBERLAINia, jonka optimismi niin nopeasti muka osottautui erheelliseksi. Lisään että Pariisissa uskotaan viime viikkojen tapahtumien myös
vaikuttaneen haitallisesti englantilais-italialaisten neuvottelujen tulosmahdollisuuksiin.

OSUSKY piti varmana että Berlin ei ollut suunnitellut Anschlussia niin äkkiä tapahtuvaksi, jos kohta luonnolli-

sesti siltäkin varalta kaikki oli preparoitu. Hän luuli päinvastoin helmikuun 4 p:n äkkiä herättäneen eloon tämän mahdollisuuden ja HITLERin profitoineen sitä seuranneista odottamattomista tapahtumista.[x)]

~~xxxxxxx~~ OSUSKY ei tahtonut vielä vastata kysymykseeni, oliko Puolan ulkoministerin äskettäisellä matkalla Italiaan erikoinen merkitys, s.o. oliko BEKCillä jokin missio täytettävänään, mistä kuten tunnettua maailman lehdistössä paljon on puhuttu. Rumanialainen virkaveljeni, joka kuninkaansa ystävänä on hyvinkin totalitäärinen mielipiteiltään mutta joka on syvästi huolissaan viime tapahtumista, ei pitänyt mahdottomana että BECKillä on joitakin lupauksia Memeliin tai Liettuaan nähden. Oli miten oli, täällä ollaan varsin levottomia Puolan ja Liettuan suhteiden paraikaisesta jännittyneisyydestä. Liettualainen virkaveljeni ei minulta eilen salannut suurta huolestuneisuuttaan. Palaan tähänkin asiaan toiste.

(Myöh.) Tapasin OSUSKYn uudelleen eilen illalla. Hänen ympärilleen kokoontui joukko virkaveljiä, myös allekirjoittanut, ja totesin että hän esitti aivan samaa tilanteesta kuin minkä hän yksityiskeskustelussamme minulle oli sanonut. Kuitenkin hänen optimisminsa Englantiin nähden oli jos mahdollista vielä suurempi, joka riippui siitä että hän oli sillä välin lukenut CHAMBERLAINin puheen in extenso sekä saanut puhelimitse virkaveljeltään Lontoosta lähempiä

---

x) Kräs täällä asuva ent. saksalainen diplomaatti kertoi minulle että hän äskettäin oli Berliinissä siltä ulkoministeriön virkamieheltä, joka Itävallan asioita esittelee, kuullut samaa.

tietoja alahuoneessa puheen aikana vallinneesta ilmanalasta, joka hänen sanojensa mukaan ei jättänyt toivomisen varaa.

Lisäys sivulle 5.

Ranskassa vallitsee myös helposti käsitettävä levottomuus Kataloniasta päin pelättävissä olevan pakolaistulvan suhteen FRANCOn voiton seurauksena. Tästäkin on hallituksen keskuudessa neuvoteltu.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 16.

Ministeri Holma

15/3 1938

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 867-/31

Pariisissa maaliskuun 18 p:nä 1938.

17 82 Fol 8 .38

21/3-38

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:ot 16 ja 17, jotka käsittelevät allamainittuja aiheita:

N:o 16: Viimeinen käyntini Itävallan lähetystössä.

N:o 17: Ranskan hallituksen vaikea tilanne.

Holma.

UE 13: A 4.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 16.

Pariisi ssa 15 p:nä maalis kuuta 19 38.

17/82 Pol. S - 38.

21/3-38

5 6

Asia: Viimeinen käyntini Itävallan lähetystössä.

Kävin eilen Itävallan lähetystössä sanomassa hyvästi itävaltalaiselle virkaveljelleni VOLLGRUBERille, joka eilen illalla jätti tämän kaupungin. En ollut ilmoittanut etukäteen tulostani. Oli kuvaavaa että lähetystön palvelija minulle sanoi: "Pelkään että lähettiläs ei voi ottaa Teitä vastaan, koska hänelle ei enää ole oikeutta ottaa vastaan ketään virallisesti". Sanoin käyntini olevan aivan yksityistä laatua, mutta tyytyväni jättämään korttini jos persoonallinen tapaaminen on mahdoton. Lähettiläs otti minut kuitenkin vastaan. Jäin hänen luokseen vain pariksi minuutiksi jotten hänelle vain aiheuttaisi mitään ikävyyksiä. Hän vain toisti toistamistaan seuraavat sanat: "Welche Tragödie, welche Tragödie". Hän sanoi myös: "Mustan NEGUKSEN vuoksi kyllä Kansainliitto lyötiin kappaleiksi, mutta vanhan Itävallan vuoksi ei kukaan tehnyt mitään". Kun lähdin, kyyneleet vuotivat hänen poskilleen. En ole unohtava koskaan eläissäni tätä käyntiä. Lisään vielä että ennenkuin menin lähettilään puheille, vanha palvelija sanoi minulle: "Hyvä ministeri, koettakaa häntä rohkaista, hän on aivan maahanlyöty".

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

12/3 oli muutaman tunnin aikana hakaristilippu Itävallan lipun vieressä lähetystön katolla. Lähettiläs lähti eilen illalla Wieniin. Hänen kohtalostaan ei ole mitään tietoja. Muut lähetystön virkamiehet lähtenevät piakkoin. Pariisissa asuva Itävallan pääkonsuli, varakas mies, sähkötti Wieniin ei nostavansa pääkonsulinviraston katolle hakaristilippua ilmoittaen eroavansa.

On melkein ivaa että Ranskan pääministerin asuntona nyttemmin on kaunis Palais Matignon, joka ennen maailmansotaa oli Itävalta-Unkarin komean ambassaadin kehyksenä!

Holma.

P. S. Pariisin lehdet kertovat nyttemmin että ministeri VON GRUBER on vangittu asunnossaan Wienissä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 17.

Ministeri Holma

18/5 1938

5000—12—35—5337

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 17.

Pariisi ssa 18 p:nä maalis kuuta 1938.

Asia: Ranskan hallituksen vaikea tilanne.

17 82 Vol. 8 38.
21/3-38
5 C6

Léon BLUM esittäytyi hallituksineen eilen edustajakamarille. Olisi väärin sanoa että tilanne sen kautta selveni. Istuin jonkun aikaa lehterillä ja totesin omin silmin miten Léon BLUM koetti kaikkensa saadakseen opposition edes vähän suopeammaksi. Eleet, käänteet, kaunopuheisuudet - mikään ei auttanut. Hän vannotti oppositiota yhtymään kansalliseen rintamaan oman persoonansa ja kansanrintaman ympärille. Hän sanoi jopa olevansa valmis heti lähtemään ja antamaan tehtävän toiselle, jos oppositio myöntyy. Tätä oppositio ei kuitenkaan tehnyt, ja Léon BLUM sai luottamuskysymyksensä kannattajiksi vain kansanrintaman tavalliset äänet (369) opposition pysyessä noin 300:ssa. Äänestys tapahtui muodollisesti siitä, suostuisiko kamari hallituksen vastauksenannon esitettyihin välikysymyksiin lykkäämiseen myöhempään.

Mielestäni oppositio teki erehdyksen siinä että se pani FLANDINin puolestaan puhumaan ja selittämään kielteistä kantaansa. FLANDINista ovat näet käsitykset nykyään hyvin jakautuneet, ja hänen viimeaikainen "politiikkansa" - heittää Tsekkoslovakia ja Kansainliitto ojaan ja pyrkiä Saksan ja Italian ystävyyteen - ei ole totta tosiaan viime tapahtumien

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

valossa osottautunut onnekkaaksi.

Paul REYNAUD vastasi Léon BLUMille omasta puolestaan selitellen miksi hän äänesti vastaan, mutta hänen puheensa muodostui enemmän kehotukseksi oppositiolle ja moitteeksi oikeistolle liiallisesta itsepäisyydestä. On muuten kuvaavaa että FLANDINin puolueesta huomattava ryhmä nyttemmin on taipuvainen keskustelemaan BLUMinkin kanssa kansallisesta rintamasta.

Puhutaan siitä että ensi tiistaihin mennessä, jolloin hallitus tulee vastaamaan ulkopoliittisiin välikysymyksiin, x) Léon BLUM itse aikoisi toimeenpanna eräänlaisen tarkistuksen hallituksen riveissä. Puhutaan myöskin siitä että tasavallan presidentti valmistelee omaa, "persoonallisuuksista" kokoonpantua hallituslistaa, ja puhutaanpa "direktoorista", jossa jokainen isompi puolue olisi edustettuna.

Minulla on se tunne että tapahtumat kehittyvät nopeasti kansallista yhteisrintamaa kohti. Suurin piirtein kaikt tästä jo ollaan yksimielisiä. Mutta en voi salata vaikutelmaani, joka on muuttumassa vakaumukseksi, että näet vaikeudet pääasiassa johtuvat siitä että koko kysymys tällä hetkellä on <u>persoonakysymys.</u> FLANDIN, REYNAUD, BLUM, ehkäpä myöskin HERRIOT ja DALADIER - jokainen heistä uneksii historian palstoille jäävän kansallisen rintaman luomisen isyyttä! Tämä on inhimillistä ja latinalaista.

---

x) 19/3. Tämä tilaisuus on kuitenkin nyttemmin lykätty tuonnemmaksi.

Tämän lisäksi on ehkä syytä kerran eritellä erästä toistakin tärkeätä periaatteellista kysymystä. Olisi väärin asettaa probleemi Ranskassa niin että taistelu molempien, varsin jyrkästi tosin toisistaan eroavien ajatussuuntien välillä täällä olisi verrattavissa esim. sellaisiin vastakohtiin kuin ovat fascismi ja antifascismi tai natsismi ja antinatsismi. Taistelu Ranskassa ei ole ensi kädessä ideologinen vaan materiaalinen, s.o. valtataistelua. Sana "valta" silloin käsitettynä varsin ahtaasti siten näet että jos "valta" on n.k. oikeistolla, niin se käyttää sitä häikäilemättä materiaalisten etuoikeuksiensa pönkittämiseksi; jos se taas on n.k. vasemmistolla, tämä käyttää sitä yhtä häikäilemättä näiden vastapelaajan etuoikeuksien heikentämiseksi. <u>Tästä</u> taistelu ainakin toistaiseksi Ranskassa käy. Se on siis edelleen taistelua marxismin ja ei-marxismin välillä, vanhan hyvän reseptin mukaan. Saman asian voi sanoa myöskin niin että Ranskassa eri ajatussuuntien vastakohdat eivät ole kehittyneet niin pitkälle että toinen taikka toinen uneksisi opposition väkivaltaista paralysoimista.

Uudistan myös minkä olen niin monasti sanonut, että Ranska paraikaa elää hyvin syvälle ulottuvaa sosiaalista vallankumousta, joka on perustuksia myöden järkyttämässä vanhaa kapitalistista järjestelmää tähän saakka pönkittäviä peruskäsitteitä. Omistusseikkoihin se kuitenkaan vielä ei ole ulottunut. Mutta oikeisto tuntenee itsensä vielä tämän prosessin liiaksi heikontamaksi, vasemmisto

taas ei vielä tarpeeksi vahvaksi, uskaltaakseen mennä pelotta kansalliseen unioniin, jossa ainakin ulkonaisesti viimevuotiset riitakapulat täytyisi haudata.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: S

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan tiedustelun raportti n:o 18.

Ministeri Holma

23/3 1938.

5000—12—35—5337

Bl.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 904-140

Pariisissa maaliskuun 23 p:nä 1938.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
18/182 Pals. 1938.
26/3-38
5 C 6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 18, joka käsittelee aihetta:

Kansainliitto I: Kansainliiton peruskirjan soveltaminen ja Ranska.

Holma.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 18.

Pariisi ssa 23 p:nä maalis kuuta 19 38.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
18/82 Pol. 1938.
26/3 38
5 C 6

Asia: Kansainliitto I:
Kansainliiton peruskirjan sovel-
taminen ja Ranska.

Viitaten Ulkoasiainministeriön kirjelmään n:o 3178 (roneogr. n:o 2285) kosk. otsakeasiaa, kunnioittaen täten raportoin seuraavaa.

Mitä tulee Ranskan suhtautumiseen Kansainliittoon sen olemassaolon aikana, voinen rajoittua lyhyesti viittaamaan siihen että Kansainliitolla aina on ollut vahva tuki ja varma turva Pariisissa. Kansainliiton peruskirja, joka sitoo Kansainliiton Versaillesin rauhansopimukseen, on luonnollisesti Ranskalle kallis. Ranska, joka sodan kautta saavutti kaiken sen minkä se oli tahtonut ja joka siis territoriaalisesti ja kansallisesti on, kuten sanoo ranskalainen saturée, ei toivo muuta kuin maailmansodan luoman status quon säilyttämistä mahdollisimman suuressa mittakaavassa. Koska Kansainliitto on koettanut toiminnallaan pyrkiä tämän status quon säilyttämiseen kollektiiviperiaatteen pohjalla, ei luonnollisesti Ranskalla ole ollut syytä olla tyytymätön. Kun tähän lisäämme että Ranskan turvallisuussopimusverkko pohjautuu Kansainliittoon,x) on itsestään selvää että Ranskan kanta Kansainliittoon nähden on ol-

x) Jokainen Ranskan sopimus, yksinpä sopimus Moskovan kanssa, on ankkuroitu ja rekisteröity Genève'issä.

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lut se mikä se on ollut. Ranskahan on myöskin aina ja joka tilaisuudessa koettanut lisätä turvallisuustakeita, s.o. laajentaa ja vahvistaa sitä kollektiviteettiverkkoa, joka on Kansainliiton perustana. Että tämä toiminta ei ole kantanut hedelmiä, ei ole Ranskan syy.

Ei tule liioin unohtaa että Kansainliitto eli n.k. loistoaikansa ranskalaisen miehen, BRIANDin, ollessa sen keskeisenä henkilönä, olkoon että ei puutu aiheita valittaa juuri tämän loistoajan heikkoja puolia, lähinnä sitä että todellisten ratkaisujen lykkääminen silloin muuttui traditioksi.

Mitä tulee Ranskan <u>nykyhetkiseen suhtautumiseen Kansainliittoon</u>, niin täytyy meidän siinä suhteessa tehdä jonkinlainen ero virallisen politiikan ja osan yleistä mielipidettä välillä. Kuten ennenkin olen sanonut (varsinkin raportissani n:o 8) Ranskan ulkoministeriössä ei haluta vielä kuulla puhuttaven mistään muutoksista peruskirjaan tai sen sovelluttamiseen nähden. Katsotaan että hetki ei ole kypsä, että kajoaminen tämmöisenä aikana Kansainliiton peruskirjan pohjimmaisiin periaatteisiin veisi maailman vielä syvemmille vesille kuin missä jo ollaan. Vaikka täällä tietysti myönnetään että Kansainliitto on tehnyt itsensä syypääksi siihen että "laiva on rakennettu etukäteen tutkimatta millä vesillä sen tulee kulkea", katsotaan kuitenkin, ettei voida mennä tätä laivaa purkamaan. Tämähän tuli selvästi ilmi neuvoston kokouksessa tammikuun lopulla.

Nykyisen hallituksen ollessa vallassa ja PAUL-BONCOURin istuessa ulkoministerinä on enemmän kuin todennäköistä että Kansainliitosta kiinnipitäminen sen nykyisessäkin muodossa ei tule vähenemään ja että nekin pienet uudet vivahdukset, jotka ehkä saattoi huomata CHAUTEMPSin ja DELBOSin viimeaikaisesta suhtautumisesta Kansainliittoon, tulevat häviämään.

Sensijaan täytyy todeta että n.k. oikeisto täällä on Kansainliittoon nähden kylmä ja indifferentti. Tätä välinpitämättömyyttä tapaa jo keskustassakin ja varsinkin niissä piireissä, joita edustaa FLANDIN, jonka nykyistä suhtautumista ulkopoliittisiin kysymyksiin on mutatis mutandis verrattu CHAMBERLAINin empirismiin. Porvarillinen vasemmisto, sosialistit ja kommunistit sensijaan ovat, kuten on ymmärrettävissä, vanhalla ortodoksisella kannalla Kansainliittoon.[x] Tästä riippumatta on minusta lyötävä kiinni eräs totuus jota ulkopuolella Ranskan hyvin vähän tunnetaan, nimittäin että Versaillesin rauhaa täällä laajoissa piireissä tuomitaan. Mutta yhtä totta on myös että kukaan ei uskaltaisi ainakaan vielä nousta vaatimaan Versaillesin rauhansopimuksen muuttamista, sillä ollaan yksimielisiä siitä että se ulkomaila käsitettäisiin heikkoudeksi. Sivumennen sanoenhan Ranskan koko ulkopolitiikka on tämän kysymyksen vuoksi parinkymmenen vuoden kuluessa ollut yhtämittaisessa puolustusasemassa. V. 1919 Ranska oli saavuttanut maksimin siitä mi-

---

x) Pienen l'Ere Nouvelle-lehden (porv.rad.) äskettäinen kirjoitus Kansainliitto-politiikan jatkuvaisuutta vastaan oli tuskin symptomaattinen mutta kuitenkin ilmiönä rekisteröitävä (kts. Suomen Sos.dem. n:o 76, sivu 2).

tä se koskaan oli uskaltanut uneksia. Oli selvää että maailma ei jäisi semmoiseksi, jonka vuoksi jokainen muutos Euroopan politiikassa on de facto merkinnyt Ranskalle taka-askelta. Siinähän on Ranskan tragiikka.

Jos syntyisi "union nationale"-hallitus, otaksuisin ettei sen suhtautuminen Kansainliittoon muuttuisi. Ei edes vaikka FLANDIN tulisi sen johtoon, jota tosin en pidä ainakaan vielä uskottavana. Toista on jos BLUMin jälkeen tulisi rajoitetumpi hallituskoalitio, jossa olisi keskusta sekä radikaalien maltillinen osa samoinkuin oikeiston maltillinen osa, mikäli tällainen koalitio saisi kamarissa enemmistön. Sellaisen hallituksen suhtautuminen Kansainliittoon <u>voisi</u> tulla toisenlaiseksi kuin nykyisin on laita ja mikä tulisi olemaan todennäköisesti laita jos union nationale syntyisi.

Se avunannon uudistettu lupaus Tsekkoslovakialle, joka äskettäisten tapahtumien yhteydessä Ranskan hallituksen puolelta tehtiin, on myöskin todistuksena siitä että peruskirjan ja varsinkin sen 16 artiklan sovelluttamiseen nähden ei haluta muutoksia.

Mitä tulee Ranskan hallituksen suhtautumiseen alueellisiin turvallisuusryhmittymiin (joko riippuen tai riippumatta Kansainliiton peruskirjasta), voin siihen lyhyesti vastata Ranskan aina olleen regionaalisopimusten puoltaja. Pieni entente samoinkuin Balkanin maiden entente ovat Ranskan joko inspiroimia tai kannattamia. Ranskan ulkoministeriössä on aina lausuttu ilo ja tyytyväisyys siitä että Suomi on liittynyt Skandinavian maihin. Ranskahan itse ajoi, joskin

siinä epäonnistuen, itäpaktia. Ja loppujen lopuksihan BRIANDin Eurooppa-idea pohjautui sekin siihen että universaalinen kollektiviteetti ollen vaikeasti toteutettavissa vaatii tuekseen pienempiä kollektiviteetteja, olkoon että tämän ajatuksen esitaistelija kreivi COUDENHOVE-KALERGI ehkä liian naivisti sitä ajoi, jossain määrin siten kompromettoiden itse perusajatust.. Oli vahinko että BRIANDin Eurooppa-idea v. 1931 sortui Rooman ja Berliinin halluttomuuteen, koska nämä sillä hetkellä koettivat aikaansaada kolmiopolitiikan Berlin - Moskova - Rooma - ajatus josta lopuksi syntyi ranskalais-venäläinen pakti ja sen seurauksena taas tunnettu pohjois-eteläinen akseli (tätä genesistä olen usein ennen raporteissani eritellyt).

Ei tule liioin unohtaa että Ranskalle kansainliitto sikälikin on rakas että Englannin kielen ja vaikutuksen rinnalla Genève'issä Ranskan vaikutus ja kieli ovat määräävinä. Jokainen Kansainliiton heikentäminen merkitsee senvuoksi myöskin Ranskalle sen vaikutuksen heikentymistä kansainvälisessä yhteistyössä. Älkäämme liioin unohtako että ranskalaiset virkamiehet Kansainliitossa nostavat palkan muodossa jokseenkin yhtä paljon vuoden kuluessa kuin minkä Ranska vuosittain suorittaa Kansainliitolle osuutenaan (englantilaiset virkamiehet Kansainliitossa tietääkseni nostavat yhteensä enemmän tai ainakin yhtä paljon palkkaa kuin minkä Englanti suorittaa osuutenaan).

Tehdäkseni lyhyen yhteenvedon yllämainotusta väittäisin että jollei täällä tapahdu hallituskoalitiossa huo-

mattavaa siirtymistä oikealle päin - mikä itsessään on varsin vähän otaksuttavaa ennen uusia vaaleja - Ranskan hallitus tulee pysymään uskollisena Kansainliitolle sellaisena kuin se nykyäänkin vielä esiintyy, sekä vastustamaan muutoksia peruskirjan tai sen osien soveltamiseen, jollei näitä ole perinpohjin harkittu. Viimeaikaiset tapahtumathan ovat osottaneet miten tärkeä elinvoimainen Kansainliitto olisi. En liioin luule että Ranskan nykyinen johto olisi halukas käyttämään hyväkseen peruskirjan 19 art. suomia kehitysmahdollisuuksia. Millaiseksi tilanne on muodostuva uusien vaalien jälkeen, siitä en uskalla vielä mennä mitään ennustamaan.

Seuraavassa raportissa tulen esittämään eräitä mietteitä Kansainliiton tulevaisuuteen nähden.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 19.

Ministeri Holma

24/3 1938.

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 913 - 141

Pariisissa maaliskuun 24 p:nä 1938.

19/89 Sal. S. -38.

28/3-38

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 19, joka käsittelee aihetta:

Liettuan ja Puolan konflikti.

Holma.

UE 13: A 4.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 19.

Pariisi ssa 24 p:nä maalis kuuta 19 38.

19/83 Pol. S. 38.

28/3.38

Asia: Liettuan ja Puolan konflikti.

5 C6

Saadessani 18/3 Ulkoasiainministeriön salakiertosähkeen n:o C.16 olin juuri kuullut Liettuan täkäläisen lähettilään kertoneen tunnetuille poliittisille henkilöille Liettuan aikovan akseptoida Varsovan ultimaattumin. Sähkötin senvuoksi vielä samana päivänä sähkeen n:o 33, joka kuului:

"Asianomainen virkaveljeni kertonut hallituksensa aikoo akseptoida C 16".

Sen lisäksi mainitsen seuraavaa.

Kuten tunnettua Ranskan ja Englannin hallitukset heti koettivat sekä Varsovassa että Kaunasissa vaikuttaa rauhottavasti. Tämän johdosta kertoi minulle eilen Liettuan täkäläinen lähettiläs seuraavan kiintoisan seikan, jota aikaisemmin en ollut kuullut. Liettuan lähettiläät täällä ja Lontoossa saivat näet jo perjantaina 18/3 tehtäväksi ilmoittaa Ranskan ja Englannin hallituksille, että Liettuan hallitus tulee joka tapauksessa suostumaan Varsovan vaatimuksiin mutta samalla myös pyytää näitä hallituksia vaikuttamaan Varsovassa siihen suuntaan että Puolan hallitus poistaisi vaatimuksistaan ultimaattumin luonteen. Virkaveljeni sanojen mukaan Ranskan ja Englannin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

hallitukset todella Varsovassa insistoivat voimakkaasti (avec beaucoup de force) tähän suuntaan, mutta ulkoministeri BECK kieltäytyi suostumasta tähän pyyntöön.

Liettuan lähettiläs piti tilannetta sikäli edelleen vaarallisena että jos tai kun alkavien neuvottelujen kuluessa syntyy jokin erimielisyys, Puola kohta harjoittaa uutta painostusta tavalla taikka toisella.

Jos kohta Ranskan lehdistö Puolan ja Liettuan välisessä ristiriidassa on pysytellyt hyvin varovaisena, Ranskan ja Puolan välillä vallitsevan muodollisen ystävyyssuhteen vuoksi, saattaa täällä kuitenkin joka askeleella huomata miten yksimielisesti tuomitaan selläiset ultimatiiviset toimenpiteet kuin olivat Puolan.

x x
x

Eräät lehdet ovat kuten tunnettua kertoilleet Puolan Washingtonissa olevan suurlähettilään ilmoittaneen amerikkalaisille lehdille, että Puola aikoo ryhtyä sellaisen reunavaltioliittymän aikaansaamiseksi, joka kulkisi Suomesta Rumaniaan. Tämä tieto on täällä herättänyt melkoista huomiota. Latvialainen kolleegani tiedusteli asiaa suoraan Puolan täkäläisessä suurlähetystössä, josta ilmoitettiin ettei heillä ole mitään vahvistusta siitä että suurlähettiläs Washingtonissa olisi näin puhunut. En ole katsonut olevan syytä asiassa mitään tehdä ennenkuin saam-

me tarkempia tietoja siitä mitä todella on tapahtunut. On kuitenkin syytä pitää silmät auki.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 20.

Ministeri Holma

26/3 1938

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 937-148

Pariisissa maaliskuun 29 p:nä 1938.

20/83 Sal. 8 38.

31/3.38

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:ot 20, 21 ja 22, jotka käsittelevät allamainittuja aiheita:

N:o 20: Muutoksia Pariisin sanomalehdistössä.

" 21: Kansainliitto II: Sveitsi ja Kansainliitto.

" 22: PAUL-BONCOUR on synkkä tulevaisuuteen nähden.

Kolma.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 20.

Pariisi ssa 26 p:nä maalis kuuta 19 38.

20/83 Pol. 38.
31/3. 38
5 C 6

Asia: Muutoksia Pariisin sanomalehdistössä.

Raportissani n:o 26 viime vuodelta tein selkoa vanhan tunnetun oikeistolehden L'Echo de Paris'n kahtiajaosta ja L'Epoque-lehden synnystä sen rinnalle. Molemmat lehdet ovat senjälkeen viettäneet varsin kituvaa elämää. Nyt tulee, tosin ei aivan odottamattomana, tieto että L'Echo de Paris yhtyy Le Jour'iin, joka sen on ostanut. Le Jour, jonka päätoimittajana on taitava sanomalehtimies, L'Intransigeant'in loistoajoilta kuuluisa Léon BAILBY, ja jolla näkyy olevan varsin huomattavia kapitaaleja takanaan, tulee tästä lähtien kutsumaan itseään Le Jour - L'Echo de Paris, mutta säilyttämään oman toimituskuntansa. Näissä oloissa Pertinax ei tule siirtymään uuteen lehteen eikä ainakaan toistaiseksi kirjoittamaan jokapäiväisiä ulkopoliittisia katsauksia kuten hän monien vuosien kuluessa on tehnyt. Hän on sensijaan ruvennut viikkolehden L'Europe Nouvelle'in päätoimittajaksi hoitaen sen ulkopoliittisia katsauksia. L'Europe Nouvelle onkin juuri lähettänyt maailmalle ulkonaisesti jossain määrin muuttuneen ensimäisen numeronsa uuden päätoimittajan merkeissä. Le Jour - L'Echo de Paris'n sisäpoliittisen suunnan jatkuvaisuus käy ilmi siitä,

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

että lehteen on liittynyt vakinaiseksi avustajaksi Ranskan varsinaisen oikeistopuolueen johtaja Louis MARIN.

Näytti yhteen toviin siltä että L'Epoque-lehti lakkaisi ilmestymästä taloudellisten vaikeuksien vuoksi. Nyttemmin lienee tilanne kuitenkin joksikin aikaa pelastunut sen kautta että eräs seurapiireissäkin hyvin tunnettu upporikas henkilö on taannut lehden taloudellisen puolen.

Muuten kerrotaan jo kauan että Matin ja Journal lehtien kesken käydään jatkuvia neuvotteluja xxxxxxx yhtymistarkoituksessa. Molemmat kärsivät suurista painoksistaan huolimatta samoista taloudellisista vaikeuksista kuin suurin osa nykyistä Ranskan lehdistöä.

Rotua.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: Cc

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 21

Ministeri Holma

28/3 1938

5000—12—35—5337

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 21.

Pariisi ssa 28 p:nä maalis kuuta 19 38.

20/83 Yal. 38.

21/3.38

5 C 6

Asia: Kansainliitto II:
Sveitsi ja Kansainliitto.

Sveitsin uusi täkäläinen lähettiläs STUCKI kävi tänään luonani ensi käynnillä. Koska olemme vanhoja tuttavia jouduimme heti in medias res. Puhuimme laajasti Kansainliitosta ja varsinkin Sveitsin suhtautumisesta siihen. Koska lähetystömme Genève'issä tästä on tehnyt selkoa en siihen tässä puutu vaan rajoitun mainitsemaan että STUCKI minulle kertoi tänään sanoneensa Ranskan ulkoministerille suoraan ja peittelemättä, että jollei Kansainliitto tule suostumaan Sveitsin vaatimuksiin täydellisen neutraliteetin pohjalla, Sveitsi tulee ilman pienintäkään epäilystä jättämään Kansainliiton. "Jos meidän on valittava jommankumman välillä, me valitsemme neutraliteetin ja hylkäämme Kansainliiton".

Holma.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja iisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan Lähetystön raportti n:o 22.

Ministeri Holma

29/3 1938.

5000—12—35—5337

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 32.

Pariisi ssa 29 p:nä maalis kuuta 1938. 20/83 Pal. S. 38.

31/3.38

Asia: PAUL-BONCOUR on synkkä tulevaisuuteen nähden.

5 C6

Ranskan ulkoministerin ehkä läheisin ystävä, joka samoin on hyvin lähellä perhettäni, kertoi minulle eilen seuraavaa. Ystäväni oli PAUL-BONCOURilta kysynyt tilannetta, jolloin tämä oli vastannut seuraavasti: Tosin tällä hetkellä näyttää vähemmän jännittyneeltä, mutta en käsitä miten ajanpitkään nykyinen järjetön kilpavarustelu voi päättyä muuhun kuin sotaan. PAUL-BONCOURin koko tapa katsoa tulevaisuuteen oli, sanoi kertojani, hyvin pessimistinen.

Holma.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: S

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 23.

Ministeri Holma

1/4 1938

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 974-157

Pariisissa huhtikuun 2 p:nä 1938.

21/83 Sal. S. 38.

4/4. 38

5 C 6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:ot 23 ja 24, jotka käsittelevät allamainittuja aiheita:

N:o 23: Kansainliitto III.

" 24: Ranska ja Italia.

Holma.

UE 13: A 4.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 23.

Pariisi ssa 1 p:nä huhti kuuta 1938. 21/83 Sal D .38.

4/4-38

Asia: Kansainliitto III.

5 C6

Kävin tänään ulkoministeri PAUL-BONCOURin puheilla. Jouduimme kohta keskustelemaan Kansainliitosta. PAUL-BONCOUR, jättäen turhat sirklaukset syrjään, hyvin kategoorisesti pyysi minua viemään perille hänen vakavimmat terveisensä ministeri HOLSTIlle jotenkin seuraavin sanoin: "Sanokaa ministeri HOLSTIlle, jonka kuten tiedätte hyvin tunnen ja jonka kanssa olemme puolitoista vuosikymmentä yhdessä taistelleet Genève'issä, että hän ei tulisi maailman nykyisistä tapahtumista toivottomaksi vaan jatkuvasti uskoisi Kansainliiton kollektiviteettiin nykyiselläkin pohjalla. Me suuret voimme kuten ymmärrätte milloin tahansa irtautua Kansainliitosta tarvitsematta pelätä joutuvamme uhriksi, mutta te pienet, teidän intressissännehän pitäisi toki olla koettaa säilyttää se mitä ei vielä ole rikottu. Minun on mahdotonta käsittää niitä pieniä maita jotka tahtovat uskotella itselleen ja muille että heille olisi vaaraa Kansainliittoon jäämisestä. Sillä jos Kansainliitto hajoaa ja bilateralismi kaikkialla pääsee vallalle, pienten maiden asema nykyoloissa on toivoton. Minusta pienten maiden kielteinen suhtautuminen Kansainliittoon on verrattavissa itsemurhaan".

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Hän alleviivasi monta kertaa tätä sanaa "itsemurha". Ja hän jatkoi: "Sveitsin asema on erikoinen vaikka myönnän että sekin esimerkki on facheux. Wienin tapahtumat eivät olisi voineet muodostua tällaisiksi jolleivät eräät pienet maat, käymällä parin vuoden kuluessa joka tilaisuudessa Kansainliiton kimppuun, olisi maaperää valmistaneet. Neutraliteettia ei ole olemassa Kansainliiton puitteiden sisäpuolella. Täytyy valita toinen taikka toinen". Hän vahvisti myös sen minkä sanoi minulle eräitä viikkoja sitten ARNAL (kts. rap. n:o 13) käsityksenään mielialoista Genève'issä tammikuun lopulla.

Tuli myöskin puheeksi Puolan Washingtonissa olevan suurlähettilään tunnettu haastattelu sikäläiselle lehdistölle. Tähän sanoi PAUL-BONCOUR: "Älkää herran tähden heittäytykö tälle linjalle. Tehän olette siinä onnellisessa asemassa että olette ainakin jossain määrin syrjässä. Mitä hyötyä teillä voisi olla tällaisesta politiikasta, joka teidät sotkisi turhanpäiten suurten riitoihin ja joka varmasti käsitettäisiin Moskovassa Venäjää vastaan tähdätyksi". x) Sanoin tähän ettei Puolan taholta ole kysyttykään meidän mielipidettämme, joten meillä ei ole mitään syytä ottaa asiaan edes kantaa.

Tässä yhteydessä en voi olla kertomatta minkä minulle eilen sanoi ulkoministeriön Kansainliitto-osaston päällikkö ARNAL aterioidessaam luonani, että näet hän katsoo

x) Tätä alleviivasi myös J. SAUERWEIN jonka sattumalta tänään tapasin.

Puolan ja Liettuan konfliktin vasta alkaneen (à peine commencé) ja että hän pelkää Puolan vielä ryhtyvän sellaisiin toimenpiteisiin jotka tähtäävät Liettuan tekemiseen Puolan protektoraatiksi.

Kun lähdin ulkoministerin luota hän vielä ovensuussa uudisti ylläkerrotut terveisensä ministeri HOLSTIlle. Kukaan Ranskan ulkoministeri ei ole minulle koskaan puhunut niin selvää kieltä kuin tänään PAUL-BONCOUR. Osaksi tämä riippunee myös siitä että tuskin olen yhtä hyvin tuntenut ketään aikaisempaa ulkoministeriä. Oli miten oli, käyntini vahvisti täydellisesti sen minkä ensimäisessä Kansainliitto-raportissani (n:o 18) arvelin PAUL-BONCOURin ja nykyisen hallituksen suhtautumisesta Kansainliittoon ja sen peruskirjaan.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 24.

Ministeri Holma

1/4 1938.

5000—12—35—5337

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 24.

Pariisi ssa 1 p:nä huhti kuuta 1938.

21 83 Sal. D. 38.

4/4-38

Asia: Ranska ja Italia.

5 CC

Käydessäni tänään Ranskan ulkoministerin puheilla, mistä jo olen kertonut raportissani n:o 23, kysyin häneltä minkälaisten motiivien hän arvelee aiheuttaneen MUSSOLINIn toissapäiväisen, enemmän tai vähemmän odottamattoman kanuunapuheen. Tämä puhe on näet Pariisissa herättänyt melkoista huomiota, sillä puhehan lyhyesti sisälsi seuraavaa: "Me, Italia, olemme varustautuneet sotaa varten koko sillä voimalla mikä on tälle kansalle ominainen, meillä on maailman vahvin vedenalainen laivasto, meillä ensiluokkainen ilmailu, me olemme valmiit käymään sotaa". Tähän ranskalaiset lehdet lisäävät: ketä vastaan? missä siis on vihollinen? Ja ne vastaavat itse: koska Italia ei toki aio käydä sotaa Saksaa vastaan eikä liioin Englantia vastaan jonka kanssa se neuvottelee, jää vain Ranska mahdolliseksi viholliseksi.

PAUL-BONCOUR vastasi kysymykseeni näin: "Jos kysytte puheen syitä, en voi teille muuta sanoa kuin että niitä on turha hakea. Kun diktaattoreista on puhe, ei tule etsiä syitä. Kun me keskustelemme, Te ja minä, me liikumme loogillisella pohjalla. Sitä eivät tee diktaattorit".

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Hän jatkoi: "CHAMBERLAIN on kevytmielisesti antautunut neuvotteluihin Rooman kanssa, ilman takeita (gages). Minä tulen kyllä myöskin vielä neuvottelemaan Rooman kanssa, mutta ei ilman takeita". Kun tähän kysyin, pelkääkö Ranskan hallitus siis saksalaisten ja italialaisten jäävän FRANCOn voiton jälkeen Espanjaan ja luuleeko se olevan perää huhuissa että saksalaiset jäisivät Espanjaan siksi kunnes saavat siirtomaakysymyksen järjestetyksi, PAUL-BONCOUR vastasi näin: "En tahdo sanoa mitään siitä mitä tulee, sanon vain sen että italialaiset ja saksalaiset nyt ovat Espanjassa. Tämä on tosiasia, josta en pääse ja johon minun on laskettava. Tiedän kallionvarmasti että FRANCOn puolella tällä hetkellä vielä on 600 vierasta lentokonetta, joista 400 italialaista ja 200 saksalaista. On mahdotonta neuvotella näissä olosuhteissa".

Tähän lisään että eräs tuttavani, mielipiteiltään sataprosenttisesti francolainen, joka äskettäin palasi Bilbaosta ja joka oli käynyt kaikissa satamissa Irunista Bilbaoon, kertoi nähneensä niissä kaikissa sadottain saksalaisia lastiautoja, kaikki ihka uudet, juuri laivoista puretut.

Palatakseni MUSSOLINIn puheeseen, ulkoasiainministeriön Kansainliitto-osaston päällikkö ARNAL minulle eilen sanoi otaksuvansa olleen kolme syytä tähän puheeseen. Ensiksikin MUSSOLINIn tahto näyttää Saksalle Itävallan ryöstön jälkeen, että Italia ei sentään ole pelkkä quantité négligeable. Toiseksi katsoi hän puheen merkitsevän harjannostoa

Englannin edessä, jottei tämä luulisi Italian käyneen liian peräänantavaksi ja myötämieliseksi. Tältä kannalta katsoen puhe kait lähinnä oli tarkoitettu jatkuvien neuvottelujen uudeksi taustaksi. Ja kolmanneksi ARNAL piti puhetta tähdättynä Ranskaa kohti, "meidän pelottamiseksi" (pour nous intimider).

Lopuksi mainitsen että PAUL-BONCOURin koko esiintyminen tässäkin asiassa oli yhtä kategoorinen kuin Kansainliitto-asiassa ja varmaankin kategoorisempi kuin minkä moniin aikoihin olen huomannut keskusteluistani Ranskan ulkoministerien kanssa.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 35.

Ministeri Holma

5/4 1938

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 991-159

Pariisissa huhtikuun 5 ~~p:nä~~ - 1938.

22/83 Pol. 8 - 38.

8/4-38 9

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 25, joka käsittelee aihetta:

Suomi Ranskan lehdissä.

Holma.

PARIISISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 25.

Pariisissa 5 p:nä huhti kuuta 1938.

22/83 Pol. A -38.

Asia: Suomi Ranskan lehdissä.

8/V-38

5 Cc

Koko Ranskan lehdistö on kertonut Suomen hallituksen esityksestä koskien lähes 3 miljaardin markan myöntämistä varustustarkoituksiin. Lehdistö ei ole, mikäli olen voinut huomata, tätä hallituksen esitystä kommentoinut, mutta sensijaan olen tavatessani virkaveljiä ja ranskalaisia tuttaviani saanut vastaanottaa onnitteluja sekä sen johdosta että ymmärrämme aseman ja hetken vaatimukset että sen johdosta että Suomen raha-asiat ovat sellaisessa kunnossa että tällaiseen ohjelmaan voidaan ryhtyä. Soittipa eräs virkaveljeni eräänä päivänä kysyen, oliko sähkösanomassa mainittuun summaan pujahtanut ehkä yksi nolla liikaa!

Kuten Herra Ulkoministerille olen ilmoittanut, Matin-lehti sisälsi äskettäin huomattavalla paikalla ja huomattavalla otsikolla Helsingistä sähkeitse saamiaan otteita Uuden Suomen ja Helsingin Sanomain kirjoituksista koskien puolalais-liettualaista konfliktia, varustaen sähkeensä otsikolla "Suomessa katsotaan Moskovan kärsineen tappion liettualais-puolalaisessa asiassa" (kuten tunnettua on Matin kaikista Pariisin lehdistä kiivain antimoskovalainen). Koska näissä kirjoituksissa

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

samalla otettiin kanta Puolan puolesta, liettualainen virkaveljeni minua on tästä "ahdistellut". Olen koettanut häntä parhaimpani mukaan rauhoittaa. Olen myös eräissä muissa keskusteluissani huomannut ihmeteltävän, että meillä Suomessa eräissä piireissä suhtaudutaan pienten maiden (Itävalta, Liettua) kohtaloon siksi "empiristisesti".

Useat lehdet ovat kirjoitelleet viime aikoina Puolan Washingtonissa olevan suurlähettilään POTOCKIn Amerikan lehdistölle antaman tunnetun haastattelun johdosta. Paris-Midi sisälsi siitä jopa pitkän kirjoituksen täynnä itäeurooppalaisia kannunvalauksia. Olen kaikissa keskusteluissani, kuten myös ministeri PAUL-BONCOURin kanssa, selittänyt ettei Suomella ole ollut syytä ottaa asiaan ainakaan toistaiseksi kantaa.

Kenr. ÖSTERMANin matkaa Saksaan ei ole kommentoitu, mutta kaikissa lehdissä on todettu sekä itse asia että se seikka että hänet HITLER otti vastaan. Olen ohjeitten mukaisesti selittänyt kaikille matkan olleen aikaisemmin päätetyn sekä kenr. ÖSTERMANin aikomuksena olevan vielä tämän vuoden kuluessa käydä Ranskassakin. Tämän käynnin ajankohdan suhteen olisin muuten erittäin kiitollinen jos jo nyt voisin saada siitä edes osapuisia tarkennuksia. Mainitsen vielä että Norjan lähettiläs eräänä päivänä kysyi minulta suoraan, merkitseekö matka ehkä jotain muuta kuin mitä on ilmoitettu. Vastasin näin ei olevan.

Ahvenanmaan kysymyksestä en ole viime aikoina nähnyt lehdissä mitään uutisia, mutta en ihmettelisi, jos sellaisia alkaisi tulla.

Lähetystöä on ihmetyttänyt se että presidentti HOOVERin käynnistä Suomessa ei niihin moniin lehtiin, sekä ranskalaisiin että muunmaalaisiin, joita lähetystö säännöllisesti lukee, ilmestynyt Suomesta käsin pienintäkään sähkettä tai muunlaista tiedonantoa.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 26

Ministeri Holma

8/4 1938.

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1028-174

Pariisissa huhtikuun 9 p:nä 1938.

24/82 Sal. 38.

11/4-38 | 20

5 | C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 26, joka käsittelee aihetta:

Saksan täkäläinen suurlähettiläs.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 26.

Pariisi ssa 8 p:nä huhti kuuta 19 38.

24/83 Sal. 38

11/4-38 2

5 C6

Asia: Saksan täkäläinen suurlähettiläs.

Kuulin eilen eräältä Saksan täkäläistä suurlähettiläs-tä kreivi von WELCZECKiä hyvin lähellä olevalta henkilöltä seuraavaa, mikä tekee ymmärrettävämmäksi sen minkä hänen ase-mastaan Berliinissä kerroin raportissani n:o 5 ja mikä osal-taan selittää miksi häntä ei ole kutsuttu pois taikka siir-retty muualle äskettäisessä suuressa diplomaattivaihdossa.

Kertojani mukaan - eikä ole mitään syytä epäillä näiden sanojen todenperäisyyttä - WELCZECK ei ollut ollenkaan hyvissä väleissä ulkoministeri NEURATHin eikä liioin tämän vä-vypojan MACKENSENin kanssa. Sen sijaan, niin kummalliselta kuin tämä kuuluukin, kreivi von WELCZECK ja von RIBBENTROP ovat kuten suomeksi sanotaan "hyvää pataa" keskenään.

Olen katsonut olevan syytä kertoa tästä, koska se mielestäni voi olla varsin tärkeä tosiasia otettavaksi huo-mioon Ranskan ja Saksan diplomaattisia suhteita arvosteltaes-sa.

Holma.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-tuksiin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 27

Ministeri Holma

11/4 1938.

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1048-177

Pariisissa huhtikuun 13 p:nä 1938.

25/84 Sal. D - 38

19/4-38

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:ot 27 ja 28, jotka käsittelevät allamainittuja aiheita:

N:o 27: Ranskan uusi hallitus,

" 28: Kansainliitto IV: Kansainliitto ja Etiopian tunnustaminen.

Holma.

UE 13: A 4.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 27.

Pariisi ssa 11 p:nä huhti kuuta 1938.

25 84 Sal. S -38.

19/4-38

Asia: Ranskan uusi hallitus.

5 C6

Ei tarvinnut olla ennustelija ymmärtääkseen että Léon BLUM tulisi kaatumaan senaatissa. Mutta myönnän etten uskonut häneen kohdistuneen vastustuksen saavan numeroissa ilmaistuna niin murhaavan tuloksen. Hänen puolestaan äänesti vain 47 senaattoria joista sitäpaitsi 5 oli hänen hallituksensa jäseniä.

Kamarissa pari päivää aikaisemmin, missä finanssiehdotusten asiallinen analyysi kuten tavallisesti sai väistyä ainakin osaksi poliittisten näkökohtien tieltä, oli itse asiassa jo tulos hänelle miltei katastrofinen. Kansanrintaman syntyessä Léon BLUMin enemmistö käsitti miltei 400 ääntä, nyt vain 311, joista lähes 30 oli hallituksen jäseniä. Kiintoisinta on ollut seurailla miten radikaalipuolue, s.o. porvarillinen vasemmisto, päivä päivältä kasvavassa määrässä alkoi evätä häneltä kannatustaan. Kansanrintaman loistoaikoina korkeintaan parikymmentä radikaalia 114:sta asettui epäilevälle kannalle. Viime kamarin äänestyksessä 57, siis vain puolet, äänesti luottamuslausetta. Toinen puoli joko oli äänestämättä tai äänesti suoraan vastaan. Jälkimäisten joukossa oli sellai-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sia huomattavia henkilöitä kuin ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja MISTLER, saman valiokunnan yleissihteeri RIOU, y.m.

Senaatissa vastustus sensijaan oli ensi sijassa asiallinen. Rahavaliokunnan vanha puheenjohtaja CAILLAUX, hallitusten kaataja par préférence, ja saman valiokunnan yleisraportööri GARDEY käsittelivät julmasti BLUMin finanssiehdotuksia huomauttaen niiden vievän suoraan inflatioon. Arvostelun takana piili myös toinen ajatus: vastustaa nyt kuten aina kaikkia sellaisia toimenpiteitä, joissa niinkuin oli asianlaita eräisiin BLUMin ehdotuksiin nähden, saattaa vaimuta valtiososialismia tai senvertaisia, senaatille epämiellyttäviä aatteita.

Léon BLUMin esiintyminen senaatissa vei häneltä viimeisetkin kannattajat. Hän näet katsoi hetken tulleen huomauttaa senaatille että se ei ole suoranainen emanatio kansan tahdosta, jonka vuoksi sen prerogatiiveja ei saisi ulottaa luottamuskysymyksiin. Tämän periaatteen esiintuominen, jota, lisäksi varsin vaarallisessa äänilajissa, oli valmistellut edellisinä päivinä Léon BLUMin oma lehti, herätti senaatissa vastustuksen myrskyn, ilmeten m.m. sikäli että itse puhemies keskeytti hänet seuraavin sanoin: Senaatti on tasavaltaisen Ranskan institutio, jonka prerogatiivien rajoittamisesta tässä ei ole puhetta. Me neuvottelemme täällä vapaasti, teidän oikeutenne on vetää johtopäätökset tuloksista.

Pidetään todennäköisenä että ensi vaalitaistelussa sosialistit tulevat ottamaan ohjelmaansa kohdan koskien senaatin prerogatiivien rajoitusta. Tätä kait valmisteli Léon BLUMin esiintyminen.

Léon BLUMin kaatuminen oli siinä määrin antisipoitu että presidentti heti, ilman traditionaalisia kuulusteluja, kutsui sotaministeri DALADIER'n luokseen; tällä oli jo sillä hetkellä hallituslista pääasiassa valmiina. Päivän sisässä hän saikin uuden hallituksen kokoon. Tämä nopea toiminta oli välttämätön sen vuoksi että pelättiin painostustarkoituksessa lakkoilevan lakkoväen, joka Pariisissa paraikaa nousee noin 60.000:een,[x)] alkavan manifestoida BLUMin hyväksi. Tämä vaara näytti todella 5 - 6 päivää sitten varsin uhkaavalta. (En tahtonut kuitenkaan siitä sähköttää etten herättäisi turhaa levottomuutta, mutta mainitsin siitä kuitenkin 8/4 puhelimitse Herra Ulkoasiainministerille.) Onneksi kuitenkin eräät militanttipiirit päättivät 7/4 intimidoida senaattia järjestämällä 10.000 henkeen nousevan demonstration, jonka tarkoitus oli elmöidä senaatin edustalla. Tulos oli kuitenkin aivan päinvastainen, sillä joukot hajoitettiin kohta ja senaatin vakaumusta tapahtuma vain lisäsi.

Uuteen hallitukseen eivät sosialistit luonnollisesti ota osaa, vaikka kyllä DALADIER heitä pyysi osallistumaan. Äkkiä koollekutsuttu puolueen kansalliskonselji päätti tämän melkein yksimielisesti. Sensijaan sama konselji 2/3 äänten

---

x) 12/4. Tänään n. 100.000:een!

enemmistöllä päätti olla periaatteellisesti kieltämättä DALADIER'lta kannatustaan. Uusi hallitus voi senvuoksi laskea puolueen ehdolliseen kannatukseen (soutien conditionnel et contrôlé). Vielä suuremmalla enemmistöllä hylättiin puolueen vasemmistosiivestä lähtenyt ehdotus kadun liikkeellepanoksi.

On sanomatta selvää, että kommunisteja uuteen hallitukseen ei pyydettykään.

DALADIER'n täytyi siis muodostaa hallitus ilman sosialisteja, mihin hän oli laskenut. Tämän hän korvasi ottamalla siihen ensinnäkin kolme PAUL-BONCOURin sosialistiryhmän edustajaa - tosin ilman tätä itseään[x] - sekä ennenkaikkea eräitä keskustamiehiä kuten Paul REYNAUD, de CHAPPEDELAINE, MANDEL ja CHAMPETIER de RIBES. Sitäpaitsi hän otti hallitukseensa uudelleen CHAUTEMPS'in sekä tämän äskettäisen hallituksen vahvimmat miehet kuten Georges BONNET'n (ulkoministeri) ja MARCHANDEAUn (rahaministeri).

Vahinko oli ettei DALADIER loppujen lopuksi kuitenkaan uskaltanut ottaa hallitukseensa ekstraparlamentaarisia voimia, mistä oli viimeiseen saakka puhetta. Tosin hän on vähentänyt hallituksen jäsenten luvun 19:ään eikä ole ottanut siihen ainoatakaan valtiosihteeriä, mistä molemmista seikoista häntä on onniteltava.

Tärkein toteaminen on kait se että DALADIER on säilyttänyt itselleen sotaministerin salkun, mikä suuresti

---

x) Tässä puolueessa, josta aikoinaan ennustettiin nousevan kansan suuria johtajia, näkyvät asiat olevan aivan sekaisin. M.m. PAUL-BONCOUR on siitä lähtemättömällään.

vahvistaa pääministerin ja hallituksen arvovaltaa varsinkin kun tiedetään että DALADIER ja armeijan ylin johto ovat keskenään mitä parhaimmissa väleissä.

Paul REYNAUD pääsi viimeinkin uudelleen hallitukseen, joka halu hänessä jo kauan on palanut. Monella taholla on tosin luottamus häneen vähenemässä, jos kohta tunnustetaan hänen suuret ansionsa taloudellisten kysymysten tuntijana. Mutta hän on osottautunut mielipiteiltään häilyväiseksi ja äärimmäisen kunnianhimoiseksi; omissa taloudellisissa intresseissään hän ei liene täysin puhdas mies. MANDEL on enemmän habiili kuin taitava; käytökseltään epämiellyttävä, häikäilemätön ja samoin erittäin kunnianhimoinen. Minusta DALADIER olisi voinut valita toisia miehiä keskustasta, ennenkaikkea PIETRIn, joka viimeiseen saakka oli ehdolla. Että FLANDIN ei mennyt samaan hallitukseen Paul REYNAUD'n kanssa on selvä.

Uusi hallitus olisi siis voinut olla parempi ja laajempi kuin miksi se muodostui. Se ei edusta paljon puhuttua kansallista kokoomusta. Mutta näissäkin olosuhteissa se edustaa suurta askelta eteenpäin tervehtymisen tiellä. Sen vaikeudet ovat äärettömät, mutta sillä tulee olemaan yhteiskunnassa suuri kannatus. Tosin sen enemmistö ei ole absoluuttisen varma, sillä riittää jos varsinainen oikeistopuolue, kommunistit ja sosialistit äänestävät sitä vastaan sen kaatuakseen. Tämä olisi sikäli valitettavaa että jos DALADIER kaatuu ja hänen nimensä siten prostituoituu, se keskeinen asema, mikä hänellä on viime aikoi-

na ollut sotaministerinä, heikkenee vaarallisella tavalla. Toivokaamme että näin ei käy.

Georges BONNET ulkoministeriössä on vahva nimi. Monet ennustavat että hänen kauttaan Ranskan ulkopoliittinen suunta tulee yhdenviivaistumaan Englannin ulkopoliittisen uuden suunnan kanssa. DALADIER'n suhtautumista Kansainliittoon en tunne, mutta luulen että Georges BONNET ei tule olemaan niin sataprosenttisesti kansainliittolainen kuin oli PAUL-BONCOUR. Näistä seikoista eri raportissa joka minulla on tekeillä.

Kauppaministeriöstä poistui Pierre COT. Hän ei ollut siihen ministeriöön ehtinyt jättää mikäli tiedän pienintäkään jälkeä. Hänen seuraajakseen on tullut GENTIN, puoluemies, kirjoittamaton lehti.

Meidän kannaltamme uuden hallituksen kokoonpanoa tarkasteltaessa on syytä iloita siitä, että maanviljelysministeriöön ei ole enää otettu LYAUTEY, joka kuten tunnettua oli pannut päähänsä kaiken ulkomaalaisen puutavaran vähittäisen tuontikiellon ja jonka kanssa oli suorastaan mahdotonta keskustella. Maanviljelysministeriötä hoitaa nyt uudelleen QUEUILLE, jonka tunnen vanhastaan. Hänen kanssaan voi ainakin keskustella.

Lopputulos siis analyysistamme: hallitus jolta voi jotain positiivista ja konstruktiivista odottaa nykyisissä vaikeissa oloissa. BLUMin tragiikka on siinä että hän on doktrinääri, joka doktriineineen ei saavuttanut kansakunnan

yleistä luottamusta. Pidän tosin todennäköisenä että DALADIER tulee kansakunnalta vaatimaan vielä suurempia uhrauksia kuin Léon BLUM, mutta on luultavaa että hän saa minkä pyytää. CHAUTEMPS olisi luultavasti, jollei hän olisi äkkiä lähtenyt, saanut kansan merkitsemään hyvinkin suuren lainan yksintein. Léon BLUMilla ei ollut pienintäkään toivoa tähän suuntaan. DALADIER'lla on sensijaan suuremmat mahdollisuudet kuin molemmilla edeltäjillään, jos hän vain löytää sopivat iskusanat, ja jos hän valtuuksilleen, joita hänen täytyy pyytää, löytää sopivan formulan. Suurin vaikeus ensi aluksi tulee hänellä olemaan lakoista ja tehtaitten valtauksista. Jollei hän onnistu sitä vyyhtiä selvittämään, eivät muutkaan vyyhdit selviydy.

Mielenkiintoinen on DALADIER'n ilmoitus että hallituksen 6 jäsentä, nim. hän itse, CHAUTEMPS, Paul REYNAUD, BONNET, SARRAUT ja MARCHANDEAU tulevat päivittäin kokoontumaan neuvotellakseen. Piileekö tässä itu direktooriin, josta paljon on puhuttu viime aikoina ja joka näyttäisi olevan Ranskassa, missä diktatuuria vihataan, ehkä paras muoto hallitusvallan keskittämiseksi? Saamme nähdä.

Tuskin liioittelee kun sanoo että DALADIER'n hallituksen muodostaminen merkitsee front populaire'in jollei periaatteellista niin ainakin käytännöllistä kuolemaa.

Holma.

(Jatkoa)

12/4. Uusi hallitus esittäytyi tänään kamareille. Molemmissa oli vastaanotto mitä suopein. Palais Bourbonissa hyväksyttiin luottamuslause hallitukselle melkein yksimielisesti, ~~lisäksi~~, mikä ei tapahtunut CHAUTEMPSin aikana, ilman pidättymisiä. Kommunistitkin äänestivät puolesta. Uusi hallitus joka kutsuu itseään "kansallisen puolustuksen hallitukseksi", lähtee näinollen uudelle taipaleelle aivan toisissa merkeissä kuin mihin viime vuosina on totuttu.

Kaiken lisäksi lakot ovat järjestymässä. Useissa tehtaissa on todettu työväen enemmistön olevan lakkoja vastaan. DALADIER'lla kuului jo eilen olleen valmiina asetus jolla olisi mobilisoitu kaikkien niiden tehtaiden työväki, jotka tekevät työtä puolustuksen hyväksi. Tämä uhka näkyy tepsineen.

Siihen mitä ylempänä on sanottu Paul REYNAUD'sta lisään että on herättänyt huomiota hänen nimityksensä oikeusministerin paikalle, vaikka hän on tunnettu talousspesialisti.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan Lähetystön raportti n:o 28.

Ministeri Holma

12/4 1908.

5000—12—35—5337

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 28.

Pariisi ssa 12 p:nä huhti kuuta 1938.

25 84 Tal. 8. 38.
19/4. 38

5 C6

Asia: Kansainliitto IV:
Kansainliitto ja Etiopian tunnustaminen.

Mainitsin puhelimitse 8/4 Herra Ulkoministerille keskustelleeni samana päivänä Bolivian Kansainliitto-edustajan ministeri de REIS'in kanssa; hän edustaa sitäpaitsi nykyään maataan Kansainliiton neuvostossa. Häneltä kuulin ensi kertaa varmana tietona että Englannin hallitus tulee neuvoston ensi kokouksessa, joka alkanee toukokuun 9 p:nä, tekemään sellaisen ehdotuksen että neuvosto päättäisi jättää kunkin jäsenvaltion vapaaseen harkintaan suhtautua parhaaksi katsomallaan tavalla Etiopian tunnustamiskysymykseen. Omasta puolestaan ministeri de REIS piti hyvin vähän todennäköisenä että neuvosto ratkaisisi asian jo toukokuussa; hän oli mieluummin taipuvainen luulemaan että neuvosto lykkäisi ratkaisun syyskuussa kokoontuvaan yleiskokoukseen.

Kun seuraavana päivänä eräässä ranskalaisessa lounaspöydässä sain kuulla että "piireissä" jopa on mietitty kuka lähetettäisiin Ranskan suurlähettilääksi Roomaan ja koska nämä huhut saivat siksi plastillisen muodon että jo tiedettiin Georges BONNET'n kieltäytyneen ja de MONZIEn - toiveetta! - sinne pyrkivän, pyysin eiliseksi tapaamista ulkoasiainministe-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

riön Kansainliitto-osaston päällikön herra ARNALin luona.

Istuinkin eilen ARNALin luona melko pitkään. Saapuessani hänen luokseen tuotiin hänelle iltalehdet, joissa jo kerrottiin Englannin hallituksen kääntymisestä Kansainliiton yleissihteerin puoleen otsakeasiasta. Jouduimme täten in medias res. ARNAL kertoi tällöin että Ranskan hallitus on koettanut vaikuttaa Englannin hallitukseen, jonka kanssa se päivittäin on ollut tästä asiasta kontaktissa, siihen suuntaan että Englannin hallitus ei vielä tekisi tätä ehdotusta vaan lykkäisi sen siksi kunnes Ranskakin on neuvotteluissa Italian kanssa. Kun Englannin hallitus ei tähän suostunut, Ranskan hallitus on koettanut vaikuttaa Lontoossa siihen suuntaan että pyyntöä kysymyksen ottamisesta ensi neuvostokokouksen päiväjärjestykseen lykättäisiin niin pitkälle kuin suinkin, jottei väliaikana päästäisi miltään taholta vaikuttamaan epäedullisesti asian positiivisiin ratkaisumahdollisuuksiin. Tähänkään ei Englannin hallitus suostunut. Näin ollen, sanoi ARNAL, on katsottava että Englannin hallitus, vaikka se kaiketi tuleekin toimimaan itsenäisesti, on tahtonut "konsultoida muiden hallitusten mielipidettä". Sivumennen sanoen tämä toimenpide on selvä todistus siitä että Englannin uusi hallitus ei väheksy Kansainliiton merkitystä ainakaan konsultatiivisena elimenä.

Jo mainitsemastani syystä Ranskan hallitus ei pidä tätä ratkaisua onnellisena, vaikka kuten ARNALin sanat sattuivat, "Ranska on tout à fait favorable asian ratkaisemiseksi nyt tavalla taikka toisella", sillä neljän viikon ai-

kana NEGUS samoinkuin muutkin voimat jotka vastustavat, maksoi minkä maksoi, asian positiivista ratkaisua, ehtivät toimia.

ARNAL kertoi sitten luottamuksellisesti että Quai d'Orsay on paraikaa neuvotteluissa Kansainliiton sihteeristön kanssa seuraavasta ratkaisumahdollisuudesta.

Kuten muistettaneen Kansainliiton yleiskokous heinäkuun 4 p:nä 1936, poistaessaan sanktiot, hyväksyi toivomuksen (voeu) että Kansainliiton jäsenvaltioitten hallitukset saman vuoden syyskuun 1 p:nä mennessään ilmitoisivat ehdotuksensa Kansainliiton paktin periaatteiden vahvistamiseksi. Tämän toivomuksen motivoinnissa sanotaan m.m.:

"L'Assemblée,

- - - - - - - - - - - - - - - - -

3) Constatant que diverses circonstances ont empêché l'application intégrale du Pacte de la Société des Nations;

- - - - - - - - - - - - - - - - - -".

Tämän yleiskokouksen hyväksymän kohdan tahtovat nyt sihteeristö ja Quai d'Orsay tulkita niin että assamblea itse on myöntänyt ettei Etiopian kysymyksessä siis ole sovitettu integraalisesti liittokirjaa, vaikkakin, kuten käy ilmi saman tekstin kohdasta 4, se siitä huolimatta pysyy "fermement attachée au principe du Pacte". Koska siis paktia ei ole Etiopian kysymyksessä joka suhteessa applikoitu, on, näin ARNAL päätteli, jokaisella <u>eo ipso</u> oikeus suhtautua tunnustamiskysymykseen parhaaksi katsomallaan tavalla. Jos tämä näkökanta hyväksytään, Englannin hallituksen resolutioehdo-

tus, jonka Englannin edustaja tulee neuvostossa lukemaan ja jonka yksimielistä hyväksymistä neuvostossa Quai d'Orsay epäilee, käy turhaksi. Tämän kautta välttyisivät myöskin monet vaaralliset riutat, joista ylempänä oli puhe. Kun kysyin mitä Lontoo tästä sanoo, ARNAL vastasi ettei siitä vielä ollut ollut puhetta Foreign Office'in kanssa.

Asiaa senjälkeen harkittuani ja myöntäen ehdotuksen nerokkuuden, pelkään kuitenkin että tulee olemaan niitä, jotka eivät näin yksinkertaista ratkaisua tahdo hyväksyä. (Kysymykseeni, minkä kannan tulee omaksumaan Moskova, ARNAL kuvaavasti kyllä ei vastannut!) Toiselta puolen on totta että jos neuvostossa asiasta ruvetaan keskustelemaan, yksimielisyys lienee ylen vaikeasti saavutettavissa. Samoin on olemassa vaara siinä että kysymys lykätään joko yleiskokoukseen syksyllä taikka sitä ennen kokoonkutsuttavaan yleiskokoukseen - kuten muistettaneen viime syksyn yleiskokous on edelleen vain ajournoitu - sillä siitä voisi koitua Kansainliitolle uusi prestige-vaara.

Oli miten oli, kysymys tulee joka tapauksessa nyt piakkoin Genève'issä esille ja ARNALin sanojen mukaan <u>Ranskan hallitus on suopea positiiviseen ratkaisuun nähden,</u> jos kohta se etsii sellaista muotoa joka vähimmin vaarantaisi Kansainliiton arvonantoa. Katsoin olevan syytä tästä lyhyesti tänään salasähköttää (sähke n:o 35).

Keskusteluni ARNALin kanssa tapahtui muutama tunti sen jälkeen kuin uusi ulkoministeri Georges BONNET oli ryhtynyt uuteen tehtävään. Pitäisin hyvin vähän todennä-

köisenä että ARNAL jo oli ehtinyt puhua tästä uuden ulkoministerin kanssa, joten hänen sanansa heijastavat jo PAUL-BONCOURin aikana Quai d'Orsaylla vallinnutta mielialaa. Siitä johtuu mieleeni, minkä luotettavasta lähteestä tiedän, että Belgian suurlähettilään käydessä viimeisellä käynnillä PAUL-BONCOURin luona ennen lähtöään Roomaan, tämä oli suurlähettiläälle sanonut Ranskan pian aikovan neuvotella Italian kanssa.

Mitä tulee siihen henkilöön jonka Ranska tulee lähettämään Roomaan, on huvittavaa todeta että MUSSOLINI lienee Ranskan hallitukselle jo antanut ymmärtää että hän mieluummin näkisi luonaan politikon kuin ammattidiplomaatin, koska edellinen edustaisi ja sitoisi Ranskan parlamenttia.

En tiedä kuinka pljon perää on siinä että Georges BONNET'lta olisi alustavasti kysytty ja että hän olisi kieltäytynyt jo silloin aavistaen tulevansa ulkoministeriksi. ARNAL antoi minun ymmärtää että vahva ehdokas on ent. laivastoministeri PIETRI, joka minustakin olisi erittäin sopiva ehdokas. Jos näin on, ymmärtää ymmärrän myöskin miksi DALADIER ei viime tingassa ottanut PIETRI'tä hallitukseensa - hänen ehdokkuutensa Roomaan oli siis ehkä jo "tapetilla". Muina ehdokkaina mainitaan FLANDIN (jonka nykyinen hallitus varmaankin mielellään näkisi Alppien toisella puolen!), joka upporikkaana miehenä varmaankin edustaisi Ranskaa loistavasti, edelleen ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja MISTLER, sen yleissihteeri RIOU y.m. Oli miten oli, jo se seikka että ehdokkaita nimetään, todistaa

miten pitkälle tässäkin on jouduttu.

Lopuksi:

Ministeri de REIS minulle sanoi varsin suoraan että tunnustaminen tulee olemaan vaikea etelä-amerikkalaisille mailleja, joissa vallitsevat "muuttumattomat lait". Hän tarkoitti tietysti amerikkalaisten valtioitten deklaratiota elokuun 3 p:ltä 1932, joka kieltää "territoriaalisten kysymysten ratkaisuoikeutta väkivaltaisesti". Muistakaamme että alussa mainittu yleiskokouksen 4/7 1936 hyväksymä teksti neljännessä kohdassaan puhuu Kansainliiton prinsiipeistä "jotka ovat saaneet ilmaisumuotonsa muissakin diplomaattisissa akteissa", jollaisia on juuri mainittu amerikkalaisten valtioitten deklaratio.

Kuten tästä näkee ratkaisu ehkä ei ole niin helppo kuin miksi Englannin hallitus sen tänään näkyy katsovan.

13/4. Eilispäivän Le Temps sisältää otsakeasiasta pääkirjoituksen, jonka eri postissa lähetän. Se on selvästi inspiroitunut Quai d'Orsaylta.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6

ASIA:

Pariisissa olevan tähetystön raportti n:o 29

Ministeri Holma

25/4 1938.

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1109-201

Pariisissa huhtikuun 27 p:nä 1938.

ULK

26/84 Tal. D 38.

29/4-38

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö täten kunnioittaen oheisena lähettää Ulkoasiainministeriölle ministeri HOLMAn raportin Pariisista n:o 29, joka käsittelee aihetta:

Tilanne.

Toimekseen saaneena: Pto Varkovaara

Lähetystönavustaja.

UE 13: A 4.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 29.

Pariisi ssa 25 p:nä huhti kuuta 1938.

Asia: Tilanne.

ULK 26/84 Tal. 5 38.
29/4-38
5 C6

On kieltämätöntä että Euroopassa tällä hetkellä vallitsee vissi détente. Siihen vaikuttavat monetkin seikat. Ensiksi Ranskan sisäisen tilanteen selviytyminen, jolla on ulkopoliittisetkin vaikutuksensa (niinpä CHAMBERLAIN ja HALIFAX tuskin olisivat kutsuneet Léon BLUMia ja PAUL-BONCOURia Lontooseen). Toiseksi englantilais-italialaiset sopimukset. Kolmanneksi ranskalais-italialaiset neuvottelut. Neljänneksi Etiopian kysymyksen todennäköinen ratkaisu lähitulevaisuudessa. Sensijaan en laske détente'in aiheuttajaksi Itävallan anneksiota, sillä ensiksikään en voi myöntää että pienen valtion häviäminen suuremman kitaan olisi mikään détente, korkeintaan paussi ruuansulatuksen helpottamiseksi. Jos olisi toisin niin täytyisi implicite myöntää että Euroopan jännityksen laukeamiseksi tarvitaan tuollaisia lihapaloja, s.o. että détentet tapahtuvat siihen kalliiseen hintaan että jokin pieni valtio kulloinkin häviää! Mielestäni on erittäin tärkeätä pitää tämä mielessä.

Juuri sen perustuksella mitä Itävallassa äskettäin tapahtui, en katso olevan syytä liian suureen optimismiin.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Perustan tämän käsitykseni myös seuraavaan keskusteluun, joka minulla toissapäivänä oli sen saman Lontoossa asuvan saksalaisen poliitikon kanssa josta ennenkin olen raportoinut (viimeksi raporttini n:o 5 t.v:lta) ja jonka nimen olen Herra Ulkoasiainministerille yksityiskirjeessä ilmoittanut.

Viimeinen keskusteluni tämän henkilön kanssa tapahtui helmikuun 3 p:nä, siis juuri ennen Itävallan tapahtumia. Hän tuli toissapäivänä kuten silloinkin luokseni suoraan lounaalta Saksan suurlähettilään luota. Kertojani ihmetteli suurlähettilään pelkäämätöntä puhetta, vaikka läsnä oli kolmantena ollut natsipalveluksessa oleva tunnettu henkilö, jonka nimeä en kuitenkaan tahdo tässä mainita.

Suurlähettiläs oli nyt ensi työksi viitannut siihen minkä hän tuona helmikuun päivänä oli kertojalleni sanonut ja josta hänen suuri levottomuutensa oli käynyt ilmi. Hän sanoi vaistomaisesti jo silloin tunteneensa jotain olevan kynnyksellä, vaikkakin myönsi luulleensa vaaran tulevan Roomasta käsin. x)

Mitä nykyhetkeen tulee suurlähettiläs oli hyvin pessimisti seuraavasta syystä. Sudeettisaksalaisten kysymys on nyt ajautunut sellaiseen umpikujaan, että HITLERinkin on vaikea heitä hillitä. RIBBENTROP, jonka kanssa, kuten olen kertonut ja minkä kertojanikin vahvisti, täkäläisellä suurlähettiläällä on hyvät ja luottamukselliset suhteet, on selvillä tilanteen vakavuudesta. Suurlähettiläs kertoi jopa hämmästyneensä Ber-

---

x) Kuulin Belgian ulkoministeriön poliittisen osaston päälliköltä, kun olin hänen luonaan helmikuun lopulla jäähyväiskäynnillä, että tammikuun lopulla Genève'issä DELBOS oli ollut sitä käsitystä, että MUSSOLINI ajoi asioita konfliktiin ("course aux conflits"). Belgian ja Englannin edustajat olivat sensijaan toista mieltä arvellen MUSSOLINIn pyrkivän neuvotteluihin. Tuskin erehtynee sanoessaan että DELBOS sillä hetkellä erehtyi.

liinissä RIBBENTROPissa tapahtunutta muutosta senjälkeen kun edesvastuu on hänen hartioilleen pantu.

Kun suurlähettiläs Itävallan anneksion tapahduttua meni tästä ilmoittamaan PAUL-BONCOURille, teki hän sen sanomalla että kysymyshän on perhekysymys. Tähän oli PAUL-BONCOUR vastannut: "Älkäämme puhuko siitä enää, se on fait accompli, vaikka emme myönnä tapahtumalle juriidiselta kannalta perhekysymyksen luonnetta. Mutta sanon Teille, hyvä suurlähettiläs, että jos mihinkään muuhun rajaan koskette, Ranska marssittaa joukkonsa Reinille ja meitä seuraavat huomenna Englanti ja ylihuomenna Yhdysvallat". Suurlähettiläs oli kertojalleni sanonut RIBBENTROPinkin nyt alkaneen uskoa että Ranska marssii jos Tšekkoslovakian kimppuun käydään. Suurlähettiläs omasta puolestaan on siitä kallionvarma. Omasta puolestani minun on vaikea yhtyä niihin jotka katsovat tilannetta optimistisemmin. En katso liioin olevan syytä toivoa että, jos syystä taikka toisesta jotain sellaista tapahtuu Tšekkian rajalla, mikä voidaan katsoa yritykseksi sudeettien irroittamiseksi valtakunnasta, Tšekkoslovakian armeija ei tulisi käyttämään asevoimaa. Tällöin Saksan armeija tulee marssimaan ja sota on käynnissä, jolloin länsivalloista ainakin Ranska yhtyy. Näinollen en uskalla uskoa siihen mahdollisuuteen että sudeettisaksalaiset voitaisiin irroittaa valtakunnasta ilman sotaa, sillä <u>sudeettisaksalaisten asia</u> - jota ei enää voida ratkaista vähemmistöstatuuttien puitteissa - <u>on nyttemmin/ oleellisesti kytketty Tšekkoslovakian valtakunnan olemassaoloon.</u> Se varovaisuus jolla Berliininkin lehdet

ovat tänään suhtautuneet HENLEINin suureen puheeseen Karlsbadissa, todistaa mielestäni mitenkä vakavaksi tilanne Berliinissäkin katsotaan.

Palaan kertojaani. Hän mainitsi kuukausi takaperin kuulleensa Saksan Lontoossa olevan asiainhoitajan suusta että "Tšekkoslovakia on valtakunta jonka täytyy hävitä". Eräitä kuukausia sitten v. NEURATH sanoi kertojalleni: "Tšekkoslovakia on maa esse delendam". Ja äskettäin on hänelle eräs saksalainen huomattava poliitikko, jonka nimeä hän kuitenkaan ei maininnut, sanonut että Puolan, Saksan ja Unkarin tulee jakaa keskenään Tšekkoslovakia.

Suurlähettiläs oli kertojalleni vielä sanonut olevansa siitäkin huolissaan että HITLER nykyään halveksii kaikkia entisiä jopa nykyisiäkin neuvonantajiaan, "koska, jos hän heitä olisi kuunnellut, hän ei vielä olisi missään".

Suurlähettiläs oli vielä sanonut kertojalleni seuraavat sanat: HITLER on nytsaman mielialan vallassa missä oli Napoleon kun hän rupesi suunnittelemaan suuria valtauksiaan idässä. Kertojani vakuutti useampaan kertaan suurlähettilään näin sanoneen.

Kaikkeen tähän nähden kertojani, joka tähän saakka aina on ollut optimisti, nyt oli syvästi huolissaan. x)

x x
x

---

x) 27/4. Tämä huolestuminen käy ilmi Lontoossa viime päivinä vallinneesta hermostuneisuudesta Tšekkoslovakian vuoksi. On syytä myös mainita että kun Saksan suurlähettiläs viime lauantaina palasi Berliinistä häntä odotti täällä sähkösanoma että hän heti palaisi Berliiniin.

Lisään vielä keskustelustani kertojani kanssa, jota kesti pari tuntia, että hän oli tavannut vähää aikaisemmin Kiinan täkäläisen suurlähettilään, tunnetun WELLINGTON KOOn. Tämä oli ollut varsin optimistinen Kauko-Idän sodan kehitykseen luottaen siihen että Kiinassa paikallispatriotismi on muuttumassa kansallistunteeksi, että japanilaisten käy ajanpitkään mahdottomaksi jatkaa tunkeutumistaan sisämaahan, että Japanissa tyytymättömyys kasvaa ja että Englannin rakennuttamat autotiet Kiinan rajalle alkavat valmistua, minkä kautta aseiden kuljetus helpottuu. Tässä yhteydessä WELLINGTON KOO oli ollut pahoillaan siitä että Ranska varovaisuussyistä ei tahdo sallia aseiden kuljetusta Indo-Kiinan kautta, jottei Indo-Kiinan asema vaaraantuisi. Ranskasta Kiinalle menevät sotatarpeet lähetetään pääasiallisesti nykyään Saksan kautta!

WELLINGTON KOO mainitsi seuraavat mielenkiintoiset luvut: sotatoimien alkaessa laskettiin Kiinan menettävän viisi miestä japanilaisten menettäessä vain yhden. Vuoden vaihteessa oli suhdeluku kolme ja yksi, ja nykyään on se enää vain kaksi ja yksi.

Olen kuten muistettaneen koko ajan ollut sitä mieltä että (Suomessakin havaittavissa ollut) tyytyväisyys Japanin hyökkäyksestä Kiinan kimppuun, joka muka sille takaisi suuremman sananvallan Aasiassa ja ennen kaikkea Venäjään nähden, on lyhytnäköistä. On selvää ettei Venäjä aio reagoida ennenkuin Japani tai ehkäpä molemmat sotaakäyvät puolet ovat tarpeeksi väsyneet. Voi tietysti eurooppalaiselta kannalta

sanoa että on vain hyvä keltaisen vaaran kannalta, että keltaisen rodun molemmat pääedustajat vuodattavat keskenäisissä taisteluissa vertansa, mutta Venäjän naapurien kannalta Japanin mahdollinen heikontuminen, jota monella taholla pidetään todennäköisenä, voi merkitä meille uusia levottomuuden aiheita.

H. H o l m a.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 30.

Ministeri Holma

25/7 1938

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1110-202

Pariisissa huhtikuun 28 p:nä 1938.

27/84 Sal. D. 1938.

2/5. 38 | 9 | Lit.

5 | C6.

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö täten kunnioittaen oheisena lähettää ministeri HOLMAn raportit Pariisista n:ot 30-33, jotka käsittelevät allamainittuja aiheita:

N:o 30: Kansainliitto V: Kansainliiton universaalisuus;

N:o 31: Kansainliitto VI: Sveitsin puolueettomuus;

N:o 32: Kansainliitto VII: Etiopian kysymys;

N:o 33: Kansainliitto VIII: Pakoteartiklan fakultatiivisuus.

V.a. Asiainhoitaja: E. O. Sosarna

UE 13: A 4.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 30.

Pariisi ssa 25 p:nä huhti kuuta 1938.

27/84 Sal. 1938.

2/5-38 | No | Liit.
OSASTO | ASIA
5 C 16

Asia: Kansainliitto V:

Kansainliiton universaalisuus.

Ulkoasiainministeriön salasähkeen n:o C 18 johdosta olen puhunut Quai d'Orsaylla sekä poliittisen osaston päällikön ministeri MASSIGLIn että Kansainliitto-osaston päällikön herra ARNALin kanssa. Kuten jo salasähkeessäni n:o 40 toissapäivänä ilmoitin, nämä herrat katsovat aivan mahdottomaksi saada tällä hetkellä ainakaan Saksaa mutta todennäköisesti ei Italiaakaan uudelleen Kansainliittoon, muuttamalla paktin säännöksiä. On luonnollista, sanottiin minulle Quai d'Orsaylla, että universaalisuutta on jatkuvasti koetettava tavottaa. Mutta täällä katsotaan että on parempi nyt pysyä hiljaa ja odottaa kunnes suopeammat ajat koettavat. Kansainliitto on tähänkin saakka ollut vailla täydellistä universaalisuutta, joten luonnollisesti ei ole olemassa esteitä Kansainliiton toiminnan jatkamiseksi nykyisessäkin muodossaan. Mutta on parempi pidättäytyä reformeista ad hoc, joista ei kuitenkaan olisi vastaavaa tulosta.

Voi näissä olosuhteissa kysyä onko 28 vallan komitealla enää raison d'être.

Puhuessani näistä asioista Sveitsin täkäläisen uuden

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lähettilään kanssa tämä vahvisti Quai d'Orsayn käsityksen ettei ole olemassa mitään toiveita saada Saksa nyt mukaan Kansainliittoon. Hän kertoi että kun hänet oli valittu raaka-ainekomitean puheenjohtajaksi, hän vartavasten meni Berliiniin taivuttaakseen Saksan hallituksen mukaan, tarjoutuen jopa järjestämään kokouspaikan muuksi kuin Genève. SCHACHT, jonka kanssa hän puhui, kieltäytyi jyrkästi kaikesta osallistumisesta.

ARNAL ei salannut että hänen mielestään varsinkin Saksan pysyminen poissa Kansainliitosta alkaa tuntua häiritsevältä eräitten kansainvälisten, Genève'in suojissa solmittujen sopimusten sovelluttamisessa. Hän puolestaan senvuoksi, hän kertoi luottamuksellisesti, yhtä mittaa miettii keinoa millä tavalla tästä tilanteesta päästäisiin. Hän on silloin suunnitellut sellaistakin mahdollisuutta että aikaansaataisiin jonkinlainen ulkopuolella Kansainliiton toimiva, lähinnä käytännöllisiä näkökohtia silmälläpitävä liitto, johon Saksa ja Italia voisivat kuulua, jotenka kansainväliset sopimukset tämän välikäden kautta saataisiin kaikkia sitomaan. Lisään että tämä tietysti on vain amorfinen ajatus, joka luonnollisesti ei heijasta Ranskan hallituksen mielipiteitä. En voi kuitenkaan olla huomauttamatta että lehtien mukaan Englannin pääministeri hautoo uutta Genève'in ulkopuolella toimivaa eurooppalaista liittoa. Tämäntapaisista ajatuksista ehkä vielä joskus jotain kouriintuntuvaakin voi syntyä.

H. H o l m a.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 31.

Ministeri Holma

25/4 1938.

5000—12—35—5337

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 31.

Pariisissa 25 p:nä huhti kuuta 1938.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
27/84 Sal. 38
25. 38
5 C6

Asia: Kansainliitto VI:
Sveitsin puolueettomuus.

Kuten jo raportissani n:o 31 kerroin, Sveitsin uusi täkäläinen lähettiläs STUCKI minulle 28/3 mainitsi samana aamuna PAUL-BONCOURIlle ilmoittaneensa Sveitsin hallituksen kantana, että Sveitsi tulee eroamaan Kansainliitosta, jollei sille tunnusteta integraalista puolueettomuutta, johon se pyrkii.

Jutellessani pari päivää sitten uudelleen STUCKIn kanssa, tämä ensiksi vahvisti tiedon että Lontoo ja Pariisi olivat olleet varsin pahoillaan Sveitsin edustajan odottamattoman ankarasta lausunnosta 28-komitean kokouksessa tammikuun lopulla. STUCKI lisäsi omastakin puolestaan pitävänsä Sveitsin edustajan herra GORGE'n esiintymistä mainitussa komiteassa periaatteellisena erehdyksenä, koska hän oli hyökännyt Kansainliiton ja paktin kimppuun. Hän, STUCKI, on kaikissa neuvotteluissa täällä jättänyt Kansainliiton ja paktin keskustelujen ulkopuolelle, ajaen asiaansa yksinomaan Sveitsin traditionaalisen erikoisaseman ja uhatun strateegisen aseman pohjalla.

Toiseksi ymmärsin STUCKIn sanoista että hänem oli onnistunut saada Ranskalta etukäteislupauksia neutraliteettivaatimustensa hyväksymisen suhteen. Puhuessani Quai d'Orsaylla

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

MASSIGLIn ja ARNALin kanssa sain saman käsityksen. Tätä käsitystäni vahvistaa tänään saapunut asiainhoitaja YÖNTILÄn raportti n:o 16.

Mikäli olen STUCKIa oikein ymmärtänyt, Sveitsin hallituksen tarkoituksena ei ole alistaa neutraliteettitoivomuksia yleiskokoukseen, kävi sitten neuvostossa heidän asiansa miten tahansa.

Lisään nimenomaan että Sveitsin aseman "ymmärtäminen" täällä ei eo ipso involvoi sellaisen käsityksen periaatteellista hyväksymistä jota edustaa Ruotsin hallitus.

H. H o l m a.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 32.

Ministeri Holma

25/4 1938.

5000—12—35—5337

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 32.

Pariisissa 25 p:nä huhti kuuta 1938.

22/84 Yal 38.
2/5 38 3
5 C6

Asia: Kansainliitto VII:
Etiopian kysymys.

Sen lisäksi mitä aikaisemmin otsakeasiasta olen sekä sähköttänyt että kirjoittanut mainitsen vielä seuraavaa.

Tullessani pari päivää sitten ulkoministeriön Kansainliitto-osaston päällikön herra ARNALin puheille, oli juuri saapunut tieto siitä että Negus aikoo edustautua neuvostossa. ARNAL totesi ensiksi että juriidisesti tämä edustautuminen on täysin oikeutettua. Toiseksi hän palautti mieleeni minkä hän viimeksi oli keskustelussamme minulle sanonut Englannin menettelystä, se kun vastoin Quai d'Orsayn toivomuksia niin aikaisin pyysi Etiopian kysymyksen ottamista Kansainliiton neuvoston pikkoisen kokouksen päiväjärjestykseen (katso rap. n:o 28). Neguksen ilmestyminen näyttämölle lisää kieltämättä Etiopian kysymyksen ratkaisun juriidisia vaikeuksia. Sen lisäksi tiedetään että n.k. antifascistit kaikissa maissa ovat innokkaassa toiminnassa neuvoston kokouksen päätösten Englannin ja Ranskan mielen mukaan estämiseksi.

Englannin hallituksen muistaakseni 21/4 antamassa kommunikeassa puhutaan siitä että Englannin hallituksen toivo asian voivan järjestyä niin että neuvosto rajoittuisi suosit-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

telemaan jäsenilleen ratkaisun s.o. tunnustuksen vapaata harkintaa. Tällaista suositusta (recommandation) Quai d'Orsayn juristien käsityksen mukaan neuvosto ei voi päättää, koska tähän saakka suosituksia on antanut vain yleiskokous. Ranskan hallitus senvuoksi etsii edelleen sellaista muotoa, jollaiseen äsken mainitsemassani raportissa jo viittasin ja jonka tarkoituksena olisi että neuvosto vain toteaisi (constaterait) kullakin jäsenvaltiolla olevan vapauden toimia harkintansa mukaan.

Kuten sähkötin, MASSIGLI minulle toissapäivänä mainitsi luulevansa että Englannin hallitus jo on saanut kaikkien neuvoston jäsenvaltioitten hallituksilta lupauksen ettei kysymystä vaadita alistettavaksi yleiskokoukseen.

Kuten samoin olen sähköttänyt, tiedän varmasti että Ranska puolestaan tekee kaikkensa asian saattamiseksi nyt pois päiväjärjestyksestä. Että sen on siinä nieltävä monta karvasta juriidista ja periaatteellista pilleriä, ei muuta pääasiaa.

Minulla on se käsitys kuten monella muullakin että Ranskan uusi hallitus, joka kaikesta päättäen näkyy lähentelevän CHAMBERLAINin empirististä linjaa, on luvannut Lontoolle kannattaa Etiopian kysymyksen samoinkuin Italia- ja Välimerikysymys-kompleksin selvittämistä mahdollisimman pian, saaden vastapalvelukseksi tärkeitä lupauksia koskien molempien maiden sotilaallista yhteistoimintaa.

Osaksi tästä syystä osaksi myös vaimentaakseen Saksan painostusta Tšekkoslovakian kulmalla, Ranskan hallitus

lienee kehoittanut Pragin hallitusta jo nyt tunnustamaan Etiopian. Eräillä tahoilla vallinnut käsitys, että Prag täten olisi tahtomut kääntää selkänsä Genève'ille on katsottava erehdykseksi. Tämän vakuutti minulle MASSIGLI ja sen vakuutti minulle myös eräs läheinen tuttavani, jolla toissapäivänä oli pitkä keskustelu Tšekkoslovakian täkäläisen lähettilään kanssa; tämä oli näet edelleen aivan samalla kannalla kuin minkä hän minulle esitti maaliskuulla (katso raporttiani n:o 15).

AVENOLin matka Pariisiin ja Lontooseen on kaiketi helpottava sopivan formuloinnin löytämistä Etiopian kysymyksessä. Hänen keskusteluistaan täällä minulla tätä kirjoittaessani ei kuitenkaan vielä ole lähempiä tietoja.

H. H o l m a.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 33.

Ministeri Holma

25/X 1938.

5000—12—35—5337

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 33.

Pariisi ssa 25p:nä huhti kuuta 1938.

Asia: Kansainliitto VIII:
Pakoteartiklan fakultatiivisuus.

Ulkoasiainministeriön kiertosähkeeseen C 19, kosk. otsakeasiaa, vastasin tänään sähkeellä n:o 44. Sen lisäksi vielä seuraavaa. Quai d'Orsaylla minulle on hyvin suoraan sanottu että pakoteartiklan fakultatiivisen soveltamisen ilmoitus, mikäli sille välttämättä vaaditaan yleiskokouksen hyväksyminen (approbation), joka hyväksyminen on vain yleiskokouksen eikä neuvoston kompetenssissa, voisi aikaansaada suuren ja turhan hämmingin periaatteellisten yleiskeskustelujen muodossa, tuottamatta kuitenkaan itse asialle toivottua tulosta. Tämä Ranskan hallituksen kanta on sopusoinnussa sen kanssa, minkä viimeksi sähkeessäni n:o 40 olen ilmoittanut, että näet se ei katso olevan opportuunista nyt ryhtyä paktia muuttelemaan.

Sensijaan Ranskan ulkoministeriö katsoo että neuvosto ei voi kieltäytyä rekisteröimästä sellaista ilmoitusta. Tästä on olemassa ennakkotapauksia, esim. Unkarin, Itävallan y.m. ilmoitus neuvostolle, etteivät sovelluta Kansainliiton yleiskokouksen päättämiä sanktioita Italiaa vastaan.

Kautta rantain olen voinut todeta että Ranskan ulkoministeriö ei odota yllämainituntapaista ilmoitusten hyväksymis-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vaatimusta yleiskokousta myöden. Ruotsin lähetystössä minulle myös sanottiin, kuten jo sähkötin, ettei Ruotsin hallitus aikone mennä pitemmälle kuin minkä UNDÉN tammikuussa Genève'issä sanoi.

H. H o l m a.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: S

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisista olevan lähetystön raportti n:o 84.

Ministeri Holmia

13/5 1938.

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1186-227

Pariisissa toukokuun 14 p:nä 1938.

ULKOASIAINMINISTERIÖLLE
28 84 Sal. D 38.
17/5.38
5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö täten kunnioittaen oheisena lähettää ministeri HOLMAn raportin Pariisista n:o 34, joka käsittelee aihetta:

Käynti Quai d'Orsaylla.

V.a. Asiainhoitaja: E. O. Tosarno

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 34.

Pariisi ssa 13 p:nä touko kuuta 19 38.

28 84 Sal. D 38.

17/5 38

5 C6

Asia: Käynti Quai d'Orsaylla.

Olin tänään Ulkoministeriössä poliittisen osaston päällikön ministeri MASSIGLIn puheilla keskustelemassa päivän tapahtumista.

Koska eilinen päätös Genève'issä jättää kaikille Kansainliiton jäsenvaltioille täyden vapauden toimia parhaimman harkintansa mukaan - käsityskanta jonka ministeri MASSIGLI vahvisti - kysyin häneltä miten Ranska aikoo tämän johdosta menetellä. Tähän MASSIGLI vastasi, minkä tänään varmuuden vuoksi Ulkoasiainministeriölle salasähkötinkin, että Ranskan hallitus ei vielä ole tehnyt päätöstä siitä milloin se nimittää Roomaan uuden suurlähettilään. Hän antoi minun ymmärtää että ainakin yhtenä syynä tähän mahdolliseen viipymiseen on se tosiasia että ranskalais-italialaiset neuvottelut vielä ovat keskeneräiset. Ilmeistä on ettei tahdota lähettää Roomaan uutta suurlähettilästä ennenkuin neuvottelujen kautta maaperä on valmis hänen tulolleen.

x x

x

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Rouva TABOUIS[x)] sanoo lehdessään tänä aamuna että Negus syyskuussa yleiskokouksessa jälleen voi esittää asiansa Kansainliitolle. MASSIGLI myönsi että koska Genève'in eilinen päätös ei poista Etiopiaa Kansainliiton jäsenvaltioluettelosta, tämä mahdollisuus luonnollisesti on olemassa. Lisäisin että kuta pitemmälle aika kuluu sitä teoreettisemmiksi käynevät Negus-paran yritykset.

x x
x

Kysymykseeni onko Ranskan hallituksella kuten suurella osalla maailman lehdistöä se käsitys että HITLERin äskettäinen käynti Roomassa ei ole merkinnyt mitään oleellista uutta tilanteeseen quo ante, MASSIGLI sanoi Quai d'Orsaylla ei olevan vielä mitään eksaktisia tietoja Rooman keskustelujen tuloksista. Hän ei kuitenkaan näyttänyt olevan niin optimistinen kuin osa lehdistöä ("ce ne sont que des mots"), katsoen että todelliset tulokset tulevat näkymään vasta "dans les actes".

x x
x

Edelleen kysyin ministeri MASSIGLIlta, onko perää niissä eräissä pohjoismaisissakin lehdissä näkyneissä uutisissa, joiden mukaan Ranskalla olisi aikomus irtisanoa ranskalais-puolalainen sotilassopimus, jollei Puola lupaa muuttaa politiikkaansa Tšekkoslovakiaa vastaan. MASSIGLI ei suorastaan kieltänyt hu-

---

x) Kun mainitsin nimen rva TABOUIS, MASSIGLI kiivaasti sanoi: "En koskaan lue mitä hän kirjoittaa; 80 % hänen kirjoituksistaan on mielikuvitusta, 10 % on tahallista valhetta ja 10 % yritystä olla totuudenmukainen" !

huissa olevan perääkin, sillä hän vastasi jokseenkin näin: "Puola ajaa politiikkaa joka aikaisemmin taikka myöhemmin tulee kääntymään sitä itseään vastaan. Tšekkoslovakian tulevaisuus voi olla vain kahdenlainen (kts. raporttiani n:o 89, jonka mukaan Saksan ambassaadi täällä edustaa samanlaista kantaa): joko se pysyy entisellään taikka se häviää. Ajatus federatiosta Tšekkoslovakian nykyisten valtakunnanrajojen sisäpuolella, Sveitsin mallin mukaan, on "une sottise". Läntiset suurvallat eivät voi vielä kerran kärsiä sellaista prestige-tappiota joka on ollut sääntönä viime aikoina. Jos tätä taustaa vasten katsottuna kerran täytyy myöntää että sodanvaara on olemassa, niin täytyy minun kysyä itseltäni, mikä on oleva Puolan kohtalo. Ja sanon sen suoraan että mitä minuun tulee, olen vaàmis ehdottamaan ettei Ranska sitä auta. - Puolan unelma reunavaltioliitosta Jäämereltä Mustallemerelle on utopia jo sikäli ettei Tšekkoslovakia tule olemaan sen liiton jäsenenä". Käytin tätä tilaisuutta hyväkseni alleviivatakseni meidän nykyisen skandinaavisen orientoitumisemme jatkuvaa vahvistumista.

Sen johdosta minkä ministeri PALIN raportissaan n:o 9 kirjoitti ministeri CHARWATin hänelle kertomeen Ranskan Kaunasissa olevan lähettilään suhtautumisesta puolalais-liettualaisten välien parantamiseen, kysäsin vielä ministeri MASSIGLIlta mitä hän arvelee siitä käsityksestä että Puolan ja Saksan välillä olisi jokin salainen sopimus eräiden nykyisten rajojen "muuttamiseksi" Itä-Euroopassa.[x] Tähän MASSIGLI vastasi:

x) Min. PALIN on tästä minulle myöskin yksityisesti kirjoittanut ja kysynyt mielipidettäni, minkä vuoksi tämän kysymyksen min. MASSIGLIlle asetin.

"Minä en usko että mitään suoranaista kouraantuntuvaa on sovittu Varsovan ja Berliinin välillä, mutta luulen kyllä että on keskusteltu esim. Teschenin liittämisestä Puolaan, jos Tsekkoslovakian kohtaloa ruvetaan väkivallalla järjestämään".

H. H o l m a.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan Lähetystön raps. 2:o 35.

Ministeri Kolmea.

25/5 1938.

1000—5—38 2565

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1263-248

Pariisissa toukokuun 28 p:nä 1938.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
30 184 Lae. 38
31/5. 38
5 C 6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 35, joka käsittelee aihetta:

Tšekkoslovakia. Pyreneet.

Holma.

UE 13: A 4.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 35.

Pariisissa 25 p:nä touko kuuta 19 38.

Asia: Tšekkoslovakia. Pyreneet.

30 84 Pae 38

31/5.38

5 C6

Kahden viimeisen raporttini pessimistinen sävy on sen pahempi osoittautunut oikeutetuksi.

Täällä katsotaan että jollei Englannin hallitus t.k. 20 ja 21 päivänä olisi niin selvästi ja empimättä varottanut Berliiniä, "jotain" olisi Tšekkoslovakiassa tapahtunut t.k. 22 p:nä, s.o. ensimäisenä vaalipäivänä. Katsotaan että Englannin prestige tämän kautta on suuresti kasvanut ja että muutamat tällaiset voimakkaat démarchet olisivat omiaan antamaan Euroopan ulkopolitiikalle jopa uusia aspekteja. Tšekkoslovakian täkäläinen lähettiläs, jonka kanssa muudan kertojani eilen lounaili ja joka oltuaan Ranskan ulkoministerin puheilla illalla lähti Pragiin, olikin erittäin tyytyväinen jopa iloa säteilevä lähtiessään. Hänen minulle aikaisemmin keväällä ilmaisema kantansa Englantiin nähden (raporttini n:o 15) oli siis oikea.

Eräällä lounaalla eilen ulkoministeriön poliittisen osaston päällikön apulainen kuitenkin katsoi synkänlaisesti tulevaisuutta, peläten että viime päivien tapahtumat tulevat pian uusiutumaan ja ~~xx~~ että "Englanti, joskin se varottaa ehkä kolme kertaa, ei enää jaksa varottaa neljättä kertaa". Tiedän et-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tä myöskin poliittisen osaston päällikkö ministeri MASSIGLI katsoo asioita lähinnä synkästi.

Luokseni tuli eilen tunnettu Pan-Euroopan esitaistelija kreivi COUDENHOVE-KALERGI, jonka kanssa keskustelin toista tuntia. Hän oli samana yönä jolloin saksalaiset joukot marssivat Wieniin, tšekkiläisellä passillaan päässyt pakenemaan Tšekkian kautta Sveitsiin, missä hän nykyään asuu. (Sivumennen sanoen kaikki hänen omaisuutensa samoinkuin Pan-Euroopan kassat ja suuret kirjavarastot - yksin Pan-Euroopan kustannusliikkeen kirjavarasto on noin miljoonan frangin arvoinen - on takavarikoitu.) COUDENHOVE-KALERGI katsoi, ja monesta syystä ehkä oikein, hetken tulleen Pan-Eurooppa-aatteen jälleen herättämiseksi. Hän valmistaakin ensi keväälksi suurta Pan-Eurooppa-kongressia, tosin yksinomaan henkisellä eikä ~~mitään~~ poliittisella pohjalla.[x] Tšekkoslovakian kysymyksestä hän sanoi seuraavaa.

Lukuunottamatta vuotta 1923, HITLER ei koskaan ole tehnyt mitään harkitsematonta tekoa eikä koskaan ottanut turhaa riskiä. Hän on toiminut ainoastaan silloin kun hän on ollut etukäteen aivan varma tuloksesta. Tätä taustaa vastaan COUDENHOVE-KALERGI katseli optimistisemmin kuin yleensä on laita otsakekysymyksen ratkaisua. Hän arveli näet HITLERin tahtoneen tunnustella maapemää ja varsinkin suurvaltojen todellisia intentioita, jos "jotakin" Tsekkoslovakiassa todella tapahtuisi. Huomattuaan että suurvallat reagoivat, jota Ber-

x) Tästä lähemmin toiste.

liinissä, Varsovassa ja monessa muussa kaupungissa näyttiin epäilevän[x], hän antoi HENLEINille kehoituksen ryhtyä neuvotteluihin. Tämä tietysti, edelleen kertojani mukaan, ei merkitse sitä etteikö voisi tulla hetki jolloin Länsi-Euroopan suurvallat ovat tilapäisesti heikkoja, voimatta panna kovaa kovaa vastaan, jolloin HITLER tietysti käyttäisi tilaisuutta hyväkseen.

Muuten kreivi COUDENHOVE-KALERGI kertoi kuulleensa aivan parhaimmasta lähteestä (joko Quai d'Orsayn yleissihteeriltä taikka OSUSKYlta) seuraavaa. Kuten muistettaneen Daily News pari päivää sitten sisälsi kirjoituksen, jossa kerrottiin että Puola olisi ennen vaalisunnuntaita ilmoittanut Wilhelmstrasselle että konfliktin syntyessä Tšekkoslovakian vuoksi, Puola on Englannin ja Ranskan puolella. Tämän kirjoituksen tekijä on POLIAKOFF = AUGUR, joka myös kuuluu näytelleen osaa CHAMBERLAINin ja GRANDIn tapaamisia valmistettaessa. Kertojani lisäsi että Daily Expressin tieto ei ainakaan kokonaan ole perää vailla. Relata refero. Olen tosiaan ollut havaitsevinani parina viimeisenä päivänä suopeamman äänensävyn Puolan suhteen Ranskan lehdissä.

Siitä mitä positiivista ehkä voi syntyä HENLEINin neuvotteluissa Prahassa, on paras toistaiseksi olla ennustelematta.

On syytä mainita että täkäläisten tietojen mukaan HITLERin ollessa Roomassa hänen ja MUSSOLINIn kesken olisi suu-

---

x) Omasta puolestani olen koko ajan ollut sitä mieltä että reaktio tulisi olemaan automaattinen.

relta osalta keskusteltu Moskovan isoloimisesta. Tästä aiheutuisivat jatkuvat hyökkäykset asianomaisissa lehdistöissä Venäjän sopimuksia Ranskan ja Prahan kanssa vastaan, tarkoituksella esittää asiat niin että mistään sopimuksista Pariisin ja Prahan kanssa ei voi olla puhetta ennenkuin nämät ovat luopuneet Venäjän ystävyydestä. Tätä taustaa vastaan ymmärtää myöskin MUSSOLINIn Genua-puheen ja hyökkäykset Ranskan kimppuun sotatarpeiden kuljetuksen suosimisesta Espanjan punaisille.

Tosiasia lienee näet että MUSSOLINIn asema tällä hetkellä on varsin arka. Tuskin lienee epäilystä siitä etteikö FRANCO olisi Roomalle lähettänyt hätähuutja sanoen ei voivansa enää jatkaa, jollei hän saa uusia lisävoimia: muuten sota kestää vielä seuraavan talven. Toiselta puolen Rooma on sopimuksensa kautta Englannin kanssa ainakin moraalisesti sidottu. Täällä katsotaan että hyökkäykset Ranskaa vastaan sotatarpeiden kuljetuksen suosimisesta on ainakin osaksi katsottava sitä taustaa vastaan että MUSSOLINI tarvitsee pretekstin voidakseen lähettää apua FRANCOLLE.

Vastapalvelukseksi Englannille, joka painostuksensa kautta Berliinissä sudeettiasiassa näkyy tällä hetkellä pelastaneen rauhan, Ranska lienee luvannut suostua Pyreneitten rajan sulkemiseen 4 - 5 viikon ajaksi, mutta ehdolla että myös merirajat samaksi siksi ajaksi suljetaan. Huomenna Lontoossa kokoontuva puuttumattomuuskomitea on näissä olosuhteissa kohtalokkaan tehtävän edessä.

Tässä on yksi niistä monista aiheista joiden vuoksi

ranskalais-italialaiset neuvottelut eivät etene. Toinen on siinä että Ranskan nykyinen hallitus, aivan sen mukaisesti kuin minulle jo sanoi PAUL-BONCOUR (raporttini n:o 24) on kysynyt Roomalta seuraavaa. Englantilais-italialaisessa sopimuksessa sanotaan näet ellen erehdy että vapaaehtoiset poistetaan Espanjasta "after the settlement of the spanish question". Ranskan hallitus on pyytänyt Roomalta sanan "settlement" lähempää presisointia, mikä kysymys on Roomaa kylmentänyt.

Kolmanneksi on Rooma pahoillaan siitä että Ranskan uusi siirtomaaministeri MANDEL on aikaansaanut afrikalaisten mustien joukkojen lisäämisen kahdella divisioonalla ja niiden korkeimman johdon yhtenäistyttämisen. On selvää että sen jälkeen kun Italian ambitiot Tonavan kulmalla ovat haudatut, sen intressi tulee kaksin verroin kohdistumaan kaikkiin Välimeren kysymyksiin. Jokainen epäonnistuminen tai vastoinkäyminen Välimeri-politiikassa käsitetään siis Roomassa entistä suurempana prestigen kolauksena.

Muuten tiedän nyttemmin että min. MASSIGLI on koko ajan katsellut neuvotteluja alunpitäen varsin pessimistisesti, ja Eurooppa-osaston päällikkö sanoi minulle pari päivää sitten ettei Ranska ajattelekaan tällä hetkellä suurlähettilään nimittämistä. Ranskan asennehan näissä neuvotteluissa on itse asiassa varsin edullinen. Englannin ystävyys ja englantilais-italialainen sopimus, jonka täytyy tulla enemmän taikka vähemmän italialais-ranskalaisenkin sopimuksen malliksi, antavat Ranskalle aikaa odottaa. Ja loppujen lopuksihan Ranskan kaik-

ki Välimeri-intressit ovat selvitetyt n.k. LAVALin[x)] protokolleissa tammikuulta 1935, jotka tosin eivät koskaan astuneet voimaan. Toiselta puolen on minulle Quai d'Orsaylla suoraan myönnetty että MUSSOLINIn Genua-puhe ja varsinkin se kohta jossa Espanjaan viitaten hän sanoi Italian ja Ranskan olevan "eri puolilla barrikaadeja" tuli yllätyksenä, vaikkakaan sen tarkoituksena ei olisi ollut mikään muu kuin valttien kokoominen neuvottelujen jatkamisen aattona.

Yleisenä johtopäätöksenä ylläolevasta ja läpileikkauksena täällä vallitsevasta mielialasta voinee sanoa että jännittyneisyys taasen sen parempi on lauennut mutta että tulevaisuuteen nähden ollaan hyvin lievästi toivorikkaita.

Holma.

---

x) Varsin huomattava osa yleistä mielipidettä haluaa LAVALin lähettämistä Rom suurlähettilääksi Roomaan.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti v:lta 36.

Ministeri Holma

1/c 1938.

1000—5—38 2565

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1303-259

Pariisissa kesäkuun 2 p:nä 1938.

ULKOASIAINM.
31/85 Sal. 38.
7/6-38
5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:ot 36 ja 37, jotka käsittelevät allamainittuja aiheita:

N:o 36: Puolan asenne;

N:o 37: Tilanne.

Holma.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 36.

Pariisi ssa 1 p:nä kesä kuuta 19 38.

Asia: Puolan asenne.

ULKOASIAINMINISTERIÖ 31 85 Sal. 38 7/6-38 5 C6

Viime raportissani n:o 35 tein selkoa siitä minkä minulle kertoi kreivi COUDENHOVE-KALERGI koskien eräässä englantilaisessa lehdessä olleita tietoja Puolan asenteesta Tšekkoslovakian probleemiin. Tämä esitys vaatii kuitenkin oikaisunsa.

Eräällä pienellä lounaalla ministeri MASSIGLIn luona tänään, jossa ei ollut muita vieraita kuin Tšekkoslovakian lähettiläs OSUSKY, Figaron ulkopoliittinen toimittaja Lucien ROMIER ja allekirjoittanut, tuli puheeksi Puolan asenne Tšekkoslovakiaan. Kysäsin oliko perää tuossa englantilaisessa uutisessa. Huomasin kohta että OSUSKY oli ollut kreivi COUDENHOVE-KALERGIn lähteenä ja kaikki tiesivät että kirjoituksen tekijä oli tunnettu POLIAKOFF = AUGUR. Sensijaan sekä MASSIGLI että ROMIER kategoorisesti väittivät että kirjoituksessa ei ollut mitään perää ja että mitään sellaista tiedonantoa kuin mistä POLIAKOFF puhui (s.o. että Puola mahd. konfliktin sattuessa olisi Englannin ja Ranskan puolella) ei Puolan puolesta ole Berliinissä tehty. Läsnäolevat olivat sitä mieltä että POLIAKOFF, joka ei ole hyvä ystävä Puolan ulkoministerin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kanssa, on tehnyt tämän häntä harmittaakseen.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 37.

Ministeri Holma

1/6 1938

1000—5—38 2565

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 37.

Pariisissa 1 p:nä kesä kuuta 1938.

№ 11/85 Pol. 38.
7/6. 38
5 C6

Asia: Tilanne.

Olin tänä aamuna Ranskan ulkoministerin puheilla pyytäen joitakin informatioita tilanteesta ennen lähtöäni lyhyelle lomalle Suomeen.

Ministeri BONNET sanoi Tšekkoslovakiasta puhuttaessa seuraavasti. Tilanne oli todella toissasunnuntaina, s.o. ensimäisenä vaalipäivänä ja sen ympärillä 48 tunnin kuluessa erittäin arka ja sota oli lähellä. Nyt sensijaan on todettavissa selvä jännityksen laukeaminen. Se mikä ministeri BONNET'n sanoissa erikoisesti kiinnosti oli toteaminen että neuvottelut HENLEINin ja HODZAn välillä näkyvät kulkevan siihen suuntaan että ratkaisu, vastoin aikaisempia tiedoituksiani, olisi sittenkin mahdollinen laajennetun vähemmistörégimen puitteissa, kuitenkin tietysti niin että sudeetit saisivat laajan administratiivisen ja sivistyksellisen autonomian, mutta ilman että Tšekkoslovakian valtion suvereniteettia loukataan.

On luonnollista että Ranskan ulkoministeri ei voi lähettiläänsä kanssa keskustellessaan olla pessimistinen, mutta toteaa että hänen optimisminsa oli ilmeinen. Tämä kävi ilmi myöskin kun hieman myöhemmin lounailin ministeri MASSIGLIn,

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ulkoministeriön poliittisen osaston päällikön luona. MASSIGLI itse toisti ministeri BONNET'n sanat lisäten kuitenkin että tällaisen ratkaisun luonnollisena edellytyksenä on että sudeettien täytyy luopua haihattelemasta suursaksalaista unelmaa.

Läsnä oli myös Tšekkoslovakian ministeri OSUSKY, joka juuri äskettäin palasi Prahasta. Hän oli selvästi optimisti väittäen hyvin kategoorisesti kehityksen kulkevan parempaan päin.

Puhuimme myöskin ministeri BONNET'n kanssa Espanjan kysymyksestä. Tässäkin asiassa hän osoitti merkille pantavaa optimismia luullen Lontoon komitean pääsevän tyydyttävään tulokseen. Ministeri MASSIGLI sensijaan näytti paljoa vähemmän optimistiselta sanoen suoraan pelkäävänsä Moskovan tekevän viimeiseen saakka sellaisia vaikeuksia ettei voida päästä sopimukseen. x)

Lyhyenä yhteenvetona ylläolevasta sanoisin että keskusteluni ylempänä mainittujen herrojen kanssa osoitti vähemmän pessimismiä kuin mitä aikaisemmissa raporteissani olen esittänyt koettaessani uskollisesti tulkita kulloinkin vallitsevia mielialoja.

Myös Belgian uusi suurlähettiläs LE TELLIER, jonka hyvin tunnen Brysselin ajoilta ja joka juuri tänne on saapunut Moskovasta, sanoi minulle tänään pitävänsä tilannetta suuresti helpottuneena.

Holma.

---

x) Muuten MASSIGLI kertoi ettei heillä ole virallista vahvistusta huhulle jonka mukaan FRANCO olisi Roomalle ilmoittanut ei voivansa saavuttaa voittoa ennen talvea ilman uusia apujoukkoja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan Lähetystön raportti n:o 38.

v.a. Asiainhoitaja Soravuo

15/6 1938

1000—5—38 2565

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1379-283

Pariisissa kesäkuun 15 p:nä 1938.

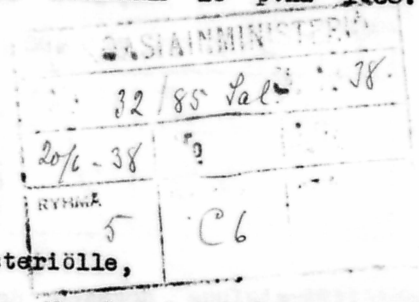

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö täten kunnioittaen oheisena lähettää raporttinsa Pariisista n:o 38, joka käsittelee aihetta:

Keskustelu ministeri CHARVERIAT'n kanssa.

V.a. Asiainhoitaja: R. O. Lavonius

UE 13: A 4.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 38.

Pariisi ssa 15 p:nä kesä kuuta 1938.

32/85 Sal. 38.

20/6-38

Asia: Keskustelu ministeri CHARVERIAT'n kanssa.

Käydessäni eilen poliittisen osaston apulaispäällikön ministeri CHARVERIAT'n puheilla käytin tilaisuutta tiedustellakseni hänen käsitystään m.m. noninterventiokysymyksen, Tšekkoslovakian sekä Ranskan - Italian neuvottelujen suhteen.

Ensinmainittuun kysymykseen nähden ministeri CHARVERIAT sanoi, että neuvottelut Lontoossa nähtävästi hyvin pian johtavat rajakontrollin aloittamiseen. Joka tapauksessa Ranska tässä niinkuin muissakin asioissa tulee seuraamaan Englantia.

Tšekkoslovakiaan nähden ministeri CHARVERIAT ilmoitti Ranskan hallituksella olevan hyviä toiveita siitä että sanotun maan vähemmistöjen ja hallituksen väliset näinä päivinä alkavat neuvottelut johtavat tyydyttäviin tuloksiin. Ainakaan ei ministeriöllä tällä hetkellä ole tiedossaan mitään seikkoja, jotka viittaisivat vastakkaiseen suuntaan.

Mitä tulee Ranskan ja Italian välisiin neuvotteluihin sanoi kertojani, että niiden jatkumishetkestä ei hänellä toistaiseksi ollut mitään varmaa tietoa. Olisi liikaa sanoa - jatkoi ministeri CHARVERIAT - että neuvottelut ovat katkenneet, mutta tosiasiahan on, että ne ovat keskeytyksissä ja että

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

yksinomaan Italiasta riippuu, milloin niitä jatketaan. Ranska puolestaan on valmis siihen milloin hyvänsä, mutta ei katso itsellään olevan syytä niitä jouduttaa, mikäli Italia puolestaan ei osoita siihen halua. Ministeri CHARVERIAT korosti kahteen kertaan sitä seikkaa, että Ranska on valmis neuvottelemaan edelleen minä hetkenä hyvänsä, mutta jättää kokonaan aloitteen Italialle.

Niinkuin edellä olevasta ilmenee ei keskustelu tuonut mitään varsinaista uutta siihen mitä ministeri HOLMA viime raporteissaan on näistä asioista tiedoittanut, mutta lienee sillä mielenkiintoa sikäli, että voidaan todeta tilanteen pysyneen viimeisten kahden viikon aikana suurin piirtein muuttumattomana, eikä ainakaan muuttuneen huonompaan päin. Omasta puolestani haluaisin ~~ilmoittaa~~ vielä lisätä, että Italian lehtien kirjoittelu Ranskan "viivytyspolitiikasta" Ranskan ja Italian neuvotteluissa tuntuu edellä olevan valossa verraten aiheettomalta. Itse asiassa lienee syy keskeytykseen haettavissa vain siitä, että Espanjan sota ei ole kehittynyt siinä määrin suotuisasti kuin MUSSOLINI oletti alottaessaan neuvottelut Ranskan kanssa, mistä kehityksestä Italia taas tekee vastuunalaiseksi Ranskan hallituksen, joka sietää sotatarpeitten vientiä Pyreneitten yli Barcelonan hallitukselle. Jos kuitenkin ministeri CHARVERIAT'n olettamus rajakontrollin pikaisesta voimaanastumisesta toteutuu, voidaan ehkä odottaa äsken mainittujen neuvottelujen jatkuvan lähitulevaisuudessa. Ranskan lehdistö eilen ja tänään ei kylläkään tunnu yhtä optimistiselta kuin mi-

nisteri CHARVERIAT rajavalvonnan aikaansaamiseen nähden, sillä vaikka Lontoossa päästäisiinkin sopimukseen, on vielä molempien taistelevien puolien hyväksyttävä valvontaan ~~aikaansaamiseen~~ tällä kertaa liittyvät modaliteetit, jotka koskevat m.m. kumpaankin leiriin lähetettäviä komissioneja.

V.a. Asiainhoitaja: E. O. Lozano

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 39.

v.a. Asiainhoitaja Soravuo

22/6 1938.

1000—5—38 2565

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1416 - 292

Pariisissa kesäkuun 22 p:nä 1938.

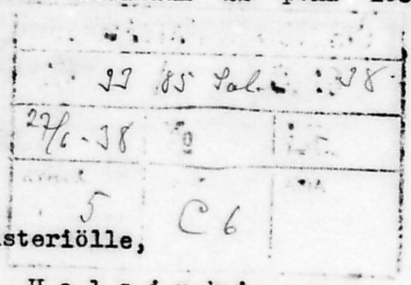

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö täten kunnioittaen oheisena lähettää Ulkoasiainministeriölle raporttinsa Pariisista n:o 39, joka käsittelee aihetta:

Parlamentin äskeinen istuntokausi.

V.a. Asiainhoitaja:

UE 13: A 4.

PARIISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 39.

Pariisissa 22 p:nä kesä kuuta 1938.

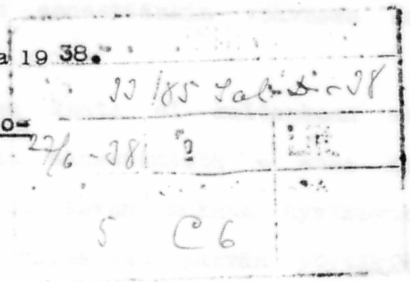

Asia: Parlamentin äskeinen istuntokausi.

Ainoat huomattavammat sisäpoliittiset tapahtumat parlamentin t.k. 17 p:nä päättyneellä istuntokaudella olivat sosialistien puoluekokous Royanissa sekä tapa, jolla edustajakamarin istuntokausi loppui.

Royanin sosialistikongressi oli puolueen kannalta sikäli merkittävä, että sen kuluessa erotettiin puolueesta n.s. vallankumouksellinen siipi, pivertistit - johtajansa Marceau PIVERTin mukaan - jotka samalla muodostuivat uudeksi puolueeksi nimeltä "Parti socialiste ouvrier/et paysan". x) Toiseksi BLUM, joka alunperin antoi DALADIER'lle kannatuksensa vain siitä syystä että kommunistitkin sen tekivät, esitti nyt käsityksenään että sosialistien on tuettava hallitusta ja toistaiseksi pysyttävä itse siitä poissa - tosin eräillä ehdoilla, jotka kuitenkin olivat enemmän muodollista kuin muuta laatua. BLUMin lausunto ja puolueen sen mukainen päätös sisälsi itse asiassa eräänlaisen canossaan-menon mitä tulee puolueen saavutuksiin hallituskaudellaan ja oli joka tapauksessa merkittävä voitto

x) Pivertisteillä on kannatusta nimenomaan pohjoisilla teollisuusalueilla.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

radikaalisosialisteille heidän ennestäänkin vahvassa asemassaan.

Tämä periaatteellinen kanta ei kuitenkaan estänyt sosialisteja viime perjantaina äänestämästä - ensi kertaa - hallitusta vastaan, kun oli tavan mukaan hyväksyttävä edustajakamarin istuntokauden viimeisen päivän pöytäkirja, johon sisältyi DALADIER'n lukema istuntokauden päätösasetus. K.o. äänestys jos mikään osoittaa miten olematon front populaire nykyisin käytännössä on. Edellisenä päivänä edustajakamarissa tapahtuneessa mellakassa - melkein ilmitappelussa - sosialistit ja kommunistit olivat keskenään eri mieltä noninterventiokysymyksestä, metelin varsinaisesta aiheesta. Seuraavana päivänä he kuitenkin äänestivät yhteisesti front populaire'in kolmatta puoluetta, radikaalisosialisteja vastaan, koska heidän mielestään tällä istuntokaudella, vastoin DALADIER'n tahtoa, oli käsiteltävä virkamiesten palkkauskysymys, vanhojen työläisten eläkelaki sekä päätettävä Espanjan rajan avaamisesta. Vastaamalla näihin kaikkiin vaatimuksiin verraten jyrkästi, luvaten järjestää virkamiesten palkkakysymyksen ensi budjetissa, eläkelain suhteen viitaten parlamentille annettuun lakiehdotukseen ja jättäen Espanjan raja-asian vastausta vaille, sekä lähettäen lopuksi koko riitaisen parlamentin lomalle, DALADIER sai kaikki maltilliset ainekset sekä parlamentissa että epäilemättä myös sen ulkopuolella kokonaan puolelleen. Toimenpiteen hyöty oli kaksinkertainen: pääministeri vahvisti sen kautta omaa arvovaltaansa ja vältti samalla ulkopoliittisen yleiskeskustelun, joka tällä hetkellä olisi ollut hänelle verraten epämukava.

Yllämainitun äänestyksen tulos, joka antoi hallitukselle 350 ääntä 247 vastaan osoittaa lisäksi, että DALADIER määrätyissä olosuhteissa voisi muuttaa hallituksensa pohjaa. Toisaalta tietysti on luultavaa että sosialistit - siihen nähden mitä puoluekongressissa tapahtui - eivät tule pysymään oppositiossa.

Tämän istuntokauden mukana päättyivät hallituksen saamat erikoisvaltuudet maan taloudellisen tilan parantamiseksi, jossa mielessä se julkaisi vielä muutamia päiviä sitten neljännen ja viimeisen ryhmän hätäasetuksia. Sillä tulee nyt olemaan vähintäin neljän kuukauden hengähdysaika, mikäli eivät kommunistit onnistu kiihoituksellaan virkamiesten keskuudessa pilaamaan tilannetta, joka sisäpoliittisesti näyttää valoisammalta kuin hallituskauden alussa. Taloudellisessa suhteessa sitävastoin voi korkeintaan olettaa, että aallon pohja alkaa nyttemmin olla saavutettu.

V.a. Asiainhoitaja: L. O. Forsman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 40.

Ministeri Holma

1/2 1938.

1000—5—38 2585

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1458-301

Pariisissa heinäkuun 2 p:nä 1938.

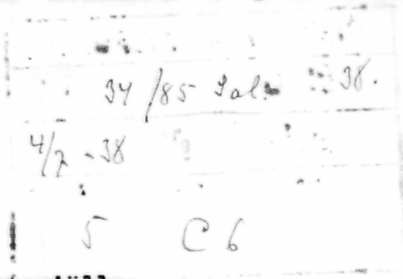

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:ot 40 ja 41, jotka käsittelevät allamainittuja aiheita:

N:o 40: Moskovan Pariisissa olevan suurlähettilään kohtalo.

N:o 41: Reunamuistutus Etiopian kohtaloon.

Holma.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 40.

Pariisi ssa 1 p:nä heinä kuuta 1938.

34/85 Sal. D. 38.

4/7-38 ½

5 C6

Asia: Moskovan Pariisissa olevan suurlähettilään kohtalo.

Koska Suomenkin lehdissä on näkynyt uutisia siitä että Moskovan Pariisissa oleva suurlähettiläs SURITS olisi Moskovassa joko arestoituna tai valvonnan alaisena, voin ilmoittaa että tämä uutinen on perää vailla. Suurlähettiläs oli näet samassa junassa, missä itse saavuin Pariisiin 26/6, ja oleskelee hän nykyään Pariisissa.

Holma.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 41

Ministeri Holma

1/2 1928.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 41.

Pariisi ssa 1 p:nä heinä kuuta 19 38.

Asia: Reunamuistutus Etiopian kohtaloon.

Eräässä seurassa tapasin eilen Lady BARTONin, jonka mies kuten tunnettua oli Englannin lähettiläänä Addis-Abebassa valtauksen aikana. Mielestäni ansaitsee tulla mainituksi, että Lady BARTON edelleen näkyy omaavan hyvinkin lämpimiä sympatioja Etiopiaan ja sen kansaan. Hän sanoi sen olevan "mitä rauhallisinta, hiljaisinta ja rauhaa rakastavinta", joka ei pyrkinyt Italialle tekemään mitään pahaa. Syynä siihen että sotaretki loppui Italian voittoon, oli se tosiasia että Etiopia ei ollut vähimmässäkään määrin varustautunut ja että Italian kuten hän sanoi vähemmän urheat joukot eivät tavanneet paljon minkäänlaista vastarintaa sotaretken aikana. Lopuksi Lady BARTON kertoi että hän omalta kohdaltaan tekee parhaansa Neguksen pojan kasvattamiseksi kunnolliseksi maansa tulevaksi keisariksi, seikka joka ei liioin ole mielenkiintoa vailla juuri tämän henkilön lausumana.

Holma.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: Cc

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 42.

Ministeri Holma

11/7 1938.

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1515-323

Pariisissa heinäkuun 12 p:nä 1938.

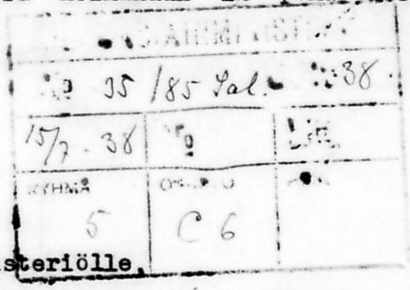

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö täten kunnioittaen oheisena lähettää Ulkoasiainministeriölle raporttinsa Pariisista n:o 42, joka käsittelee aihetta:

Ranskalais-turkkilaiset suhteet.

M i n i s t e r i: Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 42.

Pariisi ssa 11 p:nä heinä kuuta 1938.

Asia: Ranskalais-turkkilaiset suhteet.

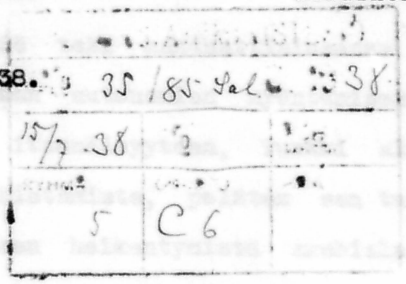

Täten kunnioittaen lähetän otsakeasiaa koskevan raportin, jonka pyynnöstäni on laatinut lähetystönavustaja Otso WARTIOVAARA.

Ranskan ja Turkin väliset ystävyyssopimusneuvottelut ovat päättyneet äskettäin, t.k. 4 p:nä, ja sopimus allekirjoitettaneen syyskuussa ulkoministeri BONNET'n vieraillessa Ankarassa. T.k. 3 p:nä allekirjoitettiin Antiokiassa eräs toinen ranskalais-turkkilainen sopimus, nim. näiden maiden yleisesikuntien edustajain tekemä sopimus sotilaallisesta yhteistoiminnasta Alexandrette'in sandjakin alueellisen koskemattomuuden ja poliittisen statuutin suojaamiseksi.

Näiden toisiinsa läheisesti liittyvien sopimusten esivaiheet ovat lyhyesti esitettyinä seuraavat:

V. 1921 Angoran sopimuksessa Ranska oli myöntänyt Alexandrette'ille erikoislaatuisen hallinnollisen aseman ja sen 80.000 turkkilaiselle (koko asukasluku n. 200.000) joukon erikoisoikeuksia.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Kun Ranska syyskuussa 1936 teki mandaattialueensa Syyrian kanssa sopimuksen laajemman autonomian myöntämisestä sille valmistuksena täydelliseen itsenäisyyteen, Turkki alkoi vaatia sandjakin aseman tarkistamista, peläten sen turkkilaisten asukkaiden etuoikeusaseman heikentymistä arabialaisiin verrattuna. Kysymys joutui Kansainliiton tutkittavaksi ja 29.5.1937 saatiin aikaan Genève'issä Kansainliiton auspicioitten alaisena sopimus Ranskan ja Turkin välillä. Tämä kolmiosainen sopimus vahvisti uudelleen sandjakin statuutin ja antoi sille eräänlaisen perustuslain, takasi sen alueellisen koskemattomuuden ja Syyrian rajojen loukkaamattomuuden. Huomattava on että tällöin Turkki sai takaajavaltion aseman Ranskan rinnalla.

Sopimuksen tulkitseminen ja soveltaminen sekä sen edellyttämien Alexandrette'in parlamentin vaalien valmistelut kohtasivat kuitenkin erittäin suuria vaikeuksia. Kun nim. äänestysluetteloja laadittaessa turkkilaiset huomasivat, etteivät he ehkä vaaleissa saisikaan vaatimiansa ja Ranskan hiljaisella suostumuksella heille luvattuja 22 paikkaa parlamentin 42:sta, syntyi Alexandrette'issa levottomuuksia ja mellakoita. Turkki vaati viime kesäkuussa jopa Kansainliiton asettaman vaalivalvontakomission poiskutsumista sandjakista. Ranska taas oli kahden tulen välissä: toiselta puolen sen mandaatäärinä ja prestigesyistä täytyi pitää kiinni Syyrian alueen loukkaamattomuudesta, toiselta puolen taas yleismaailmallisesta tilanteesta johtuen sillä ei ollut varaa rikkoa välejään

Turkin kanssa väkivoimalla pakottamalla sandjakin turkkilaiset rauhallisuuteen. Yllämainittua Ranskan - Syyrian sopimusta syyskuulta 1936 ei myöskään ole vielä esitetty kamareille ratifioitavaksi, sillä sen määräykset eivät todennäköisesti ole täysin sopusoinnussa Turkin - Ranskan 1937 sopimuksen kanssa.

Tilanteen ollessa sandjakissa jo kriitillisen ymmärtää että Ranska on katsonut parhaaksi koettaa myönnytyksillä Turkille ostaa rauhoittumisen ja pelastaa suhteensa Turkkiin. Molemmat alussamainitut sopimukset ovatkin tämän toiminnan tulos.

Yleisesikuntien sopimuksen solmiminen on edellytetty jo 1937 Genève'in sopimuksessa. Antiokian sopimuksessa ja siihen liittyvässä pöytäkirjassa Ranska varaa itselleen poliisivalvontaoikeuden 2.500 miehen armeijalla koko sandjakin alueella, mutta sallii yhtä suurten turkkilaisten voimien osallistuvan tähän sandjakin turkkilaisella alueella. Sopimuksen mukaan tämä ei mitenkään rajoita eikä hajoita Ranskan mandaattitehtävien hoitoa. Sopimuksen tarkoituksena on sandjakin rauhoittaminen, jotta vaalivalmistelut ja uuden valtiomuodostelman luomistoimenpiteet pääsisivät edistymään. Turkkilaiset joukot ovat jo t.k. 5 p:nä saapuneet Alexandrette'iin.

Tätä sotilassopimusta laajempi ja merkitykseltään ehkä tärkeämpi on Ranskan ja Turkin yleinen ystävyyssopimus. Sen sanamuotoa ei vielä ole julkaistu, mutta leh-

distölle annettujen tietojen mukaan sen pääasiallinen sisältö on seuraava. Sopimuksen ensimmäinen osa sisältää vain sandjakia koskevia määräyksiä. Toinen osa käsittelee turkkilais-syyrialaisia suhteita. (Myöhemmin on näkynyt lehdissä tietoja, että Syyria, jonka allekirjoitusta myös on pyydetty sopimukseen, olisi siitä jyrkästi kieltäytynyt). Kolmas, tärkein osa sisältää ranskalais-turkkilaisten suhteiden järjestelyä koskevia määräyksiä. Siinä sopimuspuolet sitoutuvat olemaan menemättä mihinkään toista sopimuspuolta vastaan suunnattuun poliittiseen tai taloudelliseen liittoon. He sitoutuvat olemaan antamatta minkäänlaista apua toisen sopimuspuolen kimppuun ehkä hyökkäävälle valtiolle. Välimeren itäosan status quo pysytetään. Jos sen muuttaminen kuitenkin tulisi ajankohtaiseksi, sopimuspuolet sitoutuvat neuvottelemaan keskenään velvollisuuksiensa täyttämisestä erittäinkin sandjakin suhteen. Ranskan ja Turkin keskinen välitysopimus pidetään edelleen voimassa, samoinkuin Kansainliiton paktiin perustuvat kummankin maan sitoumukset. Sopimus on voimassa kymmenen vuotta.

Arvosteltaessa tämän sopimusryhmän merkitystä lienee todettava, että vaikka Ranska siinä on asialliseqti myönnytyksiä tekevänä puolena, se kuitenkin täten on saanut liitettyä renkaan lisää siihen sopimusketjuun, jolla se toivoo vahvistavansa yleistä rauhaa ja omaa prestige'iään. - Kieltämätöntä on että tulos samalla on Kansainliittoa tyydyttävä. Todettakoon samanaikaisesti, että Englantikin puoles-

taan toimii aktiivisesti "Turkin rintamalla", sillä sehän aivan äskettäin myönsi Turkille 6 miljoonan punnan lainan, jonka tarkoituksena on vahvistaa Turkin asemaa sotatarvikeostoilla Englannista.

Niin kaukainen kuin tässä käsiteltyjen sopimusten soveltamispaikka meidän maastamme katsottuna onkin, lienee sandjakin statuutilla mielenkiintoa meille senkin vuoksi että sitä valmisteltaessa Ranskan ulkoministeriössä on ainakin jossain määrin pidetty esikuvana Ahvenanmaan statuuttia. Huomiotamme ansaitsee myös että Ruotsin ulkoministeri SANDLER on toiminut erittäin aktiivisesti Kansainliiton neuvoston raporttöörinä näitä asioita käsiteltäessä.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C6.

ASIA:

Pariisissa olevan Lähetystön rap. n:o 43.

Ministeri Holma.

13/7.38.

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1534-330

Pariisissa heinäkuun 15 p:nä 1938.

№ 8685 Sal. B. 1938
18/7.38
Lit.
RYHMÄ 5 C6 ASIA

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen raporttini Pariisista n:ot 43 ja 44, jotka käsittelevät allamainittuja aiheita:

N:o 43: Tsekkoslovakia.

N:o 44: Tilanne.

Holma.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 43.

Pariisi ssa 13 p:nä heinä kuuta 1938.

Asia: Tšekkoslovakia.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 36/85 Sac. O. 1.38
18/7.38 2 Liit.
RYHMÄ 5 C6 ASIA

Minun on tapana lounailla noin kerran kuukaudessa erään ent. saksalaisen diplomaatin kanssa, joka nykyään asuu Pariisissa erään saksalaisen liikkeen palveluksessa - ei siis pakolainen. x) Hän käväsee välistä Berliinissä ja palattuaan kertoilee minulle vaikutelmiaan. Hänen ennustuksensa viimeisten viiden vuoden aikana - olen tuntenut hänet parikymmentä vuotta - ovat huolimatta pessimismistään valitettavasti aina enemmän tai vähemmän toteutuneet.

Hän käväsi äsken Berliinissä, missä hän oleskeli pari viikkoa, tavaten useita entisiä työtovereitaan Wilhelmstrassella.

Hänen vaikutelmansa tältä matkalta olivat lyhyesti seuraavat.

Espanjan kysymys ei tällä hetkellä ole etualalla. Etualalla on sensijaan Tšekkoslovakian kysymys.

Englannin voimakas reaktio Tšekkoslovakian ensimäisenä äänestyspäivänä oli Berliinille yllätys, sillä siihen mennessä

---

x) Hän nauttii eläkettä Berliinissä.

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Englannin Berliinissä olevan suurlähettilään démarche'it ja varoitukset olivat aina puetut sellaiseen muotoon, ettei Wilhelmstrasse uskonut niin voimakkaaseen reaktioon. Lisään tähän omasta puolestani, että jos tämä väite on tosi, siitä saa selvityksensä miksi ei vain Berliinissä vaan monessa muussa pääkapungissa oltiin väärin informoituja Englannin jopa Ranskan aikeista.

Vasta Englannin ambassaadin kehoitus Berliinissä asuville englantilaisille avasi silmät.

Kertojani lisäsi tähän vielä seuraavaa. Englannin (ja myöskin Ranskan) jyrkkä reaktio noina päivinä ei ollut lainkaan niin "urhoollinen" (heroisch) kuin miltä se silloin monesta näytti, sillä Englanti tiesi muka aivan tarkkaan että mobilisatiota Tšekkoslovakian rajalla ei oltu Saksassa suoritettu, joten Lontoon jyrkkä esiintyminen johtui siitä että tiedettiin siinä ei piilevän mitään riskiä! Lisään omasta puolestani että tämä Wilhelmstrassen selitys tietysti voi olla käsitettävissä myös niin että sillä tahdotaan vähentää tuon päivän Saksalle kieltämättä aiheuttamaa prestigen menetystä ja uskotella suurelle yleisölle että Englannin reaktio ei tule olemaan sama jos riskiä <u>on</u> olemassa. Olen muuallakin jopa Quai d'Orsaylla kuullut samanlaisia arveluja. Myös on sanottu - esim. Italian lehdissä - että Englannin reaktio olisi ollut mahdoton ilman 16/4 solmittua sopimusta Italian kanssa.

Olen eräässä aikaisemmassa raportissani samoinkuin suullisesti Helsingissä äskettäin käydessäni huomauttanut

siitä että Tšekkoslovakian tulevaisuuteen nähden on olemassa vain kaksi[x] eikä kolme ratkaisumahdollisuutta. Esitin tämän ajatuksen myös kertojalleni toukokuun lopulla. Palatessaan nyt matkaltaan hän kertoi saaneensa Wilhelmstrassen korkeilta virkamiehiltä sen vahvan vakuumuksen että asia todella on näin, s.o. että sudeettisaksalaisten mahdollinen autonomia, jos siihen päästäisiinkin, on "pelkkä provisoorinen toimenpide eikä mikään päämäärä". Berliinin johtavissa piireissä on nimenomaan päätetty (der Entschluss ist gefasst worden) että niin pian kuin sopiva tilaisuus avautuu, Tšekkoslovakian asia, joka jää etualalle, on ratkaistava. Tosin Berliini toivoo tämän ratkaisun voivan tapahtua S.A.-miesten avulla tarvitsematta silti nostattaa maailmansotaa. Kertojani omasta puolestaan lisäsi että laskuvirhe on siinä että tshekit eivät koskaan suostu vapaaehtoisesti väkivaltaiseen ratkaisuun ja että heidän varmasti odotettavissa oleva vastutuksensa tulee herättämään yleisen konfliktin. Tähän tosin on lisättävä, kuten ennenkin olen sanonut, että voi tulla hetki jolloin Englannissa tulee vaalikampailu ja hallituksen vaihdos, jolloin, jos siihen vielä, par coincidence, liittyy jonkinlainen pula Ranskassa, maaperä Tšekkoslovakian kulmalla on Saksan toiminnalle otollinen. Kuta enemmän omasta puolestani mietin Tšekkoslovakian kysymystä, sitä enemmän joudun ajattelemaan näin: mitenkä on mahdollista, että sillä kulmalla ei mitään tapahtuisi lähitulevaisuudessa?

---

x) Nim. joko Tšekkoslovakia nykyisenään tai ei lainkaan Tšekkoslovakiaa.

Kertojani lisäsi vielä että koridoorikysymys ja Memelin kysymys vuoronperään vielä tulevat päiväjärjestykseen.

Omasta puolestani lisäisin ylläolevaan vielä seuraavaa. Uudistan yhtä kategoorisesti kuin ennen että Ranska ei salli Tšekkoslovakiaan kajottavan. Mitä Englantiin tulee, Prahan asiainhoitaja Lontoossa näkyy ministeri GRIPENBERGille vakuuttaneen samaa kuin Prahan täkäläinen lähettiläs minulle. Kuinka pitkäaikainen Englannin kannan "urhoollisuus" (katso ylempänä) on taikka tulee olemaan, ei ole minun arvosteltavissani. Sensijaan uudistan sen minkä sanoin suullisesti Helsingissä äskettäin käydessäni, että on vaarallista tuudittautua siihen luuloon että Saksan tarkoitus ei ole enää muu kuin Tsekkoslovakian <u>taloudellinen</u> pakottaminen polvilleen. Tämä äkkiä yleisesti levitetty käsitys, joka on muuttunut eräillä tahoilla uskomukseksi, ei ole muuta kuin morfiiniruiske Euroopan ruumiiseen: jokainenhan mielellään tarrautuu tähän oljenkorteen. Tämän mukaisesti käsitän myöskin mitä ylempänä kertojani sanoi Saksan "viattomuudesta" noina kriitillisinä päivinä.

Olkoon että Itävallan pasifisointi on osoittautunut vaikeammaksi kuin mitä alussa luultiin - sivumennen sanoen uusi todistus siitä että Anschluss-ajatus oli Itävallassa monella taholla pelkkä iskusana, muotiele, jonka todellista realisointia ei monikaan itävaltalainen ajatellut loppuun - uskon sittenkin että sopivan hetken tullessa Tšekkoslovakian kohtalosta tullaan käymään taistelua. Milloin ja millä asein, sen tulevaisuus näyttää.

x x x

Mitä muuten Saksan finanssitilanteeseen tulee, kertojani, joka on ~~xxxxxxxx~~ paljon liikkunut finanssipiireissäkin, kertoi että juutalaisiin ja ulkomailla asuviin kohdistuneet konfiskointitoimenpiteet sekä Itävallasta saatu rahallinen apu takaavat Saksalle ulkomaisia valuuttoja kahdeksi vuodeksi.

x x
x

Lopuksi vielä pieni reunamuistutus.

Kertojani joka oli kauan aikaa suurlähettiläs von HOESCHin lähimpiä apulaisia, kertoi tämän kuoleman johdosta seuraavaa, jota aikaisemmin en tuntenut.

v. HOESCHin kuolema ei ollut itsemurhan seuraus (kuten monet siihen aikaan luulivat), vaan johtui se liikarasituksesta ja sydänviasta, joka oli sen seurauksena, sekä pahasta mielestä. Viimeinen selitys saa uskottavuutta seuraavasta syystä. Helmikuussa 1936 v. HOESCH hyvin kategoorisesti ilmoitti hallitukselleen Berliiniin että "jos Saksan joukot marssivat Reinin alueelle, Ranska ja Englanti kohta mobilisoivat". Tämän jyrkän väitteensä tueksi hän esitti vielä useiden Lontoossa akkreditoitujen sotilasasiamiesten mielipiteitä. Kuten tunnettua Saksan joukot marssivat kohta senjälkeen Reinille, mutta Lontoo ja Pariisi eivät liikahtaneet. v. HOESCH oli nykyisen régimen silmissä jo tämän kautta eo ipso käynyt mahdottomaksi. Tämän tapahtuman v. HOESCHissä herättämä paha mieli antoi sydäntaudille lisävirikettä.

En voi olla tässä mainitsematta, mitä eräs toinen saksalainen poliitikko minulle äskettäin sanoi HITLERin suhtautumisesta neuvonantajiinsa (raporttini n:o 29).

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6.

ASIA:

Pariisissa olevan Lähetystön rap. n:o 44.

Ministeri Holma

12/7.38

5000—12—35—5337

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 44.

Pariisi ssa 12 p:nä heinä kuuta 19 38.

Asia: Tilanne.

3685/ne. 38

18/7.38

OSASTO ASIA

5 C6

Kävin tänään ulkoministeriön poliittisen osaston päällikön ministeri MASSIGLIn luona. Kun olimme ensin puhuneet n.k. Tampellan kontrahdista, josta olen tehnyt selkoa eri kirjeessä, onnittelin häntä Ranskan ja Turkin välisten sopimusten solmimisesta (katso rap. n:o 42). Hän ei peittänytkään suurta tyytyväisyyttään tähän tulokseen, jonka Ranskalle tuottama prestigen lisäys sillä kulmalla, olkoon että Ranska on monessa kysymyksessä myöntynyt, on kieltämätön, seikka joka näkyy ehkä paraiten Saksan lehdistön tyytymättömyydestä. MASSIGLI katsoi ennenkaikkea tärkeäksi, ettei Ranska ole luopunut mandaattivelvollisuuksistaan. Hänen käsityksensä mukaan tilanne oli lähinnä senvuoksi vaikeutunut, että 1921 vuoden sopimuksen jälkeen ~~xxxx~~ sandjakiin oli tulvinut kaikennäköisiä vierasperäisiä aineksia, josta aiheutui että sandjakin turkkilainen vähemmistö ja sille annetut privilegiot menettivät vuodesta vuoteen merkitystään. Sensijaan MASSIGLI piti tulosta ehkä vähemmän Genève'ille miellyttävänä, koska Kansainliiton komissionit eivät suinkaan kaikessa olleet saaneet tahtoaan respektoiduksi.

x x

x

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Siirryimme senjälkeen tarkastamaan tilannetta.

Mitä Espanjaan tulee, ministeri MASSIGLI pariinkin kertaan huomautti että sota ei vielä ole läheskään lopussa. Joskaan ei ole tällä hetkellä pelkoa mistään välittömästä (immédiate) uhasta, voi luonnollisesti sodan pitkittyminen aiheuttaa uusia konflikteja suurvaltojen kesken. Kuitenkaan hän ei ollut pessimisti sanan varsinaisessa merkityksessä.

Sensijaan hän ei salannut pessimismiään Tsekkoslovakiaan nähden esittäen siinä samoja käsityksiä kuin olen omasta puolestani kuulemieni perustuksella rohjennut raportoida. Hän sanoi Berliinin olevan pessimistisen (katsoa raporttiani n:o 43) ja Lontoon suhteellisesti optimistisen. Hän ei pitänyt mahdottomana aikaansaada jonkinlainen sopimus Prahan ja sudeettien kesken autonomia-puitteissa, ja hänestä oli viime päivinä olemassa eräitä merkkejäkin jotka siihen viittaisivat. M.m. luuli hän sudeettisaksalaisten keskuudessa ilmenneen jossain määrin eriäviä virtauksia, jotapaitsi Itävallan viimeviikkoiset vaikeudet ovat kylmentäneet sudeettien äärimmäisiä pyrkimyksiä. Mutta ajanpitkään hän katsoi tilanteen erittäin synkäksi seuraavista syistä.

Puhuen äkkiä varsin avomielisesti hän esitti tilanteen näin. Saksa ei pelkää mitään muuta enempätä kuin sotaa Venäjän kanssa. Tämä on siis kaikin mokomin vältettävä. Tässä tarkoituksessa täytyy Saksan saada vaikutusvaltaa tavalla taikka toisella Tsekkoslovakiassa. Jos tämä onnistuu, voi Saksa valvoa (surveiller) Unkaria ja Rumaniaa, ja Puolan

asema joutuu Saksan ja Venäjän välillä erittäin tukalaksi. Nyt kuten ennen aikaisemminkin hän esitti Puolan aseman hyvin synkin värein käyttäen jopa sanaa "uusi jako". Kun Saksa on tällä tavalla suojellut selkänsä Venäjään päin, jonka kanssa sillä ajanpitkään ei tule olemaan mitään syytä olla olematta parhaimmissa väleissä (etsien vain tilaisuutta voida substitutoitua Ranskan sijalle), Saksa lopultakin on vapaa siihen mihinkä sen suuri pyrkimys kuitenkin tähtää, nimittäin "fasaadin rakentamiseen länttä kohti".

Olen koettanut mahdollisimman tarkkaan käyttää MASSIGLIn omia sanoja jotka ovat selvää selvemmät ja kaikessa teoreettisuudessaan - joka on MASSIGLIlle, tiedemiehelle, ominainen - loogilliset. On siis mielenkiintoista todeta että Ranskan ulkoministeriön pol. osaston päällikkö omaa tällaisen maailmankatsomuksen.

Kun sanoin pitäväni jopa vaarallisena liiaksi puhua Saksan muka pelkistä taloudellisista intresseistä Tšekkoslovakian suunnalla - jonka sanoin saadakseni hänet tunnustamaan maata - hän vastasi kuten odotinkin että kaikki tuollainen puhe on silmänlumetta.

Totean myös että MASSIGLIn käsitys tilanteesta Tsekkoslovakiaan nähden on sopusoinnussa sen kanssa minkä edellisessä raportissani kerroin erään ent. saksalaisen diplomaatin minulle esittäneen. Huomasin muuten mainitusta saksalaisesta diplomaatista että hän kovasti koetti minulta udella, luulenko minä Ranskan ulkoministeriön todella ymmärtävän miten vakava tilanne on.

x x

x

CHAMBERLAINin asemasta sanoi MASSIGLI että se on edelleen vahva (forte). Mutta hän myönsi että ajanpitkään CHAMBERLAINin asema Italian suhteen voi muuttua samaksi kuin oli EDENin, sillä Italia vain vaatii uhrauksia toisilta. Käytännöllinen ero CHAMBERLAINin ja EDENin välillä on kait jo nyt lähinnä se että edellinen on luonteeltaan brittiläisempi ja että hänellä on takanaan sekä kotimaassa että muualla enemmän "suuren yleisön" kannatusta kuin EDENillä.

Vaikka asiani ei ole raportoida muiden maiden oloista katson kuitenkin velvollisuudekseni kertoa kuinka näistä asioista ajattelee sellainen henkilö kuin Ranskan ulkoministeriön pol. osaston päällikkö.

Lienee syytä mainita että ministeri MASSIGLI ei sanallakaan kosketellut Ahvenanmaan kysymystä eikä liioin kysymystä pohjoismaiden neutraliteetista. Omasta puolestani en katsonut olevan syytä ottaa näitä arkoja kysymyksiä puheeksi kun hän ei sitä tehnyt.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C.

ASIA:

Pariisissa olevan Lähetystön kap. no 45.

Ministeri Holma.

22/7-88.

5000—12—35—5337

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1600-448

Pariisissa heinäkuun 22 p:nä 1938.

89/86 kal. 38

29/7. 38

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 45, joka käsittelee aihetta:

Diktaattorien ideologiat.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 45.

Pariisi ssa 22 p:nä heinä kuuta 1938.

37 86 Sae. 38
29/7.38

5 C6

Asia: Diktaattorien ideologiat.

Voi olla terveellistä silloin tällöin hieman eritellä diktaattorien "muuttumattomia" idelogioja, semminkin kun Euroopan politiikka osaltaan nojautuu juuri niihin.

Suomen lehdetkin ovat kertoneet niistä äskettäin julaistuista "kymmenestä käskystä", joihin virallinen Italia nyttemmin perustaa käsityksensä rotukysymyksestä. Ei voitane kieltää etteivätkö nämä kymmenen käskyä muodostaisi fascistisen Italian uuden rotukäsityksen katkismuksen.

On näissä olosuhteissa varsin huvittavaa todeta että v. 1932 MUSSOLINI niissä haastatteluissa, jotka hän silloin antoi kuuluisalle kirjailijalle Emil LUDWIGille ja joiden tekstin hän itse on tarkastanut, puhui aivan toista kieltä. V.1932 MUSSOLINI sanoi:

"Rotu on tunnekäsite eikä realiteetti."

"Germaanisen rodun ylemmyyden esitaistelijat eivät suinkaan kaikki, koomillista kylläkin, ole puhtaita germaaneja."

"Minä en tule koskaan uskomaan (huom. futuuri) että voidaan biologisesti todistaa rodun olevan enemmän taikka vähemmän puhtaan."

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

"Luonnollisesti ei ole olemassa puhdasta rotua. Yksinpä juutalaisetkaan eivät ole pysyneet sekaantumattomina."

"Kansallisuus ei ole millään tavalla rotukysymyksen houreitten tarpeessa. Kansakunnan voima ja kauneus ovat nimenomaan onnellisten sekaannusten tulos".

"Italiassa ei ole antisemitismiä. Israelilaiset italialaiset ovat aina osoittautuneet hyviksi kansalaisiksi ja ovat taistelleet rohkeina sotilaina."

Entä mitä sanoo virallinen Italia v. 1938? Lainaan tähän muutamia noista kymmenestä käskystä, jotka introdusoivat virallisesti rodunpalvonnan (racisme) Italiaan.

"On olemassa suuria ja pieniä rotuja. Rotukäsitys on puhtaasti biologista laatua."

"Nykyitalian asukkaat ovat pääosaltaan arjalaista alkuperää ja sen sivistys on arjalainen."

"On olemassa nyttemmin puhdas italialainen rotu."

"On aika italialaisten tunnustautua selvästi rodunpalvonnan kannattajiksi (racistes)."

"Juutalaiset eivät kuulu italialaiseen rotuun, sillä he edustavat ainoata kansanainesta joka ei milloinkaan ole Italiassa assimiloitunut."

J.n.e.

V. 1932 ja 1938 käsitteiden kontradiktorisuus on selvää selvempi. Ovatko tänä aikana rotuopin tieteelliset perustat vastaavasti muuttuneet? Ainakaan en minä sellaista tunne. Poliittiset näkökohdat ovat siis tämän muutoksen vaikuttaneet.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 6.

ASIA:

Pariisissa olevan Lähetystön rap. n:o 46.

Ministeri Holma.

25/7 1938.

5000—7—38 3465

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1667-432.

Pariisissa heinäkuun 29 p:nä 1938.

ULKOASIAINMINISTERIÖLLE
38/86 Ge. 38
4/8.38 ?
RYHMA 5 C6 ASIA

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö täten kunnioittaen oheisena lähettää Ulkoasiainministeriölle ministeri HOLMAn raportit n:ot 46 ja 47 Pariisista, jotka käsittelevät allamainittuja aiheita:

N:o 46: Pariisin kuningaspäivät.

(N:o 47: Keskustelu Belgian suurlähettilään kanssa.)

V.a. Asiainhoitaja: E.O. Sorsova

UE 13: A 4.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 46.

Pariisi ssa 25 p:nä heinä kuuta 19 38.

Asia: Pariisin kuningaspäivät.

38/86 Pe. 38

4/8.38

5 C6

Ei ole liioiteltua sanoa että ensimäisen voitonhumalansa jälkeen maailmansodan päättyessä Pariisi ei ole elänyt sellaisia juhlapäiviä kuin olivat äskeiset Englannin kuningasparin käynnin johdosta vietetyt.

Juhlat alkoivat jo oikeastaan kansallispäivänä heinäkuun 14:na, sillä Pariisin kaupunki jo tällöin oli miltei samassa juhla-asussa kuin kuningaskäynnin aikana. Mitä kaupungin koristukseen tulee, niin voi sanoa että kuningasvierailun lykkäytyminen oli tältä kannalta suureksi eduksi, sillä ensimäiset koristelukokeilut eivät suinkaan kaikissa suhteissa olleet onnistuneet. Täten saatiin runsaasti aikaa kokeilla uudelleen ja monet kohdat kaupunkia ehtivät jopa saada kokonaan uuden puvun. Paria poikkeusta lukuunottamatta täytyy jäävittömän todistajan sanoa että Pariisin juhlapuku oli taiteellisesti ja dekoratiivisesti korkeinta mitä tässä suhteessa voi ajatella. Ranskalainen erehtymätön maku joka välttää liiotteluja ei nytkään kieltänyt itseään. Sellaiset kohdat kaupunkia kuin Avenue de l'Opéra, Place de l'Opéra, suuret bulevaardit ja Rond-Point ansaitsevat todella mitä suurinta tunnustusta. On kieltämätöntä

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

että yllämainittu tosiasia paljon vaikutti juhlien triumfimaiseen onnistumiseen.

Kansallispäivänä värähti siis jo ilmassa tulevan kuningaskäynnin esimakua. Tämän lisäksi tulee että kansallispäivänä oli tahallisesti annettu tavanmukaiselle paraadille entistä paljoa suurempi loisto. Lehtien mukaan olisi n. 50.000 miestä ottanut siihen osaa, sotilasattaseamme käsityksen mukaan n. 40.000. Yksin tankkeja oli lähes tuhatkunta, niiden joukossa aivan uusia malleja, joita asiantuntijatkaan eivät olleet aikaisemmin nähneet. Paraatia kesti kolmatta tuntia, jolloin vielä on otettava huomioon että joukot tällä kertaa marssivat rinnakkaiskolonneissa, mikä edullisesti lisäsi massavaikutusta. Jos nämä joukot olisivat marssineet yhdessä kolonnassa kuten ennen, olisi paraatia kestänyt samoin joukoin /3 - 3 1/2 tuntia.

Tämän ainutlaatuisen paraadin vaikutus - omasta puolestani en ole koskaan moista nähnyt - oli kahdenlainen: vaikuttaa ulospäin ja samalla, ja ehkä ensi sijassa, sisäänpäin. Hallitus oli aivan oikein laskenut että kansakunta kaiken sen jälkeen mitä maassa viimeisinä kahtena [redacted] vuotena on tapahtunut tarvitsee itseluottamuksen pönkitystä. Tässä suhteessa hallitus saattoi merkitä plus-puolelle yleisen tyydytyksen.

Englannin kuningasparin käynnistä ovat Suomenkin lehdet sisältäneet pitkiäkin selostuksia. En rupea senvuoksi käynnin yksityiskohtia erittelemään. Lähetystöpäälliköt olivat [redacted] kutsutut kaikkialle muualle paitsi Versailles'iin,

koska 14/7 jo olimme nähneet saman paraadin (joka sitäpaitsi oli jossain määrin supistettu), myös koska peilisalin lounaalle ei olisi mahtunut niin suurta joukkoa. Luonnollisesti emme myöskään olleet kutsutut päivällisille Englannin ambassaadiin, koska sen ruokasalissa on tilaa vain noin 60 hengelle.

Läsnäolleena silminnäkijänä saatan vain todeta että mieliala, joka jo alussa oli korkea, päivä päivältä, tunti tunnilta nousi, seikka jota kaunis sää vielä edisti. Kuninkaassa, kun hänet ensimäisenä päivänä ensi kertaa näin, oli vielä vissi pelokkuuden ilme, timiditeetti, joka kuitenkin jo samana iltana oli hävinnyt. Seuraavina päivinä siitä ei ollut jälkeäkään. Kuningattaren luonnollinen sulo ja voittava hymy saattoivat hyvät tasavaltalaiset aivan ekstaasiin. Kaikesta voi myös päätellä ettei Lontoossa tällaista vastaanottoa oltu odotettu. On selvää että tämä kuningasparin ensimäinen virallinen käynti, joka sai tällaiset puitteet, tulee heillekin pysymään unohtumattomana muistona.

Tietysti on aina sättijöitä, ja niinpä Italian lehdet tiesivät kertoa suuresta Pariisin väestössä vallitsevasta tyytymättömyydestä sen johdosta ettei kuningasparia cortège'in kulkiessa paljon nähnyt. Puhumatta siitä että on merkillistä että juuri Roomassa tällaista puhutaan, Roomassa missä HITLERin äskeisen käynnin aikana kokonaisia kortteleita miltei evakuoitiin, tiedän varmasta lähteestä että ajopelien nopea kulku ja vahva vartiointi ei ainoastaan ollut Scotland Yardin hyväksymä vaan ehdottama. Marseille'in tapahtu-

mien jälkeen (tarkoitan Aleksanteri kuninkaan murhaa) oli täysi syy olla mahdollisimman varovainen.

Kuninkaan käynti oli uuden ranskalais-englantilaisen entente cordiale'in viimeinen sinetti. Jos kohta minulle vakuutti presidentti LEBRUNin lähin kollaboratööri, että kuninkaan Elysées'n juhlapäivällisillä pitämän puheen positiivinen sävy ei Ranskan johtaville piireille enää ollut mikään yllätys, olimme kuitenkin monet ihmeissämme siitä että puhe todellisuudessa oli huomattavasti positiivisempi kuin presidentin. Suurta huomiota herätti samassa tilaisuudessa kuninkaan sana että ranskalais-englantilaiset suhteet eivät koskaan ole olleet niin läheiset kuin nyt. Myös hänen puheensa persoonallisesta vapaudesta, kansojen hyvinvoinnista sekä tunnustautumisensa demokraattiseen maailmankatsomukseen olivat omiaan herättämään huomiota. Kuningas ei mitenkään pannut vakan alle että Euroopassa on kaksi blokkia, joiden ero on maailmankatsomuksellinen. Päivällisten jälkeen kuningas sen lisäksi noin 3/4 tuntia keskusteli ostentatiivisesti kolmeen mieheen pää- ja sotaministeri DALADIER'n sekä armeijan ylipäällikön kenraali GAMELINin kanssa. Englannin sotaministerin tulo samaksi weekendiksi Ranskaan sekä läsnäolo australialaisten kaatuneiden muistomerkin paljastustilaisuudessa oli myöskin oireellinen.

Sille joka viime vuonna näki miten vaikeiden synnytystuskien takana oli Pariisin näyttelyn valmistuminen, teki todella hyvää todeta vierailun neljän päivän kuluessa, ettei ilmennyt pienintäkään sisäistä soraääntä, ettei ainoakaan kommunistinyrkki noussut ilmaan, ettei minkäännäköisiä

muita lippuja kuin trikoloria missään näkynyt. Kaikki Ranskan lehdet alleviivaavat kansakunnan yksimielisyyttä noina päivinä. Saattoi huomata miten pitkälle nyt on tultu siitä kansanrintaman yksinvallasta ja sen vasemmistoainesten mielivallasta johon jo äsken viittasin. Ei tule suinkaan unohtaa että Englannin pääministerinä istuu mies jota Moskova vasalleineen säännöllisesti syyttää kapituloimisesta fascismin edessä!

On luonnollista että toiseen blokkiin kuuluvat ja toisin ajattelevat osaksi olivat levottomia. Kuninkaan käynti näytti kaikille selvästi että kaikki yritykset saada kiila Pariisin ja Lontoon väliin siis ovat olleet turhat. Tämä on ehkä käynnin tärkeimpiä merkityksiä. Ja kansakunnan suuri innostus oli ehkä selvin kansanäänestys.

On erittäin kiintoisaa todeta miten eri tavalla Berliini ja Rooma reagoivat. MUSSOLINIn huono tuuli on ymmärrettävissä. Anschluss suoritettiin häneltä kysymättä, ja Pariisin käyntiin hänellä ei ollut pienintäkään osallistumista. (Eräs Quai d'Orsayn korkea virkamies sanoi minulle pari päivää sitten että MUSSOLINIn näyttelemä osa on nykyään toisluokkainen). Hänhän ensiksi kokonaan kielsi lehtiä mainitsemastakaan käynnistä. Vasta vähitellen ne saivat siitä kertoa. Tulee kysyneeksi: ehkei hän uskaltanut syöttää kansalleen totuutta muuten kuin pienissä annoksissa.

Miten kokonaan toinen oli HITLERin suhtautuminen. Hän oivalsi kohta Pariisin vierailun ja siellä tapahtuvien neuvottelujen tärkeyden. Taitavasti hän juuri ennen kuninkaan

käyntiä lähetti aseenkantajansa Lontooseen. Kapteeni WIEDEMANNin Lontooseen tuoman tervehdyksen sisällyksestä on paljon keskusteltu. Quai d'Orsayn poliittisella osastolla olen kuitenkin kuullut ja uskon siihen että siinä loppujen lopuksi ei ollut muuta kuin uusia toteaminen HITLERin puolelta että hän toivoo Tšekkoslovakian kysymyksen tulevan järjestetyksi rauhanomaista tietä. Kaikki mitä lehdet ovat sen johdosta kertoneet on ollut enemmän tai vähemmän vapaasti keksittyä. Tosiasia on että Pariisin neuvotteluissa Tšekkoslovakian s.o. Keski-Euroopan kysymys oli pääkohteena ja että HITLER täten todellisuudessa oli joskin näkymättömänä läsnä. Myös Belgian täkäläinen suurlähettiläs oli sitä mieltä, kun hänen kanssaan tänään keskustelin, että HITLER oli pelannut korttinsa taitavasti, jota ei voi sanoa Rooman diktaattorista. Hän oli myös sitä mieltä että HITLERin tarkoitus on ollut tällä tavalla saada sudeettikysymys siirretyksi kansainväliselle pohjalle sekä yhdistää se Lontoon kanssa käytäviin yleisiin neuvotteluihin.

En tiedä kuinka paljon suggestioita tai ehdotuksia on tehnyt Saksan suurlähettiläs Lontoossa pääministeri CHAMBERLAINille tunnetuissa keskusteluissaan. Siinäkin suhteessa kait eri maiden lehdet, Pariisin keskustelujen tulosten kautta uutta intoa saaneina, menevät paljon yli todellisuuden rajan. Mutta täytynee sanoa että jos todella aikomus on koettaa järjestää Tšekkoslovakian kysymyksen ratkaisu neljän vallan keskeisessä konferenssissa, tämä tulee herättämään vastustusta luonnollisesti sekä Tšekkoslovakiassa itses-

sään että myös Puolassa ja Moskovassa.

Suurin piirtein Pariisin neuvottelut,[x] mikäli ne koskivat molempien maiden yhteistyötä, eivät menneet yli sen mistä jo sovittiin DALADIER'n ja BONNET'n käydessä huhtikuun lopulla Lontoossa. DALADIER'n ja CHAMBERLAINin tunnettu kirjeenvaihto ennen kuningaskäyntiä vahvisti tämän pohjan, jolle itse käynti ja täkäläiset neuvottelut kuten jo sanoin antoivat lopullisen plastillisen muodon.

Koko lehdistö poikkeuksetta antaa täyden tunnustuksensa BONNET'lle hänen taitavasta toiminnastaan Ranskan pelastamiseksi siitä isoloituneesta asemasta, mihinkä se oli joutumaisillaan, ja siitä sisäisestä eripuraisuudesta joka niin monia Ranskan ystäviäkin viime aikoina on huolestuttanut. Jälkimäisen suhteen on ansio myös yhtä paljon DALADIER'n, jonka merkitystä varsinkin sotaministerinä en ole lakannut kirjallisissa ja suullisissa raporteissani alleviivaamasta.

x x
x

Laajoissa piireissä on ihmetelty sitä että Belgian kuningas ei ole käynyt jo/ yli 6-vuotisen hallituskautensa aikana virallisella käynnillä Pariisissa. Hän tosin kävi täällä viime vuonna avaamassa näyttelyssä Belgian paviljongin, mutta oli sairaaloisesti valvottu ettei tämä käynti saisi virallista leimaa. Hän palasikin Brysseliin

---

x) Minulla oli tänään Tsekkoslovakian täkäläisen lähettilään kanssa pitkä keskustelu Pariisin neuvotteluista ja Lord RUNCIMANin missiosta. Teen siitä selkoa eri raportissa.

vielä samana päivänä. Jos kohta tämä tosiasia osaksi on selitettävissä häntä kohdanneista suurista suruista, on kuitenkin kaikkien tiedossa että hän ei rakasta Ranskaa ja tästäkin on etsittävissä syytä hänen haluttomuuteensa käydä täällä, jota monissa ranskalaisissa piireissä viime aikoina on ruvettu pitämään tahallisena epäkohteliaisuutena.

Nyt on Englannin kuningasparin käynnin jälkeen äkkiä ilmoitettu, että Place de la Concorde'ille pystytettävän kuningas Albert vainajan muistopatsaan paljastustilaisuuteen saapuvat viralliselle käynnille ei vain kuningas jopa
vaan /hänen veljensä ja leskikuningatar!

H. H o l m a.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 6.

ASIA:

Pariisissa olevan Lähetystön rap. n:o 47.

Ministeri Holma.

25/7 1938.

5000—7—38 3465

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 47.

Pariisi ssa 25 p:nä heinä kuuta 1938.

38/86 Luc. 38
4/8-38

Asia: Keskustelu Belgian suurlähettilään kanssa.

Belgian täkäläinen suurlähettiläs LE TELLIER, monivuotinen tuttavani Brysselistä, kävi tänään puheillani. Pitkästä poliittisesta keskustelustamme mainitsen seuraavaa.

Sen minkä hän minulle sanoi kapteeni WIEDEMANNista ja HITLERin taitavasta taktiikasta ennen kuningasvierailua, olen jo maininnut edellisessä raportissani. Sen lisäksi seuraavaa.

Tsekkoslovakiasta puhuttaessa hän esitti pitkälti mielipiteensä näin: "Jos minä olisin HITLER minä en tekisi mitään brutaalia elettä. Suostuisinpa jopa viiden vuoden linnarauhaan Prahan kanssa, sillä on mahdollista että viiden vuoden jälkeen esim. Venäjän olot ovat vallan toiset. Kuka tietää ovatko ehkä Saksa ja Moskova viiden vuoden perästä jälleen ystäviä. Hyväksyisin sudeeteille annettavan statuutin, mutta käsittäisin Prahan linnoitukseksi jota on koetettava vähitellen ja hiljakselleen saada liitoksissaan horjumaan. Ylläpitäisin yhtäpäätä levotonta mielialaa ja osottaisin kerran toisensa jälkeen maailmalle että saksalaisten oikeutettuja vaatimuksia ei ole tyydytetty eikä lupauksia noudatettu. Tällä tavalla voittaisin aikaa ja kerran kuitenkin hedelmä olisi kypsä, kenen-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kään ulkopuolisen tulematta väliin. Sotaa en missään tapauksessa HITLERin sijassa koettaisi aikaansaada, vaikkapa neuvonantajani kuinka minua siihen 'kehoittaisivat". Hän tietysti ei sanonut luulevansa HITLERin juuri näin ajattelevan mutta piti sitä hyvin todennäköisenä.

Hän kertoi Saksan, samalla kun se diplomatiassaan osoittaa rauhanrakkautta, tällä hetkellä suuresti lisänneen oman Maginot-linjansa vahvistamista lounaisella suunnalla, tosiasia joka hänen tietojensa mukaan on Ranskan sotilaspiirejä hermostuttanut.

Jouduimme sitten puhumaan lyhyesti Kööpenhaminan kokouksesta. Hän oli sitä mieltä ettei pitäisi nyt millään tavalla kajota Kansainliiton paktiin eikä mistään ideologisista syistä vaatia sen korjaamista ja fakultatiivisuuden julkista tunnustamista, mikä merkitsisi Kansainliiton loppua. "Kansainliiton aika tulee vielä, mutta sille pitää antaa rauha uudelleen vahvistua ja osoittaa välttämättömyyttään".

Neutraliteetista sattuivat hänen sanansa seuraavasti:

"Mitä on neutraliteetti? Se merkitsee että jokainen saa hoitaa itseään niin hyvin kuin voi, jumalan hoitaessa kokonaisuutta! Kuka on tämä jumala? Jumalan muodostavat tällä hetkellä molemmat akselit, Berliini - Rooma ja Lontoo - Pariisi. Näin kokoonpantu jumala ei lainkaan välitä pienistä, jos konflikti tulee, vaan koettaa hän ratkaista asiat juuri au détriment des petits". Katson omasta puolestani asiaa aivan samalla tavalla, mistä lähemmin toisessa yhteydessä.

Kun ensi kerran tapasin suurlähettilään hänen tultuaan tänne /nimitetyksi jouduimme kohta pitkään keskusteluun Venäjästä. Jo tällöin x) hän minulle huomautti että "Venäjän pienten naapureiden pitäisi alituisesti vain rukoilla että Venäjän olot pysyisivät yhtä sekamelskaisina kuin ovat nyt". Hän sanoi jopa jokaisen venäläis-japanilaisen yhteenoton vievän automaattisesti loppujen lopuksi meidän vahingoksemme. Jos Venäjä voittaa, tulee sen hybris kääntymään länttä kohden. Jos se ei voita, sen on pakko hakeutua länteen päin, jotapaitsi japanilaisten valtaamilta alueilta tulvii miljoonittain valkoihoisia länteen.

Tänään hän uudisti samat sanat, lisäten että tulee aika jolloin me vielä STALINia kiitämme siitä että hän näin kauan piti Venäjää kaaostilassa.

Hän sanoi myöskin seuraavaa: "Tiedätte että minun maassani hyvin harva rakastaa venäläis-ranskalaista sopimusta. Kun minä tulin Moskovaan kolme vuotta sitten maani ensimäiseksi lähettiläälksi, ymmärsin kohta de donner justice à ce traité. Ilman sitä on mahdotonta tietää mitä maailmassa olisi voinut tapahtua, ja jos ranskalais-venäläinen sopimus saadaan rikki, jota luonnollisesti Berliini ajaa, ja Berliini tulee sen sijalle, niin "mon cher Ministre, c'est la fin de l'indépendance des pays groupés à l'est de la Baltique".

---

x) Tämä keskustelu tapahtui päivää ennen lähtöäni Suomeen kesäkuun alussa enkä ehtinyt sitä silloin panna paperille. Helsingissä kerroin suullisesti hänen m.m. alleviivanneen kuinka tärkeä ministeri HOLSTIn matka Moskovaan oli lisäten seuraavaa: "Sen jälkeen täytyy minun sanoa Moskovan lehdistön suurin piirtein käyttäytyneen Suomea kohtaan varsin korrektisti. Valitettavasti ei voi sanoa samaa Suomen lehdistöstä Venäjään nähden".

Vielä suurlähettiläs sanoi seuraavat oudot sanat: "En ymmärrä lainkaan Puolan ulkoministerin ulkopolitiikkaa. Hänenhän täytyy ymmärtää joutuvansa kerran vasaran ja alasimen väliin eikä hän voi pelata kahdella rintamalla ajanpitkään. Aivan riippumatta siitä suunnitteleeko hän todella liittoa Suomesta Mustallemerelle, niin tahdon vain sanoa että tällaiset barriääripolitiikat, tai kuten hän myös sanoi: politique de cordon, ovat itsessään mahdottomat". Istuessaan kymmenen vuotta maansa ulkoministeriön poliittisena päällikkönä ja sittemmin lähettiläänä Moskovassa hän oli saanut - hän sanoi sen peittelemättä - monessa suhteessa epäedullisen käsityksen Puolan tavasta hoitaa suhteita naapureihin.

Lopuksi hän oli suuresti iloinen Englannin kuninkaan käynnistä ja entente cordiale'in uudesta renesanssista tässä entistä selvemmässä muodossa. Hän piti sitä tällä hetkellä paraimpana rauhan takeena Euroopassa.

Siltä varalta että tämä raportti monistettaisiin virkaveljilleni, pyytäisin että sitä varovaisesti käsiteltäisiin, koska keskustelu Belgian suurlähettilään kanssa oli erittäin luottamuksellinen ja koska hän keskustelun kuluessa esitti ajatuksia jotka, sen hän itse myönsi, eivät ole aivan yhtäpitäviä Belgian nykyisen ulkopolitiikan johdon käsitysten kanssa.

H. Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C6.

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön rap. n:o 48.

Ministeri Holma.

28/7 1938.

5000—7—38 3465

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa elokuun 1 p:nä 1938.

N:o 1683-457

39 86 Pae. 38

4/8.38

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö täten kunnioittaen oheisena lähettää Ulkoasiainministeriölle ministeri HOLMAn raportin Pariisista n:o 48, joka käsittelee aihetta:

Kööpenhaminan ministerikokous.

V.a. Asiainhoitaja: E. O. Lorenna

UE 13: A 4.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 48.

Pariisi ssa 28 p:nä heinä kuuta 19 38.

39 86 Sec. 38

4/8 38

Asia: Kööpenhaminan ministeri-
kokous.

5 C6

Ranskan lehdistö ei ole suhtautunut suopeasti otsakkeessa mainittuun kokoukseen. Lähetystö lähettää eri kirjeessä joukon leikkeleitä tästä näytteeksi. Vastauksen kysymykseemme miksi Ranskan kanta on tämä - mikä tosin ennestään oli tunnettua - antaa "Le Tempsin" pääkirjoitus t.k. 25 p:nä, josta tähän lainaan muutamia kappeleita.

Annettuaan ensiksi lyhyen historiikin pohjoismaiden ja neutraalien yhteisten intressien kehityksestä nykykannalle ja tehtyään selkoa kommunikean pääviivoista, lehti lausuu näin:

"Kaikessa tässä piilee jotakin kontradiktoorista. Kun samalla kertaa (kommunikeassa) Kansainliittoa kehotetaan intensifioimaan toimintaansa konfliktien estämiseksi ja kansainvälisen yhteistyön kehittämiseksi ja kun samalla kertaa asetutaan avoimesti puolustamaan - - - pakotteiden ei-obligatoorista luonnetta - - - niin tässä piilee jotain hämmästyttävää (déconcertant). Tähän saakkahan myönnettiin yleisesti että juuri pienet vallat ensi kädessä hyötyvät niistä garantioista jotka pakti liiton jäsenille takaa. Onhan sitäpaitsi tunnettua että juuri pienten valtojen edustajat Genève'issä osottautuivat jäykimmiksi ja eniten

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

perääntamattomiksi kun oli kysymys Etiopian konfliktin yhteydessä panna voimaan juuri sellaisia pakotteita joilta Kööpenhaminan kokous nyttemmin kieltää obligatoorisen luonteen.[x] On vaikeata nähdä mikä intressi pienillä valloilla, jotka sitäpaitsi vakuuttavat tahtoaan jatkaa yhteistyötä Kansainliitossa, on saattaa Kansainliitto vielä heikommaksi kuin mitä se nyt on, sillä ainoastaan Genève'in puitteissa ne voivat omaksi hyödykseen ja täydellisen oikeudellisen tasavertaisuuden pohjalla näytellä osaa, osaa joka heiltä tulee evätyksi jos he isoloituvat ja jos he aikovat tyytyä omiin mahdollisuuksiinsa".

"On totta että vuosien kokemukset ovat näyttäytyneet varsin pettymyksellisiksi niille valloille "joiden yleisintressit ovat rajoitetummat", koska nämä pelkäävät ei enää löytävänsä Kansainliitosta todellisia turvallisuustakeita joita he siltä odottavat. Heidän on senvuoksi ollut pakko hakea lisätakeita muualta; mutta ei ole voitu todistaa että neutraliteetti, oli se sitten vapaaehtoinen taikka sopimuksellinen, voisi sellaisia antaa. Ei ole neutraali se joka sitä tahtoo, sillä maantiedehän, riippumatta erikoissympatioista ja vahvimmistakin systeemeistä, määrää koko politiikan ja ratkaisee kansojen kohtalon. On otettava myöskin huomioon että Kööpenheminassa edustettujen seitsemän vallan hallituksilla ei suinkaan ole sama käsitys (conception) neutraliteetista. Niinpä Belgia aikoo jäädä ratkaisujensa herraksi kansainvälisen kon-

---

x) En ole puolestani koskaan voinut käsittää miten ulkomin. SANDLER - muistaakseni viime tammikuussa (täällä lomalla en voi aikaa tarkistaa) - saattoi sanoa Ruotsin "joutuneen" (Tukholman lähetystömme sitaatissa tästä puheesta käytetään tätä sanaa!) pakotteisiin". Jokainen joka syksynä 1935 oli läsnä Kansainliitossa, tietää että tämä sana on ainakin selvä eufemismi. Suurin osa Ruotsin yleistä mielipidettä oli sitäpaitsi jyrkästi pakotteiden kannalla.

fliktin sattuessa, mutta on deklaroinut tahtovansa pitää kunniassa Kansainliitosta aiheutuvat velvollisuutensa, mikä meidän mielestämme on vain vaikeasti sovitettavissa absoluuttiseen neutraliteettiin. Belgia ponnistelee nykyään voimakkaasti saattaakseen puolustuksensa itsenäiseksi mutta on vastaanottanut ranskalais-englantilaisen solidariteettigarantian sekä Saksan deklaration kunnioittaa Belgian territoriaalista integriteettiä. Hollanti taas tahtoo säilyttää täydellisen vapautensa ja on jopa kieltäytynyt ottamasta vastaan niitä takeita jotka Saksa tahtoo sille antaa. Luxemburgin neutraliteetti perustuu edelleen v. 1867 sopimukseen. Mitä taas tulee Tanskaan, on kaikkien tiedossa että se on siinä määrin kehittänyt huolenpitoaan neutraliteetistaan että se on riisunut itsensä aseista siihen asteeseen että sen olisi tästä lähtien hyvin vaikeata täyttää tehokkaasti velvollisuuksiaan puolustaa salmia. Neutraliteetti on siis varsin vaihteleva käsite riippuen kunkin maan asemasta ja luonnosta (climat). Ja Euroopan nykyisessä tilanteessa, missä rauhaakin on pakko puolustaa jos sitä uhataan, isoloituminen ja sulkeutuminen itseensä ei ole tehokas garantia. Itse voimakas Englanti on tapahtumien valossa ollut pakotettu ottamaan huomioon tämän tosiasian".

Koska en ole saanut vielä lähempiä tietoja Kööpenhaminan kokouksen kulusta ja vaiheista - tähän saakka minulla on ollut ainoastaan lehtien tiedot käytettävinäni - en ole katsonut voivani mennä näistä aroista asioista pu-

humaan Quai d'Orsaylla, sitä suuremmalla syyllä kun niistähän tulee automaattisesti puhe Genève'issä syyskuussa. Menen sitäpaitsi huomenna muutaman viikon lomalle ja palattuani lomalta alkaa pian Genève'in yleiskokous.

H. H o l m a.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 6.

ASIA:

Pariisissa olevan Lähetystön rap. n:o 49.

Ministeri Holma.

28/7 1938.

5000—7—38 3465

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa elokuun 3 p:nä 1938.

N:o 1696-459

40 86 Sac. 38

6/8. 38

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö täten kunnioittaen oheisena lähettää Ulkoasiainministeriölle ministeri HOLMAn raportin Pariisista n:o 49, joka käsittelee aihetta: Lord RUNCIMAN.

V.a. Asiainhoitaja: E. O. Lozanna

UE 13: A 4.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 49.

Pariisi ssa 28 p:nä heinä kuuta 1938.

Asia: Lord RUNCIMAN.

40 86 Sal. 38
6/8.38
5 C6

Koska kapteeni WIEDEMANNin Lontoossa käynnin ja Saksan Lontoossa olevan suurlähettilään keskustelujen johdosta Englannin pääministerin kanssa oli, mihin jo raportissani n:o 46 viittasin, syntynyt kaikennäköisiä ilmeisiä harhatietoja ja -käsityksiä, kävin eilen tshekkiläisen virkaveljeni, ministeri OSUSKYn puheilla saadakseni eräisiin epäselviin kohtiin jonkinlaista selvyyttä.

Asetin hänelle ensiksi kysymyksen: onko mitään perää siinä että kapteeni WIEDEMANNin Lord HALIFAXille tuomassa HITLERin tervehdyksessä olisi ollut presisoituja suggestioita Englannin välitystehtävästä. Tähän vastasi OSUSKY kielteisesti.

Kysyin toiseksi oliko Lord RUNCIMANin tehtävä suunniteltu jo ennen kuningasvierailua. Tähän OSUSKY, kansallisylpeästi viitaten ensinnäkin siihen ettei mitään oltu voitu päättää ennenkuin Praha antoi suostumuksensa, kertoi seuraavaa.

Englannin Prahassa oleva lähettiläs NEWTON oli jo jonkun aikaa sitten Prahan hallitukselle suggeroinut kansainvälisen asiantuntijan lähettämistä Prahaan olemaan avuksi minoriteettistatuuttien laadinnassa. Aluksi, ymmärrettävistä syistä,

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

huonolla menestyksellä. Mutta kun NEWTON uudisti ehdotuksensa, Prahan hallitus lopulta siihen periaatteellisesti suostui. Minusta on oikeus olettaa että Prahan hallitus tähän suostui senvuoksi, että se jo oli selvillä siitä ettei statuuttiluonnoksia tulla Saksan taholta hyväksymään. Tämä on tosin vain olettamus, mutta tosiasia on että NEWTON, OSUSKYn sanojen mukaan, pyytämällä pyysi Prahan hallitusta ei hermostumaan, jos neuvottelut osottautuvat vaikeiksi, sekä olemaan joka tapauksessa antamatta lehdistölle ja maailmalle tietoa mahdollisesta negatiivisesta tai vähemmän positiivisesta tuloksesta. Toisesta lähteestä tiedän että Englannin lähettiläs myös oli kehottanut Prahan hallitusta näyttämään luonnokset sudeettien johtajille ennen niiden jakamista parlamentille. Osaksi tästä syystä osaksi myös koska Prahan hallitus tahtoi olla varma enemmistöstä parlamentissa, parlamentin kokoontuminen on lykkääntynyt.

Vasta tullessaan Pariisiin Lord HALIFAX puhui asiasta DALADIER'n ja BONNET'n kanssa, jotka molemmat heti suostuivat kannattamaan ehdotusta. Tällöin Prahakin antoi lopullisen suostumuksensa. Tosin Lord HALIFAX oli - OSUSKYn mukaan - alunperin ajatellut, että Ranskakin lähettäisi oman emissaarinsa Prahaan. Hän ei ollut tätä esittänyt suorana pyyntönä mutta oli sondeerannut tässä suhteessa ranskalaisia virkaveljiään. Ranskalaiset olivat kuitenkin heti huomauttaneet että Ranskan suhde Prahaan on aivan toinen, s.o. liittosuhde, jolloin luonnollisesti ranskalaisen emissaarin

neuvoja olisi helposti voitu Berliinissä selittää puolueellisiksi. x)

OSUSKY oli tavallaan tyytyväinen tulokseen sillä, kuten hän sanoi, on tuskin luultavaa että Englannin hallitus olisi ryhtynyt tällaiseen alotteeseen - sillä alote on Englannin -, olkoon Lord RUNCIMANin neuvottelija-asema kuinka vapaa tahansa, jollei sillä olisi ollut edes jonkinlaisia takeita siitä että onnistumisen mahdollisuus on olemassa. Tietysti OSUSKY oli myöskin tyytyväinen siitä, vaikka hän luonnollisesti ei sitä minulle sanonut, että Prahan itsenäisyyttä uhkaava vaara on ainakin joksikin aikaa tämän kautta paralysoitu. Myöskin ovat tshekit iloisia siitä että Englanti tällä tavalla yhä enemmän kiinnostuu Euroopan asioista. On kuvaavaa se minkä OSUSKY minulle sanoi CHAMBERLAINista: "Italian asiassa on CHAMBERLAIN nyt siinä missä oli EDEN puoli vuotta sitten. CHAMBERLAIN, jonka piti ajaa puhdasta brittiläistä politiikkaa, on Keski-Euroopan asioissa sen parempi nyt mennyt pitemmälle kuin minkä olisi koskaan tehnyt EDEN"!

Toiselta puolen tietysti tshekkiläisten ilo on sikäli sordinoitu että he pelkäävät, kuten jo sanoin raportissani n:o 47, heidän kysymyksensä täten joutuvan liiaksi kansainväliselle pohjalle, jolloin luonnollisesti Saksa käyttää tilaisuutta hyväkseen järjestääkseen siinä ohessa -

x) Näin OSUSKY, näin myös d'ORMESSON Figarossa. Vasta Suomen lehdistä näen että Praha olisi pyytänyt Ranskaltakin edustajaa.

ja Prahan kustannuksella! - omat privaattisuhteensa varsinkin Englantiin. Jos on perää siinä että kapteeni WIEDEMANN tulisi Lontooseen uudemman kerran tuoden mukanaan ehdotuksen ilma-aseen rajoittamisesta - Englannin arka kohta - todistaisi tämä että tshekkien pelko ei ole aivan epäoikeutettu.

Toiselta puolen tuntuu minusta että Pariisin neuvottelut ja sen liepeillä kulkeneet muut keskustelut ja diplomaattiset toimenpiteet ovat omiaan vähentämään edellisinä viikkoina taasen vallinnutta tilanteen jännittyneisyyttä, olkoon - uudistan sen - ettei ole vielä syytä antautua liiallisen optimismin valtaan.

Kun kysyin OSUSKYlta onko olemassa Prahan taholta mitään mahdollisuuksia myöntää sudeeteille autonomia, tämä vastasi kielteisesti, viitaten 1) siihen että Tshekkoslovakian saksalaiset asuvat viidessä toisistaan isoloidussa ryhmässä, joten autonomia käytännöllisesti on mahdoton, sekä 2) siihen että valtakunnan puolustusvyöhyke jäisi siten suurelta osaltaan autonoomisten minoriteettien haltuun.

Kun kävi selville että OSUSKY ei tuntenut miten Suomessa kielikysymys sekä Ahvenan erikoisasema on järjestetty, toimitin hänelle vielä samana päivänä näitä kysymyksiä valaisevia julkaisuja.

x x

x

En tahdo tässä vielä lausua mitään niistä huhuista jotka ylläesitetyn diplomaattisen aktiviteetin rinnalla ovat syntyneet lähentelyoireista myös Pariisin ja Berliinin välillä. Ranskan ilma-aseen päällikön kenraali VUILLEMINin piakkoin tapahtuva vierailu Berliinissä on tosin sinänsä hyvä oire.

Tätä lähentelyä ajaa Pariisissa kuten tunnettua etupäässä ent. pääministeri FLANDIN. Elyséen kuningaspäivällisten jälkeen kaikki näkivät FLANDINin kävelevän runsaan puolen tunnin puistossa Saksan suurlähettilään seurassa ikäänkuin tätä lohduttaakseen. Quai d'Orsayn iltakutsuissa hänellä oli samoin pitkä keskustelu Lord HALIFAXin kanssa, ja kuvaavaa on että Ranskan ulkoministeri toissapäivänä otti FLANDINin vastaan keskustellen kauan hänen kanssaan kahdenkesken. Huomiota ansaitsee myöskin DALADIER'n puheessa heinäkuun alussa se kohta jossa hän puhui Saksan rauhanrakkaudesta. Kuinka vaarallista on vetää tällaisista yksityisseikoista yleisempiä johtopäätöksiä tiedämme ennestään, enkä voi olla mainitsematta että kun seisoin Elyséen puistossa kuningaspäivällisten jälkeen juttelemassa erään nykyisen hallituksen jäsenen kanssa ja yhdessä todetessamme FLANDINin ja Saksan suurlähettilään pitkän keskustelun, tämä minulle kuiskasi: "Voin vakuuttaa Teille, Ministeri, ettei kukaan koko nykyisessä hallituksessa ole FLANDINin nykyisellä kannalla (s.o. "lähentely Saksaan maksoi minkä maksoi"), sillä me ymmärrämme nyttemmin että ainoastaan kova kovaa vastaan vie tyydyttävään tulokseen".

x

x x

En voi olla mainitsematta että kun pari päivää sitten tapasin Viron ent. täkäläisen lähettilään PUSTAn, tämä kertoi olleensa 3 viikkoa Tshekkoslovakiassa ja nähneensä kaikki sikäläiset korkeat poliitikot BENESiä myöden. Sain sen epämääräisen käsityksen että hänellä on ollut (Ranskan hallitukselta?) jokin erikoistehtävä. Kun seuraavana päivänä tapasin Viron asiainhoitajan PALLOn ja häneltä suoraan kysyin mitä PUSTA teki Prahassa, tämä vastasi: "Kait hän oli jonkinlainen ranskalainen emissaari" (sic!).

H. H o l m a.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 6.

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön rap. n:o 50.
Ministeri Holma.
12/8.38.

5000—7—38 3465

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa elokuun 13 p:nä 1938.

N:o 1739-472

ULKOASIAINMINISTERIÖ
41/86 Sal. D. 1938
15/8. 38 9 LIR.
5 C6 ASIA

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 50, joka käsittelee aihetta:

Keskustelu ministeri MASSIGLIn kanssa.

Holma.

UE 13: A 4.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 50.

Pariisi ssa 12 p:nä elo kuuta 19 38.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
41/86 Sae D. 1938
15/8-38 5 LIR.
5 CC ASIA

Asia: Keskustelu ministeri MASSIGLIn kanssa.

Kävin tänään keskustelemassa Quai d'Orsaylla poliittisen päällikön, ministeri MASSIGLIn kanssa tilanteesta.

Moskovan ja Japanin konfliktiin nähden hän katsoi ratkaisun merkitsevän huomattavaa prestigen lisäystä Moskovalle. Kyselyyni onko mitään perää siinä että Saksan ulkoasiainministeri olisi Japanin suurlähettiläälle luvannut konfliktin varalta, kuten lehdet ovat kertoneet, ainakin moraalista kannatusta, MASSIGLI sanoi ei voivansa tähän kysymykseen vastata, mutta hän totesi että Ranskan hallitus on koko ajan vaikuttanut Moskovassa hillitsevästi ja että Ranskan ulkoasiainministeriössä ei koko aikana tilannetta ole arvosteltu vakavaksi (grave).

Espanjasta puhuttaessa hän oli siinä uskossa että FRANCO ei tule toistaiseksi vastaamaan non-interventiokysymykseen. FRANCOlla näet on puute miehistä mikä käy ilmi siitäkin, että hän äskettäin on mobilisoinut uusia ikäluokkia. Hänen on vaikea tulla toimeen ilman niitä kahta divisioonaa, jotka ulkomaalaiset muodostavat. Kysymykseeni onko perää huhuissa että MUSSOLINI viime aikoina olisi uudelleen lähettä-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

hän sanoi ei voivansa tätä todistaa, mutta nyt apua FRANCOlle, hän piti sitä enemmän kuin todennäköisenä. Hän luuli että Rooman lehdistön viimeaikaiset hyökkäykset Ranskan kimppuun ja varsinkin sen valheelliset uutiset, joiden mukaan Ranskan hallitus muka olisi luvannut Barcelonalle apua - jotka huhut Ranskan ulkoministeriö on tavallista jyrkemmässä muodossa dementoinut jota dementiaa Rooman lehdistö ei ole julaissut.- ovat aiheutuneet lähinnä siitä että Rooma on tahtonut sillä tavalla johtaa yleisen huomion pois Rooman omista lähetyksistä Espanjaan.

Kysymykseeni onko Puola todella ilmoittanut Kansainliitolle ettei se halua semipermanentin neuvostopaikkansa uusimista, MASSIGLI vastasi ei olevansa tästä varma mutta tietävänsä että Puola aikoo lakkauttaa vakinaisen edustuksensa Genève'issä. x) Sivumennen mainitsen että esim. Kansainliiton valvontakomissionin puolalainen jäsen ei ole ilmestynyt komissionin viimeisiin kokouksiin. Huhtikuussa hän vielä ilmoitti syyksi sairauden, kesäkuussa ei sitäkään.

MASSIGLI kertoi xx) Italian hallituksen viikko sitten äkkiä kieltäneen kaikki italialaisten seurämatkat Ranskaan, samalla peruuttaen n. 8.000 jo annettua lupaa. Tämä tulee koskemaan erikoisesti lähipyhinä Ranskan Rivière'ille suun-

---

x) Vakinaista edustusta Genève'issä ei ole koskaan ollut esim. Ranskalla, Englannilla, Ruotsilla y.m.

xx) Sen johdosta että jouduin kuulemaan asiaa koskevan puh. keskustelun hänen luonaan istuessani.

tautuvia italialaisia autobussimatkoja. Sensijaan ei ole kielletty tekemästä tällaisia matkoja Hollantiin ja Belgiaan, mutta sinnekin vain ehdolla ettei matka käy Ranskan läpi! MASSIGLI arveli että syy tähän kieltoon on seuraava: "Italialaisissa lehdissä esitetään Ranska nykyään maaksi jossa kaikki on enemmän tai vähemmän sekaisin. Hallitus ei voi päästää tuhansia kansalaisia toteamaan vastakohtaa". MASSIGLI ei minulta salannut että Ranskan hallitus on aikeissa ryhtyä vastatoimenpiteisiin. x)

Tšekkoslovakian rintamalta ei kuulu mitään oleellista uutta. Odotetaan RUNCIMANin matkan tuloksia. Todistuksena tästä on myös että Tšekkoslovakian täkäläinen lähettiläs on mennyt lyhyelle lomalle.

Keskustelumme tuloksena MASSIGLI totesi yleistilanteen olevan jatkuvasti synkän eikä antavan aihetta optimismiin.

Kansainliiton syyskokouksesta ja Kööpenhaminan äskettäisestä ministerikokouksesta MASSIGLI ei alkanut puhua, jonkavuoksi minäkin niistä vaikenin.

Keskustelumme loppui siihen erittäin ikävään uutiseen että Ranskan hallitus ei anna lisenssejä eräälle suurelle suomalaiselle tehtaalle parisataan miljoonaan markkaan nousevan sotatarvetilauksen (erään baltilaisen maan armeijan hyväksi) mahdollistuttamiseksi, koska pelkäävät näihin li-

---

x) 13/8. Vasta tänään Ranskan lehdistö julkaisee tätä jo viikon vanhaa asiaa koskevan uutisen. Se julkaistaan kaikissa lehdissä samassa virallisessa muodossa ilman kommentaareja. Tulee kysyneeksi että jos Ranskan puolelta tällainen loukkaava toimenpide olisi sattunut, olisiko Rooman lehdistö säilyttänyt tällaisen mielenmaltin.

sensseihin sisältyvien salaisuuksien joutuvan suomalaisen tehtaan kautta "vieraalle valtiolle". Tästä sekä materiaalisesti että poliittisesti erittäin ikävästä uutisesta teen selkoa erikseen.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan Lähetystön raportti n:o 57.

Ministeri Holma

19/8 1938.

6000—7—38 2465

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa elokuun 19 päivänä 1938.

N:o 1775-490

Y2 86 Yal 8 38.

27/8-38

5 C6

Ulkoasiainministeriölle.

Oheisena täten kunnioittaen lähetän Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 51, joka käsittelee aihetta:

"Vieläkin Kansainliitosta".

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 51.

Pariisissa 19 p:nä elokuuta 19 38.

Y2 86 Yal. 38.

24/8 - 38

5 C6

Asia: Vieläkin Kansainliitosta.

Ulkoasiainministeriön lähetystöpäälliköille toimittamaa, äskettäistä Kööpenhaminan ulkoministerikonferenssia selostavaa kiintoisaa asiakirjanippua selaillessani oli henkilökohtainen vaikutelmani, minkä suureksi tyydytykseksenі totean, että tässä kokouksessa ensi kertaa pitkiin aikoihin Skandinavian ja muut Oslo-maiden ulkoministerit osoittivat uudelleen positiivisempaa suhtautumista Kansainliiton tulevaisuuteen, s.o. ilmeisesti alkavat ~~pyrkiä~~ tuntea tarvetta pyrkiä "ulos" viimeaikaisesta enemmän tai vähemmän negatiivisesta asenteestaan, jota monissa Kansainliittopiireissä on pidetty jopa destruktiivisena. Jos kohta ulkoministeri KOHTin aseistariisumisen tehostamista tarkoittava alote oli kuten häneltä sopi odottaa ensi kädessä ideologinen, ja jos kohta täytyy ihmetellä että Hollannin ulkoministeri teki alotteen Tsekkoslovakian vähemmistökysymykseen nähden, huolimatta siitä että Oslo-valtioiden joukossa on kolme, Belgia, Ruotsi ja Suomi, joissa vähemmistökysymys on olemassa, olematta joka suhteessa vielä tullut ratkaistuksi, niin osoittavat kuitenkin asiakirjat ilmeistä tendenssiä aktiivisempaan otteeseen, mihin viittaa ei suinkaan

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vähimmin ulkoministeri SANDLERin toivomus että 16 artiklan fakultatiivisuustulkinta mahdollisimman pian saisi Genève'issä ratkaisunsa jotta päästäisiin uudelleen väljemmille vesille.

Nämä ilahduttavat enteet oikeuttanevat seuraavat reunamuistutukset Kansainliiton viimeisiin vaiheisiin - lisäten että nämä huomiot pääosaltaan jo kauan ovat minulla olleet enemmän taikka vähemmän valmiina konseptina.

x x
x

Kansainliiton syntipukkisuus on jo kauan ollut tulemaisillaan ensyklopeediseksi iskusanaksi jonka asiallista tosipohjaa kuitenkin kaikitenkin monikaan ei tule itselleen eritelleeksi. Unohdetaan niin helposti että syksyllä 1935 52 valtiota yhtyi <u>yksimielisesti</u> pakotteisiin Italiaa vastaan, joka oli Kansainliiton jäsenenä hyökännyt toisen Kansainliiton jäsenen kimppuun. On kiintoisaa selailla lehtiä noilta päiviltä ja havaita mitenkä kaikkialla mielihyvin ja ilomielin todettiin tämä yksimielisyys. Onko koskaan maailman historiassa mitään sellaista nähty? Että tulos ei ollut sen effektiivisempi, ei ollut suinkaan Kansainliiton idean ja perusprinsiippien, vaan kaikkien niiden maiden, hallitusten ja yksityisten joiden intressit joutuivat välikäteen ja jotka siis eivät olleet valmiit luopumaan yksityisintressistään yhteisen hyväksi. Tätä mielestäni ei voi tarpeeksi usein tehostaa. Ei tule näet unohtaa että kaikille dynaamisesti ajatteleville - systeemeille, hallituksille ja yksityisille - Kansainliitto edelleen on <u>vallankumous</u>, ehkäpä suurempi kuin mikään aikaisempi henkinen vallankumous Euroopassa.

Kansainliiton periaatteiden arplikointi pantiin tällöin vasta ensi kertaa todelliselle koetukselle. Että applikointi epäonnistui ei merkitse suinkaan että periaate olisi väärä.

Minulle sanoi eräitä päiviä sitten Ruotsin asiainhoitaja että hänen mielestään oli hyvä että kun kerran havaittiin pakotepolitiikan Italiaa vastaan menevän nurin, tämä tehtiin siksi perinpohjaisesti ja että nykyisen Kansainliiton heikkoudet siksi räikeästi tuotiin julkisuuteen ja kaikkien eteen, ettei jäänyt mitään turhaa mystiikkaa jälelle. Tähän en voi olla sanomatta että yksi tulos tästä politiikasta, jonka opportuniteettia en tahdo kieltää, on Itävallan kohtalo, sillä sen häviämisen suurena syynä juuri oli kaiken sen mystiikan olemattomuus joka aikanaan oli Kansainliitolle ominainen. En unohda Itävallan viimeisen täkäläisen lähettilään sanoja juuri ennen lähtöään Wieniin - ja nyttemmin Dachaun keskitysleiriin! -: "Etiopian vuoksi pirstottiin Kansainliitto, vanhan Itävallan hyväksi ei noussut sormikaan." Ja lisäisin että se opportunistinen eli n.k. "realistinen" tilanne mihinkä me nyt olemme joutumaisillamme, tulisi osoittamaan yhtä suurta mystiikan puutetta jos huomenna olisi esim. Liettuan vuoro. Tulisiko kukaan esim. Ruotsissa nostamaan pikkusormeaan Liettuan vuoksi. Kun asetin tämän kysymyksen Ruotsin asiainhoitajalle, tämä ei voinut vastata muulla tavalla kuin myöntämällä uskovansa, ettei sieltäpäin apua tulisi.

Tulee usein kysyneeksi ovatkohan todella kaikki ne henkilöt, jotka "opportuunisista" syistä kahtena vuotena Kansainliittoa ovat silponeet, tulleet ajatelleeksi mihin moraalisesti joudumme jos Kansainliittoa ei ole olemassa tai jos

se lakkaisi olemasta. Onhan kauheata että jo olemme joutuneet niin pitkälle että, vaikka jokainen tietää miten kaikkea inhimillistä ja taivaallista oikeutta loukkaava SCHNUSCHNIGGin kohtalo - ja useimpien niiden jotka istuvat Italvallan keskitysleireissä - on, ja vaikka tiedämme että nyky-Itävallassa valitsevalle terrorille tuskin on muuta vertauskohtaa kuin Pietarin ja Moskovan pahimmat G. P. U.-ajat, eräiden eurooppalaisten valtioiden, niiden joukossa monien pientenkin, uusi n.k. realistinen politiikka ei löydä samaakaan kollektiivisen toimenpiteen tai vaikkapa vain protestin aikaansaamiseksi.

Kansainliiton ja suurvaltojen Kansainliittopolitiikan syntiluettelo on pitkä, mutta jos sitä syntiluetteloa ruvetaan penkomaan niin uskallan asettaa kysymyksen, ovatko ne maat jotka nyt sitä pahimmin syyttävät, aina puhtaimmat?

Sanoisin näet että Kansainliiton suurimpia syntejä oli se tosiasia, että pitkin talvea 1934-35 se johdonmukaisesti jätti tutkimatta niitä memorandumeja, jotka Italian hallitus jatti toisen toisensa jälkeen Genève'iin ja joissa koetettiin todistaa Abessinian syyllisyys s.o. että tämä järjestelmällisesti rikkoi sopimuksia. On luultavaa että näissä memorandumeissa oli paljonkin liiottelua, mutta vakaumukseni on että jos näitä memorandumeja olisi tarkkaan tutkittu ja jos olisi lähetetty vaikutusvaltaisista henkilöistä kokoonpantu komissio Etiopiaan, Rooman hallituksen olisi ollut peräti vaikeata alottaa sota. Syksyllä 1935, Kansainliiton silloisessa yleiskokouksessa, oli paljon sellaisia henkilöitä, jotka tällaista tutkimusta eivät tahtoneet, koska toivoivat Etiopian sotaretken menevän karille siten heikentäen fascismia ja yleen-

sä diktatuurirégimejä. Myönnän että itsekin olin taipuvainen tähän mahdollisuuteen uskomaan; vasta kun saman vuoden lokakuussa oleskelin Italiassa pitemmän ~~xxxx~~ aikaa, m.m. sodan syttyessä, minulle selvisi tämän laskelman virheellisyys, mistä lukuisissa raporteissani silloin tein selkoa.

Vielä syyskuussa 1936 oli kreivi CIANO valmis tulemaan Genève'iin; käyttääkseni AVENOLin sanoja joka kävi CIANOn luona ennen yleiskokousta, tämän matkalaukku oli jo pakattu. Kuten tunnettua sekä Englanti että Ranska silloin tekivät kaikkensa jotta Abessinian tunnustaminen menisi yksintein. Kaikki geneveläiset tietävät ketkä tämän tunnustuksen tekivät mahdottomaksi: pikkuvallat, joista eräät nyt (esim. Kööpenhaminassa) näkyvät unohtaneen historian.

x x
x

Olen viime vuosina joutunut aivan läheltä seuraamaan Kansainliiton sisäistä ja varsinkin sen taloudellista rakennelmaa. Olen täten voinut todeta miten uskomattomia tietoja Kansainliitosta levitetään maailmalle. Lainaan tähän muutamia.

Ollessani viime tammikuulla Suomessa eräässä seurassa minulle kerrottiin että 79 % Kansainliiton sihteeristöstä on juutalaisia. Reagoin luonnollisesti heti voimatta kuitenkaan esittää oikeita numeroita. Tullessani Helsingistä alas Genève'iin tammikuun lopulla otin kohta selkoa asiasta. Silloin kertoi minulle henkilöjaoston päällikkö, vaaleaverinen kristitty tshekki, että juutalaisia sihteeristössä on ~~xxxxxx~~ 7 - 9 %.

Tämä 7 - 9 on matkan varrella muuttunut 79%ksi! Lisään sivumennen että keskusteluun otti osaa unkarilainen von OTTLIK, puhdasverinen magyaari, Pester Lloydin tirehtööri. Hän kertoi tehneensä oman laskelmansa sekä päässeensä ainoastaan 5 - 7 %:iin.

Erinomaisen usein kuulee puhuttavan käduilla ja turuilla, jopa valtiomiesten keskusteluissakin, Kansainliiton muka huonoista raha-asioista. Koska itse istun siinä komissionissa, joka viime kädessä valvoo Kansainliiton raha-asioita, voin vakuuttaa että sen loistavampaa taloudellista asemaa kuin on Kansainliiton on vaikea ajatella. Tämän selostaminen veisi minut liian pitkälle; tyydyn pelkkään toteamiseen lisäten että kaikissa vararahastoissa on runsaat ylijäämät, että jäsenmaksuja, myöskin vanhoja, kertyy nykyään paremmin kuin koskaan, että kaikissa uusissa menoissa kontrolli on erittäin tarkka ja että nyt jo otetaan huomioon se seikka että Kansainliiton tulot parin vuoden päästä tulevat, erinäisten valtioiden erottua Kansainliitosta, olemaan noin 10 % nykyistä pienemmät.

Kuulee myöskin kuten tunnettua valitettavan sitä että Kansaliitto on niin kallis ja kysyy niin suuria menoja asianomaisilta jäsenvaltioilta. Tämä puhe perustuu asioiden tuntemattomuuteen. Pari esimerkkiä.

Kansainliiton koko vuosibudjetti, siihen laskettuina myös Työtoimisto ja Haagin Cour, ei nouse kuin puoleen siitä mitä englantilainen risteilijän vuotuinen ylläpito rauhan aikana maksaa. Sellaisen risteilijän rakentaminen maksaa noin 7 kertaa sen minkä Kansainliiton mainittu vuosibudjetti. Ottamalla huomioon että sellainen risteilijä 15 vuoden päästä on

romuna, laskelmamme tulee vielä kaunopuheisemmaksi. - Englannin amiraliteetti käyttää vuosittain vain painatuskustannuksiin saman verran kuin Kansainliiton koko vuosibudjetti. Nämä esimerkit riittänevät.

x x
x

Tavallinen syytös Kansainliittoa vastaan nykyään on myös se että se muodostaa muka ideologisen blokin. On vaikeata käsittää tätä puhetta. Ainoa blokki joka todella on olemassa, on se blokki jonka muodostavat ne valtiot jotka ovat Kansainliitosta eronneet dynaamisten intressiensä vuoksi ja jotka nyttemmin keskenään muodostavatkin poliittisen liiton. Kansainliittoon jääneet valtiot edustavat mitä erilaisimpia maailmankatsomuksia, hallitusmuotoja, perustuslakeja ja kansallisuuksia. Neuvoston kokouksissa jokainen voi helposti todeta, mitenkä sen jäsenistä itsekukin edustaa jotain individuaalista. Ainoa yhteinen on usko rauhaan ja mahdollisuuksiin sen säilyttämiseksi. Jos tätä kutsutaan ideologiaksi niin à la bonheur. Kreivi d'ORMESSON Figarossa sanoi kerran oikein että "ideologian käsitteen alle piiloutuu mitä vain". Meidän suomalaisten on ehkä syytä muistella arvostellessamme esim. ranskalais-moskovalaista liittoa että kun saksalais-moskovalainen liitto - meille monin verroin vaarallisempi - oli olemassa, se sai meidän puoleltamme olla jotenkin rauhassa. Onhan kuvaavaa että, muistaakseni v. 1928, kun Berliinin ja Moskovan rakkaus oli suurimmillaan, meidän silloinen esikuntapäällikkömme kutsui Saksan esikuntapäällikön viralliselle käynnille Suomeen ja

näytti hänelle koko rajapuolustuksemme. Kun hänelle lausuin ihmettelyni tästä huomauttaen että kaikki minkä vieras on nähnyt viikon sisässä on Moskovassa, tämä ei sitä kieltänyt mutta piti tärkeämpänä että hyvät suhteet säilytetään Saksan yleisesikuntaan! Se antiranskalaisuus, joka nykyään leventelee Suomessa, hakee pretekstikseen ranskalais-moskovalaisen ystävyyden mutta sen takana piilee enimmäkseen aivan toisia ideologioja.

Toinen esimerkki. Versaillesin rauhan luoma tilanne Tonavan laaksossa oli ja on mahdoton. Olkoon, mutta tämä ei vähimmässäkään määrässä vähennä Itävallan valtauksen mementoa pienille kansoille. Kuinka moni skandinaavi minulle viime aikoina onkaan sanonut että "Itävallan kohtalo oli luonnollinen". On helppo sanoa niin sen jolla ei ole suuria naapureita.

Kolmas esimerkki. Kuinka onkaan Tshekkoslovakiaa näytetty sormella muka kommunistisena pesänä. Äskettäiset kunnallisvaalithan osoittivat miten perätön tämä väite oli.

Saksan lehdisto on viime aikoina syyttänyt Tshekkoslovakiaa ja varsinkin sen nykyistä presidenttiä siitä että Moskova tuli Kansainliittoon. Varmasti Prahassa tähän suuntaan toimittiinkin, mutta ei tule unohtaa, mistä aikaisemmin olen raportoinut, että Rooma ja Berliini v. 1930, Eurooppa-komitean luomisyritysten yhteydessä, asettivat jyrkäksi ehdoksi osanotolleen tähän komiteaan Moskovan läsnäolon Genève'issä. Tästäkin huomaa miten helposti ideologiat muuttuvat.

Rotuideologioista puhuin äskettäin eri raportissa.

x x

x

Minun on aina ollut vaikea ymmärtää puhetta siitä että Kansainliitossa pienet valtiot nyttemmin olisivat muka enemmän riippuvaiset suurista kuin ennen. Pienten valtojen merkitys Genève'issä ei ole koskaan ollut niin suuri kuin nyt. Esim. v. 1936 yleiskokouksessa kaikkien komissionien presidentit olivat pienten valtojen edustajia. Minun on myöskin vaikea ymmärtää että pienille valloille olisi vaarallista jäädä Kansainliittoon senjälkeen kun pakoteartiklan fakultatiivisuus on saatu tyydyttävästi järjestetyksi. Kansainliiton merkityshän meille pienille on siinä että se on koettanut estää suurvaltoja järjestämästä suhteitaan naapureihinsa, ja varsinkin pieniin naapureihinsa, bilateraalisesti, s.o. voimakeinoin ilman mitään kontrollia. Jos esim. Suomi eroaisi Kansainliitosta, niin sen mahtavalla naapurilla idässä olisi sama oikeus kohdella meitä kuin Saksalla muka oli kohdella Itävaltaa, t.s. palaisimme täydelliseen mielivaltaan ennen sotaa, tilanne johon luonnollisesti dynaamiset valtiot pyrkivät. Kuuluminen Kansainliittoon siis ei ainakaan voi olla vaarallisempaa kuin siihen kuulumattomuus.

Tässä yhteydessä on ehkä myöskin syytä huomauttaa että vaikka Suomen kuuluminen pohjoismaiseen yhteistyöhön on katsottava ainoaksi mahdolliseksi politiikaksemme, sen nyanssit aina tulevat olemaan erilaiset, koska meidän on vaikea istahtaa sellaiseen kelkkaan jonka mäenlaskua Venäjä koettaa estää. Sitävastoin useimpien muiden Oslo-valtojen on vaikeata istahtaa sellaiseen kelkkaan jonka kulkua Saksa koettaa estää. Tämän erilaisuuden aiheuttamat vivahdukset eivät voine koskaan tulla täysin eliminoiduiksi.

On myös totta, kuten viime helmikuulla sanoi Frankfurter Zeitung, että esim. Ruotsin kiinto Kansainliittoon ei koskaan voi olla yhtä kirkas kuin Suomen, koska Ahvenanmaan kysymyksen ratkaisu Kansainliitossa aikoinaan oli Ruotsille kova kolaus. Me puolestamme taas emme saa unohtaa olla tästä Kansainliitolle kiitolliset. Totta puhuen, en ole koskaan tavannut ruotsalaista diplomaattia tai valtiomiestä, varsinkaan en viime vuosina, joka olisi lämmennyt Kansainliitosta. Että sitäpaitsi eräiden länsinaapuriemme kanta Kansainliittoon ja nykyiseen suurpolitiikkaan on huomattavalta osaltaan riippuvainen niiden suurista kaupallisista intresseistä Keski-Euroopassa, on seikka johoń esim. ranskalainen sotilaslehti La France Militaire äskettäin vetosi.

x x
x

Meidän kaikkien on kait hartaasti toivottava että Kansainliitto ei häviä vaan että se vahvistuu joko nykyisessä taikka uudessa muodossa. Sen suuria ja yleviä periaatteita ei voida kait koskaan enää kieltää, jos kohta kehitys kulkee monissa kiemuroissa. Minulla on se käsitys että me pienet voisimme nyt Kansainliiton heikkouden aikana vaikuttaa paljonkin sen tulevaisuuteen pyrkimällä yksinkertaistuttamaan sen apparaattia, koettamalla saada pienten valtojen edustajia kaikkiin komissioneihin ja ennenkaikkea koettamalla toimia niin että, kun Kansainliitto uudelleen elpyy, pienet eivät joudu samaan ahkinkotilaan jossa ne kieltämättä Kansainliiton

eräinä kehityskausina olivat. Kun kaikki suurvallat taasen ovat koossa, mikä hetki toivottavasti tulee, me pienet saamme tarkkaan katsoa eteemme.

Ministeri Procopé sanoo äskettäisessä julkaisussaan suosituimmuuslausekkeesta (s. 12):

"Sen täydellinen hylkääminen sen takia, ettei periaatetta viime vuosien aikana ole voitu toteuttaa, olisi typerää. Sen takia, että jokin periaate on jäänyt toteuttamatta tai ehkäpä kärsinyt tappion, ei sitä ole todistettu vääräksi. Eiväthän aseistariisumisen tahi pakollisen kansainvälisen välitystuomioaatteen kannattajatkaan ole näitä aatteita hyljänneet sen vuoksi, että ne ovat kärsineet paljon pahemman haaksirikon käytännöllisessä politiikassa kuin konsanaan suosituimmuus."

Nämät sanat ovat mielestäni muuttumattomina sovellettavissa Kansainliiton periaatteiden tulevaisuuteen.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 52.

v.a. Asiainhoitaja Soravuo

27/8 1938

5000—7—38 3465

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa elokuun 27 päivänä 1938.

N:o 1811/503

ULKOASIAINMINISTERIÖ
44/87 Sal. 1938
29/8-38
5 C6
ASIA

Ulkoasiainministeriölle.

Oheisena lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 52, joka käsittelee aihetta:

"DALADIERn vaikeudet."

V.a.asiainhoitaja: E. O. Lozerna

UE 13: A 4.

P A R I I S ISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 52.

Pariisissa 27 p:nä elokuuta 1938.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
44/87 Tal. 1938
29/8-38
LIIT.
ASIA
5 C6

Asia:

DALADIERn vaikeudet.

Lähimpänä aiheena DALADIERn viime sunnuntaiseen, suurta huomiota herättäneeseen radiopuheeseen oli frangiin viime viikkoina kohdistunut painostus sekä itsepintaiset huhut uudesta devalvatiosta. Tähän painostukseen oli useita eri syitä:

1) MORGENTHAUn salamyhkäinen, puoliviralliseksi ~~kaksx~~ muodostunut lomamatka, joka aiheutti julkisuudessa mitä erilaisimpia olettamuksia tulossa olevista rahataloudellisista toimenpiteistä. Tosiasia näyttää olevan, että kulta, joka siihen asti oli osoittanut - DALADIERn hallitukseen tulosta lähtien halua palata Ranskaan, alkoi jälleen paeta maasta muutamia päiviä MORGENTHAUn käynnin jälkeen Pariisissa.

2) Rahaministeri MARCHANDEAUn samoihin aikoihin antamat tiedot budjettivalmisteluistaan v:ksi 1939. Hän nimittäin ilmoitti samalla, että valtion talouden tervehdyttämiselle välttämätön verotusjärjestelmän uusinta oli parhaillaan tekeillä. Tämä ei liioin ollut omiaan pidättämään pääomia maassa.

3) Marseille'n tunnettu satamalakko, joka pitkällisyytensä ja laajentumisvaaransa takia uhkasi vaikuttaa enkäisevästi koko ulkomaankauppaan.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

4) Virkamiesyhdistyksen ilmoitus, että ellei hallitus marraskuuhun, s.o. parlamentin säännönmukaiseen kokoontumisaikaan mennessä ollut tehnyt mitään virkamiesten aseman parantamiseksi ryhtyisivät he itse toimenpiteisiin, s.o. lakkoon.

5) Last but not least, Saksan suuret manööverit, jotka epäilemättä ovat aiheuttaneet Ranskassa tiettyä hermostuneisuutta, vaikka sanomalehdistö onkin suhtautunut niihin suurenmoisen hillitysti ja rauhallisesti.

Niinkuin tunnettua dementoi DALADIER jyrkästi kaikki devalvointihuhut, ja korosti miltei yhtä jyrkässä äänilajissa nykyisin teollisuudessa noudatetun työajan ristiriitaisuutta maan intressien kanssa, luvaten siihen lähimmässä tulevaisuudessa muutoksia nimenomaan mitä varustusteollisuuteen tulee.

Puheen vaikutus näyttää ulkomailla olleen erinomainen. Kotimaassa sen ottivat yksimielisesti hyväksyen vastaan kaikki lehdet paitsi "Peuple" (JOUHAUX), "Populaire" (BLUM), ja "Humanité" (komm.), jotka korottivat äänensä 40-tuntisen työviikon integriteetin puolustukseksi. Vaikka DALADIER puheessaan sanoikin, minkä hän sitten ryhmänsä edessä uudisti, että hän haluaa sanotun työaikalain joustavammin sovelletuksi, nykytilanteen vaatimuksia vastaavaksi, tahtomatta mitenkään kajota itse periaatteeseen, katsoi yleisten töiden ministeri FROSSARD, Union socialiste republicaine-puolueen presidentti, että DALADIERn omaksuma kanta ei vastannut pääministerin aikaisemmin antamia takeita työaikalain koskemattomuudesta, joten hänen, FROSSARDin, oli lähdettävä. Hänen puoluetoverinsa, työ-

ministeri RAMADIER, jonka asennetta Marseille'n lakkoasiassa lienee hallituspiireissä melkoisesti arvosteltu, seurasi häntä.

Näiden ministerien miltei silmänräpäyksellinen korvaaminen heidän omaan puolueeseensa kuuluvilla de MONZIEllä ja POMARETllä saa selityksensä sanotun puolueen heterogeenisyydestä. Union socialiste républicaine'in muodosti, niinkuin muistettanee, parisen vuotta sitten PAUL-BONCOUR kolmesta pienestä sosialistien ja radikaalien rajamailla toimineesta ryhmästä. PAUL-BONCOUR luopui siitä kuitenkin viime keväänä DALADIERn hallituksen muodostamisen yhteydessä sattuneitten erimielisyyksien johdosta. Tässä puolueessa, jota eivät mitkään liian ahtaat doktriinit rajoita, ovat eräät riippumattomuutta kaipaavat politiikot, niiden joukossa de MONZIE, löytäneet haluamansa toimintavapauden. Mutta tästä johtuu myös, että hallitus nykyisessä kokoonpanossaan ei ulkonäöstään huolimatta ole puoluesuhteiltaan sama kuin se oli viikko sitten.

On ilmeistä, että kommunistien ja BLUMin sosialistien aluksi nostama äänekäs vastalause johtui yksinomaan vaalipoliittisista syistä, kun tuli kysymys käytännöllisistä toimenpiteistä, jotka saattoivat näyttää työaikalain modifioinnilta. On mahdollista, että he myös olisivat mahdollisen hallituspulan uhallakin pysyneet vaatimuksessa saada parlamentti viipymättä koolle, ellei kansainvälinen tilanne olisi niin vakava kuin se on. Nyt sitävastoin Comité du Rassemblement populaire, johon kuuluu myös ulkoparlamentaaristen järjestöjen - m.m. ammattijärjestöjen ja syndikaattien - edustajia kaikista vasemmistopuolueista, päätti kokouksessaan toissapäivänä, että "työaikalakia ei saa muuttaa, mutta kaikki maanpuolustuk-

sen tarpeet on tyydytettävä", eikä se puhu litään parlamentista. JOUHAUX on New Yorkista antanut samankaltaisen lausunnon.[x] Parlamentin kaikkien puolueryhmien päätökset käyvät niinikään samaan suuntaan. Pääministerin eilisiltaisen esiintymisen jälkeen vasemmistopuolueitten valtuuskunnassa (délégation des gauches), jossa hän viittasi ulkomailta saapuneisiin viimeisiin tietoihin sekä Weimar-Saksan ja Italian varoittaviin esimerkkeihin, samalla vakuuttaen, ettei hän tule peräätymään millimetriäkään, on jotenkin varmaa, että kaikki - kommunistejä ehkä lukuunottamatta - tulevat kiltisti odottamaan DALADIERn toimenpiteitä, jotka he ilmeisesti myös tulevat hyväksymään.

Toisaalta on ainakin yhtä varmaa, että DALADIERn olisi ollut paljon helpompi toteuttaa aikeensa silloin, kun hän saattoi käyttää hyväkseen parlamentin antamia erikoisvaltuuksia maan taloudellisen tilan parantamiseksi. Hänen henkilökohtainen arvovaltansa olisi epäilemättä riittänyt hallituskauden alussa aikaansaamaan tarpeelliset lakien modifioinnit. Nyt sitävastoin on se vaara olemassa, että asetukset eivät riitä, ja siinä tapauksessa on lakiasäätävä elin kuitenkin kutsuttava koolle. Silloin jäisi epäilemättä yksinomaan DALADIERstä itsestään riippuvaksi toimisiko hän vaalipiiristään riippuvaisena vasemmistopolitiikkona, jossa tapauksessa hallituspula tuskin olisi vältettävissä, vai turvautuisiko hän,

---

x) JOUHAUXn sovinnollisempaan mielialaan saattaa myös olla muita syitä, esim. se, että hänen ammattijärjestössään, jossa runsas vuosi sitten oli n. 5 miljoonaa maksavaa jäsentä, ei niitä enää liene kuin n. 250,000. Nämä tiedot olen saanut eräältä englantilaiselta kolleegaltani, joka hallituksensa toimeksiannosta on tutkinut Ranskan taloudellisia ja työväen oloja aina maailman sodan ajoista lähtien.

sosialisteista riippumatta, uuteen enemmistöön, jollainen mahdollisuus hänellä myös on (kts. lähetystön raporttia n:o 39, 22/6.38, s. 5). Joka tapauksessa on jo se mahdollisuus, että DALADIER ei sittenkään saisi parannusta aikaan ilman parlamenttia äskenmainittuine epävarmoine tekijöineen, huomattavasti lamentanut hänen puheensa edullista ensi vaikutusta sekä kotimaassa että ulkomailla. Pääoma, jonka virtaaminen ulkomaille kyllä nyt on pysähtynyt, palannee tuskin maahan ennenkuin edessäolevat vaikeudet on ratkaistu tyydyttävällä ja varmalla tavalla.

Tässä yhteydessä ei ole vailla mielenkiintoa lukea, mitä tunnettu Sorbonne'in professori Gaston JEZE kirjoitti muutamia päiviä sitten vasemmistoradikaalisessa Dépêche-lehdessä (Toulouse). Käännän tähän muutamia kohtia artikkelista:

"40-tunnin työaikalaki ei kuulunut Front populaire'in ohjelmaan. Sen on Léon BLUM äskettäisessä puheessaan sanonut, eräässä sosialistien ja kommunistien kokouksessa.

40-tunnin työviikko nykyisessä viiden päivän työn ja kahden päivän levon muodossa ei kuulunut hallituksen ja parlamentin tarkoituksiin silloin kun laki äänestettiin.

Todellisuudessa 40-tunnin laki esitettiin kamareille työttömyyden vastustamiseksi. Hyväksytyn lain tulkitsi hallitus, C. G. T:n (ammattijärjestön) painostuksen alaisena siten, että sen avulla työläiset saivat kaksi lomapäivää viikossa. Ja se on aivan eri asia.

Nyt tunnustetaan, että tämän toimenpiteen vaikutuksista Ranskan kansantalouteen ei ole tehty mitään valmistavia tutkimuksia. Olisi ollut välttämätöntä tutkia ei ainoastaan, olisiko työaikaa supistettava yhdellä vaiko useammalla tunnilla vii-

kossa, vaan myös oliko toimenpiteen oltava yleinen vaiko rajoitettava määrättyihin tuotannon haaroihin.

On totta, että niinpian kuin k.o. lailla annettiin vapaa-ajan suuntaan käyvä tulkinta, probleemi muutti kokonaan muotoaan: ei ole syytä antaa toisille kahta vapaapäivää viikossa elleivät toisetkin niitä saa."

Omasta puolestani luulisin DALADIERn, joka itse on ollut mukana työaikalakia äänestämässä, käsittävän asian samalla tavoin kuin JEZE, nim. siten, että hän haluaa palata lain alkuperäiseen tulkintaan, mikä tekisi sen paljon vakautuvaisemmaksi kansantalouden ja epäilemättä myös nykyisen tilanteen vaatimuksiin. Eräänä vaikeutena on kuitenkin se, että tästä laista näyttää muodostuneen koko sosiaalisen lainsäädännön symbooli, johon koskeminen tai jonka uusi tulkintakin monien paikallisten työläisjärjestöjen silmissä merkitsisi taka-askelta. JOUHAUXnkin myönnytyksistä huolimatta tulee näitä olemaan vaikea saada vakuutetuksi päinvastaisesta, varsinkin kun DALADIER monasti mainitussa puheessaan viittasi ylityöstä maksettavan korvauksen mahdolliseen vähentämiseen 15 - 40 %. Tämä korvaus, joka ainakin Pariisin seudun metalliteollisuudessa perustuu kollektiivisopimukseen, on nykyisin 25 - 50 % suurempi kuin tavallinen palkka. Nämä sopimukset olisi nyt purettava.

Kaikki viittaa siis siihen että pääministerin edessä olevat taistelut tulevat olemaan varsin ankaria.

V.a.asiainhoitaja: R. O. Svensa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: Cc

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystö raportti n:o 53.

v.a. Asiainhoitaja Soravuo

30/8 1938.

5000—7—38 3465

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa elokuun 31 päivänä 1938.

N:o 1832-508

45 87 Tal. 38.
3/9. 38 2
5 C6.

Ulkoasiainministeriölle.

Oheisena lähetystö kunnioittaen lähettää Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 53, joka käsittelee aihetta:

"Tsekkoslovakian kysymys".

V.a.asiainhoitaja: R. Holsti

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 53

Pariisi ssa 30 p:nä elokuuta 19 38.

45 87 Val. 38.
3/9. 38 ?
-5 C6

Asia:

Tšekkoslovakian kysymys.

Keskustelin tänään Tšekkoslovakian lähetystöneuvoksen ČERNYn kanssa tilanteesta. Hän kertoi tällöin m.m. - minkä salasähkeessä Ministeriölle jo tiedoitin - että Englanti oli antanut äskettäin ymmärtää, että se odotti Tšekkoslovakian ennen Nürnbergin kongressia esittävän mahdollisimman pitkälle menevän ehdotuksen sudeettikysymyksen järjestämiseksi. Tällaisen ehdotuksen on Prahan hallitus nyttemmin tehnyt, ja puhuteltavani väitti kivenkovaan, että se on ehdottomasti äärimmäinen raja, mihin hänen hallituksensa voi mennä. Luonnollisesti ei Tšekkoslovakian virallinen kanta voikaan olla mikään muu, mutta mahdotonta tuskin lienee etteikö se suostuisi joissakin suhteissa vielä pitemmälle meneviin myönnytyksiin jos Englantia katsoisi sen välttämättömäksi. Muuten oli ČERNY sitä mieltä että, kuten hän sanoi, "n. kahdeksankymmentä prosenttia Saksan asenteesta on bluffia, mutta väkivaltaisetkin toimenpiteet on otettava lukuun, vaikkei kotona niihin vielä usketakaan". Joka tapauksessa, sanoi hän, on Tšekkoslovakia valmis taistelemaan jos Saksa niin haluaa.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ČERNY kertoi niinikään, että Saksan tehdessä joitakin päiviä sitten tiedusteluja Moskovassa, Bucarestissa ja Belgradissa asenteesta, jonka nämä omaksuisivat mahdollisen aseellisen konfliktin syntyessä, olivat molemmat viimemainitut vastanneet yhtä selvästi, joskin vähemmän jyrkässä muodossa kuin Moskova, että ne eivät tulisi pysymään puolueettomina. (Oletan, että Saksan démarche'ista ja sen tuloksista Moskovassa on ollut uutinen Suomen lehdissä, jotka eivät vielä ole tänne saapuneet.)

Myöhemmin päivällä käydessäni Quai d'Orsayn Eurooppa-osaston v.a. päällikön VERGÉn puheilla sain vahvistuksen ČERNYn kertoman muille osille, mutta Bucarestin ja Belgradin vastauksiin nähden VERGÉ väitti, että niiden sisältö ei ollut ministeriön tiedossa.

Tämän päivän lehdissä olleesta, Unkarin ilmoittamaa neutraliteettia koskevasta uutisesta, joka ČERNYn mukaan oli totta, VERGÉ sanoi olevansa yhtä tietämätön, mutta lisäsi: "Sitäpaitsi, minkälainen tämä neutraliteetti tulisi olemaan: tekisivätkö unkarilaiset niinkuin tekivät belgialaiset v. 1914?"

Yleinen mieliala Pariisissa on tänään kieltämättä verraten pessimistinen, mutta se ei estä esim. tämän iltaista LE TEMPSia näkemästä joitakin kirkastumisen oireita ulkopoliittisella taivaalla. Syynä siihen on RUNCIMANin oleskelu Tšekkoslovakiassa ja hänen [redacted] aikaansaamansa neuvottelujen jatkuminen.

V.a.asiainhoitaja: R. Holsti

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 54.

Ministeri Holma

8/9 1938.

5000—7—38 3465

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa syyskuun 10 päivänä 1938.

N:o 1870-522

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 46/87 Salon 1938.
17/9-38 No Lit.
5 C6 ASIA

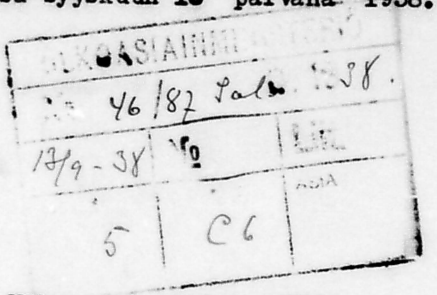

Ulkoasiainministeriölle.

Oheisena lähetystö kunnioittaen lähettää Ulkoasiainministeriölle ministeri HOLMAn raportin n:o 54, joka käsittelee aihetta:

Ranska ja Ahvenanmaan kysymys.

V.a.asiainhoitaja: E. O. Lorenzo

UE 13: A 4.

P A R I I S S A OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 54.

Pariisissa 8 p:nä syys kuuta 1938.

Asia: Ranska ja Ahvenanmaan kysymys.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
46/82 Sal. 1938
13/9. 38
5 C 6

Käydessäni eilen ministeri MASSIGLIn luona puhumassa ministeri ERICHin ehdokkuudesta Haagiin, Tampellan asiasta y.m., ministeri MASSIGLI äkkiä alkoi minulta udella Ahvenanmaan asiaa. Kukaan ulkoasiainministeriön virkamiehistä ei ole koskaan aikaisemmin tästä minulle alkanut puhua. Kuten jo salasähkeessä n:o 83 ilmotin, vastasin ministeri MASSIGLIlle ohjeitteni mukaisesti, alleviivaten tähänastisten keskustelujen aina pitäneen päämääränään saarten sopimuksellisen aseman erikoisluonnetta. Kun hän koetti vielä minulta saada joitain tietoja linnoituskysymyksen uusimmista vaiheista, sanoin toivovani voivani piakkoin antaa hänelle luottamuksellisesti exposé'n neuvottelujen nykytilanteesta. Tähän hän tyytyi.

Soittaessani tänään tohtori PAKASLAHDELLE m.m. ylläolevasta, sain kuulla että Herra Pääministeri tänään on pitänyt radiopuheen Ahvenanmaan kysymyksestä ja että Suomen valtuuskunnan puheenjohtaja Genève'issä oikeutetaan siellä antamaan suullisia selityksiä tilanteesta eräiden valtioiden edustajille. Tohtori PAKASLAHDEN kehoituksesta soitin heti sen jälkeen ministeri MASSIGLIlle kertoen ministeri HOLSTIn Ge-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

nève'issä antavan ministeri BONNETlle tämäntapaisia selityksiä. Lisäsin ministeri MASSIGLIn omaksi informatioksi - tohtori PAKASLAHDEN kehoituksen mukaisesti - että 1856 vuoden sopimukseen ei aiota missään muodossa kajota ja että vuoden 1921 sopimukseen tullaan ehdottamaan vain muutamia pienehköjä muutoksia. Ministeri MASSIGLI kiitti tästä luottamuksellisesta tiedotuksesta ja piti erittäin hyödyllisenä että Ranskan ulkoasiainministeri Genève'issä tarkemmin informoidaan.

Ministeri MASSIGLIn kysymys, joka lähinnä kai aiheutui Pariisin lehdissä ja varsinkin LE TEMPSissa viime päivinä olleista uutisista koskien Ahvenanmaata - olemme eri kirjeissä ne kotia lähettäneet -, todistaa miten tarkkaan täällä asiaa nyttemmin seurataan. Ranskan hallituksen informoiminen on, kuten minulla Helsingissä äskettäin käydessäni oli kunnia sanoa, sitä tärkeämpää koska Quai d'Orsay muuten ehkä taipuu ottamaan Ahvenanmaan kysymystä koskevat informationsa Moskovasta ja koska on vaikeampaa sitten saada jo juurtuneita käsityksiä muuttumaan.

H. Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan tähetystön raportti n:o 55.

Ministeri Holma

9/9 1938.

5000—7—38 3465

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1871-523

Pariisissa syyskuun 10 päivänä 1938.

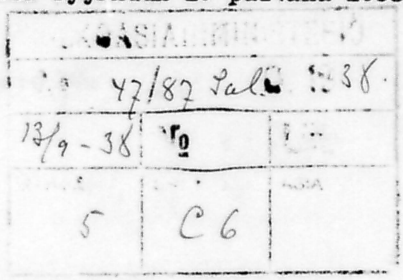

Ulkoasiainministeriölle.

Oheisena lähetystö kunnioittaen lähettää Ulkoasiainministeriölle ministeri HOLMAn raportin n:o 55, joka käsittelee aihetta:

"16 artikla"

V.a.asiainhoitaja:

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 55.

Pariisissa 9 p:nä syys kuuta 1938.

Asia: 16 artikla.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
47/87 Sal. 1938
13/9.38
5 C6

Tein eilen ohjeitteni mukaisesti (kirjelmä n:o 11787) démarchen Ranskan ulkoasiainministerin luona koskien otsakeasiaa s.o. jättääkseni hänelle Kööpenhaminan ministerikonferenssin päättämän memorandumin koskien pakoteartiklain fakultatiivista soveltamista. Koska niillä keskusteluilla, jotka minulla tämän asian yhteydessä on ollut, on yleisempikin merkitys, teen niistä selkoa näin raportin muodossa.

Ministeri BONNET, jonka luona Ruotsin lähettiläs jo oli samassa tarkoituksessa käynyt, otti vastaan memorandumin, jonka tekstin hän tunsi, sekä kuunteli tarkkaan suullista kommentariani, jonka olin pannut paperille hänelle sitä kuitenkaan jättämättä.x) Tässä kommentariassa ohjeitteni mukaisesti nimenomaan alleviivasin ettei Suomen hallituksen tarkoituksena suinkaan ole vaatia Kansainliitolta jotain reso-

---

x) Lähetän sen eri kirjeessä Ulkoasiainministeriölle.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lutiota tai sentapaista kannanottoa vaan että tarkoitus vain on saada konstatoiduksi Kansainliiton organien kautta kantamme, joka perustuu Tasavallan Herra Presidentin 20/5 tänä vuonna tekemään päätökseen.

Ministeri BONNET kuultuaan tarkkaan esitystäni sanoi ystävälliseen mutta kuitenkin selvään äänensävyyn pitävänsä tätä action'ia yleistilanteen vakavuuteen katsoen inopportunisena tällä hetkellä, minkävuoksi hän olisi toivonut sen siirtämistä myöhäisempään ajankohtaan peläten Kansainliiton tästä vieläkin heikentyvän. Huomautin tietysti tähän että meidän mielestämme päinvastoin Kansainliitto vahvistuu jos koetamme pyrkiä ulos siitä moraalisesta umpikujasta mihin pakoteartiklat ovat Kansainliiton vieneet. Esitin tätä kantaani pitemmältikin. Ministeri BONNET kuunteli minua tarkkaavasti, luvaten tutkia Genève'issä kysymystä asianomaisten maitten edustajien kanssa. Olen ymmärtänyt Ruotsin lähettilään sanoista, kun hänet eilen tapasin, että ministeri BONNET hänelle oli ollut jossain määrin jyrkempi selittäessään hänelle artiklan inopportuniteettia ja varsinkin pelkoaan Kansainliiton heikentymisestä.

Norjan ja Tanskan lähettiläät ovat jättäneet - en tiedä mistä syystä - memorandumin Quai d'Orsayn yleissihteerille ambassadööri LEGERlle. Olen senjälkeen tavannut nämät molemmat virkaveljeni ja ovat he kertoneet LEGERin puolestaan olleen vähemmän negatiivisemman kuin BONNET. Hän oli näet sanonut ei näkevänsä estettä miksi Kansainliitto ei voisi prendre acte deklaratiostamme.

Omasta puolestani olen keskustellut asiasta

myös ministeri MASSIGLIn kanssa joka niinikään sanoi voivansa käsittää että Kansainliitto konstatoisi syntyneen tilanteen, mutta hän sanoi jyrkästi ei voivansa kannattaa mitään sellaista toimenpidettä jonka tarkoituksena olisi vaatia Kansainliiton puolelta nimenomaista kannanottoa. Keskustelin vielä eilen Ranskan ulkoasiainministeriön Kansainliitto-osaston päällikön, ministeri ARNALin kanssa (jonka tunnen hyvin jo Berliinin ajoilta). Hänen esityksensä tilanteesta oli laajempi ja asiallisempi kuin toisten ja sinänsä varsin mielenkiintoinen. Hän sanoi ensiksi action'imme olevan symptoomina vaarallisen ja Kansainliiton kannalta valitettavan - "jota tuskin voi excuser joskin expliquer". Huomautin tähän tietysti että pienet valtiot olivat v. 1935 sataprosenttisesti pakotteiden puolella ja että ei ole meidän syymme että Kansainliitossa muutamien suurten kysymysten yhteydessä ei ole liittokirjaa sovellettu, mihin ARNAL puolestaan myönsi "kaikkien olevan enemmän tai vähemmän syypäitä". Tämän periaatteellisen kannanilmaisun jälkeen ARNAL sanoi näin: "Täällä ministeriössä olemme miltei Teidän linjallanne mutta emme menisi ihan niin pitkälle kuin Te deklaratiossanne emmekä myöskään mene niin pitkälle kuin nähtävästi aikoo mennä Lontoon hallitus. Voisi ajatella että formelia Genève'issä etsittäessä turvauduttaisiin siihen resulutioon jonka Kansainliitto kesällä 1936 kun pakotteet lakkautettiin hyväksyi ja jossa sanotaan että Yleiskokous konstatoi ettei Kansainliiton liittokirjaa ole kaikissa suhteissa voitu sovelluttaa j. n. e."

Näistä keskusteluistani olen saanut sen kuvan, minkä myös puhelimitse ilmoitin tohtori PAKASLAHDELLE,

että Ranskan hallituksen puolelta ei ainakaan koeteta kärjistää memorandumin synnyttämää tilannetta, mihin sitäpaitsi Ranskan hallitus luonnollisesti on aika vähän halukas koska se hyvin tuntee Englannin hallituksen kannan.

Ministeri ARNAL kertoi vielä, ikäänkuin puolustellen ulkoministerinsa kantaa joka selvästi erosi ulkoasiainministeriön korkeiden virkamiesten ilmaisemasta kannasta, että ministeri BONNET Tšekkoslovakian vuoksi ei ole ehtinyt tutustua tähän dossier'hen, jonka johdosta hänellä on tarkoitus ensi tilassa keskustella Englannin ulkoministerin kanssa. Kuten tunnettua nämät herrat eivät kuitenkaan ilmestyne Genève'iin ennenkuin Yleiskokouksen avajaispäivän seuraavana päivänä, minkä johdosta ministeri ARNALille sanoin Genève'issä tehtävien deklaratioiden ei olevan kiireellisiä.

Ministeri ARNAL sanoi tietävänsä että eräät valtuuskunnat, ainakin Mexikon ehkä myös Moskovan, vastustavat pakoteartiklan fakultatiivisen soveltamisen konstatointiakin Genève'issä tulevassa Yleiskokouksessa.

H. Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 56.

Ministeri Holma

14/9 1928.

5000—7—38 3465

SUOMEN LÄHETYSTÖ Pariisissa syyskuun 19 ~~päivänä~~ 1938.

N:o 1906-532

48-82 Sal. 38.
22/9.38
5. C6

Ulkoasiainministeriölle.

Oheisena lähetystö kunnioittaen lähettää Ulkoasiainministeriölle ministeri HOLMAn raportin n:o 56, joka käsittelee aihetta:

"Eräs keskustelu".

V.a.asiainhoitaja: E. O. Saarma

UE 13: A 4.

PARIISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 56.

Pariisissa 14 p:nä syys kuuta 1938.

Asia: Eräs keskustelu.

Ministeri HOLMA ilmoittaa Genève'istä seuraavaa:

Minulla oli tänään pitkä keskustelu sen saksalaisen Englannissa asuvan politiikon kanssa, x) josta ennenkin olen puhunut ja joka minulle aina on antanut hyviä tietoja, varsinkin Pariisissa olevan Saksan ambassaadin sisässä vallitsevista mielialoista. Nytkin hän kertoi joukon kiintoisia seikkoja, jotka tähän merkitsen.

Kesäkuun alussa kertoi hänelle FRANÇOIS-PONCET, Ranskan suurlähettiläs Berliinissä, katsovansa että sota ei enää ole vältettävissä ja että se puhkeaa joko tämän vuoden lokakuussa tai ensi keväänä. Suurlähettiläs oli lisännyt seurustelemisensa Berliinin johtopiirien kanssa vaikeutuneen siitä syystä, että nämät ymmärtävät hänen näkevän läpi heidän todelliset aivoituksensa.

Saksan suurlähettiläs Pariisissa kreivi WELZECK, jonka kertojani viimeksi pari viikkoa sitten tapasi, oli kat-

x) Hän on aivan äskettäin tullut Englannin alamaiseksi.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sonut tilannetta erittäin synkästi. Hän pelkää taasen poiskutsumista paikaltaan, sillä vaikka hän oli RIBBENTROPin ulkoministerikauden alkuaikana kaikkein hämmästykseksi päässyt hyviin suhteisiin tähän, suhde nyttemmin on muuttunut päinvastaiseksi, jopa erittäin huonoksi. Kreivi WELZECKin raportit ovat näet rohkeat ja ytimekkäät. Kertojani mukaan kreivi WELZECKin suosija Auswärtiges Amtissa alivaltiosihteeri WEISSZÄCKER on pakotettu jopa pimittämään eräitä kreivi WELZECKin raportteja, jotteivät ulkoministerin ja suurlähettiläiden välit liiaksi huonontuisi. Edelleen kertojani uudelleen vakuutti, että niiden Saksan suurlähettiläiden raportteja, jotka kertovat epämieluyttäviä, ei koskaan päästetä HITLERin työpöydälle.

Kertojani mainitsi kreivi WELZECKin kertoneen hänelle äskettäin seuraavaa: HITLER ei usko voivansa elää kauan. Senvuoksi hän luulee olevansa pakotettu täyttämään niin nopeaan kuin suinkin historiallisen tehtävänsä. Kreivi WELZECK itse uskoo tähän selitykseen, joka sellaisenaan, jos se on tosi, selittää paljon.

Edelleen kertojani mainitsi WELZECKin viimeksi hänelle sanoneen uskovansa, että jos syntyy yleinen konflikti, joka sitoo Italian kädet, Ranska järjestää FRANCOn Espanjan muutamalla mustalla divisionalla. Hän luuli muuten, että FRANCOn voittoa vielä saa odottaa vuoden.

x x

x

Omasta puolestaan kertojani teki eräitä kiintoisia huomautuksia, joista erikoisesti mainitsen seuraavat:

Hänen käsityksensä mukaan - ja muistelen, että hän käytti lähteenään Saksan suurlähettilästä Pariisissa, joskaan en tästä ole aivan varma - Ranskan armeijassa vallitsee aivan uusi "Offensivgeist", jollaista pari vuotta sitten siinä ei vielä ollut. Venäjän armeijasta hän sanoi, että aliarvioitakoon sitä kuinka paljon tahansa, kukaan ei voi sanoa, millainen sen "Offensivgeist" tulee olemaan, jos se saatetaan kansallisen tai muun entusiasmin tilaan.

Hän viittasi myös vallan oikein siihen tosiasiaan, että jos sota syttyisi, Ranskan hallituksella ja sotilasjohdolla tulee olemaan täysi työ hillitä niitä piirejä ja niita kansanaineksia, jotka v. 1914 pasifismin merkeissä jopa sabotoivat mobilisatiota ja sotatoimia. Olen ennen tästä itsekin suullisesti raportoinut; se ansaitsee minusta varsin suurta huomiota.

CHAMBERLAINista ja EDENistä hän sanoi että päämäärä heillä molemmilla on sama. Ero on siinä, että EDEN sanoi: "Asia on näin!" kun sitävastoin CHAMBERLAIN sanoo: "Meidän täytyy todistaa itsellemme ja kansoille, että asia todellakin on näin. Vasta silloin ovat joukot mukaamme saatavissa, jos kovalle ottaa. Siitä lord HALIFAXin matka Berliiniin, siitä pääsiäissopimus MUSSOLINIn kanssa."x)

---

x) Lisään 15/9: Siitä myös CHAMBERLAINin lento Berchtesgardeniin.

Tämän CHAMBERLAINin politiikan seurauksena piti hän sitä tosiasiaa, josta ministeri GRIPENBERGkin puhuu, että näet saksalaismielisyys Englannissa on häviämässä ja että entiset saksalaisystävät alkavat vähentyä. Huomautan, että kertojani vuosikausia on asunut Englannissa ja liikkunut kaikissa poliittisissa piireissä.

Kertojani itse katsoi sodan ajan pitkään ei olevan vältettävissä, mutta hän piti kuitenkin mahdollisena, että Nürnberg ja nykyinen mobilisatio Saksassa - muuta sanaa siitä ei voi käyttää - kyllä vielä ovat HITLERin likvidoitavissa, sillä niiden harjoittaman suuren painostuksen tulokseksi on katsottava HITLERin Tsekkoslovakiassa saavuttamia voittoja. Hän oli aivan samaa mieltä kuin Ranskan ulkoministeriössä ollaan, että ei voi epäilläkään mahdollisen sodan lopullista päättymistä Saksan vahingoksi. Mutta vaikkapa sota kestäisi vain muutamia viikkoja, Euroopan aineellisen ja henkisen sivistyksen yliveto tulee joutumaan kovalle koetukselle. Keskustelumme tässä suhteessa päättyi siihen, mihin keskustelut kaikkien politiikkojen ja valtiomiesten kanssa viime viikkoina yleensä päättyvät, että näet nykytilanteen uutuus on siinä, ettei ole olemassa mitään sanoisinko klassillisia kalkyylimahdollisuuksia, koska kaikki nykyään riippuu yhden miehen aivoista ja tämän miehen neuvonantajista (joista useimmat hiljakselleen ovat siirtyneet sodan kannattajiksi). Minun on tapana sanoa, että ennen oli kuitenkin olemassa joitain todennäköisyyslaskelmia, mutta että näitä mahdollisuuksia nyt ei ole. Kertojani lisäsi tähän, sattuvasti, että BISMARCK käytti tunnettua sanaa "imponderabilia" realiteettien psykologisesta, suuremmasta tai pienemmästä marginaalista, kun sitävastoin nykyään

täytyy käyttää sanaa "incalculabilia" ei vain marginaalista vaan myös itse käsitteistä.

x x
x

Kertojani oli sitä mieltä, mikä lienee oikein, että loppujen lopuksi todellinen konflikti nyt on Lontoon ja Berliinin välisessä taistelussa Tsekkoslovakiasta. Englannille Tsekkoslovakian kysymys on materialistinen sydänasia. Hän luuli senvuoksi loogillisesti, että jos todella sota syttyisi Tshekkoslovakian avuksi, Lontoo tulee käyttämään hyväkseen sekä Kansainliittoa että sen irlantilaista puheenjohtajaa ja että tämä näkökohta määräsi Englannin kannan puhemieskysymyksessä. Hän senvuoksi ei pitänyt aivan mahdottomana, että jos konflikti syntyy nyt Kansainliiton koossa ollessa, voi tulla hetki, jolloin Kansainliitto odottamatta saa uusia tehtäviä ja uuden merkityksen.

x x
x

P. S. 15.9.38.

Kirjoitettuani ylläolevan tapasin Ranskan valtuuskunnan puheenjohtajan PAUL-BONCOURin, jolle tiesin kertoa CHAMBERLAINin päätöksestä lentää HITLERiä tapaamaan - kumma kyllä PAUL-BONCOUR ei vielä uutista tuntenut. Häneen vaikutti uutinen masentavasti, sillä hän oli toivonut samaa kuin kertojani ylempänä, että näet CHAMBERLAIN veisi nykyisen konfliktin Kansainliiton eteen siten mahdollistuttaen Liitolle uutta toimintaa. Hänkin luuli englantilaisten viime tingassa kannattaneen de VALERAn ehdokkuutta juuri tästä syystä.

Harri Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C c

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystö raportti n:o 57.

v. a. Asiainhoitaja Soravuo

20/9 1938.

5000—7—38 3465

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa syyskuun 20 päivänä 1938.

N:o 1918-536

49-87 Sal. 8-38.
22/9-38
5 C 6

Ulkoasiainministeriölle.

Oheisena lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 57, joka käsittelee aihetta:

"Tsekkoslovakian kysymys"

V.a.asiainhoitaja: E. Estama

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 57.

Pariisi ssa 20 p:nä syys kuuta 1938.

49/87 Pol. S. 38.

22/9.38

Asia: Tsekkoslovakian kysymys, II.

5 C6

Tapasin tänään jälleen tsekkiläisen kolleegani, lähetystöneuvos ČERNYn. Hän oli, niinkuin voi ymmärtää, täynnä katkeruutta Englantia, mutta varsinkin Ranskaa kohtaan, jonka hän sanoi antaneen myöten edellisen painostukselle. Hänen käsityksensä mukaan CHAMBERLAIN oli periaatteessa suostunut kaikkiin HITLERin vaatimuksiin, jotka ČERNY joltisellakin varmuudella arveli seuraaviksi:

1) yli 50 % saksalaisia käsittävät alueet oli liitettävä ilman muuta Saksaan;

2) alle 50 % saksalaisia käsittäville alueille oli myönnettävä autonomia Tsekkoslovakian sisällä ("pour avoir de quoi nous embêter", kuten Černy lisäsi);

3) Saksa, Ranska, Englanti ja Italia antavat puolueettisuustakuun, jonka johdosta voimassaolevat paktit lakkaavat itsestään voimassaolemasta.

Omasta puolestaan ČERNY sanoi olevansa sillä kannalla, että sudeettialueilla oli suoritettava samanlainen asukkaitten vaihto kuin aikanaan Turkin ja Kreikan kesken. Niin kovaa kuin se yksilöille olisikin, olisi se Tsekkoslo-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vakian ainoa pelastus. - Saman käsityksen esitti muuten allekirjoittaneelle pari päivää sitten COMERT, Quai d'Orsay'n sanomalehtiosaston päällikkö.

Mitä Ranskan hallituksen eiliseen päätökseen tulee, oli se, ČERNYn tietojen mukaan, ollut täysin yksimielinen, vaikka aluksi maanviljelysministeri QUEUILLE - yksinään - olikin asettunut puolustamaan Tsekkoslovakiaa. Hänkin oli lopuksi äänestänyt muitten mukana hyväksymisensä DALADIERn ja BONNETn Lontoossa tekemille sopimuksille.

Erimielisyyttä oli hallituksessa esiintynyt siitä, mihin toimenpiteisiin oli ryhdyttävä sen jälkeen kuin Praha on suostunut esitettyihin ehtoihin. Tämä asia lienee lopulta lykätty myöhäisempään ajankohtaan.

Tiedustellessani, pitikö tämän aamun lehdissä ollut tieto Prahan hallituksen periaatteellisesta suostumuksesta paikkansa, vastasi ČERNY, ettei lähetystö vielä (klo 11,30) ollut saanut siihen vahvistusta, mutta luuli kuitenkin hallituksensa kannan käyvän uutisen tarkoittamaan suuntaan, joskin todennäköisesti tultaisiin noudattamaan eräänlaista viivytyspolitiikkaa.

Kysymykseeni, miten hän luuli tsekkien tulevan suhtautumaan hallituksensa tämänsuuntaiseen päätökseen, hän arveli, vastoin aikaisemmin minulle lausumaansa käsitystä, että oli ehkä sittenkin toiveita tsekkien mielialan muokkaamisesta, sopivin keinoin, myönteiseksi uhraukselle. Mielestäni on merkillepantavaa, että ČERNY tässä yhteydessä viittasi mahdolliseen hallituksen vaihdokseen Prahassa, vaikka hän ei halunnutkaan määritellä tätä tarkemmin. Hetken kuluttua hän lisäsi: "Saksalainen politiikka olisi meillä tietenkin hyvin vaikea aikaansaada, ja

se muuttaisi luonnollisesti niin taloudelliset kuin muutkin kysymykset aivan toisenlaisiksi (Keski-Euroopassa). Mutta mikään mahdottomuushan ei olisi, että heittäisimme syrjään kaikki välittäjät ja sopisimme asiat suoraan HITLERin kanssa".

Keskustelumme loppupuolella hän sanoi suunnilleen seuraavaa: "Me olemme joutuneet tähän tilanteeseen vain sen takia, että olemme noudattaneet ehdottoman uskollisuuden politiikkaa. Se oli erehdys. Jos olisimme "tehneet" STOYADINOVITCHin tai BECKin politiikkaa, ei tällaista koskaan olisi tullut. Et notez bien ce que je vous dis: le pacte franco-tchèque nous a été imposé, je dis imposé, par la France. Nous ne l'avons jamais demandé. Tämä on seikka, hän lisäsi, jonka tähän asti ovat meillä tienneet vain BENEŠ, OSUSKY ja pari muuta henkilöä".

OSUSKYn eilen päivällä tapahtuneesta keskustelusta BONNETn kanssa ČERNY kertoi, että se oli ollut erikoisen kiivassävyinen. Kun BONNET oli ilmoittanut, että virallinen tieto PRAHAn hallitukselle menee Englannin ja Ranskan sikäläisten lähettiläitten kautta, oli OSUSKY sanonut: "Niin ollenhan minä en tee täällä mitään", ja noussut lähteäkseen, jolloin BONNET oli OSUSKYn "henkilökohtaiseksi informatioksi" kertonut hallituksensa päätöksestä. OSUSKY lienee ilmaissut käsityksensä siitä jotakuinkin suorin sanoin. Keskustelu oli päättynyt BONNETn omasta puolestaan esittämään valitteluun olosuhteista, jotka olivat pakottaneet Ranskan hallituksen tällaiseen askeleeseen.

Eiliset iltalehdet mainitsevat, Tsekkoslovakian lähettilään käyntiä ulkoministerin luona selostaessaan, että

OSUSKY ulostullessaan "n'a pu cacher son émotion", olipa odottaville lehtimiehille jotain sanonutkin, mitä nämä kuitenkaan eivät ole saattaneet julkisuuteen.

Ylläselostettuun keskusteluuni palatakseni, mainitsen vielä mielenkiintoisena yksityiskohtana, että puheen ollessa Englannin ja Ranskan harjoittamasta painostuksesta Prahassa ČERNY kertoi, että Tšekkoslovakiaa oli kielletty miehittämästä omia rajalinnoituksiaan, jottei Saksa saisi mitään tekosyytä hyökkäykseen. Hän sanoi lisäksi tietävänsä, että Saksalla on useita armeijakuntia Tšekkoslovakian rajoilla.

V.a. asiainhoitaja: E. O. Salamo

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 6.

ASIA:

Pariisissa olevan Lähetystön rap. 2:o 38.

V.a. Asiainhoitaja Soravuo.

21/9.38

5000—7—38 3485

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa syyskuun 20 päivänä 1938.

N:o 1926-537

5088/38
23/9 38 ?
5 C6

Ulkoasiainministeriölle.

Oheisena lähetystö kunnioittaen lähettää Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 58, joka käsittelee aihetta:

Tsekkoslovakian kysymys III.

V.a.asiainhoitaja: E. Holsti

UE 13: A 4.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 58.

Pariisissa 21 p:nä syyskuuta 1938.

Asia: Tšekkoslovakian kysymys III.

5088 kae. 38
23/9.38.
5 C6

Jatkoksi eiliseen raporttiini saatan kunnioittaen Ulkoasiainministeriön tietoon seuraavaa:

Olen voinut todeta useitten viime aikoina tapaamieni lähettiläiden ja muitten diplomaattikunnan jäsenten olevan sitä mieltä, että quai d'Orsay'n korkeat virkamiehet, heidän kanssaan keskusteltaessa nykyhetken tapahtumista, melkein poikkeuksetta antavat erittäin synkän kuvan tilanteesta, vaikka heidän puheillaankävijäin oma käsitys, muista lähteistä saatuihin tietoihin perustuvana, ei aina olisikaan niin täysin negatiivinen. Oma kokemukseni on täysin sama. Viimeksi eilen iltapäivällä tapaamani ulkoasiainministeriön sanomalehtiosaston päällikkö ministeri COMERT m.m. väitti, että CHAMBERLAINin matkan aiheuttama kevennys oli erinomaisen lyhytaikainen, ja ennusti ratkaisevia tapahtumia lähipäiviksi, viimeistään ennen kuukauden loppua. Eikä hänen sanoistaan voinut erehtyä: hänestä sota oli näitten tapahtumien issue fatale, huolimatta CHAMBERLAINin toisesta Saksan matkasta.

On kyllä huomattava, että COMERTin väitetään kuuluvan täkäläisessä ulkoasiainministeriössä siihen "puolueeseen", jonka mielestä enemmät ja jo tähänastisetkin myönny-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tykset ovat mielettömyyttä ja että hetipaikalla käytävä sota on ainoa mahdollinen ratkaisu, koska sota joka tapauksessa on tuleva ja Ranska jo muutaman kuukauden kuluttua on huomattavasti epäedullisemmassa asemassa kuin nyt. Hänen esittämänsä käsityksen mukaan tulee konflikti saamaan alkunsa selkkauksista Tsekkoslovakian rajalla: Saksa käyttää niitä ennemmin tai myöhemmin tekosyynä marssiakseen rajan yli, ja koska Ranska ei voi sallia sen nielevän koko Tsekkoslovakiaa, ei sota ole vältettävissä.

Ryhtymättä erittelemään niitä lukuisia erilaisia tapauksia, jotka tässä yhteydessä voisi edellyttää mahdollisiksi, olen ylläolevalla vain halunnut antaa kuvan käsitystavasta, joka täällä on verraten yleinen varsinkin vasemmistolaisittain ajattelevissa piireissä, ja samaten - kaikesta päättaen - myös yleisesikunnassa, jonka ulkomaanosaston päällikön lausunnot käyvät täysin yhteen COMERTin esittämän kannan kanssa. Sikäli kuin kysymyksessä ovat viralliset piirit, voisi lausuntojen hämmästyttävästä yhtäpitävyydestä melkein päätellä, että ne ovat tarkoituksellisia. Sanottujen piirien ulkopuolelle määräysten vaikutus tuskin kuitenkaan ulottuu.

Eräs täkäläinen lähettiläs, joka pyysi ettei hänen nimeään mainittaisi, on allekirjoittaneelle kertonut tietävänsä luotettavasta lähteestä, että Englanti oli valmistanut CHAMBERLAINin Saksan matkaa ainakin kaksi viikkoa etukäteen, Ranskan tietämättä. Asiasta ilmoitettiin BONNETlle vasta hiukan ennen kuin tieto siitä levisi maailmalle. Syynä tähän läheisen yhteistyön ilmeiseen puutteeseen saattoivat olla ne erimielisyydet, joita noihin aikoihin oli havaittavissa Ranskan hallituksen keskuudessa. CHAMBERLAINin matka näyttää

toistaiseksi poistaneen nuo erimielisyydet hallituksesta. Mutta missä määrin Englannin itsenäinen alote - jonka Ranskan lehdet (Quai d'Orsay ?) kuitenkin ovat selittäneet melkeinpä DALADIERn keksinnöksi - on jättänyt eräisiin Quai d'Orsay'n korkeisiin virkamiehiin loukatun itserakkauden tunteen, joka ehkä on omiaan värittämään heidän lausuntojaan Englannin pääministerin mahdollisuuksista, on asia, josta en uskalla esittää mitään varmaa mielipidettä.

Viimeisten kahdenkymmenenneljän tunnin tapahtumat ovat toisaalta myös omiaan, se myönnettäköön, vähentämään toiveita täysin rauhallisen ratkaisun löytämisestä, ja on tietysti mahdollisuuksien rajoissa, että COMERT jo eilen päivällä oli tietoinen Unkarin ja Puolan démarcheista. Väitetään jopa, että nämä maat olisivat jo kaksi päivää sitten ilmoittaneet vaatimuksensa Lontoolle ja Pariisille, josta tiedosta en kuitenkaan tällä hetkellä mene takuuseen. x)

Mitä muuten Ranskan yleiseen mielipiteeseen parin viime päivien tapahtumista tulee, mainittakoon, että Prahalle viimeksi annettujen "neuvojen" suhteen koko vasemmistolehdistö ja osa oikeistolehdistöäkin - m.m. "L'Epoque" - on negatiivisella kannalla. "Matin", "Figaro", "Temps", "Débats" ja muutamat muut kirjoittavat niitten puolesta.

V.a.asiainhoitaja: E. O. Tornava

---

x) Tämä ei kuitenkaan muuta alussa mainittua käsitystä ulkoasiainministeriön yleisistä mielialoista.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetyksön raportti n:o 59.

Ministeri Holma

5/10 1938.

5000—7—38 3465

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2007-564

Pariisissa lokakuun 8 p:nä 1938.

57/88 Val. S. 38.
11/10-38 ?

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 59, joka käsittelee aihetta:

München. Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 59.

Pariisissa 5 p:nä loka kuuta 1938.

57/88 Pol. 8 - 38.
11/10 - 38

Asia: München.

5 C6

Ei ole helppoa koettaa raportin puitteisiin koota viime päivien suurten tapahtumien jättämiä vaikutelmia. Sen joka ei ole ollut mukana itse keskusteluissa - ja kuinka moni olisi sitä ollut -, täytyy tyytyä retroaktiivisiin todennäköisyyslaskelmiin. On otettava huomioon että moni näyttelyn päähenkilöistä itsekään ei ole eikä voi olla selvillä siitä "mitä olisi tapahtunut jos jne." Tällaisen menetelmän varjopuolet eivät saa kuitenkaan estää meitä koettamasta analysoida tapahtumia ja tuloksia ja tarkastaa niitä klassillisen diplomatian ja tähänastisen valtiotaidon prisman läpi. Jos siinä joudumme joskus aiheettomaankin kritiikkiin, on syy siihen etsittävä uuden, Münchenin inauguroiman menetelmän omasta luonteesta.

x x
x

Münchenin tuloksen seuraavana aamuna filosoofi-parturini sanoi minulle seuraavat sanat: "Ministeri, olen onnellinen (heureux) konfliktin rauhanomaisesta ratkaisusta, mutta ranskalaisena en ole siitä ylpeä (fier)". Nämä yksinkertaiset mutta

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

loistavasti formuloidut sanat, vaikkapa vain pienen parturin lausumina, heijastavat sitä mielialaa, jonka Münchenin kokouksen tulokset herättivät suurimmassa osassa Ranskan kansaa. Minulla on se selvä vaikutelma että useimmat ymmärtävät tai ainakin vainuavat tämän tuloksen varjopuoletkin, mutta hyvin harvat tahtovat rikkoa yleistä tyydytyksen tunnetta. Täällä on tietysti äärimmäisellä vasemmistotaholla miehiä ja lehtiä jotka surevat ettei sota syttynyt, jotka jopa suoraan ajoivat asioita siihen suuntaan ja jotka nyt ymmärtävät että erinomainen tilaisuus kalastaa sameassa vedessä on mennyt hukkaan. Niistä ei kannata puhua sen enempätä, vaikka eräät fascistilehdet kuten Matin niistä tekevät suuren numeron. On sensijaan syytä kiinnittää enemmän huomiota eräisiin oikeistopiireihin, jotka nyt vaativat hallitukselta sataprosenttista varustautumista, palvelusajan pidentämistä kolmeksi vuodeksi, maan asettamista täydelliseen sotatilaan jne. On näet pantava merkille että n.k. kansalliset eli oikeammin sanoen ne oikeistopiirit jotka traditionaalisesti ovat tämän nimen itselleen omaksuneet - viime viikkoina täällä vasemmisto on ollut huomattavasti "kansallisempi" kuin varsinaiset kansalliset! - ovat jakautuneet kahtia: niihin jotka joko fascismihenkisen maailmankatsomuksensa vuoksi eivät mitenkään haluaisi taistella diktaattoreja vastaan tai joiden on vaikeata sulattaa että sotapsykoosi on liukunut vasemmiston erikoisoikeudeksi, sekä niihin jotka uskollisina traditionaalisille perinteilleen nyt vaativat entistä innokkaampaa varustautumista. Näitä jälkimäisiä ovat äehtimiehistä Henri de KERILLIS, Emile BURE

ja monet muut joiden kanta suuresti lähentelee Duff COOPERin kantaa Lontoossa. Erillään omana ryhmänä seisoo FLANDIN, jonka näyttelemä kummallinen osa ansaitsisi oman lukunsa, hän kun sokeasti ajaa lähentelyä Saksaa maksoi minkä maksoi ja joka luulee olevansa vähintäin pääministeri sähköttelemällä Münchenin päänäyttelijöille onnentoivotussähkösanomia y.m. Joskin DALADIER sai eilen valtavana enemmistön (535 ääntä puolesta ja vain 75 vastaan, joista 72 kommunistiääntä), on kuitenkin todellisuudessa arvostelu suurempi kuin mikä numeroista ilmenee, ei ainoastaan kommunistien taholta vaan myöskin muulta vasemmistotaholta samoinkuin laajalta osalta oikeistoa, joka katkerin silmin näkee että "ikuinen rauha" on tullut maailmaan Ranskan ollessa vasemmistohallituksen johdettavana.

x x
x

Jätän syrjään ne selvästi tendenssimäiset arvostelut, jotka ovat DALADIER'n viime päivien politiikkaa vastaan kohdistetut ja rajoitun niihin joita täytyy pitää vakavina. Ensimäinen syytös Englannin ja Ranskan pääministereitä vastaan on se että jos nämä olisivat <u>heti</u> kehoittaneet Pragin hallitusta suostumaan Karlsbadin 8 pykälään, tilanne nyt olisi oleellisesti toinen, s.o. sudeetit olisivat saaneet laajan autonomian, jota pitemmälle heidän toivomuksensa eivät silloin menneet, ja Tšekkoslovakia olisi säilynyt hirvittäviltä uhrauksilta ja häpeältä. Ranskan ja Englannin prestige olisi myös säilynyt. Miksikä CHAMBERLAIN ja DALADIER ensiksi kehoittivat Pragia sellaiseen vastarintaan että

sen edessä HITLERin ruokahalu vastaavasti kasvoi? Myönnän kuuluvani niihin joille tämä kysymys jää arvoitukseksi. Kuten kirjoitin raportissani n:o 55 erään saksalaisen valtiomiehen minulle sanoneen, noiden 8 pykälän hyväksyminen oli jo sinänsä HITLERille niin suuri voitto että hän ilman prestigen vähennystä olisi voinut likvidoida mobilisationsa. Tällainen ratkaisu olisi ehkä sitäpaitsi ollut oikeudenmukaisempi, sillä täysin luotettavien lähteiden mukaan sudeettialueella asuu

a) 3 1/4 milj. saksalaista ja

b) lähes miljoona tshekkiä.

Näistä 3 1/4 miljoonasta toista miljoonaa on todella natseja, noin yksi miljoona sosialisteja ja katolisia, jotka eivät tahdo kuulua Saksaan, ja noin yhden miljoonan muodostavat indifferentit. On oikeus kysyä, missä määrin Münchenin tulos ottaa nämä tosiasiat huomioon. Ja onko Münchenissä ajateltu niitä 400.000 tshekkiä, jotka asuvat Wienissä?

Kirjoitin silloin kun Itävalta anektoitiin, että sellaiset yleistilanteen "helpotukset" (détente'it), joiden hintana kulloinkin on yhden pienen maan häviäminen Euroopan kartalta, eivät ole minkään arvoiset, koska seuraava jännitys jo on ovella. En uskonut kuinka totta puhuin, näin kirjoittaessani.

Minun on vaikea ymmärtää monessa pienessä maassa vallitsevaa tyytyväisyyttä Münchenin tulokseen. On selvää että jokainen riemuitsee siitä että sota ei syttynyt. On

selvää myös että esim. Suomelle on erittäin tärkeätä saada vielä rauhassa varustautua kaiken varalta. Siltä kannalta ehkä viime viikkojen jännitys oli meille terveellinen varotus. Mutta kukaan ei voi minulle todistaa että sota olisi syttynyt, jos CHAMBERLAIN ja DALADIER olisivat menetelleet toisin. Valtuuskuntamme muut jäsenet Genève'issä tietävät etten koko aikana uskonut sodan syttymiseen. Minun laskelmani oli seuraavaa: Ainoastaan hullu mies voi taistella koko maailmaa vastaan ja heittää maansa prestigesyistä itsemurhaan. Koska HITLER ei ole hullu vaan päinvastoin äärimmäisen viisas, hän ei tule sitä tekemään. Viime päivät olivat pelkkää pokeripeliä, jonka panos oli suurempi kuin missään aikaisemmassa poliittisessa pokeripelissä. On sanottu että CHAMBERLAINin kääntymys tapahtui silloin kun hän sai kuulla miten vähän pommituskoneita Ranska todellisuudessa voisi heittää tuleen. Kerrotaan myös että DALADIER'n kääntymys tapahtui sillä hetkellä jolloin hänen kysymykseensä, tuleeko Englanti panemaan voimaan yleisen asevelvollisuuden jos sota syttyisi, CHAMBERLAIN antoi jyrkästi kielteisen vastauksen. Nämä seikat, vaikka olisivatkin tosia, eivät näyttele pääosaa vaan pääosaa näyttelee se tosiasia että hermot pettivät. Sillä täytyihän CHAMBERLAINin ja DALADIER'n toki tuntea yhteiset voimansa jo silloin kun alottivat kehottaa Pragia vastarintaan. Jolleivät he sitä tehneet, mikä tuskin on oletettavissa, niin oli heidän politiikkansa Pragiin nähden suorastaan rikollinen.

Lehdet täälläkin kirjoittavat Euroopan muka uudelleen rakentamisesta näissä "uusissa merkeissä". Mitä tämä merkitsee?

Tämä merkitsee että "Münchenin neljä suurta", joihin ehkä vielä liittyy viides tai kuudes, saavat tästälähtien muutella Euroopan karttaa mielensä mukaan kenenkään sitä kontrolloimatta, s.o. että jokainen uusi riita ratkaistaan pienten kustannuksella. Tämä nähtiin aivan selvästi jo eilen Belgian parlamentissa, jossa Antverpenin tunnettu pormestari HUYSMANS viittasi siihen vaaraan että Englanti ja Ranska aikoisivat ehkä tyydyttää HITLERin siirtomaahalua antamalla hänelle - belgialaisia tai portugalilaisia siirtomaita! x) Meidän kannaltamme, uudistan sen taas, on kysymys seuraava: milloin Venäjä tulee niin voimakkaaksi että sekin ilmoittautuu Versaillesin tuloksiin tyytymättömäksi ja vaatii Euroopan kartan revisiota?

Meidän on siis nyt Münchenin jälkeen laskettava siihen että Englannin ja Ranskan n.k. garantiat pienille mailla eivät enää merkitse mitään. Koska ei Saksakaan pidä juhlallisimpiakaan lupauksiaan, on Suomen asema äkkiä huonontunut vaatien vastaavia toimenpiteitä. Siitä toiste.

Että CHAMBERLAIN, vanhan kauppakansan uskollinen edustaja, vielä omaan pussiinsa toi mukanaan HITLERiltä myönnytyksen, sen näet että Saksa ja Englanti tästä lähtien aina ratkaisevat asiansa rauhallisin keinoin - voiko HITLERille mikään olla miellyttävämpää! - on jo toinen todistus "uusista metoodeista". Olisihan hän voinut - se on täällä diplomaattienkin käsitys - odottaa edes hieman. Ranskassa on koetettu vähentää tämän tapahtuman merkitystä, mutta reaktio yleisössä oli siksi vahva että CHAMBERLAINin ja DALADIER'n

---

x) Myöhemmin. Belgian yleinen mielipide näkyy jatkuvasti asiata pohtivan.

piti julkisesti lähettää toisilleen kirje jossa totesivat hallitustensa ja maittensa yksimielisyyden. DALADIER'n kirje joka julkaistiin vasta eilen, oli ainakin minun mielestäni hämmästyttävän lyhyt, tuskin edes lämmin.

Palatessaan Münchenistä taskussaan HITLERin pasifistinen lupaus - josta perästäpäin selitetään että "se ei ole hyökkäämättömyyssopimus eikä ystävyysliitto vaan ainoastaan une déclaration d'intention" (sanokaamme tendenssinäyte) - niin olihan CHAMBERLAIN enemmän kuin HITLER itse siten toteuttanut "Mein Kampf"in ohjelmaa. On lapsellista luulla että "Mein Kampf" ei edelleen olisi HITLERin ja hitleriaanien raamattu. Sitä toteutetaan askel askeleelta. Tähän ohjelmaan kuuluu myöskin Ranskan täydellinen hävitys (ranskalaisessa painoksessa: anéantissement).

Ranskassa täytyy jokaisen ajattelevan kansalaisen myöntää että Ranskalla ei viime tapahtumien jälkeen ole mitään sanottavaa Keski- ja Itä-Euroopassa ja että sen ystävyyssuhde Venäjäänkin on saanut iskun. Ranska on näinollen vaipumaisillaan toisen luokan valtion tasalle.

Ranska saa itse syyttää itseään tuloksesta. Jos suurvalta päättää noudattaa jotain määrättyä politiikkaa niin sen on seurattava sitä loppuun saakka. Voi olla eri mieltä siitä oliko Ranskan Moskova-politiikka, johon liittyi liitto Tsekkoslovakian kanssa, viisas, mutta kun se kerran päätti sitä noudattaa, se ei olisi saanut sitä heittää ojaan ensi pulan tullessa. Näinollen on Ranskalta mennyt kalliita vuosia hukkaan, joita se ei voi uudelleen enää korvata vaan on sen tyydyttävä toisen luokan valtion osaan.

HITLER oli se jonka hermot kestivät ja hän on kieltämätön voittaja tässä suuressa pelissä. Tynkä-Tšekkoslovakian maantieteellinen, strateeginen ja taloudellinen asema tekee sitäpaitsi sen tulevaisuuden erittäin kyseenalaiseksi muistuttaen mutatis mutandis sodan jälkeistä Itävaltaa. 14 miljaardia Tšekin kruunua Praha on pannut rajavarustuksiinsa jotka kaikki HITLER nyt ilmaiseksi korjasi.

Tuntuu ivalta että Lontoo nyt antaa 30 miljoonaa puntaa Tsekkoslovakian "taloudelliseksi elvyttämiseksi"; saahan tällä tavalla Englanti etsimättömän aiheen "garantoida" uuden tynkä-Tšekkoslovakian taloudellisen elämän, Saksan expansion kontrollantina!

x x
x

En ole tavannut ketään, aivan riippumatta kansallisuudesta, puolueasemasta ja maailmankatsomuksesta, joka ei olisi suuresti hämmästynyt Puolan hallituksen menettelyä. Sitä pidetään epäritarillisuuden huippuna, ei vähimmin ottaen huomioon että Puolalla itsellään on toistakymmentä miljoonaa ei-puolalaista asukasta, joiden muodostamat vähemmistöt ovat saaneet kokea paljon kovempia aikoja kuin koskaan sudeetit Prahan vallan alla. Olen ennenkin sanonut että Puolan Kansainliitolle aiheuttamat tuhannet vaikeudet olivat ensimäinen naula sen arkussa. Silloinen vetoaminen kollektiviteettiin on nyt mennyt sen tien, jota ehkä paraiten todistaa ministeri BECKin sanat ministeri IDMANille, joiden mukaan Puola ei tahdo jäädä Kansainliiton neuvostoon, koska se tahtoo

ottaa osaa vain sellaisten asioiden käsittelyyn, jotka sitä itseään kiinnostavat. Eiköhän ainoa loogillinen johtopäätös tällaisesta itsekkäästä resonemangista olisi vetäytyä pois kokonaan Kansainliitosta, jossa suurimmat ikävyydet nykyäänkin tulevat juuri Puolan edustajain taholta.

Joudumme täten välittömästi Kansainliittoon ja sen äskettäiseen yleiskokoukseen. Tästä kirjoitan eri raportin.

x x
x

Ennenkuin lopetan tämän raportin täytyy minun todeta että suhtautuipa miten tahansa Ranskan lopulliseen kantaan Münchenissä, Ranskan lehdistö ja kansa noina päivinä osoittivat sellaista arvokkuutta (dignité) ja sellaista itsehillintää että se on kaikkina aikoina esimerkiksi kelpaava. En ole tästä kuullut ainoatakaan soraääntä, vaikka on myönnettävä että osamobilisation yhteydessä ilmeni, kuten aina Ranskassa, joukko suuriakin organisatiopuutteita, jotka, sitä vaatii lehdistökin, välttämättä on saatava pian korjatuiksi - seuraavaa kriisiä odoteltaessa.

P.S. Münchenin neuvottelujen yhtenä valopilkkuna on pidettävä Ranskan hallituksen eilistä päätöstä ilmoittaa Rooman hallitukselle, että se tulee lähiaikoina lähettämään

Roomaan jälleen suurlähettiläänä - kuten tunnettua on paikka ollut kaksi vuotta täyttämättä. Tämä merkitsee sinänsä että Ranska siten tunnustaa Etiopian ja Italian keisarikunnan. Tieto on herättänyt Roomassa näköjään suurta tyydytystä, sitä suuremmalla syyllä kun Roomassa arvellaan päätöksen tapahtuneen Englannin hallituksen tieten, jotenka on luultavaa että Englantikin tulee piakkoin noudattamaan Ranskan hallituksen esimerkkiä. x) Ranskan hallituksen päätös on MUSSOLINIlle uusi ilonaihe; niin oli myös hänelle osoitettu pyyntö välittää äskettäisessa suurkonfliktissa. MUSSOLINI, joka viime aikoina on näytellyt varsin toisarvoista osaa Euroopan orkesterissa, on täten saanut ilmaiseksi kourat täyteen valtteja. Täten länsivallat ovat tulleet tältäkin kannalta tukemaan diktatuureja, mikä ei olisi ollut välttämätöntä jos hermot olisivat loppuun saakka kestäneet. On kait pidettävä selviönä että MUSSOLINI tuskin olisi uskaltanut antautua sotaan monien tunnettujen seikkojen vuoksi. Jos hän olisi sen tehnyt olisivat Ranskan ja Englannin laivastot heti saartaneet Italian samalla kun Home Fleet olisi blokeerannut Itämeren. Puhumatta siitä että Saksan ja Italian kuljetusmahdollisuudet täten olisivat tulleet suljetuiksi heti sodan alusta, Etiopia olisi ilmaiseksi langennut Englannin syliin samalla kun Ranska muutamalla mustalla divisioonalla olisi luonut järjestystä Espanjaan.

Holma.

---

x) Näyttää siltä että Ranska aikoo lähettää Roomaan nykyisen suurlähettiläänsä Berliinissä FRANÇOIS-PONCET'n. Tämän seuraajana Berliinissä pidetään jo Ranskan suurlähettilästä Varsovassa NOËL'ia.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisista olevan lähetystön raportti n:o 60.

Ministeri Holma

8/10 1938.

5000—7—38 3465

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2016-567

Pariisissa lokakuun 10 p:nä 1938.

52/88 Tal. S. 38

12/10-38

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 60, joka käsittelee aihetta:

Vieläkin München.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 60.

Pariisissa 8 p:nä loka kuuta 19 38.

52 88 Sal 8.38

12/10-38

Asia: Vieläkin München.

5 C6

Meitäkin luonnollisesti kiinnostaa nyttemmin, Münchenin jälkeen, kysymys siitä tulevatko "Münchenin neljä suurta" jatkamaan yhteisiä neuvottelujaan Euroopassa ja maailmassa vallitsevien monien konfliktien selvittämiseksi. Tässä mielessä kävin eilen Quai d'Orsaylla poliittisen osaston apulaispäällikön ministeri CHARVERIAT'n puheilla. Kysyin häneltä onko olemassa mitään merkkiä siitä että piakkoin kokoontuisivat uudelleen Münchenin suuret. Tähän vastasi CHARVERIAT ei ainakaan vielä olevan olemassa mitään sentapaisia valmistelujakaan, jotapaitsi ei tule unohtaa että neljänvallanpaktille on monta vastustajaa (Venäjä, Puola, Belgia y.m.). (Toinen asia on että Pariisi ja Lontoo äkkiä ovat alkaneet järjestää suhteitaan Roomaan, joka kait on katsottava osaksi kiitollisuudenosoitukseksi siitä palveluksesta minkä MUSSOLINI välittäjätoiminnallaan teki, osaksi kait myöskin yritykseksi viilentää hänen suhteitaan Berliiniin.)

Koska varsinkin Berliinistä käsin ymmärrettävistä syistä on koetettu Münchenin jälkeen antaa erikoista pontta Münchenin merkitykselle tulevaisuuteen nähden ja sen merkitykselle

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

uusien metoodien ja uuden kansainvälisen rauhan edelläkävijänä,[x] ja koska Suomen lehdissä heti Münchenin jälkeen näkyi ilmeisesti tendenssimäisiä uutisia Berliinistä, joiden mukaan Saksa olisi tehnyt Ranskan hallitukselle samanlaisen "ehdotuksen" kaikkien riitojen selvittämiseksi rauhanomaista tietä kuin minkä se muka oli tehnyt CHAMBERLAINille (on kuvaavaa että Suomen lehtien uutisissa ei kertaakaan mainittu mitä Ranska olisi vastannut, seikka mikä itsessään teki huhut epäilyksenalaisiksi), kysyin CHARVERIAT'lta tätäkin asiaa. Hän kielsi jyrkästi että mitään sellaista ehdotusta (proposition) olisi Ranskalle tehty Saksan puolelta. Kun edelleen kysyin, kenenkä oli loppujen lopuksi alotteenteko HITLERin ja CHAMBERLAINin välillä Münchenin toisena päivänä, CHARVERIAT sanoi, ettei alote tullut kummankaan taholta vaan että keskustelun kuluessa tehtiin se toteaminen (constatation) että molemmin puolin on olemassa halu tästä lähtien ratkaista kaikki konfliktit rauhanomaista tietä. Ministeri CHARVERIAT sanoi senkin, että tälle konstatatiolle on lehdissä hänen mielestään annettu liian suuri merkitys.

x x
x

Kun eilen kävin muissa asioissa kenr. WEYGANDin puheilla, hän rupesi itse puhumaan Münchenistä. Kuten arvata sopiikin hän piti Münchenin tulosta katastrofaalisena (hän käytti nimenomaan tätä sanaa). Hän katsoi että Rans-

---

x) Tähän uutispiiriin kuuluu myös itsepintainen huhu GOERINGin käynnistä Pariisissa lähiaikoina. Pariisin lehdistö leimaa huhun huonoksi pilaksi.

kan nyt täytyy kokonaan muuttaa politiikkaansa, sikäli että sen uudelleen täytyy pyrkiä lähentelemään Euroopan pienempiä maita, jotka nyt tuntevat itsensä turvattomiksi. Ranskahan, WEYGAND sanoi, on aina ollut pienten kansojen vapauden esitaistelija eikä se tästä historiallisesta tehtävästään saa luopua. Hän toivoi Ranskan, nykyisen pääministerin johdolla, voivan uudelleen vahvistua (redressement) mahdollistuttaakseen siten sen uuden politiikan, johon Ranskan täytyy turvautua.

Ansaitsee mainitsemista tässä yhteydessä, että eräs ranskalainen tuttavani, joka on paljon ollut Suomessa, minulle eilen sanoi pitävänsä todennäköisenä, että Ranska alkaa suunnata harrastuksensa siihen soliidiin valtioryhmään, jonka nykyään muodostavat pohjoismaat. Sanoin tähän, puhuteltavani on näet liikemies, että Ranskan siinä tapauksessa täytyisi ensiksi korjata monet kaupalliset syntinsä näitä maita kohtaan!

Holma.

P.S. 10/10. Kuinka oikeutettu pessimismini Münchenin jälkeiseen tulevaisuuteen nähden on ollut käy ilmi HITLERin eilisestä puheesta Saarbrückenissä, jonka vaikutus Englannissa näkyy olevan katastrofaalinen. Ranskaa HITLER tässä puheessaan kokonaan välttää. Väitetään että tämä riippuisi siitä että GOERING nykyään ajaisi innokkaasti ranskalais-saksalaista lähentelyä. Relata refero.

H.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 61.

Ministeri Holma

5/10 1938.

5000—7—38 2465

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2034-571

Pariisissa lokakuun 11 p:nä 1938.

53/88 Pol. S. 38.

17/10. 38

5 C 6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 61, joka käsittelee aihetta:

Reunamuistutuksia Kansainliiton äskeiseen yleiskokoukseen.

Holma.

UE 13: A 4.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 61.

Pariisi ssa 5 p:nä loka kuuta 19 38.

53/88 Sal. S - 38.

17/10 - 38

5 C6

Asia: Reunamuistutuksia Kansainliiton äskeiseen yleiskokoukseen.

Useiden pientenkin maiden yleinen mielipide taputtelee nyt innokkaasti käsiään sille "uudelle poliittiselle menetelmälle", joka muka luotiin Münchenissä ja jonka todellinen naama on se, että tästä lähtien kaikki suuret kysymykset ratkaistaisiin suoraan suurvaltojen päämiesten kesken. Me tunnemme ennestään mitä tämä menetelmä sisältää. Sen tuntevat suomalaiset, balttilaiset, puolalaiset, tanskalaiset, elsassilaiset, böömiläiset ja monet muut kansat, jotka n.k. "BISMARCKin Euroopassa saivat tyytyä kohtaloonsa. Ennen Versaillesia asui Euroopassa noin 100 milj. ihmistä vähemmistöinä vieraan ikeen alla. Versailles vähensi näiden luvun 50 miljoonaan, sekin vielä näköjään riittävä määrä Euroopan uusmuodostamisen syyksi - tai tekosyyksi. Ero on vain siinä, että ennen Versaillesia sortajat olivat germaaneja, Versaillesin jälkeen taas muutamia miljooneja germaaneja joutui vähemmistöiksi.

Suurvaltain pyyteille ei tästä lähtien tule taaskaan olemaan mitään esteitä. Olkoon että tällä hetkellä Venäjä vielä on ulkopuolella neljän miehen pelipöydän, sekään ei näy toistaiseksi voivan häiritä pelin kulkua. Eikä kukaan voi tie-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tää minä päivänä sekin siinä istuu. Kansainliitto ei ole nyt mikään valtatekijä eikä pienten turva.

Kaikki se mitä Kansainliittoa luotaessa pienten kesken uneksittiin, nim. että aikaansaataisiin kontrolli suurten peittelemättömille pyyteille, on nyt uudelleen vaipumaisillaan unholaan.

Kansainliiton viimeisen yleiskokouksen aikana kilvan luotiin rikki sitä vähää, mikä Kansainliitosta vielä oli jälellä. Minua henkilökohtaisesti suorastaan ihmetytti tämä kilpajuoksu, jossa varsinkin eräät pienet maat kuten Ruotsi ja Hollanti, Puolan säestäminä, kunnostautuivat. Yksinpä Ruotsin täkäläisessä lähetystössä minulta, palattuani Pariisiin, kysyttiin suoraan: "Oliko todella tarpeen pitää sellaista hirveätä ääntä 16 artiklan sovelluttamisesta, jonka fakultatiivisuus toki jo on kaikkien tiedossa". En olisi rohjennut tässä raportissa sanoa minkä Genève'issä totesin, nim. että Ruotsin ulkoministeri minusta osoitti suurta synkkyyttä ja hermostuneisuutta, jollei täkäläisessä Ruotsin lähetystössä minulle olisi sanottu, että SANDLER, palatessaan tätä tietä Genève'istä, oli hämmästyttävässä määrässä menettänyt kaiken toivon ja osoittanut selvää hermostuneisuutta.

Sanon suoraan että kuuluminen Oslo-ryhmään tällä kertaa Genève'issä ei mielestäni ollut erikoisesti kunniakasta, koska siltä kaikki konstruktiivinen päämäärä puuttui. HITLERhän saa viimeviikkoisesta menestyksestään kiittää tosin suurelta osalta niitä, jotka eri maissa ovat yhtyneet sievistelevään muotiin diktatuurikäsitteen ylentämiseksi ja de-

mokratiojen alentamiseksi (tapahtui tämä itsekunkin osalta mistä syystä tahansa), mutta osin niitäkin jotka ovat - ja niitä on runsaasti kaikissa maissa - katsoneet kuuluvan hyviin tapoihin pilkata Kansainliittoa ja sen kieltämättä yleviä tarkoitusperiä. Kuinka syvälle rauhan aatteet kaikesta hhuolimatta ~~ex~~ maailmaan ovat pesiytyneet - aivan yhdentekevää esiintyivätpä nämä aatteet Kansainliiton muodossa Genève'issä taikka muulla tavalla - todistaa se tosiasia, että Münchenin sopimuksessa Englanti ja Ranska, ja myöhemmin Saksa ja Italia, lupaavat <u>takeita</u> tynkä-Tšekkoslovakialle. Mutta tämähän ei ole muuta kuin Kansainliiton kollektiviteettiperiaatteelle kalkkeerattua, kuolleeksi jo muka tuomittua menetelmää! Toinen asia on mitä nämä takeet todellisuudessa merkitsevät, jos uusi Tšekkoslovakia esim. taloudellisesti ei <u>voi</u> elää. On pakko myöntää, että nämä takeet uudelle Tšekkoslovakialle, kaiken sen jälkeen mitä on tapahtunut, tuntuvat ivalta.

On myös kuvaavaa että kun parisen vuotta sitten meillä ja muualla naurettiin pasifisteille, tämä sana yhtäkkiä on nostettu kultatuoliin! Nyt puhutaan äkkiä "ikuisesta rauhasta", jolle pari vuotta sitten naurettiin. Tosiasiahan on että Münchenin pasifistinen tulos pohjautuu rauhanaatteeseen, joka on ollut Genève'in a ja o! Olisiko 30 vuotta sitten tällainen konflikti järjestynyt ilman sotaa? Olemme ehkä siis kuitenkin päässeet askeleen eteenpäin? Tai onko asia niin yksinkertainen, että demokraattisissa maissa "pasifistit" ja "kansalliset" äskeisen pulan aikana ovat vaihtaneet paikkaa?

x

x x

Kun DALADIER ja BONNET, joista varsinkin jälkimäinen alunperin lienee ollut taipuvainen myöntymään Saksan vaatimuksiin - joskin, mikäli tiedän, on liioiteltu hänen ja DALADIER'n välillä vallinnutta käsityskantojen vivahdus-eroavaisuutta -, selittävät, että Tšekkoslovakian aseellinen avustus ei tullut kysymykseen siitä syystä että muka Ranskan ja Tsekkoslovakian välisen sopimuksen edellyttämä provokoimaton aseellinen hyökkäys Tšekkoslovakian kimppuun ei ollut tapahtunut, niin en voi pitää tätä muuna kuin ulkokullaisuutena / eikä ainakaan Genève'in hengen mukaisena. x)

Genève'issä oli laajoissa piireissä se käsitys vallalla, että jos CHAMBERLAIN ja DALADIER eivät olisi peräytyneet vaan vieneet koko kysymyksen Kansainliittoon, joka juuri oli koolla ja jossa kokonaista 51 maata edelleen oli edustettuna, tämä olisi voinut merkitä voimanlisäystä niille, jotka edelleen pyrkivät selvittämään kansainvälisiä riitoja rauhanomaisin keinoin ja estämään dynaamisia ratkaisuja. On sanottu että sellainen menetelmä olisi HITLERiä ärsyttänyt. Mutta on lupa kysyä seuraavaa: Jos CHAMBERLAIN ja DALADIER kerran olivat varmat siitä että Saksa joka tapauksessa ryhtyy sotaan, niin kysymyksen vieminen Kansainliittoon ei olisi tilannetta pahentanut! Oli miten oli, peläten HITLERiä he menettelivät toisin, s.o. päättivät palata vanhoihin suurvaltametoodeihin, jonka seikan merkitystä

x) Pertinax sanoo, näistä asioista "L'Europe Nouvelle'in" viimeisessä numerossa puhuessaan, että "Englannin ennen niin loistava (glorieux) empirismi on muuttumaisillaan pelkäksi rutiiniksi". Ja hän toteaa katkerana, että Münchenin tapaisten menetelmien kautta Ranskalle kääntävät selkänsä "les Etats secondaires, notre clientèle de Genève".

Berliini ja Rooma tietysti eivät ole alleviivaamatta. Englanti ja Ranska tekivät siten hekin Kansainliitolle auttamattoman karhunpalveluksen. Sen toisarvoisuus kansainvälisenä tekijänä on näinollen seuraus sekä suurten että pienten kykenemättömyydestä pelastaa mitä vielä pelastettavissa oli. Maaperä Genève'issä ei olisi ollut läheskään niin epäkiitollinen kuin on väitetty. Se näkyi siitäkin että yleiskokouksen lopulla alkoi näkyä selviä toiminnan oireita, jotka tosin enimmäkseen jäivät pelkiksi oireiksi, kokouksessa kun, varsinkin sen loppupuolella, edustus oli pääasiallisesti uskottu "toisen garnityyrin" miehille. Siteeraan ed. SVENTOa: "Kansainliitto kyllä vielä nousee, mutta toiset miehet tulevat olemaan/sitä nostattamassa".

On myönnettävä, että HITLER ja hänen metoodinsa ovat tällä hetkellä Euroopassa vahvemmat kuin Kansainliitto ja sen aatteet. Alleviivaan tosin sanoja "tällä hetkellä", mutta HITLERin peli, puhtaasti diplomaattisen tekniikan kannalta arvosteltuna, on machiavellisyydessään (sanan klassillisessa merkityksessä) ollut ihailtava.

Alan vähitellen ymmärtää Norjan edustajaa Genève'issä, Norjan parlamentin puhemiestä ja oikeiston johtajaa HAMBROa, joka minua usein on ihmetyttänyt sammumattomalla katkeruudellaan suurvaltoja kohtaan, - jota teemaa hän myös esitelmässään Helsingissä toissavuonna ivallisesti käsitteli. HAMBRO kirjoitti viime syyskuun alussa, ennen yleiskokouksen alkua, jolloin konflikti jo alkoi kärjistyä, copyright-kirjoituksen noin 50 suureen eurooppalaiseen lehteen. Vaikka emme olleet olleet kosketuksissa pitkiin aikoihin, HAMBRO

siinä kirjoitti sanasta sanaan samaa kuin minäkin eräissä raporteissani, että näet kansainvälisessä politiikassa helpotukset, détente'it nyttemmin tapahtuvat kulloinkin jonkun pienen maan olemassaolon kustannuksella.

Niinkuin olot nyt ovat kehittyneet on meidän pienten pakko katsoa eteemme. Tulen joskus toiste lähemmin erittelemään ajatusta siitä, miten Kansainliitosta ehkä olisi saatava "pienten" tyyssija, jossa näillä olisi mahdollisuus yhteisvoimin suojella intressejään suurten rinnalla - joiden läsnäolo Kansainliitossa tietysti on yhtä toivottava kuin ennenkin. Tyydyn sanomaan tässä vain sen, että tähän suuntaan s.o. pienten muodostamaan "vaa'an vipuun" olisi kaikella diplomaattisella taitavuudella pienten osanotto Kansainliittoon saatava yhteisvoimin johdetuksi. Oslo-ryhmällä voisi tässä suhteessa olla suuri tehtävä edessään, kun se nyt kerrankin on saanut 16 artiklalle (ja sen kautta myös muille siihen liittyville tai siitä riippuville artikloille) tyydyttävän ratkaisun ja kun liittokirja nyt on saatu irroitetuksi Versaillesin rauhanteosta, jolloin kuuluminen Kansainliittoon ei voine, mikäli asiaa kykenen arvostelemaan, enää merkitä vaaraa.

Muuten HAMBRO kivenkovaan väittää Timesin päätoimittajan myöntäneen, että sen kuuluisa pääkirjoitus syyskuun alussa Tšekkoslovakian jaon välttämättömyydestä ei ollut CHAMBERLAINille vieras ja että se oli näytetty Saksan suurlähettiläälle Lontoossa ennenkuin se painettiin! RUNCIMANin monessa suhteessa merkillinen missio alkoi jo silloin näkyä.

x x

x

Lopuksi eräitä lyhyitä huomautuksia. Lounaalla AVENOLin luona, syyskuun 20 p:n tienoissa, jäimme HAMBROn kanssa kolmeen mieheen keskustelemaan isännän kanssa tilanteesta. Tällöin kävi ilmi että AVENOL järjestelmällisesti on koettanut ja koettaa välttää Kansainliiton sotkemista Euroopan paraikaisiin suuriin ristiriitoihin. Tämä tosiasia selittää myös osaltaan sitä Kansainliiton miltei sairaaloista pysymistä ulkopuolella tapahtumien, jota niin monissa piireissä, syystä ja syyttä, on ihmetelty ja pahoiteltu ja josta luonnollisesti voi olla eri mieltä.

x x
x

Sattuma aikaansai, että sinä iltana jolloin maailmalle levisi tieto CHAMBERLAINin aikeista lentää Berchtesgadeniin, jouduin kertomaan uutisen PAUL-BONCOURille (hän johti silloin ranskalaista valtuuskuntaa), joka uutisesta ei vielä ollut tietoinen, mikä minua muuten suuresti ihmetytti. En liioittele kun sanon, että PAUL-BONCOUR kirjaimellisesti putosi istumaan tuoliin ja että hänellä ei ollut sanoja pahoitellakseen prima vista tätä päätöstä. Kuten tunnettua sekä Ranskan että Englannin valtuustot Genève'issä varsin yksimielisesti ihmettelivät niitä metoodeja, jotka veivät Münchenin tunnettuun tulokseen.

x x
x

Ei ole vailla pientä kohtalon ironiaa, että kun juuri Münchenin kokouksen edellä vihdoin alettiin Kansainliitossa valmistaa edes jonkinlaista yhteistä kannanottoa

tapahtumiin, Norjan ulkoministeri laati tällaisen lausuman luonnoksen, jossa viitattiin XI artiklaan sekä nimenomaan saksalais-tšekkiläiseen ristiriitaan ja sen yleiseurooppalaisiin vaaroihin. Olihan Norjakin juuri ollut mukana heikentämässä turvallisuusartikloja ja onhan Oslo-valtojen pääpyrkimyksenä juuri pysytellä "suurten" välisten riitojen ulkopuolella. Itsessään hyvä ajatus saikin sittemmin kuten tunnettua toisen muodon.

x x
x

Sanomalehtitietojen mukaan ulkoministeri BONNET olisi senaatin ulkoasiainvaliokunnassa erään senaattorin kysymykseen, millä tavalla Moskova konfliktin puhjetessa olisi aikonut avustaa sotilaallisesti Tšekkoslovakiaa, vastannut Moskovan aikoneen pyytää Kansainliitolta oikeutta marssittaa joukkonsa Puolan ja Rumanian kautta. Koska valiokuntien kokouksista ei tehdä pöytäkirjaa on tietoa ensin kontrolloitava. Koetan saada asiaan lisävalaistusta.

x x
x

Lienee paikallaan tässäkin huomauttaa siitä, miten tavatonta työtä Oxford-liike viime yleiskokouksen aikana Genève'issä teki. Ilmeisesti se toivoi voivansa antaa Kansainliitolle uutta virikettä ja - ehkäpä uusia yleismaailmallisia harrastuksia.

Hoima.

P.S. Kun ylläoleva oli kirjoitettu huomasin Suomen lehdistä että HAMBRO Norjan lehdissä on selostanut Genève'in

äskettäistä yleiskokousta tavalla joka monessa suhteessa näkyy muistuttavan omaa esitystäni. En tosin ole nähnyt HAMBROn kirjoitusta in extenso.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: Cc

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 62.

Ministeri Holma

19/10 1938.

5000—7—38 3465

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2057-579

Pariisissa lokakuun 14 p:nä 1938.

54/88 Sal. S - 38.

17/10-38 3

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö täten kunnioittaen oheisena lähettää ministeri HOLMAn raportin Pariisista n:o 62, joka käsittelee aihetta:

München ja Ranskan sisäpolitiikka.

V.a. Asiainhoitaja:

UE 13: A 4.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 62.

Pariisissa 13 p:nä loka kuuta 1938.

54/88 Sal. D. 38.

17/10 - 38

Asia: München ja Ranskan sisäpolitiikka.

5 C6

Taitavana poliitikkona DALADIER käsitti että hänen oli heti Münchenistä palattuaan esittäydyttävä parlamentille niin kauan kuin rauhaninnostusta ~~ka~~ jatkui. Hän saikin harvinaisen suuren luottamuslauseen, 525 ääntä puolesta ja vain 75 vastaan. Näistä 75 äänestä 72 oli kommunistien. Vastaan äänesti oikealta ainoastaan tunnettu sanomalehtimies H. de KERILLIS, jonka toiminnasta jo mainitsin raportissani n:o 59.

DALADIER teki ehkä viisaasti pyytäessään yksin tein kamareilta finanssi- ja taloudellisia erikoisvaltuuksia vuoden loppuun. Voi tosin kysyä, eikö olisi ollut vielä viisaampaa ensin panna toimeen ne uudistukset, jotka hän katsoi välttämättömiksi ja senjälkeen kutsua kamarit fait accompli'n eteen. Nyt hänen täytyi peräytyä ensinnäkin sikäli että valtuuksia ei hänelle myönnetty kuin marraskuun 15 päivään, vaikka hän niitä oli pyytänyt vuoden loppuun tai ainakin joulukuun 1 päivään. Toiseksi hänen täytyi luvata että hän ei tule panemaan voimaan valuuttakontrollia eikä liioin kotimaisten lainain konvertointia (mielestäni ainoa keino päästä edes pariksi vuodeksi väljemmille vesille) eikä liioin koskemaan sosiaalisiin lakeihin. Tulee kysyneeksi, mitä DALADIER'lle näinollen vielä

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

jää marginaalina muuta kuin valtiopankin kultavaraston revaluointi, joka itsessään ei ole muuta kuin peitettyä inflatiota. Edelleen herättää hämmästystä se että hänellä ei kohta ollut valmiina mitään saneerausohjelmaa vaan lupasi hän sellaisen vasta ensi viikoksi. Ei pääse siitä vaikutelmasta, että DALADIER loppujen lopuksi ei ole suurten taloudellisten kysymysten tasalla, joka käsitys aikaisemminkin on ollut havaittavissa. Koska DALADIER monessa suhteessa on ensiluokkainen pääministeri, olisi vaarallista jos tämä käsitys pääsisi juurtumaan kansaan.

Lienee syytä mainita että sodanuhkan aikaisen osamobilisation kustannukset nousivat kaikkiaan noin 8 miljaardiin frangiin! Siitä voi päätellä mitä maksaisi nykyaikainen sota.

DALADIER sai kuten tunnettua paljoa pienemmän luottamuslauseen erikoisvaltuuksista äänestettäessä (noin 330 puolesta ja 78, s.o. kommunistit vastaan; 200, niiden joukossa kaikki sosialistit, pidättyivät). Sosialistit Léon BLUMin johdolla eivät voineet suostua näihin erikoisvaltuuksiin, koska he johdonmukaisesti ovat ne kaikilta muiltakin niitä pyytäneiltä evänneet.

Täytyy myöntää että tämä äänestys paljasti uuden kombination parlamentissa. Ennenkaikkea kiinnittää huomiotamme se että kansanrintaman eri ryhmät suhtautuivat kysymykseen eri tavalla: radikaalit äänestivät puolesta, kommunistit vastaan ja sosialistit pidättyivät. Tästä asiasta on luonnollisesti tehty suuri numero ja koetetaan laajoissa piireissä tehdä uskottavaksi, että uudet vaalit jo nyt an-

taisivat melkoisesti toisen tuloksen kuin kaksi vuotta sitten. Vaikkakin entisten rintamamiesten ja niihin liittyvien järjestöjen puolesta äskettäin on vaadittu kansallista kokoomushallitusta ja vaikka paraikaiset riidat C.G.T:ssä osoittavat suurta erimielisyyttä syndikalistien keskuudessa, varottaisin kuitenkin liiaksi näihin oireisiin toistaiseksi uskomasta. Jos kamari hajoitetaan, ei kukaan voi tietää mikä on uusi tulos. Kamarien hajoitus nostaisi ehkä suuremman reaktion kuin mitä tällä hetkellä uskotaan. Rintamamiehet vaalipiireissään ovat toista kuin rintamamieskokouksissa. On tosin luultavaa että kun 1 1/2 vuoden päästä uudet vaalit toimitetaan, tilanne tulee muuttumaan, s.o. nykyinen vasemmistoenemmistö voi saada huomattavankin kolauksen. Varsinkin luulisin että kommunistit tulevat häviämään, mikä helpottaisi sekä poliittisen että taloudellisen elämän uusjärjestelyä. Yleensähän neljän vuoden kuluessa parlamentaarinen enemmistö kuluu ja kuluttaa itseään, jolloin reaktio on luonnollinen. Mutta ei ole lainkaan sanottu että näin kävisi, jos vaalit nyt pantaisiin toimeen. Ei ole syytä unohtaa että Léon BLUM lehdessään saarnaa kansanrintaman jatkuvaisuutta. Léon BLUMin suuri poliittinen taitavuus on tekijä jota ei saa väheksyä.

Koko Ranskassa on herättänyt suurta huomiota ent. pääministeri FLANDINin esiintyminen viimeisen pulan aikana, josta jo kerran mainitsin. FLANDINin ylimielinen vastaus eräälle senaattorille, joka äskeisten tapahtumien vuoksi erosi hänen johtamastaan puolueesta (alliance démocratique) samoinkuin parlamentin ulkoasiainvaliokunnassa tehdyt paljastukset

koskien HITLERin ja FLANDINin sähkevaihtoa ovat aikaansaaneet sen että huomattava osa puolueen jäseniä FLANDINin ovat jättäneet. Niinpä oikeusministeri Paul REYNAUD, FLANDINin vanha vastustaja, ja ent. ministeri REIBEL, molemmat puolueen varapresidenttejä, sekä monet vähemmän tunnetut nimet ovat jättäneet FLANDINin laivan. Tälläkin seikalla voi olla seurauksia uutta enemmistöä parlamentissa etsittäessä.

Muuten on FLANDINin onnistunut taivuttaa saksalaislinjalle L'Intransigeant-lehti, jonka tunnettu toimittaja eversti FABRY sen johdosta on eronnut.

Mainitsemista ansaitsee myöskin se hillitty tapa, jolla Mme TABOUIS'n lehti L'Oeuvre suhtautui tapahtumiin ennen Müncheniä, vaikka olisi luullut lehden kannan olevan toisen.

Kaikista erimielisyyksistä ja arvosteluista huolimatta, joista lyhyesti olen tehnyt ~~xxxxx~~ ylempänä selkoa, täytyy sanoa että Tšekkoslovakian onnettomuus ja sen liepeillä sattuneet tapahtumat ovat huomattavassa määrässä lisäilleet niiden lukua jotka vaativat pikaista korjausta oleviin oloihin ja lisänneet Ranskan kansan eri osien yhteenkuuluvaisuustunnetta. Äänet jotka vaativat Moskovasta luopumista ovat myös vahvistuneet. Siitä teen selkoa eri raportissa.

H. H o l m a.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 63.

Ministeri Holma

19/10 1938.

5000—7—38 3465

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2082-583

Pariisissa lokakuun 19 p:nä 1938.

55/88 Sal. 2 38.
20/10-38 2
5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 63, joka käsittelee aihetta:

Entä nyt?

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 63.

Pariisi ssa 19 p:nä loka kuuta 19 38.

Asia: Entä nyt?

55 88 Pal. 38.
20/10-38
5 C6

Se ent. saksalainen diplomaatti, jonka vähä väliä tapaan, jonka kanssa viimeksi keskustelin heinäkuussa (katso raporttiani n:o 43) ja joka viimeisenä viitenä vuotena minulle on pelottavan oikein ennustellut kaiken sen tapahtuvan Euroopan politiikassa mikä sittemmin on tapahtunut - vaikka myönnän etten ole suinkaan aina uskaltanut uskoa hänen pessimismiinsä - tuli luokseni pari päivää sitten. Palauttaen mieleen heinäkuisen keskustelumme hän hieman ylpeillen huomautti ennustustensa paikkansapitäväisyydestä. On todella merkillistä miten suuressa määrin hänen silloinen ennustuksensa, jonka olen pannut raporttiini n:o 43, on käynyt toteen. Tiedän nyttemmin että hänellä on ollut kaikkina näinä vuosina jatkuvia suhteita ei ainoastaan Wilhelmstrasseen vaan myöskin Führerin ympäristöön.

Kertojani tiesi varmuudella että Tšekkoslovakian tapaus on ollut vain etappi ja että pian näemme uusia konflikteja syntyvän, mutta hän myönsi ei nyt olevansa täysin selvillä siitä, millä suunnalla tämä tulee tapahtumaan. Sensijaan hän sanoi tietävänsä että lähiaikoina MUSSOLINI tulee näyttelemään suurempaa osaa kuin viime aikoina, s.o. että Führer pysytel-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluonjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

läkseen hieman varjossa koettaa aktivoida MUSSOLINIn alotteita. Eräät merkit näyttävät todella tähän viittaavan.

Menneistä viikoista keskustellessamme hän ihmetteli samaa jota minäkin, sitä näet että CHAMBERLAINin Prahan suunnalla aluksi havaitun, melkein odottamattoman voimakkaan aktiviteetin ja hänen loppunäytelmässä osoittamansa myöntyväisyyden välillä on täytynyt jotain tapahtua, jota on vaikea selittää. Omasta puolestaan luuli hän tämän kannanmuutoksen aiheutuneen RUNCIMANin raportista. En voi olla tähän lisäämättä, että rumanialainen virkaveljeni hyvin peittelemättä sanoi uskovansa että RUNCIMANin mission nimenomaisena tarkoituksena alunperin olikin, että tämä antaisi raportin joka mahdollistuttaisi sentapaisen ratkaisun johon München päätyi. En voi kieltää ettenkö olisi viime aikoina kuullut muualtakin viittauksia tällaiseen kyynilliseen menettelyyn, jonka kerron ainoastaan à titre de documentation. Tässä yhteydessä mainitsen myöskin että rumanialainen virkaveljeni uskoo Englannin hallituksen suhtautumisesta Itä-Euroopan kysymyksiin lähiaikoina aivan samaa kuin minkä ministeri GRIPENBERG viimeisessä raportissaan (n:o 65) kertoi kuulleensa Englannin hallitusta lähellä olevista piireistä. Vaikka asiani ei ole raportoida Englannin oloista - on vaikeata nykyhetkenä käsitellä Ranskan ulkopolitiikkaa viittaamatta samanaikuisesti Englantiin - on olettamus lähellä että, jos asia näin on, HITLER uskaltaessaan mennä niin pitkälle kuin hän meni, paremmin kuin useimmat muut oli selvillä Englannin hallituksen <u>todellisesta</u> kannasta.

Palatakseni vielä kertojaani, hän vahvisti minkä minulle kertoi Genève'issä toinen saksalainen ja josta kirjoitin raportissani n:o 56, että näet Saksan täkäläisen suurlähettilään asema nykyään on erinomaisen heikko. Hän oli aterioinut suurlähettilään luona muutamia päiviä sitten ja saanut häneltä itseltään tämän käsityksen. On muuten kuvaavaa että Saksan suurlähettiläät Pariisissa ja Lontoossa samanaikuisesti olivat pitemmällä lomalla juuri pulan kiristyessä, mistä hän veti sen johtopäätöksen että Berliinissä ei tahdottu niinä aikoina mahdollisesti varottavia raportteja "päämajoista".

Holma

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 64.

Ministeri Holma

20/10 1938.

5000—7—38 2465

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2092-585

Pariisissa lokakuun 20 p:nä 1938.

56 88 Sal. S -38.

21/10-38 2

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 64, joka käsittelee aihetta:

Muutokset Ranskan ulkoedustuksessa.

Holma

UE 13: A 4.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 64.

Pariisissa 20 p:nä loka kuuta 1938.

56/88 Sal. S. 38

21/10-38

5 C6

Asia: Muutokset Ranskan ulkoedustuksessa.

On nyttemmin pidettävä varmana että Ranskan ulkoministeri BONNET, kuten ennenkin olen raportoinut, alunpitäen vastusti tilanteen päästämistä kehittymään sodaksi, ollen siinä, ainakin aluksi, jossain määrin eri mieltä pääministerin kanssa. Tämän samanaikuinen asema sotaministerinä tosin luonnollisesti oli arempi, ei vähimmin katsoen siihen että yleisesikunta suurin piirtein olisi ollut valmis turvautumaan aseelliseen ratkaisuun. Tämä yleisesikunnan kanta taas kaiketi riippui siitä että sillä taholla arveltiin - ja arvellaan - mahdollisen sodan ainakin vielä ratkeavan länsivaltojen eduksi.

Ulkoasiainministeriössä taasen kolmikko: LEGER (kansliapäällikkö), MASSIGLI (directeur politique) ja COMMERT (sanomalehtiosaston päällikkö) on ollut toisella kannalla kuin BONNET. LEGER on näet vasemmistolainen, MASSIGLI kansainliittolainen ja COMMERT BLUMin hallituksen äänitorvi. Kuten monasti olen ~~raportoinut~~ raporteissani maininnut, MASSIGLI on ollut varsinkin ajoittain erittäin pessimistinen. Hän on eräille virkaveljillenikin jopa puhunut sodan välttämättömyydestä. Olen myös huomauttanut siitä että BONNET'n ollessa optimistisempi, MASSIGLI ei ole salannut pessimismiään. Oli miten oli, seuraus

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoitukslin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoitukslin.

tästä on nyt se että MASSIGLI, oltuaan vain 10 kuukautta poliittisen osaston päällikkönä, lähetetään suurlähettiläksi Ankaraan. Jos kohta Ankaran merkitys juuri nyt on erittäin tärkeä ja jos kohta on ymmärrettävissä että halutaan sinne lähettää taitava diplomaatti, tämä yksinään ei riitä tapahtuman selittämiseksi. COMMERT taasen on määrätty erään erikoiskomission jäseneksi, jota nimitystä samoin on pidettävä tarkoitukselliseena.

Sensijaan huhu siitä että LEGER siirrettäisiin jollekin tärkeälle ulkopostille ei näy ainakaan toistaiseksi pitävän paikkaansa, ja eräät LEGER'tä lähellä olevat henkilöt ovat minulle vakuuttaneet ettei siitä ole puhettakaan. Hänenkin siirtonsa tulisi liian ostentatiiviseksi.

Missä määrin näitä siirtoja on katsottava todistukseksi mahdollisesta suunnanmuutoksesta Ranskan ulkopolitiikassa lähitulevaisuudessa on toistaiseksi vaikeata sanoa. Viittaan kuitenkin "painossa" olevaan raporttiini n:o 66.

MASSIGLIn sijalle poliittisen osaston päälliköksi nimitettäneen nykyinen varapäällikkö ministeri CHARVERIAT. Ministeri CHARVERIAT on erittäin "napitettu", jossain määrin byrokraattiseen mystiikkaan taipuva mies, jonka kanssa ei ole helppo päästä sellaisiin suhteisiin että hän jotain kertoisi.

FRANÇOIS-PONCET'n siirto Berliinistä toiselle postille oli ehkä välttämättömyys kaiken sen jälkeen mitä on tapahtunut. Mutta saksalaiseltakin taholta olen kuullut että hänellä oli kyky pysyä ainakin siedettävissä väleissä Führerin ja hänen ympäristönsä kanssa, siitä huolimatta et-

tä hän alusta pitäen on raportoinut hyvin pessimistisesti hallitukselleen tapahtumien kehityksestä Saksassa, siinä ilmeisesti osuen oikeaan.

Toinen asia on mitenkä hän tulee menestymään Roomassa. Pelkään että hänen eräänlainen ironiansa ja ylimielisyytensä eivät tule helpottamaan hänen ylen vaikeata tehtäväänsä Tiberin rannalla.

Oli miten oli, uuden suurlähettilään nimittäminen Roomaan merkitsee de facto Etiopian valtauksen ja keisarivallan tunnustamista, jota Roomassa nyt kolmatta vuotta on odotettu. Tämähän on Münchenin ilahuttavimpia tuloksia.

Berliiniin tulee FRANÇOIS-PONCET'n seuraajaksi Ranskan nykyinen suurlähettiläs Moskovassa COULONDRE. COULONDRE ei ehkä ole sitä suurta formaattia jota odottaisi mieheltä joka pannaan näin tärkeälle paikalle, mutta hän on henkilö jonka kanssa - puhun omasta kokemuksesta - on miellyttävää neuvotella, joka on sitkeä mutta hyvän tahdon omaava. Täkäläisissä ministeriöpiireissä pidetään tätä vaalia onnistuneena, olkoonpa että COULONDRE'in aikaisempi toiminta ministeriössä enemmän liikkui taloudellisten kuin poliittisten kysymysten alalla.

Kuka tulee COULONDRE'in sijalle Moskovaan on vielä epävarmaa. Nykyinen suurlähettiläs Barcelonassa, josta on puhuttu, ei kuulemma halua siirtoa.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:)

Pariisissa olevan Lähetystön raportti n:o 65.

Ministeri Holma

20/10 1938.

5000—7—38 3465

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2099-591

Pariisissa lokakuun 21 p:nä 1938.

58/89 Tal. S. 38.

24/10-38

5 C 6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 65, joka käsittelee aihetta:

DALADIER tienhaarassa.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 65.

Pariisi ssa 20 p:nä loka kuuta 19 38.

58/89 Sal. S. -38.
24/10.-38

Asia: DALADIER tienhaarassa.

5 C6

Lisäykseksi siihen mitä raportissani n:o 62 kerroin Ranskan sisäpoliittisesta tilanteesta nykyhetkellä, mainitsen vielä seuraavaa. On tunnettua että varsinkin eräs oikeistolehdistö täällä tekee kaikkensa eduskunnan hajoittamiseksi, toivoen että uudet vaalit veisivät tulokseen joka sementoisi kansanrintaman hajaannuksen. Olen jo edellisessä raportissani huomauttanut että tällainen hurskas toive voi päättyä aivan toisin kuin laskelmat. Parhaimmista lähteistä tiedän nyttemmin että DALADIER, joka paraikaa tiedustelee edustajakamarin ja senaatin ryhmäjohtajien mielipidettä, tosin olisi taipuvainen hajoittamaan eduskunnan, mutta sillä ehdolla että puolueet suostuvat vaalitavan muuttamiseen suhteelliseksi. Paljon riippuu siitä mitä Léon BLUM, joka tänään keskustelee asiasta DALADIER'n kanssa, puolueensa puolesta vastaa. Jos Léon BLUM suostuu suhteelliseen vaalitapaan siirtymiseen, on siis mahdollista että hajoitus tapahtuu ja uudet vaalit uudella pohjalla suoritetaan. Jos sensijaan Léon BLUM ja muut puoluejohtajat eivät suostu vaalitavan muutokseen, DALADIER ei ryhtyne hajoitukseen vaan ottanee hallitukseen kaksi taikka kolme teknikkoa (ennenkaikkea raha-asioiden ja puolustuksen johdon saattamiseksi mahdollisimman

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lujiin käsiin). Minusta näyttää siltä että jälkimäisellä vaihtoehdolla on suuremmat mahdollisuudet. Jos kohta näet parlamentin äänestyksissä kansanrintama on mennyt rikki, jonka vuoksi hallituksen ehkä käy välttämättömäksi koettaa hankkia itselleen uusi enemmistö eduskunnassa, ei toiselta puolen saa unohtaa sitä tosiasiaa että hallituksen on vaikea hajottaa sellainen eduskunta, joka 5 kuukauden kuluessa on ollut koossa vain yhden päivän ja sinä päivänä antanut hallitukselle kaksi kertaa luottamuslauseen!

Oli miten oli, uudistan ennen sanomani, että DALADIER'n olisi täysi syy nopeasti toimia oli sitten päätöksensä mikä tahansa. Huhuillaan muuten että odotettavissa olevat erikoisvaltuuksiin perustuvat uudet toimenpiteet raha-asiain saattamiseksi terveemmälle kannalle tulisivat kysymään uusia hyvinkin suuria uhrauksia kansakunnalta.

On puhuttu myös siitä että radikaalipuolueen kongressi Marseille'issa tämän kuun viimeisenä päivänä lykättäisiin. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa; päinvastoin DALADIER tulee siellä t.k. 30 p:nä pitämään suuren poliittisen puheen. Tunnettua ei ole vielä, aikooko DALADIER tehdä päätöksensä ennen tätä kokousta vai lykkääkö hän päätöksen teon kunnes hänellä on puolueensa selvä kannanotto suuntansa määrääjänä. On muuten kuvaavaa tilanteelle, että radikaalit ja PAUL-BONCOURin sosialistit eivät tänään ota osaa kansanrintaman edustajien tavanmukaiseen yhteiseen kokoukseen. Luultavaa on että DALADIER joka tapauksessa

odottaa ensi sunnuntaina tapahtuvien senaatinvaalien (jossa 1/3 uusitaan) tulosta.

21/10. Tämänpäiväisten tietojen mukaan BLUM on asettanut - mikä oli odotettavissa - hajoitusta vastaan. Hallituksen kokoonpanossa tapahtunee sensijaan eräitä muutoksia.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 66.

Ministeri Holma

20/10 1938.

5000—7—38 3665

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2100-592

Pariisissa lokakuun 22 p:nä 1938.

59/89 Yal. S. 38

24/10. 38

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 66, joka käsittelee aihetta:

Eräitä keskusteluja. I.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 66.

Pariisi ssa 20 p:nä loka kuuta 1938.

59/89 Vol. 3 -38.
24/10-38

Asia: Eräitä keskusteluja, I.

5 C6

Kävin eilen vanhan tuttavani Brysselin ajoilta Belgian täkäläisen suurlähettilään luona. Kuten luonnollista on, hän naapurimaan edustajana tavallisesti on hyvin informoitu.

Keskustelumme, joka venyi pitkäksi, käsitteli pääasiallisesti seuraavia kysymyksiä.

Tärkein kysymys Ranskan kannalta on suurlähettilään mielestä seuraava: tuleeko Ranska jatkamaan ystävyyspolitiikkaansa Venäjän ja Rumanian kanssa vai tuleeko se lähitulevaisuudessa keskittymään omien sisäisten asioittensa hoitoon päästäkseen selvemmille vesille taloudellisesti ja rahallisesti, jättäen ulkopoliittiset huolet lähinnä Englannin hoidettaviksi. Suurlähettiläs oli sitä mieltä että jos BONNET, jota hän ei pitänyt erikoisen huomattavana valtiomiehenä, jos kohta hänen kanssaan on miellyttävää olla tekemisissä, jättäisi Venäjän, Saksa sopivalla tavalla ja sopivan hetken tullen pyrkisi Moskovan kanssa ystävyyteen. Tästä syystähän HITLER ei mitenkään tahdo suostua ruteeni-alueen luovuttamiseen Unkarille, koska siitä seuraisi puolalais-unkarilainen rajayhteys estäen Saksan itäistä ulospääsyä. Suurlähettiläs arveli muuten että HITLER tulevaisuudessa, järjestettyään Itä-Euroopan asiat, tulee laittelemaan pienehköjä

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

levottomuuksia siellä täällä Venäjällä saadakseen siten tekosyyn tarjoutua avustamaan. Tämän vuoksi olisi Ranskan kannalta erittäin vaarallista jos BONNET nyt jättäisi Moskovan.

Tätä taustaa vastaan suurlähettilään mielestä myös on katsottava Puolan tulevaisuutta, josta hän oli levoton, sillä hän sanoi ei hetkeksikään uskovansa että Saksa respektoisi Puolaa jos sen intressit idässä vaativat päinvastaista toimintaa. Suurlähettiläällä ei ollut kylliksi moittivia sanoja BECKin viimeaikaisesta ulkopolitiikasta, jota hän piti lyhytnäköisenä ja epägentlemannisena. Hän meni niin pitkälle että väitti, ettei Saksa olisi voinut toimia Tsekkoslovakian asiassa niinkuin se toimi, jollei Puola olisi de facto rikkonut suhdettaan Ranskaan. Vastakohtaisena esimerkkinä hän mainitsi oman maansa, joka, vaikka se on höllentänyt suhteitaan Ranskaan, heti mobilisoi 350,000 miestä ja oli valmis mobilisoimaan tarvittaessa toisen verran lisää, siten tehden Ranskalle todellisen palveluksen (josta palveluksesta Belgian lehdet ovat julkisesti puhuneetkin).

Suurlähettiläs piti BECKin politiikkaa vaarallisena senkin vuoksi että samassa määrässä kuin BECK suurenteleikse, samassa määrässä on vaara tarjona että Venäjä vahvistuttuaan katsoo tarpeelliseksi ryhtyä varokeinoihin Puolaa vastaan; tällöin, kuten hän nimenomaan alleviivasi, Baltian maiden ja Suomenkin asema mutkistuu. Hän sanoi senkin että BECKin megalomania voi <u>provosoida</u> Venäjällä uuden kiteytymisen, ja hän uudisti tässä yhteydessä vanhan virtensä,

josta ennenkin olen raportoinut, että Itä-Euroopan kaikkien maiden Venäjän-politiikan pitäisi suuntautua siihen että Venäjä koetetaan pitää mahdollisimman kauan kaaostilassa ja tasapainon puutteessa (déséquilibre).

Olen tahtonut kertoa näin yksityiskohtaisesti suurlähettiläan sanoja tästä asiasta, koska hän tuli tänne Moskovasta ja tuntee idän kysymyksiä ja koska hän monasti ennenkin minulle on vakavassa äänilajissa puhunut juuri näistä meitä mahdollisesti joskus uhkaavista vaaroista.

Puhuimme myös Rumaniasta. Pariisissa on näet liikkunut huhuja, että Rumanian ulkoministeri olisi Genève'issä myöntänyt LITVINOFFille oikeuden marssittaa neuvostojoukkoja Rumanian kautta. (Rumanian täkäläinen lähettiläs kieltää jyrkäsi tämän huhun.) Belgian suurlähettiläs sanoi tietävänsä, että Rumanian ulkoministeri Genève'issä oli vastannut LITVINOFFille tavalla, joka ei ollut myönteinen eikä kielteinen ja jonka senvuoksi saattoi tulkita miten tahansa. Tosiasia on että Rumanian ulkoministeri Kansainliiton yleiskokouksessa kuudennessa valiokunnassa asettui odottamattoman jyrkästi puolustamaan liittopaktin säilyttämistä ennallaan, myöntäen siis ainakin teoreettisesti obligatoorisen velvollisuuden suostua läpimarssiin.

Mitä tulee tulevaisuuteen suurlähettiläs oli perin vakava. Vaikka hän oli tässä suhteessa hyvin varovainen sanoissansa, huomasin kuitenkin ettei hän Münchenistä ollut erikoisen ihastunut. Kun jo olin lähtemäisilläni veti hän minut uudelleen nurkkaan kuiskaten minulle: "Olen aivan varma siitä, että jos sota olisi syttynyt, niin Saksa olisi

muutamassa kuukaudessa saanut perusteellisesti selkäänsä. Saksan kansa ei olisi tahtonut kauankaan taistella koko maailmaa vastaan ja sisäisiä liikehtimisiä olisi syntynyt".

Suurlähettiläs, joka - ehkä hyvän asemansa säilymisen vuoksi - todella koettaa ymmärtää ranskalaisia (mikä on harvinaista belgialaisissa diplomaateissa; ehkä hänet senvuoksi lähetettiinkin poliittisen osaston päällikön paikalta Moskovaan kun "uusi aika" alkoi Brysselissä; hänen seuraajansa sillä paikalla on kait lähinnä anglofiili), oli täynnä ihmettelyä siitä tavasta, millä Ranskan koko kansa suhtautui mobilisatiokäskyyn. Ei ole miltään suunnalta kuultu että sitä ei olisi toteltu.

x x
x

Minulla oli pari päivää sitten pitkä keskustelu Rumanian lähettilään kanssa. Hän ei pienimmässäkään määrässä sumeillut sanoa, että oli häpeä Ranskalle antaa perään Münchenissä, kun sillä on sellainen armeija.

Hän oli erikoisen katkera Puolan ulkoministerille ja asettui puolalais-unkarilaiseen probleemiin luonnollisesti kielteiselle kannalle, mikä ymmärrettävistä syistä Bukarestissa on ainoa mahdollinen.

Hän kertoi minulle jotain jota en aikaisemmin tiennyt, että näet Tsekkoslovakian täkäläinen lähettiläs OSUSKY toukokuun kuuluisasta 21 p:stä lähtien heti alkoi neuvoa hallitustaan antamaan perään HENLEINin vaatimuksille. Virkaveljeni sanoi: "Vaikka OSUSKY nyt on hyvin allapäin, hänellä on hyvä omatunto siitä, että hän on oikein ennustanut (il a vu juste)".

Mitä tulevaisuuteen tulee, rumanialainen virkaveljeni

moneen kertaan toisti käsityksenään että n.k. pienten ja keskikokoisten on nyt pysyttävä alallaan ja ulkopuolella suurten pelin, mitään provosoimatta. Tältä kannalta piti hän erittäin vaarallisena Puolan ulkoministerin rehkimistä joka - aivan kuten sanoi Belgian suurlähettiläs - on omiaan provosoimaan meidän kulmallamme levottomuuksia. Hän sanoi suoraan ei salaavansa huolestumistaan Baltian maiden kohtalosta, jos Puola ei pysy alallaan.

x x
x

Ruotsin lähettiläs kertoi minulle seuraavaa, jota en muualta ole kuullut.

Tilanteen käydessä 28/9 kestämättömäksi, GÖRING, jonka pasifistinen toiminta noina päivinä lienee katsottava todetuksi, soitti HITLERin selän takana MUSSOLINIlle pyytäen tätä soittamaan HITLERille. Muutenkin olisivat Münchenissä juuri GÖRING ja MUSSOLINI eniten koettaneet vaikuttaa rauhanomaiseen ratkaisuun.

Ruotsin lähettiläs sanoi vielä tietävänsä että jos HITLER otti laskelmiinsa sodan mahdollisuuden, hän kuitenkin tätä ratkaisua pelkäsi eniten - syistä jotka tunnemme, ei vähimmin oman kansansa vuoksi. Jos sota olisi tullut, hän muka olisi rajoittanut sen vain Tsekkoslovakiaan jättäen läsivallat rauhaan ehdottaakseen, niin pian kuin idässä olisi ollut valmis, niille rauhantekoa. Tämäntapaisia huhuja on muutenkin liikkeellä, jotka vahvistavat käsitystäni, että HITLER viimeiseen saakka olisi välttämyt sotaa ja että, uudistaakseni vertaukseni, hänen hermonsa pokerissa kestivät parhaiten. Mene tiedä.

x x
x

Täkäläinen slavoloogi, meilläkin hyvin tunnettu professori LABRY, kirjoitti äskettäin La Dépêche de Toulouse'issa pitkän pääkirjoituksen, jossa hän säälimättömästi analysoi RUNCIMANin raporttia, joka, kuten hän sanoi, on yksinomaan toisen puolen lähteistä kokoonpantu. Hän kysyy oikeutetusti, mitä sortoa on siinä että sudeeteilla oli 71 edustajaa parlamentissa, 3 edustajaa hallituksessa, oma yliopisto, kaksi teknillistä korkeakoulua, monta tuhatta ylempää ja alempaa kansakoulua (jälkimäisiä yksin nelisentuhatta), satakunta lyseota, muusta puhumatta.

Ihmettelen että tätä LABRYn kirjoitusta ei ole mainittukaan Suomen lehdissä.

Yhtä paljon minua ihmetyttää se, että Suomen lehdissä tuskin on ollut viittaustakaan niihin huomattaviin haastatteluihin, jotka Norjan lehdistölle antoi Norjan parlamentin puhemies ja oikeiston johtaja HAMBRO palatessaan Genève'istä. Rohkenen vain tässä huomauttaa, että HAMBROkin katsoo että Kansainliitosta on saatava pienten tyyssija ja itsepuolustuskeskus, perspektiivi johon ministeri PAASIKIVIkin eräässä äskettäisessä raportissaan viittaa. HAMBRO on itse paras todistus siitä mihin asemaan pienen maan edustaja voi Genève'issä päästä. HAMBRO on tosin harvinaisen tietorikas, kielitaitoinen, taitava, ja on tarvittu erikoisia edellytyksiä jotta hän kuten nyt istuisi joko jäsenenä tai puheenjohtajana useissa tärkeimmissä Kansainliiton vakinaisissa komissioneissa. Olen varma siitä että HAMBRO tekee maalleen ja pienille mailla tällä toiminnallaan suuremman palveluksen

kuin tekevät ne joiden huulilta Kansainliitto saa osakseen pelkkää ivaa. Valitettavaa on että HAMBRO käytti tätä vaikutusvaltaansa hyväkseen ajaakseen läpi Irlannin edustajan ehdokkuuden yleiskokouksen presidentiksi ministeri HOLSTIa vastaan, tosiasia joka ei ollut omiaan parantamaan pohjoismaista yhteistyötä viime yleiskokouksen aikana.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan Lähetystön raportti n:o 67.

Ministeri Holma

22/10 1938.

5000—7—38 3465

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2117-593

Pariisissa lokakuun 24 p:nä 1938.

60/89 Sal. 38.

26/10.38 | 2 | L

5 | C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö täten kunnioittaen oheisena lähettää ministeri HOLMAn raportin Pariisista n:o 67, joka käsittelee aihetta:

Eräitä kekusteluja. II.

Toimekseen saaneena: Oke Markkanen

Lähetystönavustaja.

UE 13: A 4.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ ..... Salainen.

RAPORTTI n:o 67.

Pariisi ssa 22 p:nä loka kuuta 19 38.

60/89 Sal. 38

26/10.38

5 C6

Asia: Eräitä keskusteluja. II.

Osotukseksi siitä kuinka suuresti mielipiteet nykyhetkenä virkaveljieni kesken eriävät, kerron seuraavaa:

Kansainvälisen kauppakamarin neuvoston kokous päättyi eilen suuriin päivällisiin,x) joihin otin osaa. Jouduin istumaan erään tšekkiläisen, FLANDERKAn viereen, joka on Tšekkoslovakian täkäläisen lähetystön asianajaja ja ranskalais-tšekkiläisen kauppakamarin varapuheenjohtaja edustaen maataan myös kansainvälisessä kauppakamarissa.

Hän kertoi m.m. että ruteenikysymyksessä Ranska kannattaisi Puolan intressejä, jopa olisi siihen suuntaan vaikuttanut Bukarestissakin, koska se katsoo että puolalais-unkarilainen yhteisraja estäisi Saksan ekspansiota itään.

Myöhemmin illan kuluessa juttelin samasta asiasta Unkarin lähettilään kanssa. Tämä sanoi asian ei ollenkaan olevan näin! Ranskan ulkoasiainministeri on itse hänelle sanonut että

x) Puheet jotka pidettiin koettivat välttää pääasiaa ja tekivät lähinnä keinotekoisen vaikutuksen. Kuulin että kokouksessakin oli vallinnut apea mieliala.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Ranska ruteenikysymyksessä on aivan désintéressée, toivoen vain että "löydettäisiin sellainen ratkaisu joka olisi yleisesti acceptable". Tähän seuraamme sillä välin liittynyt Latvian lähettiläs, jonka sympatiat jo kauan ovat peittelemättä olleet diktatuurimaitten puolella, huomautti, minkä hän minulle aikaisemminkin on tehnyt, että nyt jo saattaa hänen mielestään Ranskan lehdistössä huomata eräänlaista intressin puutetta Itä-Euroopan kysymyksiin nähden. En voi kieltää että tässä GROSVALDin huomautuksessa on jonkun verran perää.

Muuten Unkarin lähettiläs, käyttäen jopa samoja sanoja kuin minkä Belgian suurlähettiläs minulle sanoi toisena vaihtoehtona (kts. edellistä raporttiani), totesi että hänen käsityksensä mukaan Ranskan politiikka lähitulevaisuudessa tulee pääasiallisesti keskittymään Ranskan omiin aioihin.

FLANDERKA, joka autoptisesti perinpohjin tuntee Karpaatit ja kysymyksessäolevat seudut, myönsi että nuo 700.000 karpato-ruteenia muodostavat selvän prolongation Puolan ruteeniseudulle. Unkarin lähettiläs taas sanoi aivan päinvastoin huomattavan eron vallitsevan molempien välillä!

Latvian lähettiläs GROSVALD, joka ollessaan Varsovassa lähettiläänä ei suinkaan aina ihaillut puolalaisia, sanoi nyt että hänen mielestään Puolan ulkopolitiikka viime aikoina on ollut loistava: "Käyttäen hyväkseen Moskovan heikkoutta - jota hän GROSVALD suorastaan ivaili kuten myöskin teki unkarilainen - BECK tekee suurtöitä Puolan

aseman vahvistamiseksi, tehden siten suuria palveluksia Baltian maillekin". En voi olla huomauttamatta miten kontraarisesti toisin Belgian suurlähettiläs ja Rumanian lähettiläs, mistä tein selkoa edellisessä raportissani, katsovat asiaa, jolloin vielä on otettava huomioon, että Latvian ja Rumanian lähettiläät ovat maailmankatsomuksellisesti jotenkin saman hengen lapsia.

x x
x

On kieltämätöntä että saksalaista rahaa on paljon käytetty viime kuukausina täällä yleisen mielipiteen ja erään lehdistön muokkaamiseksi. FLANDERKA sanoi sitä rahaa tulleen Ranskaan astronoomisin määrin. Totta on että eräistä lehdistä saattaa huomata miten niiden palstat ovat selkoselällään Saksasta tuleville tiedoille jotka koettavat esittää Münchenin ja Saksan senjälkeisen politiikan erikoisesti rauhan merkeissä kulkeviksi. Otan vain kolme esimerkkiä.

1) GÖRING muka tulee Ranskaan neuvottelemaan lähentelystä. Seuraavana päivänä dementoidaan huhu.

2) Ulkoministeri BECKin käynti Rumaniassa. Käynnin seuraavana päivänä mainittu lehdistö julkaisi suurin otsikoin Berliinistä ja Varsovasta tulleita tietoja BECKin matkan täydellisestä onnistumisesta. Kuten nyttemmin tiedetään ja kuten eilen myöskin salasähkötin, on BECKin matka Rumaniaan katsottava päinvastoin täysin epäonnistuneeksi, koska Rumania Unkarin vuoksi ei voi muuttaa kantaansa ja koska se ei ilmeisesti halua sotkeutua näihin arkoihin kysymyksiin.

3) Viimeiset huhut konkreettisista lähentely-yrityksistä Ranskan ja Saksan välillä. Nämät ovat aiheutuneet siitä että HITLER, ottaessaan vastaan jäähyväiskäynnille Ranskan suurlähettilään, tämän kanssa oli keskustellut mahdollisuuksista voida saada Saksan ja Ranskan väliset suhteet paremmiksi. Pariisin "piireissä" ollaan hyvin varovaisia näihin huhuihin nähden, koska ymmärretään että sellainen suhteitten selvittäminen ei tapahtuisi ilman hyvinkin kalliita lunnaita. Jos kohta monella taholla tietoisesti toimitaan tähän suuntaan, tiedän että virallisissa piireissä ei toistaiseksi ole olemassa mitään plastillisia suunnitelmia, sanokoon Matin mitä tahansa. Mahdottomana en kuitenkaan pidä, etteikö sondeeraukset voisi tulevaisuudessa viedä käytännöllisiinkin tuloksiin. Huhuillaanpa että ennen radikaalipuolueen kokousta Marseillessa t.k. lopulla HITLER tulisi Ranskalle ehdottamaan hyökkäämättömyyssopimusta 25 vuodeksi!

Unkarin lähettiläs kertoi että Petit Parisien nimisen lehden viimeaikainen kampanja Puolaa vastaan on lähtöisin eräistä teollisuusmiehistä, jotka ovat kärsineet huomattavia tappioita Puolan uudesta orientoitumisesta. Tulee sivumennen ihmetelleeksi, kuinka monta kymmentä miljaardia Ranska on mahtanutkaan hävitä Puolassa ja Tšekkoslovakiassa, lisäksi siten että näillä miljaardeilla aikaansaadut aineelliset tulokset nyt ovat joko välittömästi tai välillisesti saksalaisten käytettävissä.

FLANDERKA sanoi - synkkänä - että mikään ei olisi ollut luonnollisempaa kuin että Ranska Münchenin jälkeen olisi tehnyt Prahalle kauniin eleen ja antanut sille esim.

kiintiövapauden täällä. Kukaan ei olisi asettunut vastarintaan paitsi ehkä Saksa ja Puola. BONNET oli jo taivutettu tämän ehdotuksen puolelle, mutta kauppaministeriön kiintiöosaston korkea päällikkö sanoi jyrkästi ei, mihin yritys sortui!

Voisin jatkaa näitä huomioita joiden tarkoitus vain on ollut näyttää miten eri suuntiin mielipiteet nykyään käyvät. Niinpä GROSVALD väitti suuria erimielisyyksiä olevan hallituksen keskuudessa ulkopoliittisesta suuntautumisesta. Käsitykseni mukaan näitä erimielisyyksiä ei saa liioitella, mutta totta on että pula on täällä pannut voimia sekä liikkeelle että vastatusten. Yleisenä huomiona voinee liioittelematta sanoa että kehitys on kulkemassa sanokaamme "pois JOUHAUX'n tyranniudesta" mutta lisättäköön heti, että "polku pitkä on". Sitäpaitsi sekä Ranskassa että Englannissa tapahtuva joskin ymmärrettävissä oleva sisäinen pyykinpesu Münchenin jälkeen on käsitykseni mukaan omiaan taas lisäämään HITLERin ruokahalua. Ja palatakseni lähtökohtaamme - siihen näet miten eriävät nykyään mielipiteet melkein kaikista asioista ovat, on kiinnilyötävä, että meille tärkeimmästä kysymyksestä, nim./siitä kuinka kauan Moskova tätä kaikkea - myös Japanin uusia voittoja Kiinassa x) - katselee rauhallisin tai ehkä oikeammin heikoin silmin, mielipiteet täällä jakautuvat jyrkästi kahtia. Tilanne Itäeurooppassa on kuitenkin siksi labiili, että jos Moskova osottaa pieniäkään oireita sotkeutua Euroopan asioihin, "töpinä" voi olla ovella.

---

x) Eiköhän Japanin uusi hyökkäys Etelä-Kiinaan ole loogillinen seuraus Münchenistä, s.o. Englannin peräytymisestä.

P.S. 23/10. Juuri kun olin lähdössä asemalle menäkseni Helsinkiin, tapasin erään tunnetun poliitikon, joka kuullessaan että menen Suomeen, pyysi minua Hallitukselleni esittämään, miten perin araksi koillis-Euroopan pienten maiden asema on käynyt Münchenin ja varsinkin Puolan viimeaikaisen politiikan vuoksi, jotka ovat omiaan Moskovaa hermostuttamaan. Kerron tämän vain osottaakseni miten täällä monissa piireissä ajatellaan.

H. H o l m a.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan Lähetystön raportti n:o 68.

Ministeri Holma

22/11 1938.

5000—7—38 3465

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2276-622

Pariisissa marraskuun 24 p:nä 1938.

61/89 Tal D 38.

28/11-38 2

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 68, joka käsittelee aihetta:

Tilanteesta.

Holma.

UE 13: A 4.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 68.

Pariisi ssa 22 p:nä marras kuuta 1938. 61/89 Sal 38

28/11-38

Asia: Tilanteesta.

5 C6

Lounailin tänään pitkään "saksalaisen lähteeni" kanssa. Hän oli juuri saapunut Berliinistä, missä hän on jonkun viikon viivähtänyt ja nähnyt kaikki juutalaisiin kohdistuneet julmuudet. Vaikka hänessä itsessään on jonkun verran juutalaista verta, ei hän omasta puolestaan ole joutunut kärsimään, mutta hän ei tahtonut liioin syventyä kertomaan kaikkea sitä kauheaa, minkä hän oli nähnyt. Hän luetteli joukon minullekin vanhastaan tunnettujen henkilöiden nimiä, jotka ovat tehneet itsemurhan tai joutuneet vankilaan, joukossa tunnettuja finanssimiehiä y.m. Hän sanoi tavanneensa Berliinissä enimmäkseen arjalaisia: kymmenestä arjalaisesta tuskin ainoakaan oli pelännyt hänelle sanoa mielipiteensä peittelemättä. Koko siviiliväestö on näet hänen sanojensa mukaan aivan suunniltaan. Syyskuussa kansa oli depressionin vallassa, nyt saattoi kaikkialla huomata moraalista vastustushalua.

Syyt tähän tavalliselle ihmiselle käsittämättömään menetelmään juutalaisia vastaan, joka on nostattanut koko muun maailman Saksaa vastaan, ovat monenlaiset. Hän luuli kuitenkin pääsyyn olevan sen että puolueen äärimmäiset ainekset ovat vaatimalla vaatineet joitakin näkyviä voimanosotuksia. Toiseltä puo-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

len hän luuli myös, että tarkoitus osaksi on saattanut olla pelottaa Moskovaa, siis jonkinlainen antisipatio siitä taistelusta Venäjää vastaan, joka kertojani mukaan on ovella ja mistä alempana. Kolmanneksi on myös pelkkä halu päästä juutalaisten rikkauksien kimppuun otettava huomioon.

Kysymykseeni tapahtuivatko pogrommit johtajien tieten ja kehoituksesta, kertojani vastasi aivan varmasti tietävänsä, että käsky oli annettu ylhäältä. On satoja todistuksia siitä ettei mitään tehty juutalaisten puolustamiseksi. Pääkaupungissa hyökkääjät sentään olivat siviilipukuisia mutta maaseutukaupungeissa tätkään varovaisuustoimenpidettä ei katsottu tarpeelliseksi. On todistettavissa että eräissä maaseutukaupungeissa SS ja SA-miehet hakivat kouluista oppilaita avukseen.

x x
x

Kertojani ei kuitenkaan tahtonut viivähtää näissä tavalliselle järjelle käsittämättömissä tapahtumissa vaan keskustelimme niistä - mikä minullekin antaa oikeuden selostaa toisen maan tapahtumia - vain ulkopoliittisen tilanteen taustana. Siirryimmekin pian puhumaan ulkopoliittisista seikoista.

Kertojani, joka viime keskustelumme aikana lokakuulla (kts. raporttiani n:o 65) ei ollut varma siitä, millä taholla Berliinin tuleva ekspansio on odotettavissa, sanoi nyt hyvinkin kategoorisesti tietävänsä, että yhteenotto Saksan ja Venäjän välillä lähestyy, s.o. että Saksa aikoo

piakkoin koettaa saada Ukrainassa syntymään levottomuuksia, jotka sille antavat aiheen intervenoida. Tähänhän tähtäsi jo Saksan haluttomuus suostua puolalais-unkarilaiseen yhteiseen rajaan. Kertojani luuli että näihin toimenpiteisiin ryhdyttäisiin jo tulevana vuonna. Relata refero.

Kysymykseeni, mitenkä Puolan silloin käy, kertojani sanoi ihmettelevänsä, ettei Puola ole jaksanut pysyä todella neutraalina, koska sen edessä nyt ei ole muu kuin marssia Saksan kanssa. Jos se ei marssi Saksan kanssa on sen itsenäisyys vaaranalainen. Jos se taas marssii Saksan kanssa Ukrainaan ja Saksa haluaa luoda uuden suuren ukrainalaisen valtakunnan, Puolan asema sen omien 7 milj. ukrainalaisen vuoksi ei ole oleva helppo, semminkin kun Puolan ukrainalaisten rakkaus puolalaisiin ei liene liian suuri.

Kertojani lisäsi että hänen käsityksensä mukaan tilanne Itämeren ympärillä tullee kaiken tämän kautta piankin varsin arkaksi.

Kertojani tiesi myöskin että Berliinin ja Pariisin välillä viime aikoina on käyty neuvotteluja jonkun modus vivendin löytämiseksi. Hän luuli jopa näiden neuvottelujen kehittyneen melko pitkälle, kun juutalaisvainot alkoivat. Hän meni niin pitkälle että väitti olevan todella perää Pariisin tämänpäiväisten lehtien uutisessa, että RIBBENTROP parin viikon perästä tulisi Pariisiin ja että Englannin valtiomiesten huomenna alkava Pariisin-vierailu osaksi tästä aiheutuu. Hän lisäsi, ja tämän olen kuullut myöskin muualta, että DALADIER todella toivoo tällaista ulkopoliittista valttia, jotta

hän voisi pelastua uusista suurista sisäpoliittisista vaikeuksistaan esittämällä suuren ulkopoliittisen saavutuksen, jota kaikissa olosuhteissa kieltämättä merkitsisi yhteisymmärrys Pariisin ja Berliinin välillä. Tosiasia on, oli sitten näissä tiedoissa kuinka paljon tai kuinka vähän perää tahansa, että Ranskan lehdistö ihmeellisen objektiivisesti ja pidättyen omista refleksioneista on suhtautunut juutalaisvainoihin, ottaen palstoilleen parhaasta päästä vain sellaista mikä muissa maissa on julaistu kritiikkinä. Olen siitä saakka kun palasin Pariisiin kiinnittänyt huomiota tähän seikkaan ja kysynyt itseltäni, mikä sen takana on. Samoin olen ihmetellyt sitä että Ranskan lehdistön ilo Englannin pää- ja ulkoministerien täällä käynnin aattona on varsin hillitty. Tämäkin saisi ylläolevasta selityksensä.

Holma.

P.S. 23/11. Ennenkuin tämä raportti ehti tulla postatuksi, saapui tieto saksalais-ranskalaisen nonagressio-y.m. sopimuksen olevan periaatteellisesti valmiina ja allekirjoituksen piakkoin tapahtuvan. En uskonut kehityksen olevan näin nopean, mutta on todennäköistä että Ranskan hallitus ei ole <u>voinut</u> kauemmin odottaa. Palaan myöhemmin tähän erittäin huomattavaan tapaukseen ja rajoitun tässä vain sanomaan,

1) että DALADIER täten saa loistavan valtin sisäpoliittisessa taistelussaan,

2) että Saksa täten effektiivisesti saanee jollei vapaita käsiä niin ainakin suurempaa toimintavapautta idässä,

3) että Venäjän kysymys todennäköisesti pian joutunee etualalle,

4) että ylempänä esitetyt "saksalaisen lähteeni" päätelmät ja ennustukset näkyvät taaskin pitävän paikkansa.

Olen jo ehtinyt kuulla paljonkin arvostelua Ranskan hallituksen menettelyn suhteen, koska katsotaan että Saksalle ei olisi pitänyt nyt juuri juutalaisvainojen aikana antaa tällaista moraalista tukea, koska pelätään että Ranskan vaikutus idässä entisestään laskee ja koska katsotaan että, jos syvimpänä motiivina on ollut sisäpoliittisen tilanteen pelastaminen, hinta on ollut liian kallis. Münchenin politiikan kannattajat ja ihailijat näkevät tässä tapauksessa taasen uuden todistuksen Euroopan kulkemisesta yleistä rauhoittumista kohden.

Rolma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan Lähetystön raportti n:o 69.

Ministeri Holma

30/11 1938.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2326-629

Pariisissa joulukuun 2 p:nä 1938.

62/89 Sal. D. 38

5/12-38

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö täten kunnioittaen oheisena lähettää ministeri HOLMAn raportin Pariisista n:o 69, joka käsittelee aihetta:

Tilanne.

Toimekseen saaneena: E. O. Tornero

Lähetystösihteeri.

UE 13: A 4.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 69.

Pariisi ssa 30 p:nä marras kuuta 1938.

62/89 Sal. S. 38.

5/12-38

Asia: Tilanne.

5 C6

Yleiseurooppalainen tilanne muuttuu päivästä toiseen. Puhuin jo edellisessä raportissani ranskalais-saksalaisen lähentelyn oireista. Tämän lähentelyn "kiinnilyöminen" näkyy riippuvan enää vain Saksan ulkoministerin tänne saapumisesta, joka itsessäänkin merkillinen tapahtuma lienee lykkäytynyt täällä uhanneen yleislakon vuoksi. Jatkuvasti Ranskan lehdistö käsittelee varsin hellävaroen Saksan juutalaisvainoja ja päinvastoin taasen Saksan lehdet, ainakin ne jotka täällä olen lukenut, eivät ainakaan liioittele DALADIER'n sisäpoliittisia vaikeuksia. Niinpä eilen Frankfurter Zeitung kirjoitti Ranskan lakoista petiitillä jossain toisella sivulla!

Kun ottaa huomioon toiselta puolen Englantia vastaan tähdätyn ryöpyn Saksan lehdissä ja Rooman jatkuvan pahantuulisuuden kaikkeen mikä koskee Ranskaa, ei voi olla saamatta sitä käsitystä että akselin molemmat päät näillä taktillisilla metoodeilla koettavat saada kiilan Englannin ja Ranskan väliin, jota päämäärää kuten tunnettua molemmat diktatuurimaat, luonnollisista syistä, jo vuosikausia ovat koettaneet ja jatkuvasti koettavat ajaa.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Yllämainitun laskuun ei mielestäni kuitenkaan ole pantava sitä tosiasiaa että Englannin pää- ja ulkoministerien äskettäistä käyntiä täällä tuskin voinee kutsua käänteentekeväksi, suureksi manifestatioksi. Tällä käynnillä oli minusta enemmän symboolinen kuin asiallinen merkitys. Neuvotteluistahan ei loppujen lopuksi kiteytynyt mitään suurempaa, jotapaitsi englantilaisten valtiomiesten rouvien mukanaolo antoi käynnille vähemmän virallisen leiman. Ranskan sisäpoliittiset selkkaukset vähensivät myös englantilaisten korkeiden vieraiden käynnin merkitystä, ja RIBBENTROPin odotettavissa oleva käynti oli kuitenkin jossain määrin yllätys. On myöskin kuvaavaa että Ranskan ulkoministeri katsoi asiakseen rauhoittaa Amerikan yleistä mielipidettä pitämällä nimenomaan sille osoitetun radioesitelmän viime päivien tapahtumista.

Englantilaisten ja ranskalaisten valtiomiesten keskustelut täällä keskittyivät ensi kädessä kysymykseen yhteisestä puolustuksesta. Missä määrin ranskalaiset neuvottelujen aattona taikka alkaessa sondeerasivat englantilaisten taipuvaisuutta suostua jopa <u>sotilasliittoon,</u> ei ole tiedossani. Oli miten oli, ranskalaisten neuvottelijoiden päätarkoituksena oli saada englantilaiset ymmärtämään että Englannissa pitäisi pantaman pystyyn sitä mitä ruotsiksi sanotaan expeditionskår, joka olisi valmis vaaran tullen heti tulemaan Ranskan avuksi. Toisin sanoen Ranskan valtiomiehet koettivat englantilaisille vakuuttaa, ettei riitä yhteisen puolustuksen tehokkuudeksi se että Englanti on merellä ja ilmassa voimakas ja Ranska maalla, vaan että Englannin täy-

tyy hoidella myöskin maa-armeijojensa valmeutta hädän varalta ja että Ranskan tulee voimiensa mukaan ylläpitää ja lisätä meri- ja ilmapuolustustaan. Erinäisten lehtiuutisten perustuksella - huolimatta CHAMBERLAINin kielteisestä huomautuksesta alahuoneessa - lienee lupa uskoa että tätä kysymystä nyt ammattipiirissä paraikaa harkitaan Englannissa (National Registered!)

Muut kysymykset jäivät avoimiksi. Niinpä ei myönnetty FRANCOlle sotaakäyvän oikeuksia, joka seikka on varsinkin Roomassa hermostuttanut.

CHAMBERLAINin tammikuussa tapahtuvan Rooman-matkan tarkoituksesta lehdet sisältävät päivittäin arveluita. Erikoisesti näytään uskovan että hän pyrkisi tällä matkalla parantamaan Rooman ja Pariisin välejä. Saamme nähdä.

x x
x

Tuskin olivat korkeat vieraat palanneet Lontoon syyssumuun kun idästä tuli uusi salama: Puolan ja Moskovan sopimusten juhlallinen uusiminen. Tapahtuma on tällä hetkellä erittäin suuriarvoiseksi katsottava. Samalla hetkellä jolloin Ranska, pyrkien välien selvittelyyn Berliinin kanssa, sen kautta eo ipso heikentää suhteitaan Moskovaan ja jättää Berliinille enemmän taikka vähemmän vapaat kädet idässä, Puola pelästen joutuvansa vasaran ja alasimen väliin - mistä puhuin edellisessä raportissani - ja pelästen Saksan Ukraina-pyyteitä, hankkii itselleen Moskovasta uusia valtteja. Voi sanoa että Puola siten tuo Moskovan takaisin paikalle, mistä sen Ranska juuri karkoitti!

On selvää että Moskovan isoloituminen taas tästä vähenee ja että kaikki ne ennustukset joiden mukaan Koillis-Eurooppa ja Itämerikin piakkoin voivat tapahtumien keskelle ovat olleet ainakin suurin piirtein oikeat. En voi olla sanomatta että jollei Puola olisi viime aikoina ajanut tunnettua hosumispolitiikkaansa, tällaiset yhteisölle vaarallisiksi käyvät täyskäännökset eivät olisi tarpeellisia.

Mainitsen vielä dokumentaarisuuden vuoksi, että Mme TABOUIS tänään kertoo tämän Puolan "uuden politiikan" takana ei olevan ulkoministeri BECKin vaan marsalkka RYDZ-SMIGLYn. Väittääpä hän että marsalkka, huolestuneena maansa ulkopoliittisesta asemasta, koettaisi Moskovan jälkeen parsia sopimussuhteitaan myös Bukarestiin ja Pariisiin.

H. de KERILLIS tervehtii avoimesti Puolan uutta politiikkaa pitäen sitä ainoana järkevänä ja valittaen ettei Puola tätä aikaisemmin ole ymmärtänyt.

Suomen kannalta luonnollisesti Puolan uusi politiikka on sekä edullinen että vaarallinen: edullinen sikäli että se vähentää Saksan ylivaltaista otetta Koillis-Euroopassa, vahingoksi taas sikäli että Moskova sen kautta voi saada uutta luottamusta itseensä.

x x
x

P. S. 1/12. Le Temps toissapäivänä kirjoittaa Ukraina-kysymyksestä seuraavasti:

"Oli miten oli, näyttää siltä että Ukrainakysymys piakkoin tulee ajankohtaiseksi, ja on pelättävissä että

näillä seikoilla tulee olemaan syviäkin vaikutuksia kansainväliseen tilanteeseen. Tämä probleema on omiaan erikoisesti lisäämään Saksan ja Venäjän kilpailua ja lisäämään uuden vivahduksen puolalais-saksalaisiin suhteisiin sellaisina jokси ne on muodostanut herra BECKin diplomatia. Jos se on katsottava vastaukseksi Münchenin politiikalle, niin ei ole varmaankaan hyödytöntä panna mieleen että tämä erikoisaspekti Itä-Euroopan tilanteessa ei voi vaikuttaa missään muodossa Lännen turvallisuuteen ja että Keski-Euroopan romahduksella - johon Puolan politiikan erehdykset ovat osaksi syypäät - tulee olemaan luonnollisena seurauksena rajoittaa enemmän kuin ennen länsivaltojen aktiivista kiintoa mahdollisiin uusiin pulakausiin tässä osassa kontinenttiamme".

Saman lehden Moskovan-kirjeenvaihtaja tiedoittaa lehdelleen 30/11 seuraavaa:

"Moskovan diplomaattipiireissä huomautetaan että tämän sopimuksen (moskovalais-puolalainen sopimus v:lta 1932, joka nyt on juhlallisesti uusittu) kolmannen artiklan mukaan kumpikin sopimuspuoli sitoutuu olemaan osallistumatta mihinkään ententeen, joka on selvästi vihamielinen toiselle sopimuspuolelle; näissä piireissä alleviivataan että tämä määräys tekee mahdottomaksi Puolan osanoton sellaiseen kombinatioon jollainen on antimoskovalainen pakti, jota sovjettiunioni aina on pitänyt itseänsä vastaan suunnattuna sota-aseena".

Saman lehden Varsovan-kirjeenvaihtaja kirjoittaa samana päivänä lehdelleen seuraavaa:

"Poliittisesti katsoen eräät varsovalaiset piirit kiinnittävät huomiota siihen intressien rinnakkaisuuteen, joka tällä hetkellä vallitsee Puolan ja Moskovan välillä "yhteisen ukrainalaisen vaaran" kannalta katsoen. Kuitenkaan ei tähän näkökohtaan ole vielä milloinkaan avoimesti vedottu hallituspiireissä."

Figaron tunnettu toimittaja Lucien ROMIER kirjoittaa v.k. 29 p:nä kiintoisan kirjoituksen siitä, mihin vaikeaan asemaan Ranska joutuisi saksalais-ranskalaisen yhteisymmärryksen kehittyessä mahdolliseksi liitoksi. Kirjoittaja vetoaa siihen että tämmöisen liiton seurauksena ei voisi olla muu kuin englantilais-saksalainen vastakohtaisuus, jonka puhjetessa väkivaltaisuuksiin Ranska automaattisesti joutuisi mitä kiusallisimpaan välikäteen. Tekijä asettaa vakavan harkinnan alaiseksi, mitä todellista hyötyä Ranskalla tällaisesta kombinatiosta voisi olla. Yksipuolisuudestaan huolimatta kirjoitus, joka on kuten aina tästä kynästä lähteneet kirjoitukset hyvin dokumentoitu, ansaitsee huomiota.

H. H o l m a.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetyston raportti n:o 70.

Ministeri Holma

2/12 1938.

5000—7—38 3465

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2353-636

Pariisissa joulukuun 5 p:nä 1938.

63/89 Sal. S -38.

8/12-38

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle allamainitut raporttini Pariisista:

N:o 70: Käynti Ranskan ulkoministerin puheilla.

N:o 71: Ranskan ja Italian suhteet.

Holma.

UE 13: A 4.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 70.

Pariisi ssa 2 p:nä joulu kuuta 19 38.

63/89 Sal. D -38.

8/12-38

5 C6

Asia: Käynti Ranskan ulkoministerin puheilla.

Ranskan ulkoministeri otti minut eilen vastaan. Ensi työksi kiitin Hallitukseni nimessä Ranskan hallitusta siitä suuresta avuliaisuudesta jota se oli osoittanut Suomen Joutsenen äskettäin ollessa merihädän kynnyksellä Biskayan lahdessa. Ulkoministeri lupasi saattaa kiitoksemme asianomaisten tietoon ja pyysi kiittää Hallitustani kiitoksista. Le Tempsissa on tästä ollut maininta.

Tämän jälkeen keskustelin ulkoministerin kanssa lainaasiasta ja kaupallisista suhteistamme pyytäen häntä hartaasti vielä harkitsemaan, onko syytä Ranskan taholta itsepintaisesti pitää kiinni näiden molempien kysymysten yhteenkytkemisestä. Sanoin nimenomaan että jos tätä kytkemistä jatkuu ja sen kautta kauppasuhteemme Ranskan toimesta joutuvat kauppasodan asteelle, missä ne nyt käytännöllisesti ~~[illegible]~~ melkein jo ovat, meidän on pakko harkita vastatoimenpiteitä. Lisäsin nimenomaan ettei tämä ole mikään uhkaus vaan ainoastaan loogillinen seuraus tilanteesta.

Ulkoministerillä ei ollut kovinkaan suurta tuntemusta tästä asiasta mutta lupasi puhua siitä asianomaisten kanssa.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Ulkoministeri odotti minun jälkeeni Italian suurlähettilästä, jonka hän oli kutsunut luokseen selittääkseen hänelle edellisenä iltana Roomassa tapahtuneiden ranskalaisvastaisten mielenosotusten onnettomuutta. Ulkoministeri oli tästä ilmeisesti hermostunut, jonka vuoksi keskustelumme ei päässyt siinä määrin syventymään aineistoon niinkuin olisin toivonut.

Totesimme ulkoministeri HOLSTIn eron johtuneen terveydellisistä syistä ja että hänen eronsa ei missään suhteessa muuta viimeaikaisen ulkopolitiikkamme jatkuvaisuutta.

I.K.L:n hajoituksesta tai Ahvenanmaan kysymyksestä hän ei tehnyt mitään kysymyksiä. Koska edellisestä ei ole Ranskan lehdissä ollut paljo minkäänlaisia uutisia, en ole katsonut olevan syytä antaa täällä sellaisia selostuksia, joihin Ulkoasiainministeriön salasähke n:o 79 minut oikeuttaisi. Jälkimäisestä kysymyksestä katson paremmaksi puhua directeur politique'ille. Kts. seur. rap.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan Lähetystön raportti n:o 71.

Ministeri Holma

2/12 1938

5000—7—38 3465

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 71.

Pariisi ssa 2 p:nä joulu kuuta 1938.

63/89 Tal. S. -38.

8/12.38

Asia: Ranskan ja Italian suhteet.

5 C6

Täällä ovat herättäneet harvinaisen voimakasta reaktiota toissailtaiset mielenosotukset Italian edustajakamarissa ja Rooman kaduilla. Tämähän on luonnollista ottaen huomioon että osa edustajista, sekä kamarissa että myöhemmin kaduilla suuren yleisön kannattamina, huusivat: "Tunis, Djibuti, Nizza, Savoie, Korsika!" Lehdet huomauttavat että mielenosotus oli etukäteen huolellisesti järjestetty. Erikoisen katkerasti lehdistö suhtautuu siihen että se oli järjestetty samaksi päiväksi jolloin suurlakkoa koetettiin, tosin onnistumatta, järjestää Ranskassa, jolloin se siis olisi sattunut yhteen Ranskan heikkoutta muka todistavien sisäisten levottomuuksien kanssa.

Mielenosotus oli Ranskan mielestä sitä sopimattomampi, kun Ranskan suurlähettiläs oli kamarin aitiossa saapuvilla.

Lehdet päättelevät myöskin että mielenosotuksella oli selvä ohjelmallinen suuntatendenssi, että nyt vasta ymmärtää, miksi Italian lehdistö viime aikoina järjestelmällisesti on Ranskaa mustannut, s.o. valmistaakseen maaperää tällaisille mielenosotuksille, joiden tarkoitusperä on selvä. Lehdet huomauttavat että samoja huutoja kuuli CRISPIn aikana 1880-luvulla sekä

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

samoin tämän vuosikymmenen alussa mutta että niitä ei ole kuulunut pian neljään vuoteen eli senjälkeen kun LAVAL tammikuussa 1935 kävi Roomassa.

Toiset arvelevat tapahtuman todistavan että Italia on päättänyt hakea itselleen kompensatiota muualta kun siltä Saksa on vienyt kaikki ekspansiomahdollisuudet Euroopassa. Toiset taas arvelevat Italian kaipaavan tällaista alueja voimanlisäystä, jotta se pysyisi tasoissa akselin toisen pään kanssa. Toiset huomauttavat että Espanjan kysymys siis ei sittenkään ole ainoa joka erottaa Rooman Pariisista ja että on ehkä toisia syistä tai tekosyitä odotettavissa kun Espanjan asia on järjestynyt. Mutta on niitäkin jotka päinvastoin arvelevat Rooman, hakemalla kompensatiovaltteja muissa Välimeren osissa, toivovan siten saavan vaihtokaupan kautta suurempia etuja Espanjan kysymyksen lopullisesti ratketessa.

Oli miten oli, saksalais-ranskalaisen lähentymisen ja puolalais-moskovalaisen mielenosotuksen jälkeen toissailtaiset huudot Rooman edustajakamarissa ja Ikuisen kaupungin kaduilla voivat saada pitkällekin meneviä seurauksia ja todistavat ne osaltaan kuinka äkkinäisten muutosten alainen Euroopan nykyinen poliittinen aspekti on.

4/XII. Kreivi d'ORMESSON tänään Figarossa kysyy mitä maailmaa sanoisi jos Palais-Bourbonissa huudettaisiin jonain päivänä "Aostan laakso" tai "Libya" tai "Sardinia"? Omasta puolestani vertaan tapahtumaa sellaiseen mahdollisuuteen että Tukholman parlamentissa huudettaisiin "Åland åt Sverige".

Mielenosotus oli samalla epäsuora uhka Englannille, missä sen pahottelu onkin yleinen. CHAMBERLAINin meno Roomaan tammikuussa ei totta tosiaan tästä helpotu yhtä vähän kuin RIBBENTROPin neuvottelut täällä ylihuomenna. Sitäpaitsihan se oli tyhmää Englantiin nähden, koska Rooma on luvannut äskettäin voimaan astuneessa pääsiäissopimuksessa Lontoon kanssa respektoida status quota Välimerellä.

Rooman vasta Pariisiin saapuneen suurlähettilään asema ei liioin helpotu, koska häntä jo esim. Varsovan lehdissä syytetään siitä että hän on väärin informoinut hallitustaan 30/XI-päivän (s.o. lakkopäivän) mahdollisista tuloksista.

On sentään uskomatonta että GAYDA mielenosotuksen seuraavana päivänä lehdissään saattoi kirjoittaa: "Olemme valmiit marssimaan, vaikkapa Ranskaa vastaan".

"Saksalainen lähteeni" oli taas oikeassa kun hän lokakuussa minulle sanoi Rooman aktiviteetin Tšekkoslovakian tapahtumien jälkeen tulevan kasvamaan.

Kun ylläoleva jo oli kirjoitettu saapui tieto että Rooman ulkoministeri Ranskan suurlähettiläälle on selittänyt ei ottavansa hallituksen niskoille edesvastuuta tapahtumasta. Samoin hän on sanonut välihuutojen ei muka merkitsevän minkään ohjelmallisen vaatimuskampanjan alkua. Oli miten oli, Ranskassa ja varsinkin Korsikassa ja Marokossa jatkuvat voimakkaina mielenosotukset Ranskan hyväksi. Ranskan lehdistö omasta puolestaan asettuu ainoalle mahdolliselle kannalle, sille nimittäin että se väittää kaikkien

Ranskan ja Italian välisten riitakysymysten tulleen ratkaistuiksi tammikuussa 1935 LAVALin aikaansaamassa sopimuksessa, joka tosin ei koskaan ole astunut voimaan.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 72.

Ministeri Holma

7/12 1938.

5000—7—38 3465

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2370-643

Pariisissa joulukuun 8 p:nä 1938.

64/90 Pal. S - 38.

12/12-38

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 72, joka käsittelee aihetta:

Keskustelu ulkoministeriön directeur politique'in kanssa.

Holma.

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 72.

Pariisi ssa 7 p:nä joulu kuuta 1938. 64/90 Sal. S - 38.

12/12 - 38 2

Asia: Keskustelu ulkoministeriön directeur politique'in kanssa.

5 C6

Kävin pari päivää sitten Ranskan ulkoministeriön directeur politique'in, ministeri CHARVÉRIAT'n puheilla. Keskusteltuani hänen kanssaan maittemme välisestä viisumipakosta ja sen poistamisesta, mistä olen tehnyt selkoa eri kirjeessä, teimme lyhyen tour d'horizon'in tilanteen johdosta. Tästä keskustelustamme ansainnevat huomiota seuraavat seikat.

Ulkoministeri RIBBENTROPin käynnistä Pariisissa ja ranskalais-saksalaisesta deklaratiosta ministeri CHARVÉRIAT rajoittui huomauttamaan että HITLER, siitä saakka kun tuli nyky-Saksan johtajaksi, aina on selittänyt Saksan ja Ranskan välillä ei olevan mitään territoriaalisia erimielisyyksiä eikä siis rajakysymyksiä. Koska HITLER uudelleen Minchenissä uudisti tämän teesinsä ja koska asiasta oli kuten tunnettua puhetta FRANÇOIS-PONCET'n jättäessä noin kuukausi takaperin Berchtesgadenissa HITLERille hyvästit, Ranskan hallitus on päättänyt koettaa tehdä tästä HITLERin jatkuvasta vakuutuksesta mitä siitä tehtävissä on. Enempätä hän ei ilmeisesti tahtonut sanoa. Palaan asiaan toisessa yhteydessä.

Venäjän ja Puolan uudesta lähentelystä puhuttaessa ministeri CHARVÉRIAT arveli että LITVINOFFin asema tästä huo-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mattavasti vahvistuu. Muutenkin olivat hänen tietonsa LITVINOFFin parantuneesta asemasta aivan samat kuin meidän Moskovassa olevan lähetystömme. Mitä itse lähentelyyn tulee, ministeri CHARVÉRIAT väitti Ranskan hallituksen siitä vain iloitsevan, koska se estää Moskovaa liiaksi isoloitumasta - mikä ajanpitkään ei voisi olla hyödyllistä - ja koska se vetää Puolan jossain määrin pois Berliinin syleilystä.[x] Huomautan tässä yhteydessä toiselta puolen että Ranskan lehdistö miltei poikkeuksetta puhuu suoraa kieltä BECKistä, sanoen että Tsekkoslovakian kohtalo ehkei olisi tullut sellaiseksi kuin se tuli ilman Puolan edesauttamista. Pidän selviönä että jos Puola nyt tai lähitulevaisuudessa joutuisi hätätilaan, Ranska ei liikahtaisi sen auttamiseksi.

Keskustelun siirtyessä Rooman ranskalaisvastaisiin mielenosotuksiin, ministeri CHARVÉRIAT, jonka tuskin koskaan vielä olen nähnyt nauravan, nauroi nyt makeasti Rooman uusimmille hassutuksille. Hän sanoi ei voivansa vielä varmuudella päätellä, mitä kaikkea näiden mielenosotusten takana loppujen lopuksi ehkä piilee. Mutta hän piti niitä niin lapsellisina ettei niitä voi ottaa vakavalta kannalta. Kun kysyin luuleeko hän että ne olivat virallisesti järjestetyt, hän vastasi ettei Rooman kamarissa ole kymmeni-

---

x) On kuvaavaa että latvialainen virkaveljeni, joka kuten ennenkin olen huomauttanut, ajattelee totalitäärisesti, minulle sanoi pitävänsä puolalais-venäläistä lähentelyä pelkkänä taktillisena manööverinä, jolla ei ole mitään positiivista merkitystä!

seen vuoteen tapahtunut mitään mikä ei etukäteen olisi ollut valmistettua.[x] Kuinka vakavasti, ministeri CHARVERIAT'n naurahduksesta huolimatta, täällä jatkuvasti suhtaudutaan näihin mielenosotuksiin, käy ilmi siitäkin että pääministeri DALADIER tammikuun alussa aikoo tehdä virallisen matkan Korsikaan ja Tunisiin. Vasta nyt on muuten päästetty lehtiin täällä tarkempia yksityiskohtia siitä täydellisen skandaalimaisesta tavasta, jolla t.k. 4 p:nä Neapelissa tapahtuneessa ranskalais-italialaisessa jalkapallokilpailussa ranskalaisia urheilijoita kohdeltiin. Näiden mielenosotusten laatu - niitä kesti 90 minuuttia - käy ilmi siitäkin että Italian jalkapalloliitto on kuudeksi vuodeksi kieltänyt kaikki kansainväliset jalkapallokilpailut Neapelissa. Palaan Tunisin kysymykseen vielä toisessa yhteydessä.

x x
x

Suomen ja pohjoismaiden oloista puhuessamme totesimme ensin lyhyesti ministeri HOLSTIn eron ei merkitsevän muutosta ulkopolitiikassamme,[xx] samoin kuin ettei I.K.L:n ha-

---

x) Mahtoikohan muuten Rooman ulkoministeri, sanoessaan Ranskan suurlähettiläälle että parlamentissa ja kaduilla tapahtuneet mielenosotukset muka olivat spontaaniset, ajatella että, jos hänen väitteensä on tosi, hän siten implicite myönsi Roomassa palaudutun perinnäiseen s.o. vapaaseen parlamentarismiin ja esi-fascistisen ajan natsionalistisiin katudemonstratioihin!

xx) Rouva TABOUIS kirjoitti lehdessään pari päivää sitten, puhuessaan Saksan kasvavasta vaikutuksesta, että min. HOLSTIn eroon olisi saksalainen painostus vaikuttanut (siis Timesin mukaan). Toivon pian hänet tapaavani voidakseni häntä oikaista. - Kerroin eräässä äskettäisessä raportissani Mme TABOUIS'n kirjoittelujen äänensävyn jossain määrin hilliintyneen. Tosiasia lienee että hänen lehtensä, L'Oeuvre, on siirtynyt uusiin käsiin ja että uuden yhtiön rahoittajien joukossa olisi ent. pääministeri LAVAL.

joitus merkitse muutosta hallituksen kansanvaltaisessa politiikassa.

Tein sitten ministeri CHARVÉRIAT'lle selkoa Ahvenanmaankysymyksen viimeisistä vaiheista, josta kysymyksestä erikoisesti juuri hänen kanssaan aikaisemmin olen puhunut (myös jo Genève'issä). Alleviivasin erikoisesti että ratkaisun s.o. allekirjoittajavaltioille osoitettavan nootin viipyminen riippuu siitä että Suomen ja Ruotsin hallitukset haluaisivat Ahvenanmaan väestön mukaan kannalleen. Ministeri CHARVÉRIAT otti tiedonantoni ad notam, nimenomaan sanoen Ranskan hallituksen mielihyvin todenneen miten Suomen ja Ruotsin ja sen kautta muidenkin pohjoismaiden väliset suhteet päivä päivältä paranevat ja parallellisoituvat. Totesimme ettei ole kysymys mistään pohjoismaisesta sotilasliitosta vaan ainoastaan d'une coordination des intérêts, josta ei voi olla muuta kuin etua yleiselle rauhalle ja turvallisuudelle pohjois-Euroopassa. Koska Ulkoasiainministeriön tiedoitus n:o 37 Ahvenanmaankysymyksestä ei vielä ollut saapunut, ja koska sitäpaitsi tähänastiset ohjeeni eivät sitä oikeuttaneetkaan, en luonnollisesti vielä asettanut ministeri CHARVÉRIAT'lle varsinaista kysymystä siitä mille kannalle Ranskan hallitus mahdollisesti tulee asettumaan Ahvenanmaan sopimuksen muutosehdotuksiin nähden.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystöi raportti n:o 73.

Ministeri Holmo

13/12 1938.

5000—7—38

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2425-655

Pariisissa joulukuun 17 p:nä 1938.

65 90 Sal. S. 38.
19/12-38
5 C 6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Pariisista n:o 73, joka käsittelee aihetta:

v. RIBBENTROPin käynti Pariisissa ja sen jälkeinen tilanne.

Holma.

P A R I I S I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 73.

Pariisi ssa 13 p:nä joulu kuuta 1938. 65 90 Sal. D -38.

19/12-38

Asia: v. RIBBENTROPin käynti Pariisissa ja sen jälkeinen tilanne.

5 C 6

Saksan ulkoministerin paljonpuhutusta käynnistä Pariisissa ei ole suurin piirtein paljoa lisättävää siihen minkä lehdet jo ovat kertoilleet. Sen merkitystä ei ole tahallaan kummaltakaan puolelta tahdottukaan liiotella, vaan on nimenomaan tahdottu ainoastaan painostaa että saksalais-ranskalainen deklaratio on luonut tilanteen jota tulevaisuudessa mahdollisesti voidaan kehittää eteenpäin, ehkäpä laajemmallakin pohjalla.x) Le Temps huomauttaa sattuvasti, että tämä deklaratio vie kärjen siltä miltei jo traditionaaliseksi käyneeltä väitteeltä että Ranska ei muka ole tarttunut aikaisempiin saksalaisiin kädenojennustarjouksiin. Kun Ranska sen nyt tekee, täytyy myöntää jotain uutta sinänsä tapahtuneen. Mutta täytynee samalla myös myöntää että tämä "uusi" ilmenee siinäkin että Ranskan vararikko Itä-Euroopassa täten on saanut kiistämättömän ilmaisumuodon. Kannattanee tutkia tätä näkökohtaa hieman syvemmältä.

Täytynee todeta että Ranskan ulkopolitiikassa parail-

x) Saksan suurlähettilään iltakutsuissa tapasin Wilhelmstrassen tunnetun "kruunujuristin", min. Tir. GAUSSin, vanhan tuttavani, joka kysymykseeni, mitä hän ajatteli suuresta tapahtumasta, vain kohautti olkapäitään.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

laan on tapahtumassa käänne, joka mutatis mutandis on verrattavissa siihen käänteeseen ulkopolitiikan alalla, jonka Ranska 1870-luvun lopulla, BISMARCKin siihen yllyttämänä, inauguroi. Jo Berliinin kongressissa 1877 BISMARCK sai Lord BEACONSFIELDin käsittämään, että Euroopan tasapainon turvaamiseksi oli välttämätöntä luoda Ranskalle uusia intressejä, jotka saisivat sen kääntämään katseensa pois Keski-Euroopasta ja unohtamaan Elsass-Lothringin menettämisen aiheuttaman luonnollisen katkeruuden. Lähivuosina tapahtuikin sitten sarja tosiasioita, jotka todistavat miten paljon todellisuuspohjaa BISMARCK oli valmis antamaan tälle ajatukselleen: Ranskalle myönnettiin oikeus protektoraattiin Tunisissa, Englannin ja Ranskan välillä sovittiin Egyptistä ja Marokosta y.m. Sen reaktion välttämiseksi, minkä tämä uusjärjestely luonnollisesti aiheutti Italiassa, BISMARCK otti Italian kolmiliittoon.[x] Tällä kaikella BISMARCK saavutti päätarkoituksensa: estää Ranskan ja Venäjän yhtyminen, mikä yhtyminen tulikin tosiasiaksi vasta BISMARCKin poistuttua näyttämöltä ja Saksan asioitten jouduttua tasapainottoman nuoren keisarin kannustenkilistysten välikappaleiksi.

Alleviivaten äskeisiä sanoja "mutatis mutandis" en voi olla kiinnittämättä huomiota siihen miten paljon yhtäläistä on silloisen tilanteen ja sen tilanteen välillä minkä RIBBENTROPin käynti de facto löi kiinni, sillä tosiasianahan pysyy että Ranskan ulkoministeri BONNET, halua-

---

x) Ranskan silloisen suurlähettilään kysyessä BISMARCKilta, mitä Italian tuleminen kolmiliittoon merkitsee, BISMARCK lausui suurlähettiläälle sellaisen arvostelun Italiasta, etten sitä tähän edes halua jäljentää!

malla jatkaa Münchenin politiikkaa, kuitenkin itse asiassa on kääntämässä selkänsä idälle. Samassa määrässä Ranskassa onkin huomattavissa uusi kiinto sen transoseaniseen empire'iin[x], eikä tietääkseni RIBBENTROP täällä ollessaan sanallakaan liene puhunut siirtomaista ranskalaisille isännilleen.

On selvää että tämä asiaintila ei ole voinut olla hermostuttamatta Italiaa, ja näkisinkin Italian viimeaikaiset tunnetut mielenosotukset tässä valossa. On toiselta puolen oikeus kysyä itseltään, missä määrin Saksa, samalla kun se Pariisissa allekirjoittaa deklaratioita, kannustaa Italian uusia siirtomaavaatimuksia. Vaikkakin Saksan lehdistö on asettunut suurin piirtein niitä kannattamaan, tekisi toiselta puolen erinäisistä merkeistä päättäen mieli tehdä se johtopäätös että tämä kannustaminen enemmän on lavastusta, s.o. sen käsityksen syntymisen estämistä että "akselissa" rasva puuttuisi. Eihän Saksa toki voi toisin suhtautua liittolaiseensa, joka Itävallan ja Tšekkoslovakian kysymyksissä pysyi neutraalin kilttinä ja joka puolalais-unkarilaisen yhteisen rajan niin tärkeässä kysymyksessä pakotettiin vaikenemaan. Sitäpaitsi tiedän v. RIBBENTROPin täällä sanoneen m.m. BONNET'lle, että Saksalla ei ole suoranaisia (directs) intressejä valvottavana Välimeressä. Onko asia näin, sen saamme kaiketi piakkoin nähdä. Henri de KERILLIS L'Epoque-lehdessään kysyy tosin suoraan, onko syytä pelätä että Ranska piakkoin näkee edessään Välimeren rannoilla ne saksalaiset joukot jot-

---

x) Tämä tietysti lisää Ranskan kaupallistenkin intressien vähenemistä idässä ja kaakossa Saksan hyväksi. En usko että Ranskan paraikainen kaupallinen lähetyskunta Balkanilla voi tässä suhteessa paljoakaan aikaansaada.

ka nyt Reinin rannoilta vapautuvat?

On myönnettävä että <u>suuri yleisö</u> täällä ei loppujen lopuksi resoneeraa vaan tyytyväisenä toteaa, että Saksan ulkoministeri tulee tänne allekirjoittamaan sopimuksen, joka ainakin joksikin aikaa takaa rauhan, tilanne jota ranskalainen rakastaa enemmän kuin kaikkea muuta. Parturi-filosoofini, jonka sanoja ennenkin olen lainaillut raporteihini, sanoi minulle RIBBENTROPin käynnin jälkeen: "Mon Dieu, hyvä Ministeri, ymmärränhän minä ettei tämä ole ikuinen rauha, mutta c'est tout de même <u>une détente</u>, je vous dis une détente, joka on parempi kuin kanuunat ja ultimaatumit". Hän ei tullut ajatelleeksi tietenkään niitä satoja miljaardeja, jotka Ranska Versaillesin jälkeen täten on menettänyt eri osissa Eurooppaa. Mutta näen hänessä ehkä juuri senvuoksi uskollisen peilikuvan ranskalaisesta läpileikkaustyypistä, joka loppujen lopuksi antaa "palttua" napoleonisille, ludvigisille tai versaillesisille enemmän tai vähemmän luonnottomille ja senvuoksi niin vaarallisille universaalisille herruusunelmille, jotka säännöllisin väliajoin ovat Ranskassa ilmenneet, preferoiden rajoitettua herruutta omassa maassaan mutta vakava rauha tulevaisuuden taivaanrantana.

On tietysti toiselta puolen kaikkialla, sekä poliittisissa että ei-poliittisissa piireissä, lukuisasti niitä jotka pitävät BONNET'n politiikkaa perin vaarallisena ja illusoorisena, jotka täydellä syyllä viittaavat siihen että "Münchenin ikuisen rauhan" jälkeen jo nyt on sattunut Euroopassa m.m. seuraavaa: juutalaisten vaino Saksassa, Memelin

juttu odotettavissa olevine seuraamuksineen, Ukrainakysymyksen alkusoitto ja Italian siirtomaa-aspiratioiden esittäminen julkisesti näyttämöllä. Eikä sarja liene lopussa! He eivät salaa itseltään sitä mahdollisuutta että Saksa, käyttäen täten saamiaan vapaita käsiä idässä, myöhemmin yhä voimistuneena ehkä kerran kääntää katseensa länteen päin. RIBBENTROPin matka ei ole voinut rauhoittaa näiden piirien syvää pessimismiä.

Oli miten oli, ja kävivät mielipiteet miten hajalle tahansa, se vastaanotto - ja palaan täten alkukohtaamme - minkä Saksan ulkoministeri täällä sai, oli täysin tämän henkilön korkean arvoaseman ja ranskalaisen tunnetun kohteliaisuuden arvoinen. Minun henkilökohtainen vaikutelmani on että vastaanotto, joskaan se ehkä ei ollut sydämellinen, kuitenkin oli paljoa enemmän kuin korrekti. x) Siinä oli sitäpaitsi paljon uteliaisuutta, varsinkin Pariisin väestön puolelta, ja mikäli voin päätellä, oli Saksan ulkoministerin ja hänen rouvansa koko conduite ulkopuolella kaiken kritiikin. Olin kutsuttu ainoastaan iltakutsuihin Saksan ambassaadissa viimeisenä iltana ja minun on mielihyvin todettava, että nämä iltakutsut olivat korkeata luokkaa. Mikä, niin kummalliselta kuin kuuluukin, ei suinkaan aina ole sanottava suurista vastaanotoista Ranskan pääkaupungissa.

x x
x

---

x) Oli pelkkä sattuma, että käynnin toisena iltana RIBBENTROPin hotellin vieressä talossa, Ambassadeurs'issä, Duff COOPER piti suuren esitelmän tilanteesta, jossa Saksan politiikan ankaraa kritiikkiä ei säästetty. Tämä esitelmä oli viikkoja aikaisemmin järjestetty.

Olen jo eräässä aikaisemmassa raportissani puhunut Italian äskettäisistä mielenosotuksista RIBBENTROPin käynnin aattona. Jos olisin Saksan ulkoministeri, iloitsisin siitä reaktiosta, minkä nuo mielenosotukset koko Ranskassa ovat herättäneet, sillä ne vetävät Ranskan yleisen huomion pois Euroopan kysymyksistä ja siirtävät tämän kiinnon kauaksi - sanokaamme Ukrainasta! Hän voinee kait myöskin olla rauhallinen siitä että Englannin kiinto Välimereen ei salli ranskalais-italialaisen vastakohtaisuuden siellä päästä tukkanuottasille.

Se mikä Ranskassa tämän uuden probleeman johdosta eniten hermostuttaa, ovat ne metoodit, joita MUSSOLINI käyttää Tunisissa, Korsikassa y.m. ja jotka etsimättä muistuttavat HENLEINin sudeettialueella näyttelemää osaa ja muita sen tapaisia lavastuksia. Tässä suhteessahan Ranska, niinkuin niin monasti muulloin, on anteeksiantamattomalla tavalla laiminlyönyt propagandaansa. Otan esimerkin: Livornossa ilmestyy italialainen Korsikaa varten tarkoitettu lehti (Telegrafo), jota suljetuissa kuorissa vapaasti kuljetetaan Korsikaan Livornon ja Bastian välisissä jokapäiväisissä laivoissa!

Palaan näihin asioihin vielä eri raportissa, varsinkin mikäli koskee Tunisia, ja rajoitun tässä vain koskettelemaan pääkysymystä, sitä näet voidaanko enää rauhanomaisin keinoin ratkaista ~~kysym~~ seuraava kysymys: Ranskan tahtoessa asettaa edelleen LAVALin tammikuussa 1935 Roomassa solmimat sopimukset uuden ranskalais-italialaisten välien

selvittelyn pohjaksi, Rooma yhtä kategoorisesti kieltää tämän, viitaten siihen että "tilanne tuon sopimuksen jälkeen on oleellisesti muuttunut". Ranskan puolelta tietysti huomautetaan tähän, että sopimukset eivät ole efemäärisiä vaan tähtäävät juuri tilanteiden stabilisointiin. Ranskalla on hyvä ase siinä että Italia v. 1935 jälkeen on miehittänyt eräitä (ei tosin läheskään kaikkia) sellaisia Afrikan seutuja, jotka Ranska sille myönsi LAVALin sopimuksissa. Samoin on, mikäli tiedän, Italia saanut haltuunsa ne 2500 Djibutin rautatieyhtiön osaketta (noin 8 % kokonaisuudesta), jotka Ranska mainitussa sopimuksessa Italialle luovutti. Johdonmukaisesti Ranska toteaa Italian siis sovelluttaneen sopimuksia itselleen edullisissa kohdin, vaikkapa näitä ei ole koskaan pantu voimaan, s.o. ratifioitu.

Ranskan puolelta huomautetaan myöskin Savoien jouduttuneen 1860/Ranskalle äänestyksen jälkeen, jossa ainoastaan 1 % annettiin Italian hyväksi. Jo pari vuotta sitä ennenhän CAVOUR oli Napoleon III:lle myöntänyt Ranskan oikeuden Savoie'en.

Suezin kanavan kysymyksestä kirjoitan myöskin myöhemmin.

Näin tietysti molemmin puolin tullaan esittämään itsessään "oikeutettuja" - riippuen siitä katsooko asiaa historialliselta tai kansalliselta tai dynaamiselta näkökulmalta - vaatimuksia ja puolustuksia, tulematta sen kautta tulokseen. Kuten jo mainitsin raportissani n:o xxx 72 Ranskan ulkoministeriössä koetettiin aluksi ridikylisoida näitä mielen-

osotuksia. Siinä hengessä eräänä päivänä ylioppilaat kulkivat kulkueessa rakkaassa Quartier'ssaan kantaen plakaatteja, joissa luki m.m. "Venezia Ranskalle", jopa "Vesuvius Ranskalle" y.m., siis selvästi naurettavia vaatimuksia.

En ole ollenkaan varma siitä että tämä oli oikea tapa reagoida italialaisiin nähden, joiden huumorintajuttomuushan on historiallinen. Mutta ranskalaiset <u>ovat</u> oikeassa huomauttaessaan että Ranska Münchenin jälkeen ei ole Italiaa millään tavalla loukannut vaan päinvastoin heti tunnustanut empire'in ja lähettänyt sinne ensluokkaisen suurlähettilään, lisäksi miehen joka Berliinissäkin oli "bien vu". Ranskan lehdistö huomauttaa myöskin, että samaan aikaan kuin Saksassa juutalaisia barbaarisesti vainotaan, Saksan lehdet kirjoittavat Korsikassa ja Tunisissa muka tapahtuvista julmuuksista italialaisia kohtaan, missä väitteessä ei ole pienintäkään perää. Samoin lehdet huomauttavat siitä, että tähän päivään mennessä Italian lehdistö ei ole saanut julkaista uutista siitä että kreivi CIANO Ranskan suurlähettiläälle sanoi ei ottavansa hartioilleen edesvastuuta mielenosotuksista, eikä liioin uutista siitä että Englanti koskien kysymystä Välimeren status quon mahdollisesta muuttamisesta selvästi on asettunut solidaariseksi Ranskan kanssa. Onpa menty niin pitkälle, että Popolo del Italia kirjoittaa Timesin muka asettuneen kannattamaan Italian Välimeri-vaatimuksia, vaikka Times ei ollut muuta tehnyt kuin julkaissut Rooman-kirjeenvaihtajansa lähettämät otteet italialaisista lehdistä.[x)]

15/12. x) Liioin eivät Italian lehdet ole vieläkään saaneet julaista kaikkia osia CHAMBERLAINin suuresta puheesta toissapäivänä Lontoon ulkomaalaisten lehtimiesten 50-juhlassa.

Suurella jännityksellä odottaa näinollen MUSSOLINIn puhetta t.k. 18 p:nä, jossa arvellaan hänen antavan plastillisia muotoja Italian vaatimuksille Välimeren rannoilla.

Ei tule lopuksi unohtaa, että DALADIER'n tänään johtama Ranska ei ole sama kuin Léon BLUMin johtama Ranska kaksi vuotta sitten. Tämä viekin meidät Ranskan nykyhetkiseen sisäpolitiikkaan, josta kirjoitan eri raportin.

P.S. 16/12. Eilen BONNET parlamentin ulkoasiainvaliokunnassa kategoorisesti vakuutti, ettei Ranska tule luovuttamaan Italialle neliösenttiä - sekin, senjälkeen mitä on tapahtunut viime viikkoina, selvä todistus Ranskan uudesta empire-kiinnosta. Sensijaan Paris-Midin tämänpäiväinen väite, että BONNET muka olisi sanonut että Ranska ei voi jäädä epäintressoiduksi jos Ukrainan kysymys viritetään, ei pidä paikkaansa. Sen olen saanut vahvistetuksi BONNET'n lähimmästä ympäristöstä.

Kerrotaan - vaikken sitä voi vielä kontrolloida - että Puolan suurlähettiläs viime käynnillään ulkoministeri BONNET'n luona olisi udellut Ranskan kantaa, jos Ukrainan kysymys tulisi aktuaaliseksi. Hänen virkaveljensä Lontoossa olisi tehnyt samanlaisen sondeerauksen Foreign Office'issa.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 74.

Ministeri Holma

19/12 1938.

5000—7—38 3465

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2494-667 Pariisissa joulukuun 23 p:nä 1938.

66/90 Pol. 3 - 38.

28/12-38

5. C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö täten kunnioittaen oheisena lähettää ministeri HOLMAn raportin Pariisista n:o 74, joka käsittelee aihetta:

Välimeri. I. Suez.

V.al Asiainhoitaja: E. Ostamo

UE 13: A 4.

I-7

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 74.

Pariisi ssa 19 p:nä joulu kuuta 19 38. 66/90 Sal. 8 - 38.

28/12-38 3

Asia: Välimeri. I.

Suez.

5 C6

Käydessäni Helsingissä marraskuun alkupuolella lausuin käsityksenäni, että HITLER Münchenin jälkeen tulisi jatkamaan työtänsä länsivaltojen luonnollisen levottomuuden rauhoittamiseksi, s.o. että hän tulisi jatkuvasti toimimaan siihen suuntaan että länsivalloissa vakiintuisi usko hänen tahtoonsa päästä vielä ratkaisematta olevien kysymysten selvittelyyn rauhanomaisin keinoin. Huolimatta juutalaisvainoista ja eräisiin Englannin valtiomiehiin kohdistuneista hyökkäyksistä, täytynee sanoa että tämä arvelu, ei vähimmin v. RIBBENTROPin Pariisissa käynnin jälkeen ja johdosta, näkyy osoittautuneen oikeaksi. En tahdo tässä puuttua kysymykseen siitä mitkä motiivit tämän taktiikan mahdollisesti ovat aiheuttaneet. Hyvin monet täkäläiset tuttavani, sekä diplomaatit että ranskalaiset, ovat sitä mieltä että HITLER tarvitsee hengähdysaikaa, että jatkuva varustautuminen tulee hänelle liian kalliiksi, minkä vuoksi hän toivoisi aseistautumisen rajoitusta lännessäkin, s.o. länsivaltojen tuudittamista uuteen huolettomuuteen, myös että hän haluaisi keskittyä lähiaikoina enemmän kaupallisten suhteittensa järjestelyyn sekä saadakseen aikaa valmistella rauhassa mahdollisia unelmiaan Ukrainan suunnalla. Saksan suurta rauhanhalua saarnaavat joka asun

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

eräät pariisilaisetkin oikeistolehdet kuten Matin, jotka ovat ottaneet ajaakseen Münchenin ihanteita. Niinpä tänään käy läpi tuon lehdistön sondeerasva uutinen HITLER'in aikomuksesta kutsua kokoon aseistuksen rajoittamista tarkoittava kansainvälinen kokous. Kuten sanoin en haluaisi tällä hetkellä vielä lausua omakohtaista arvostelua näiden otaksumien paikkansapitäväisyydestä.

Mikä sensijaan on selvää selvempi on että Italian diktaattori puolestaan uudelleen on astunut parrasvaloon (jota "saksalainen lähteeni" jo lokakuussa minulle ennusteli). Olen jo parissakin raportissa kosketellut Italian Välimerirummutusta, myös osottaakseni miten tavattoman suurta merkitystä tälle rummutukselle Ranskassa annetaan. Seuraavassa muutamia lisähuomautuksia Ranskan kannan valaisemiseksi.

Huuto Korsikasta, Savoiosta ja Nizzasta on Roomassa lakannut, ja pääpaino kohdistetaan nyt Italian lehdistössä Sueziin, Djibutiin ja Tunisiin. Lienee syytä hieman lähemmin ranskalaiselta kannalta tarkastaa näitä kysymyksiä.

S u e z.

Kun Suezin kanavan luoja LESSEPS v. 1826 oleskeli Aleksandriassa harjoitteäijana sikäläisessä ranskalaisessa konsulaatissa, hänessä jo silloin syntyi ajatus sen kanavan rakentamiseksi, jonka työn johtoon hän itse joutui mutta jota jo vuosisatojen kuluessa, jopa faraoitten aikana!, oli uneksittu.

V. 1854 LESSEPS sai Egyptin uudelta vapaamielisemmältä varakuninkaalta ensimmäisen rakennusluvan. Menemättä tässä yksityiskohtiin rajoitun muutamiin nykytilannetta valaiseviin huomautuksiin. Huomautan aluksi, että kanava marraskuussa 1869 avattiin liikenteelle ja että Egyptin kanssa tehdyn sopimuksen mukaan se kaikkine oikeuksineen 99 vuotta sen jälkeen, s.o. 1968 joutuu Egyptin hallituksen omaisuudeksi.

Alunperin oli LESSEPS suunnitellut kanavan rahallisen puolen kansainväliseksi; Ranskan tuli omistaa vain viides osa osakkeista. LESSEPSin kohtaamat monet vaikeudet tekivät kuitenkin sen että alkuperäisestä osakemäärästä, 400,000 kappaleesta, 208,000 joutui Ranskalle, lopun jäädessä Egyptin varakuninkaan käsiin.

Kun vuosien vieriessä Englanti alkoi käsittää kanavan äärettömän tärkeyden itselleen, se v. 1875 osti Egyptin varakuninkaalta 176.000 osaketta. Ranskan lehdet huomauttavatkin että Englanti on koko ajan käsittänyt Suezin kanavan kysymyksen yksityiseksi rahayritykseksi, asettamatta siihen nähden koskaan mitään sellaisia vaatimuksia kuin nyt tekee Italia.

Myöhemmin osakkeiden luku on nostettu 800,000:een, josta Ranskalla on 51 % ja Englannilla 44 %.

Suezin kanavan hallintoneuvostossa istuu nykyään 19 ranskalaista, 10 englantilaista, 3 egyptiläistä sekä yksi alankomaalainen. Ansaitsee muuten mainitsemista että alankomaalaisten laivojen osuus Suezin kanavan käytössä on Englannin ja Ranskan jälkeen kolmanneksi suurin ja suurempi kuin Ita-

lian. Saksalla oli maailmansodan alkuun saakka yksi paikka neuvostossa; tämä paikka siirtyi sodan kautta Ranskalle.

Englannin osuus kanavan käyttöön nähden on suurin muodostaen itsessään enemmistön.

Italian osuus oli ennen Etiopian valtausta noin 6 %. V. 1936 se nousi 19 %:iin laskien sen jälkeen hitaasti, ollen v. 1937 16 % ja tämän vuoden yhdeksänä ensimäisenä kuukautena 14 %. Lokakuussa se laski 12 % ja on edelleen säännöllisessä laskusuunnassa. Italian lehdistön väitteet Italian muka suuresta osuudesta ovat selvästi väritetyt.

Kanavamaksut ovat suhteellisen korkeat, mutta ovat laskeneet 13 kertaa maailmansodan jälkeen. Viimeinen alennus tapahtui toissapäivänä, neuvoston t.k. 5 p:nä tekemän päätöksen mukaisesti, joka päätös nojautui yhtiökokouksen päätökseen tämän vuoden kesäkuulta. Statuuttien mukaisesti yhtiö on oikeutettu vaatimaan korkeintaan 14 shillinkiä tonnilta kanavan läpi kulkevilta laivoilta. V. 1919 maksu oli 8 1/2 kultafrangia laskien sitten 5,75 kultafrangiin ja ollen nyt 5 shillinkiä 9 penceä. Toisen laskelman mukaan nykyiset maksut vastaavat jokseenkin tarkkaan sitä maksua, minkä laivain rahtaaman tavaran purkaus ja lastaus yhteensä maksaisivat. Ranskalaiset huomauttavat myös että kanavan monet laajennustyöt[x)] ovat nielleet ääriettömiä summia ja että maksuja on vaikea alentaa ottaen huomioon että 30 v. perästä yhtiön omaisuus siirtyy Egyptille.

---

x) Eivätkä vähimmin kanavan yöliikenteen mahdollistuttavat laitteet.

En puutu tässä yhteydessä lainkaan kanavan neutraaliseen asemaan, mistä monta kansainväistä konferenssia on pidetty. Nykyisen statuutin mukaan kanavan tulee kuten tunnettua sodankin aikana pysyä avoimena yksinpä sotalaivoille.

Yhteenvetona yllaolevasta: Ranska katsoo että Suezin kanava on yksityinen liikeyritys, johonka Ranskan säästäjät ovat panneet suuria rahoja, aikana jolloin muut eivät sitä uskaltaneet tehdä.

Eräässä äskettäisessä kirjoituksessa Times, samalla kun se jyrkästi asettuu kaikkia Tunisin status quota uhkaavia hyökkäyksiä vastaan, jotka voisivat jakaa Välimeren kahtia, suosittelee konferenssia, jossa Suezin kanavamaksuista ja muista sen yhteydessä olevista kysymyksistä keskusteltaisiin; Lontoo ottaa näet asian puhtaasti käytännölliseltä kannalta toivoen saavansa kanavamaksut alennetuiksi. Samasta syystä Englanti myös toivoo Djibutin sataman ja rautatien uusjärjestelyä koskevia neuvotteluja, koska tämäkin kysymys heitä kaupallisesti kiinnostaa.

Se mikä jo sanottiin Egyptin oikeuksista kanavaan tekee ymmärrettäväksi että jokainen Suezin kanavan järjestelyn muutos hyvin läheisesti koskee tämän maan intressejä. On myös todennäköistä että kanavan statuutti kaipaa uudistusta sen jälkeen kuin Egypti on tullut itsenäiseksi kuningaskunnaksi.

Ranskalaiset lehdet ihmettelevät, miksi ei Rooma pää-

siäissopimuksessaan Lontoon kanssa sanallakaan vaatinut Suezista puhuttavan, vaikka Englannilla on lähes puolet osakkeista. Samoin Suezista ei ollut puhetta Roomassa tammikuussa 1935 LAVALin[x)] solmiessa MUSSOLINIn kanssa tunnetun sopimuksen. Ansaitsee lopuksi tulla mainituksi tässäkin yhteydessä, mistä Timeskin huomauttaa, että 9 kuukautta sitten Italian ulkoministeri CIANO ilmaisi Ranskan asiainhoitajalle, että Italia vielä silloin toivoi voivansa panna voimaan v. 1935 sopimuksen!

On mahdotonta vielä ennustaa mille kannalle Ranskan hallitus tulee lopullisesti asettumaan Italian vaatimuksiin nähden. Selvää on että se ensiksi odottaa CHAMBERLAINin ja HALIFAXin käyntiä Roomassa. En tiedä onko ehkä indikatiivista että Mme TABOUIS tänään sanoo Ranskan hallituksen olevan valmiin neuvottelemaan Suezista ja Djibutista.[xx)]

Oli miten oli, varmaa on että Ranska ei suostu <u>vapaaehtoisesti</u> Tunisin luovuttamiseen kokonaan tai osaksi. Siitä eri raportissa.

H. Holma.

---

x) Sivumennen mainittakoon että LAVALin nimi taasen on tullut aktuaaliseksi, hän kun senaatin ulkoasiainvaliokunnassa äskettäin jyrkästi vaati edustajan lähettämistä Burgosiin. Hupaisaa on todeta että jotkut oikeistolehdet ovat kertoneet vain Moskovan, Ranskan ja Suomen (sic!) enää olevan ilman edustusta FRANCOn luona.

xx) Älkäämme unohtako, että Ranska v. 1937 neuvotteli m.m. Italian kanssa Djibutin sataman ja radan statuuttien mahdollisesta korjauksesta ("ajustement de l'administration") mutta että neuvottelut, kun jo luultiin tultavan tulokseen, katkesivat siihen että Italian edustajat äkkiä ilmoittivat Italian tulevan toimeen ilman Djibutin satamaa ja rataa! Timeskin huomauttaa että Italian uusi huuto ei ole sopusoinnussa sen silloisen asenteen kanssa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 6

ASIA:

Pariisissa olevan lähetystön raportti n:o 25.

Ministeri Holma

19/12 1938.

5000—7—38 3465

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2511-678

Pariisissa joulukuun 30 p:nä 1938.

1/80 Sal. D 39.

4/1-39

5 C6

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö täten kunnioittaen oheisena lähettää Ulkoasiainministeriölle ministeri HOLMAn raportin Pariisista n:o 75, joka käsittelee aihetta:

Eräitä keskusteluja.

V.a. Asiainhoitaja: E. O. Tornerus

UE 13: A 4.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 75.

Pariisi ssa 19 p:nä joulu kuuta 19 38.

1/80 Pol. 8 -39.

Asia: Eräitä keskusteluja.

4/1-39

5 C6

Pari päivää sitten jouduin eräässä ranskalaisessa perheessä kaikessa intiimisyydessä aterioimaan m.m. erään tunnetun parlamentin jäsenen kanssa, joka aikaisemmin oli kaukana vasemmalla, mutta viime aikoina siirtynyt yhä lähemmäksi keskustaa, ollen nykyisin ulkoministeri BONNET'n ja senaattori CAILLAUX'n poliittista suuntautumista hyvinkin lähellä. Paitsi häntä - hän on innokas juutalaisvastustaja, Moskovan liiton purkamisen puoltaja, Münchenin politiikan puolustaja ja "Ranska ranskalaisille" suunnan kannattajia - oli läsnä myöskin täkäläisen juutalaisen kapitalismin eräs hyvin tunnettu edustaja. Emäntä, itse asianajaja, on taas PAUL-BONCOURin läheisimpiä ystäviä.

Mainittu edusmies edusti hyvinkin kategoorisesti sitä kantaa että Münchenin päätös Ranskan kannalta oli ainoa mahdollinen. Hän ei salannut, vaikka olin läsnä, että Ranskan lentoase on siksi kurja ettei syyskuussa Ranska muka voinut ajatellakaan sodan alkamista. "Jos sota olisi syyskuussa alkanut ja Ranskan hallitus poistunut Pariisista, olisi Pariisi muutaman viikon kuluttua ollut punaisten käsissä". Hänen käsityksensä mukaan kansainvälinen antifascismi tekee kaikkensa saadakseen Ranskan ryhtymään sotaan Saksaa vastaan, koska nämä piirit ym-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

märtävät että Ranska on ainoa maa joka ehkä vielä kykenisi voitokkaasti taistelemaan nyky-Saksaa vastaan. Hän väitti että nämä kansainväliset antihitleriset piirit, Ranskan todellisista eduista välittämättä, ajavat asioita tällaiseen sotaan. Hän väitti niiden saaneen jalansijaa kaikkialla, eduskunnassa, administratiossa, jopa hallituksessa. Hän kannatti sataprosenttisesti sitä ulkomin. BONNET'n politiikkaa että Ranskalla ei ole mahdollisuuksia eikä varaa suojella muiden kuin Ranskan intressejä.

Hän joutui tästä lähtökohdasta siihen että tuleva sota ei suinkaan, kuten niin monissa piireissä luullaan, tule automaattisesti muodostumaan yleiseurooppalaiseksi ja asettui enemmän taikka vähemmän meidän Oslo-kannallemme, s.o. sille että jokaisen maan, myös Ranskan, on tehtävä kaikkensa pysyäkseen konfliktin ulkopuolella, katselijana. Hänen täydellinen negatiivisuutensa venäläispolitiikkaan nähden, josta hän parlamentissakin on esittänyt selviä näytteitä, ja hänen käsityksensä että Ranskan kiinnipysyminen Genève'in kollektiviteettikäsitteessä ei voi viedä muuhun tulokseen kuin siihen että Ranska loppujen lopuksi jää yksin kollektiviteettia kannattamaan, on siltä taholta lausuttuna itsessään varsin kiintoista.x)

Hän uskoi Ukrainan kysymyksen tulevan hyvinkin pian päiväjärjestykseen, mutta ei uskonut tämän Saksan politiikan vievän niinkään pian näkyviin tuloksiin. Hän luuli Ukrainassa näet syntyvän pitkäaikaisia sisäisiä eripuraisuuksia jopa kansalaissotia, käsitys jonka olen kuullut muissakin piireissä asiantuntijoidenkin esittävän.

x) Kts. myös alempana.

Yleiskäsityksenä hänen sanoistaan oli että hän ja hänen ystävänsä (myös ulkoministeri) suurin piirtein asettuvat nyttemmin samalle kannalle kuin mistä on Englannin hallitukseen nähden min. GRIPENBERG raportoinut, että näet ei ole muuta tällä hetkellä tehtävänä kuin odottaa Saksan ekspansiopolitiikan aikaisemmin taikka myöhemmin ajautuvan karille.

Italiaan nähden hän katsoi Ranskan olevan velvollisen tekemään kaikkensa suhteiden järjestämiseksi, koska ystävyys Roomaan on Ranskalle nyttemmin ainoa tapa vähentää Saksan ylivoimaa.

Tätä todistelua kesti toista tuntia. Sen loputtua läsnä ollut juutalainen, josta mainitsin, erinomaisen taitavalla argumentatiolla todisteli, että on aivan väärin "skära alla judar över en kamm". En voi kieltää että edusmies jäi sanattomaksi. Juutalainen oli itse samana päivänä eräiden ROTSCHILDien ja juutalaisen Lazare-pankin edustajien kanssa viranomaisille ilmoittanut perustavansa yhdistyksen, jonka tarkoituksena on auttaa juutalaisia pakolaisia, ilmoittaen samalla sen mielenkiintoisen tiedon että poliittisia pakolaisia nykyään Ranskassa oleskelee 350.000, joista 40,000 juutalaista. Hänen yhdistyksensä tarkoituksena on myöskin <u>estää juutalaiskysymyksen syntymistä</u> Ranskassa, todistellen että Ranskan johtavat juutalaiset eivät <u>mitenkään</u> kannata Léon BLUMia eikä Moskovaa ja että he muodostavat yhtä hyvän kansallisen elementin kuin konsanaan muut ranskalaiset.

Emäntä taasen mitä kiivaimmin torjui PAUL-BONCOURiin

ja hänen ympäristöönsä kohdistuvat syytökset ideologisesta sotainnosta, edustaen päinvastoin sitä mieltä, että Ranska ainaisilla peräänantamisillaan on sortumassa toisen luokan valtioksi.

Olen harvoin ollut läsnä niin kiihkoisessa ja samalla intresantissa keskustelussa, jota kesti useampia tunteja. Pariin toviin luulin jo ranskalaisten joutuvan suorastaan tukkanuottasille, mutta ilta loppui kuitenkin - kuvaavaa ranskalaisille - suureen sovintoon!

Omasta puolestani huomautin alussa mainitulle edustajalle, että vielä muutamia päiviä ennen Genève'in viimeistä yleiskokousta Ranskan hallitus antoi Oslo-valtioitten ymmärtää että 16. pykälää ei saa tulkita toisin kuin tähän asti. Huomautin myöskin että olisi ollut Kansainliitolle ja Euroopalle erittäin terveellistä, jos Ranskan hallitus esim. ulkoministerinsä kautta Genève'issä olisi ilmituonut nämä uudet ajatukset, sensijaan että se yleiskeskustelussa kaikkien ihmettelyksi lähetti puhujalavalle kolmannen garnityyrin miehen KLBELin, joka, sensijaan että Ranskan edustaja olisi kehittänyt edes jonkinlaisia yleisiä poliittisia tulevaisuuden ajatuksia, paasasi tunnin - taloudellisia kysymyksiä!

Olen näin pitkältä kertomut tuon illan keskusteluista, koska pidän erikoisen tärkeänä voida sen perustuksella todeta, minkä jo aikaisemminkin raporteissani olen ilmituonut, että Ranskan virallinen ulkopolitiikka yhä enemmän desinteressoitun muista kysymyksistä kuin niistä jotka suorastaan koskevat sen omia elinehtoja: s.o. sen territooria

ja sen siirtomaasempire'iä. On kuitenkin ehkä lupa kysyä, voivatko Ranska ja Englanti todella ajanpitkään tätä politiikkaa uskollisesti seurata, jos Itä-Euroopassa alkaa kiehua.

x x
x

Tapasin sattumalta junassa pari päivää sitten Belgian Roomassa olevan suurlähettilään rouvan, jonka mies viime kevääseen saakka oli suurlähettiläänä Pariisissa ja jonka kanssa aina olen voinut varsin vapaasti keskustella. Pitkästä keskustelustamme mainitsen vain että hän kertoi FRANÇOIS-PONCET'n Roomassa muutamia päiviä sitten valittaneen belgialaiselle virkaveljellenn asemansa katkeruutta sanoen olevansa nyt jos mahdollista vielä pessimistisempi kuin mitä hän oli syyskuussa, pitäen tilannetta synkkää synkempänä. FRANÇOIS-PONCET on tosin aina pessimisti, mutta tähän asti ei syyttä

x x
x

Eräässä tilaisuudessa eilen Figaron tunnettu ulkopoliittinen spesialisti Lucien ROMIER kertoi pelkäävänsä että Rumanian suunnalla tulee piakkoin tapahtumaan kriitillisiä hetkiä. HITLER ei ollut ensiksi tahtonut lainkaan tavata Rumanian kuningasta tämän palatessa Lontoosta. Hän oli kuitenkin sen tehnyt, ja keskustelu, jota kesti n. 3/4 tuntia, oli pääasiallisesti ollut HITLERin yksinpuhelua. ROMIER tiesi että kuninkaan lähtiessä HITLERin luota, tämä oli tullut vakuutetuksi siitä ettei Rautaristiä Rumaniassa tulla ahdistamaan. 48 tuntia senjälkeen tapahtui Rautaristin edustajien tunnettu

murha. ROMIER katsoi myös että Ukrainan tulevien tapahtumien kautta Rumanian asema muuttuu ylen vaikeaksi.

Tässä yhteydessä en voi olla kertomatta seuraavaa. Pariisin diplomaattikunnassa on viime aikoina tapahtunut, ja on tapahtumassa, suuri joukko mullistuksia. Saksan suurlähettiläs lähtee piakkoin ja hänen sijalleen tulee tähän saakka Puolassa ollut suurlähettiläs kreivi MOLTKE. Liettuan lähettiläs, täällä hyvän joukon toistakymmentä vuotta ollut, ja suurta suosiota kaikissa piireissä nauttinut min. KLIMAS lähtenee myöskin, Kaunasissa tapahtuneen hallituksenvaihdon johdosta. Japanin suurlähettiläs lähti pari päivää sitten lopullisesti Tokioon, ilmottaen tekosyyksi terveydellisen heikkoutensa[x)].

Huomattavin muutos on ehkä se että Rumanian kuningas 10 päivää senjälkeen kun matkaltaan oli palannut, Bukarestiin, äkkiä muutti täkäläisen lähetystönsä ambassaadiksi pannen tälle paikalle ent. pääministeri TATARESCOn, jonka kautta täällä monta vuotta ollut lähettiläs CESIANO joutui kylmille. CESIANO, jonka kanssa minulla varsinkin aikaisemmin oli erittäin intiimit suhteet (vetäydyin hänestä hieman pois viime aikoina, koska hänellä oli paha tapa joka tilaisuudessa sättiä ranskalaisia), kävi luonani toissapäivänä hyvästelemässä. Hän kertoi pitkän jutun poistumisensa syistä, johon en kuitenkaan kiinnitä suurtakaan uskoa. En tahdo tosin väittää että CESIANO, joka on kuninkaan kaikkein lähim-

x) Myös monen pienemmän maan edustus Pariisissa on muuttunut; mainitsen Kanadan, Kuuban, Uruguayn y.m.

piä, joka jopa on ollut hänen läheisin luottamusmiehensä, joka valmisteli hänen paluutaan Bukarestiin ja jonka nimitys tänne oli kuninkaan ensimäinen allekirjoitus, viime aikoina olisi lähennellyt Rautaristiä, mutta luonteeltaan hän kyllä on sen hengen miehiä. Uusi suurlähettiläs TATARESCO taasen on liberaali, BRATIANO-perheen läheisiä ja suuri ranskalaisystävä. (Monet ovat luulleet että Rumanian Lontoossa olevan lähettilään poiskutsuminen samanaikuisesti olisi rinnastettavissa CESIANOn kohtaloon. Tämä ei kuitenkaan liene tosiasia vaan ovat siihen vaikuttaneet toiset syyt, lähinnä kait kuninkaan tyytymättömyys vastaanottoon Lontoossa.) Oli miten oli, CESIANOn poiskutsuminen on mielestäni rengas kuninkaan uuden politiikan ketjussa, joka suuntautuu lähentelemään Ranskaa ja Balkanin muita maita.

x x
x

Aterioin pienessä seurassa eräässä tšekkiläisessä perheessä sinä iltana jolloin CHAMBERLAIN piti tunnetun puheensa Lontoon ulkomaalaisten lehtimiesten 50-vuotisjuhlassa. Läsnä oli myös Tšekkoslovakian tunnettu lähettiläs OSUSKY. Hän oli vanhentunut ja harmaantunut ja vanha taisteluhenki oli lamassa, siinä määrin että kävi miestä sääli. Kerrotaan että hän siirtyisi Washingtoniin lähettiläälksi. Tällä hänen jatkuva olonsa ei liene enää mahdollinen.

Hän antoi selvästi ymmärtää, minkä kaikki jo tiedämme, että hän 15 vuoden kuluessa on varottanut hallitustaan jatkamasta yksipuolista politiikkaansa ja että hän oli saamaisillaan vanhan MASARYKin vähää ennen tämän kuolemaa

kääntämään korvansa hänen varotuksilleen. MASARYKin kuoltua OSUSKYn varotukset menivät luonnollisesti vielä enemmän kuin aikaisemmin maankoloon, koska BENES ei häntä tahtonut kuulla. BENES ja OSUSKY olivat, kuten tunnettua, aina enemmän tai vähemmän eri leiriä, käyttääkseni lievää arvostelua.

CHAMBERLAINin puheen kuultuamme, jonka johdosta läsnäolevat tšekit olivat sitä mieltä että se oli "vanhan naivin herran itsepetosta" (eivätkä liioin suinkaan säästäneet sanojaan), OSUSKY sanoi CHAMBERLAINin politiikasta aivan samaa kuin minkä min. GRIPENBERG on raportoinut ja jota tämän raportin alussa kerroin BONNET'n ympäristön ja hänen itsensäkin nyttemmin edustavan, että näet CHAMBERLAIN katsoo viisaimmaksi olla mitään tekemättä ja parhaimmaksi odottaa, koska nykyhetkellä avoin ja aseellinen vastustus on turhaa, viemättä kuitenkaan minkäänlaiseen tulokseen. Mutta, lisäsi OSUSKY, "CHAMBERLAIN ei suinkaan ole lakannut uskomasta, etteikö hetki tulisi jolloin Saksan nykyinen politiikka tekee haaksirikon, jolloin länsivaltojen aika taas on tullut".

x x
x

Olin pari päivää sitten ensi käynnillä Italian uuden suurlähettilään luona. Ensi kohteliaisuuksien jälkeen jouduimme varovaisesti politiikkaan.

Suurlähettiläs, jonka rouva on espanjatar, luuli kysymyksen mahdollisesta restauratiosta Espanjassa, josta täällä on paljon puhuttu, olevan ainakin toistaiseksi kulkupuhetta, mutta hän ei suinkaan kieltänyt sen mahdollista aktuaalisuutta, koska hän katsoi kansallisen Espanjan intressien automaat-

tisesti vievän kuninkuuteen. Hän luuli kuitenkin ettei kuningas Alfonso ilman muuta suostuisi ratkaisuun poikansa hyväksi, vaan vaatisi ensiksi entisten oikeuksiensa, myös suvereenisten, palautuksen, minkä jälkeen luopuisi poikansa hyväksi.

Tällä paljon levitettyjä huhuja siitä että suuriruhtinas Kyrillin poika Vladimir matkustaisi Saksaan valmistaakseen itselleen maaperää Ukrainan kuninkaaksi (sic) ovat pelkkää mielikuvitusta.

Puheen ollessa kuninkaista suurlähettiläs lausui pelkonsa Rumanian kuninkaan aktiivisuuden seurauksista, katsoen että ainoa nykyaikainen kuninkuusmuoto on se jota edustavat Italian ja Englannin sekä Skandinavian kuninkaat, s.o. pelkkänä symboolina, "puuttumatta päivittäin tehtäviin, jotka enemmän kuuluvat virkamiehistölle kuin kuninkaille".

Mitä Ukrainan kysymykseen tulee, hänkin - mikä on luonnollista - vakuutti ettei se niinkään pian tule etualalle koettaen bagatellisoida sen merkitystä.

Ukrainan kysymyksestä siirryimme vielä Moskovaan ja sen tulevaisuusmahdollisuuksiin. Mainitsen vain että minun puhuessani lähinnä Venäjästä <u>Venäjänä</u>, suurlähettiläs puhui siitä <u>vain bolshevikkimaana</u>, "jonka tuhovaara selvimmin ilmenee Espanjassa", lisäten: "vaara, jota Ranska valitettavasti ei ole ymmärtänyt". Kun tähän huomautin että luulisin kuitenkin Ranskan viime aikoina yhä selvemmin tämän ymmärtäneen, josta on todistuksena DALADIER'n ja BONNET'n politiikka, hän vastasi: "Luulen että Ranska monissa

muissakin suhteissa piakkoin tulee olemaan pakotettu ymmärtämään". Näiden sibyllisten mutta kuitenkin selvien viittausten suhteen en katsonut sopivaksi tehdä yksityiskohtaisempia kyselyjä, varsinkaan ensi käynnilläni, ja tein lähtöä.

H. Holma.